

นโยบายของไทยต่อจีน สมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร  
: ศึกษาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน



นางสาวไศภิต นาสีบ

สถาบันวิทยบริการ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต  
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ


คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2547

ISBN 974-53-1641-5

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THAI POLICY TOWARDS CHINA UNDER THE GOVERNMENT OF THAKSIN SHINAWATRA  
: A STUDY ON THE ESTABLISHMENT OF THE FREE TRADE AREA  
BETWEEN THAILAND AND CHINA



Miss Sopit Nasueb

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Arts Program in International Relations

Department of International Relations

Faculty of Political Science

Chulalongkorn University

Academic Year 2004

ISBN 974-53-1641-5

หัวข้อวิทยานิพนธ์	นโยบายของไทยต่อจีน สมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร: ศึกษาการจัดตั้ง เขตการค้าเสรีไทย-จีน
โดย	นางสาวไศภิต นาสีบ
สาขาวิชา	ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
อาจารย์ที่ปรึกษา	อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล

---

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบริหารธุรกิจ

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์  
(ศาสตราจารย์ ดร.อมรา พงศาพิชญ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ  
(อาจารย์ ดร. วีระ สมบูรณ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษา  
(อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล)

..... กรรมการ  
(รองศาสตราจารย์ ดร.สมภพ มานะรังสรรค์)

สถาบันวิทยุบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นางสาวโคภิต นาสืบ : นโยบายของไทยต่อจีนสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร: ศึกษากรณีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน. (THAI POLICY TOWARDS CHINA UNDER THE GOVERNMENT OF THAKSIN SHINAWATRA: A STUDY ON THE ESTABLISHMENT OF THE FREE TRADE AREA BETWEEN THAILAND AND CHINA) อ. ที่ปรึกษา: อาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล, 215 หน้า. ISBN 974-53-1614-5.

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษาถึงนโยบายของไทยต่อจีนในสมัยรัฐบาลทักษิณ ชินวัตร กรณีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎีเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศมาประกอบในการวิเคราะห์ วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนที่เข้ามา มีบทบาททางการเมืองในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนนั้นส่วนหนึ่งมาจากแรงผลักดันของกลุ่มทุนธุรกิจที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองโดยตรงในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยเฉพาะกลุ่มทุนขนาดใหญ่ของประเทศ สืบเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ทำให้กลุ่มทุนขนาดใหญ่สามารถเข้าไปมีบทบาททางการเมืองได้มากขึ้น โดยกลุ่มทุนเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการกำหนดนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศให้เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มของตน โดยเครื่องมือสำคัญที่กลุ่มทุนใช้ในการผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน คือ “สายสัมพันธ์” ที่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับรัฐบาล อีกทั้งกลุ่มทุนเหล่านี้ยังได้ใช้สภาธุรกิจไทย-จีน และหอการค้าไทย เป็นเครื่องมือในการผลักดันแก้ไขปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ที่เกิดจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ด้วย

อย่างไรก็ตาม กลุ่มที่ได้รับประโยชน์จากการเปิดเสรีไทย-จีน คือ กลุ่มธุรกิจทางการเกษตรรายใหญ่ของประเทศ ที่มีระบบธุรกิจการเกษตรครบวงจร ตั้งแต่การขาย การผลิต การแปรรูป ไปจนถึงการส่งออก ซึ่งทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน เมื่อเปิดเขตการค้าเสรี จึงมีความพร้อมในการแสวงหาผลประโยชน์ได้มากกว่ากลุ่มทุนผู้ประกอบการรายย่อยและเกษตรกรรายย่อย

ภาควิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่อ.....  
 สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....  
 ปีการศึกษา 2547.....

# #4581180124 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEY WORD: THAILAND-CHINA / FREE TRADE AREA / THAKSIN SHINAWATRA

SOPIT NASUEB: THAI POLICY TOWARDS CHINA UNDER THE GOVERNMENT OF THAKSIN SHINAWATRA: A STUDY ON THE ESTABLISHMENT OF THE FREE TRADE AREA BETWEEN THAILAND AND CHINA. THESIS ADVISOR : MR. VORSAKDI MAHATDHANOBOL, 215 pp. ISBN 974-53-1641-5.

The study concentrates on the policy of establishment of the free trade area between Thailand and China under the Thaksin Shinawatra administrations. Hereby, the theory of linkage politics of international political economy was used as a conceptual framework. The hypothesis of the research is that the business interest groups involving and having an influence in the government have played an important role to press the establishment of the free trade area between Thailand and China.

The study found that those interest groups, especially the large business companies had close connection with the members of this cabinet and had a clear influence over the establishment of the free trade area.

Since the transformation of internal and international economy including domestic political change that enable these business groups to play a significant role in international economy policy-making.

However, the group achieving upmost benefit from this free trade area establishment is the large agricultural business group in Thailand because they conduct the complex agriculture economic system. Thus, they can provide more advantageous over the competition than that small and medium-sized enterprises and agriculturists.

Department.....International Relations.....Student's signature.....

Field of study.....International Relations.....Advisor's signature.....

Academic year .....2004.....

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความกรุณาอย่างสูงของอาจารย์วรศักดิ์ มหัทธโนบล ในฐานะอาจารย์ที่ปรึกษา ที่ได้ช่วยเหลือ ให้คำแนะนำปรึกษา ช่วยแก้ไขข้อบกพร่องต่างๆ และให้ข้อคิดดีๆ แก่ข้าพเจ้ามาโดยตลอด ตั้งแต่การสอบโครงร่างวิทยานิพนธ์จนถึงการสอบจบ จนสำเร็จได้ด้วยดี ข้าพเจ้าจึงขอกราบขอบพระคุณในความกรุณาของท่านอาจารย์เป็นอย่างมาก และขอกราบพระคุณอาจารย์ทุกท่านที่เป็นคณะกรรมการสอบ ที่ได้ช่วยเหลือตรวจสอบ และให้คำแนะนำแก่ข้าพเจ้าในการเขียนวิทยานิพนธ์ รวมทั้งคณะอาจารย์ท่านอื่นๆ ที่คอยสั่งสอนตั้งแต่สมัยประถมศึกษาโรงเรียนอนุบาลปราจีนบุรี มัธยมศึกษาโรงเรียนปราจีนกัลยาณี และมหาวิทยาลัยบูรพา และภาคีวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ส่วนหนึ่งของความสำเร็จครั้งนี้ยังมาจากเพื่อนๆ ทุกคนในภาคีวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่คอยให้กำลังใจซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะนางสาวธนวรรณ เหล็กงาม นางสาวลลิตทิพย์ คุรุรุ่งโรจน์รัตน์ นางสาวรพีพร ทานะมัย และนางสาวผณิตา ไชยศร รวมถึงบุคคลที่มีได้กล่าวถึงในที่นี้ และนายวรฉัตร เจริญผล ที่คอยให้กำลังใจ และเดินเคียงกันเสมอมา

สุดท้ายนี้ ข้าพเจ้าขอกราบขอบพระคุณบุคคลที่สำคัญที่สุดในความสำเร็จครั้งนี้ คือบิดา นายวิศิษฎ์ และมารดา นางนิภา ที่คอยสนับสนุนและอุดหนุนในด้านการเงิน และให้กำลังใจ ความช่วยเหลือในทุกด้านตลอดระยะเวลาการเรียนมาตลอดทั้งชีวิต

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

# สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 ขอบเขตของการวิจัย.....	14
1.3 การสำรวจวรรณกรรม.....	14
1.4 กรอบความคิด.....	19
1.5 สมมติฐาน.....	22
1.6 คำนิยามเชิงปฏิบัติการ.....	23
1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	25
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	25
1.9 การรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล.....	26
1.10 การนำเสนอ.....	26
2 พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ระหว่างปี ค.ศ. 1975-2001.....	27
2.1 การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 – 1991.....	28
2.1.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ.....	28
2.1.2 พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ค.ศ. 1975-1991.....	29
2.1.3 บทบาทของ กลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ค.ศ. 1975 – 1991.....	32
2.2 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1991-2001.....	36
2.2.1 ช่วงปี ค.ศ. 1991-1995.....	37
2.2.2 ช่วง ปี ค.ศ. 1996-2001.....	41
2.2.3 บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ค.ศ. 1991-2001.....	45



## สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
3	นโยบายของไทยต่อจีนสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร..... 57
	3.1 นโยบายต่างประเทศของไทยสมัยรัฐบาลทักษิณ..... 57
	3.2 นโยบายต่างประเทศไทยต่อจีน..... 65
	3.3 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ในสมัยรัฐบาลทักษิณ..... 67
	3.3.1 ด้านการเมือง..... 68
	3.3.2 ด้านเศรษฐกิจ..... 73
	3.3.3 ด้านอื่นๆ..... 80
	3.3.4 บทบาทของ กลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร..... 81
4	การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน: การดำเนินการ ปัญหา และผลกระทบ..... 90
	4.1 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย..... 92
	4.1.1 ไทยกับนโยบายการจัดทำเขตการค้าเสรี..... 92
	4.2 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 97
	4.2.1 การดำเนินการก่อนการลงนาม..... 98
	4.2.2 การดำเนินการหลังการลงนาม..... 101
	4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคการค้าของผักและผลไม้ของไทย ต่อเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 122
	4.2.4 ผลกระทบจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 124
	4.2.5 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อมิติความสัมพันธ์ทาง เศรษฐกิจและการเมืองระหว่างไทย-จีน..... 134
5	บทบาทของกลุ่มทุน ธุรกิจต่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 137
	5.1 โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจทางการเมือง..... 137
	5.2 บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจในนโยบายเศรษฐกิจ..... 144
	5.3 บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจ ในนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 156
	5.3.1 ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 158
	5.3.2 ในการแก้ปัญหาเขตการค้าเสรีไทย-จีน..... 161
6	บทสรุป วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ..... 165
	6.1 บทสรุป..... 165



## สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
6.2 บทวิเคราะห์.....	168
6.2.1 เหตุผลที่กลุ่มทุนธุรกิจผลักดันให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน.....	168
6.2.2 เครื่องมือของกลุ่มทุนธุรกิจใช้ในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน.....	170
6.2.3 ผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนธุรกิจได้รับหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน.....	172
6.2.4 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนต่อมิติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ.....	173
6.3 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย.....	175
6.3.1 การใช้บทเรียนจากเขตการค้าเสรีไทย-จีนในการกำหนดยุทธศาสตร์ของรัฐบาล .....	175
6.3.2 สนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยในการปรับตัวเพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน.....	176
6.3.3 การสร้างระบบข้อมูลที่ชัดเจนและการสร้างความเท่าเทียมในการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน.....	177
6.3.4 การส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีส่วนร่วมในเจรจาเขตการค้าเสรี.....	177
รายการอ้างอิง.....	179
ภาคผนวก	
ภาคผนวก ก.....	198
ภาคผนวก ข.....	201
ภาคผนวก ค.....	206
ภาคผนวก ง.....	210
ภาคผนวก จ.....	212
ภาคผนวก ฉ.....	216
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	217

## สารบัญตาราง (ต่อ)

ตาราง	หน้า
ตารางที่ 1.1	6
ตารางที่ 1.2	9
ตารางที่ 1.3	9
ตารางที่ 1.4	11
ตารางที่ 2.1	36
ตารางที่ 2.2	46
ตารางที่ 2.3	49
ตารางที่ 2.4	52
ตารางที่ 2.5	53
ตารางที่ 3.1	75
ตารางที่ 4.1	118
ตารางที่ 4.2	119
ตารางที่ 4.3	120
ตารางที่ 4.4	121
ตารางที่ 4.5	132
ตารางที่ 5.1	139
ตารางที่ 5.2	140

## บทที่ 1

### บทนำ

#### 1.1 ที่มาและสภาพปัญหา

การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ\* โดยการแลกเปลี่ยนสิทธิประโยชน์เพื่อเปิดเสรีระหว่างประเทศสมาชิกในกลุ่มในรูปแบบของการทำความตกลงเขตการค้าเสรี (Free Trade Area: FTA) และรูปแบบอื่นๆ กำลังเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน อีกทั้งมีรูปแบบที่เปลี่ยนไปจากเดิม กล่าวคือในอดีตการจัดตั้งเขตการค้าเสรีส่วนใหญ่ เป็นการรวมพลังทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศในภูมิภาคเดียวกันที่มีเขตแดนติดต่อกัน ประชาชนมีการติดต่อค้าขายไปมาหาสู่กันเป็นเวลานาน และนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยเริ่มจากการเปิดเสรีทางการค้า สินค้าระหว่างกันภายในกลุ่มและค่อยๆ ขยายสู่ด้านอื่นๆ<sup>1</sup>

ในปัจจุบัน การจัดทำเขตการค้าเสรีของประเทศต่างๆ แตกต่างไปจากเดิม คือ ไม่ได้จำกัดเฉพาะในประเทศภูมิภาคเดียวกัน ไม่จำเป็นต้องทำเป็นกลุ่มประเทศ เขตการค้าเสรีใหม่ที่จัดทำขึ้นหลายกรณีเป็นการตกลงระหว่างสองประเทศหรือระหว่างกลุ่มประเทศกับหนึ่งประเทศ นอกจากเปิดเสรีทางด้านสินค้าแล้วยังครอบคลุมถึงด้านบริการ การลงทุนและมีการประสานนโยบายด้านสังคมระหว่างกันด้วย<sup>2</sup>

ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประเทศต่างๆ ให้ความสนใจทำเขตการค้าเสรีมากขึ้น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะ ความล้มเหลวของการเจรจาการค้าตั้งแต่รอบซีแอตเทิลในปี ค.ศ. 1999 จนถึงรอบแคนคูน ณ ประเทศเม็กซิโกในปี ค.ศ. 2003 ขององค์การการค้าโลก (World Trade Organization : WTO) ทำให้ประเทศสมาชิกหันมาทำเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคี เพราะเป็นรูปธรรมและรวดเร็วมากกว่า<sup>3</sup> อีกทั้งการที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกทำให้ประเทศต่างๆ ได้ตระหนักถึงศักยภาพด้านการแข่งขันของจีน เพราะจีนจะได้รับสิทธิเท่าเทียมกับประเทศอื่นๆ ด้วยเหตุนี้ประเทศต่างๆ จึงต้อง

\* หมายความและรูปแบบของการรวมกลุ่มเศรษฐกิจในคำนิยามเชิงปฏิบัติการ

<sup>1</sup> ศรีรัตน์ รัชสุพานะ, **ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรี: โอกาสและความท้าทาย**, (กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, 2545), หน้า 1.

<sup>2</sup> กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, **ไทยกับเขตการค้าเสรี** (กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2545), หน้า 3.

<sup>3</sup> นิลสุวรรณ ลีลาวิเศษ, “ไทยได้รับประโยชน์อย่างไรจาก FTA,” **เอกสารประกอบการประชุมวิชาการ รัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 4/2546** (สภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย), หน้า 1.

ปรับนโยบายและกลยุทธ์ทางเศรษฐกิจเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขัน นอกจากนี้หลายประเทศได้ใช้การจัดทำเขตการค้าเสรี เป็นยุทธวิธีในการสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งการสร้างฐานในการขยายการค้า และการลงทุนกับประเทศหรือกลุ่มประเทศในภูมิภาคอื่นๆ ที่อยู่ห่างไกลด้วย<sup>4</sup>

สำหรับประเทศไทยนั้น ในช่วงทศวรรษที่ผ่านมาจะเห็นได้ชัดเจนจากคำแถลงนโยบายต่างประเทศของทุกรัฐบาลว่า\* ได้มีนโยบายที่จะเพิ่มบทบาทของไทยในเวทีเศรษฐกิจของโลกเพื่อสนับสนุนระบบการค้าเสรี โดยส่งเสริมความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศทั้งในระดับรัฐต่อรัฐ ระดับภูมิภาค ระดับระหว่างภูมิภาค และองค์กรระหว่างประเทศ โดยเฉพาะรัฐบาลในยุคปัจจุบัน คือ รัฐบาลภายใต้การบริหารของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีนโยบายเชิงรุกในการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และสร้างพันธมิตรที่แน่นแฟ้นกับประเทศคู่ค้า โดยเน้นการเจรจา ทวิภาคีเพื่อแก้ไข ป้องกันปัญหาอุปสรรค และหาช่องทางขยายการค้าและการลงทุน ดังนั้นการทำเขตการค้าเสรีกับประเทศคู่ค้า จึงเป็นยุทธวิธีสำคัญด้านหนึ่งที่ใช้เพื่อวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยให้ความสำคัญลำดับต้นแก่ประเทศที่เป็น หรือมีแนวโน้มที่จะเป็นตลาดใหญ่และตลาดใหม่ของไทย<sup>5</sup> จะเห็นได้จากในคำแถลงการณ์นโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001 กล่าวถึงนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยรัฐบาลได้กำหนดแนวทางดังนี้ 1) สนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ 2) เน้นบทบาทเชิงรุกในเวทีการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 3) สนับสนุนและผลักดันนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน 4) ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้าและการลงทุน<sup>6</sup>

ดังนั้นไทยจึงสนับสนุนการจัดทำเขตการค้าเสรี โดยไทยเป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ซึ่งตั้งขึ้นเมื่อปี ค.ศ. 1992 นอกจากนี้ไทยยังได้เป็นสมาชิกกลุ่มความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอนุภูมิภาค คือ สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ สีเหลี่ยมเศรษฐกิจ ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ\*\* อีกด้วย ในรัฐบาลปัจจุบันได้ให้ความสำคัญกับการเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีทั้งในระดับพหุภาคี ได้แก่ เขตการค้าเสรีอาเซียน อาเซียน-จีน อาเซียน-

<sup>4</sup> กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 3-4.

\* ดูรายละเอียดเพิ่มเติมจากคำแถลงนโยบายต่างประเทศตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ใน [www.thaigov.go.th](http://www.thaigov.go.th)

<sup>5</sup> กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 10.

<sup>6</sup> *ราชกิจจานุเบกษา* ประกาศวันที่ 2 มี.ค. 2544 เล่ม 118 ตอนพิเศษ 021ง, หน้า 1.

\*\* **สามเหลี่ยมเศรษฐกิจ** (Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle : IMT-GT) ได้แก่ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ไทย ; **สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ** (The Framework of Quadrangle of Economic

ออสเตรเลียและนิวซีแลนด์ (CER) อาเซียน-อินเดีย อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี (ใต้) อาเซียน+3 (จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้) และเขตการค้าเสรีภายใต้ BIMST-EC ในระดับทวิภาคี ได้แก่ เขตการค้าเสรีไทย-จีน ไทย-ญี่ปุ่น ไทย-สหรัฐอเมริกา ไทย-อินเดีย ไทย-ออสเตรเลีย ไทย-เกาหลี ไทย-บาหลีเรน<sup>7</sup>

จีนนับว่าเป็นประเทศลำดับต้นๆ ที่รัฐบาลไทย ได้ให้ความสำคัญในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีด้วย เพราะนับตั้งแต่อดีตเป็นต้นมา จีนนั้นเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่และเก่าแก่ในทุกๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็นด้านวัฒนธรรมประเพณี หรือการเมืองการปกครอง จึงทำให้ประเทศต่างๆ ที่อยู่รายล้อมต่างได้รับอิทธิพลโดยเฉพะทางด้านประเพณีวัฒนธรรมจากจีนไปเป็นอย่างมาก อีกทั้งในปัจจุบันความยิ่งใหญ่ของจีนยังอยู่ในฐานะเป็นประเทศที่มีประชากรมากที่สุดในโลก เป็นประเทศที่มีพื้นที่กว้างใหญ่เป็นอันดับสามของโลก มีฐานเศรษฐกิจที่ใหญ่และเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว และจีนเป็นมหาอำนาจของโลกในทางการเมืองระหว่างประเทศ คือ จีนเป็นหนึ่งในห้าสมาชิกถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติ<sup>8</sup> จากสถานะดังกล่าวจึงทำให้จีนเป็นประเทศที่มีความโดดเด่นและถูกจับตามองจากสังคมระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก รวมถึงประเทศไทยด้วย

สำหรับประเทศไทยนั้นมีความสัมพันธ์ทั้งด้านประเพณีวัฒนธรรม เศรษฐกิจการค้ากับประเทศจีนมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานในประวัติศาสตร์ จนกระทั่ง ค.ศ. 1942 ความสัมพันธ์ได้หยุดชะงักลงเพราะเกิดเหตุการณ์รุนแรงขึ้นในประเทศจีน และเมื่อสิ้นสุดสงครามโลกครั้งที่ 2 ไทยและจีนได้ลงนามในสนธิสัญญาทางไมตรีในปี ค.ศ. 1947 และมีการแลกเปลี่ยนผู้แทนทางการทูตและกงสุลระหว่างกันอย่างเป็นทางการ ต่อมาจีนได้เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นระบอบคอมมิวนิสต์ แต่การค้าระหว่างไทยและจีนก็ยังคงดำเนินต่อไป จนกระทั่งเกิดสงครามเกาหลีในปี ค.ศ. 1950 ไทยได้งดทำการค้ากับจีนตามมติของสหประชาชาติ แต่อย่างไรก็ตามในทางปฏิบัติยังปรากฏว่ามีสินค้าจากจีนวางจำหน่ายอยู่ทั่วไปประเทศไทย โดยนำเข้าผ่านประเทศที่สามและมีบางส่วนที่นำเข้าโดยไม่ผ่านศุลกากร และในที่สุดได้มีการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตอีกครั้งเมื่อ

---

Cooperation) ได้แก่ ไทย พม่า จีน ลาว ; **ห้าเหลี่ยมเศรษฐกิจ** (Bangladesh-India-Myanmar-Srilanka-Thailand Economic Cooperation : BIMST-EC) ; **หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ** หรือ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศ กัมพูชา จีน พม่า ลาว เวียดนาม ไทย (Greater Mekong Sub regional Economic Cooperation : GMS-EC)

<sup>7</sup> สำนักวิจัยเศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ, “ไทยกับเขตการค้าเสรี,” **วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์** 33,291(ม.ค.-ก.พ. 2545): 26-28.

<sup>8</sup> เซียน วีระวิทย์, “ปฐมบท,” ใน **จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21**, วรศักดิ์ มัทธโนบล,บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย), หน้า 2-3.



ค.ศ. 1975 ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ทำให้ปริมาณการค้าระหว่างประเทศไทยกับจีนเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง<sup>9</sup> ซึ่งปัจจัยส่วนหนึ่งในการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตครั้งนี้เป็นผลผลักดันมาจากกลุ่มผลประโยชน์ หรือกลุ่มอิทธิพล โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มทุนนักธุรกิจ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจของรัฐบาล โดยเฉพาะแนวทางเศรษฐกิจของประเทศ<sup>10</sup>

ไทยและจีนได้ลงนามในข้อตกลงทางการค้า (Trade Agreement) ระหว่างกันเป็นครั้งแรกเมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ. 1978 และจัดตั้งคณะกรรมการร่วมกันทางการค้าไทย-จีน (Joint Trade Committee) เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน ค.ศ. 1978 เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายทางการค้าและมาตรการขยายการค้าระหว่างกัน<sup>11</sup> ในช่วงสงครามเย็นสถานการณ์ความขัดแย้งในปัญหาภูมิพหุและการเผยแพร่อิทธิพลของสหภาพโซเวียตในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยใช้เวียดนามเป็นฐานนับเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่ง ที่ทำให้จีนหันมากระชับความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับไทยและอาเซียน เพื่อผลักดันให้มีการดำเนินการแก้ไขปัญหาภูมิพหุด้วยวิถีทางการเมือง ตลอดจนร่วมมือกันต่อต้านการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต และเวียดนามในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้

นับตั้งแต่ ค.ศ. 1978 จีนได้ใช้นโยบายปฏิรูปเศรษฐกิจใหม่ที่มุ่งสู่ระบบตลาดเสรีและเปิดประเทศต้อนรับนักลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น นักธุรกิจของไทยจึงได้ให้ความสนใจเข้าไปลงทุนในจีนด้วยเช่นกัน จากข้อมูลของกระทรวงเศรษฐกิจสัมพันธ์และการค้าของจีนพบว่าไทยได้เริ่มเข้าไปลงทุนในจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1981 เป็นต้นมาส่วนใหญ่จะเป็นการร่วมทุนระหว่างประเทศไทยกับจีน กลุ่มบริษัทที่เข้าไปลงทุนในจีนมากที่สุด คือ กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์<sup>12</sup>

จากที่กล่าวมาจะเห็นได้ว่า กลุ่มทุนมีบทบาทสำคัญอย่างมากต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน โดยกลุ่มทุนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้นตามลำดับภายหลังจากที่ระบอบทหารเริ่มหมดอำนาจลงหลังปี ค.ศ. 1973 จะเห็นได้จากรัฐบาลของพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ ที่มีความสัมพันธ์อันใกล้ชิดกับจีน ส่วนหนึ่งมาจากรัฐบาลของเปรม 1 (ค.ศ. 1980) มีสัดส่วนนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรีร้อยละ 45.9 จนถึงรัฐบาลเปรม 5 (ค.ศ. 1986) กลุ่มนักธุรกิจก็ยังคงรักษาบทบาท

<sup>9</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน** (กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2545), หน้า 29.

<sup>10</sup> นฤมิตร สอดสุข, “บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพล และพรรคการเมืองต่อความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน,” **วารสารสังคมศาสตร์** 16(เม.ย.-มิ.ย. 2522): 73.

<sup>11</sup> วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน, **สารานุกรมเศรษฐกิจจีน** (กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ, 2546), หน้า 142.

<sup>12</sup> กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, **จีนเข้า WTO : โอกาสและผลกระทบ** (กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, 2544), หน้า 6.

ของตนไว้อย่างมั่นคงในสัดส่วนร้อยละ 47.7<sup>13</sup> และเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับ นับตั้งแต่รัฐบาลชาติชาย จนถึงรัฐบาลทักษิณ ในปัจจุบัน<sup>14</sup>

หลังสงครามเย็นได้ยุติลง ระบบการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศได้มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างมาก ประเด็นทางด้านความมั่นคงไม่ได้ถูกนำมาพิจารณาเป็นอันดับแรกอีกต่อไป แต่มีการให้ความสำคัญประเด็นทางด้านเศรษฐกิจเป็นลำดับแรก การเกิดกระแสโลกาภิวัตน์ (Globalization) และการเติบโตของตัวแสดงที่ไม่ใช่รัฐ เช่น บริษัทข้ามชาติ ได้ทำให้ในระบบระหว่างประเทศมีความซับซ้อนมากขึ้น อีกทั้งสถานการณ์ในภูมิภาคคือปัญหาที่พุดูได้ยุติ ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยและประเทศกลุ่มอาเซียนอื่นๆ พัฒนาอย่างต่อเนื่อง ในขณะเดียวกัน จีนเองได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจ เปิดประเทศให้เป็นเสรีมากขึ้น รวมถึงมีนโยบายปรับปรุงและพัฒนาความสัมพันธ์กับประเทศต่างๆ ในเอเชีย

สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศหลังสงครามเย็นดังกล่าว ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่าง ไทย-จีน ได้พัฒนาก้าวหน้าไปมากยิ่งขึ้นทั้งในระดับภาครัฐบาล ภาคเอกชน และประชาชน โดยเฉพาะการแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้นำในระดับสูงยังคงดำเนินต่อไปอย่างสม่ำเสมอ ในด้านเศรษฐกิจมูลค่าการค้าและการลงทุนระหว่างสองฝ่ายเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง นอกจากนี้ทั้งสองประเทศจะมีความร่วมมือในระดับทวิภาคีแล้ว ยังได้กระชับความร่วมมือในระดับภูมิภาคและพหุภาคีอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นในกรอบของอนุภูมิภาค เช่น โครงการอนุภูมิภาคแม่น้ำโขงหรือ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ ในกรอบอาเซียน เอเปค และ องค์การการค้าโลก เป็นต้น จีนเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญของไทย โดยในปี ค.ศ. 2001 จีนเป็นตลาดส่งออกอันดับ 6 และเป็นแหล่งนำเข้าอันดับ 4 ของไทย ในขณะที่ไทยเป็นตลาดส่งออกอันดับที่ 17 และเป็นแหล่งนำเข้าอันดับที่ 12 ของจีน

สินค้าออกสำคัญ 5 อันดับแรกจากไทยไปจีนช่วงปี ค.ศ. 1990-2000 ได้แก่ เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ ยางพารา ก๊าซปิโตรเลียมเหลว เม็ดพลาสติก และข้าว ตามลำดับ สินค้าเข้า 5 อันดับแรกจากจีนมาไทยในช่วงปี ค.ศ. 1990-2000 ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ ผ้าฝ้าย และเหล็กและเหล็กกล้า ตามลำดับ<sup>15</sup> ปริมาณการค้าระหว่างไทยกับจีนเป็นไปในทางที่ขยายตัวเพิ่มขึ้นตลอดมา ยกเว้นในปี ค.ศ. 1998 ปริมาณการค้ารวมลดลง 11.8% สาเหตุจากวิกฤตเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียรวมทั้ง

<sup>13</sup> อเนก เหล่าธรรมทัศน์, **มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2539), หน้า 46.

<sup>14</sup> รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้าประสานไทย, **Thaksinomic's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่** (กรุงเทพฯ: บริษัท ยู เอ็ม เอ็ม จำกัด, 2546), หน้า 12-13.



ประเทศไทยด้วย ทั้งนี้ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลการค้าแก่จีนมาโดยตลอด ในช่วงปี ค.ศ. 1995-2000 ไทยขาดดุลการค้าแก่จีนมูลค่าเฉลี่ยปีละ 369 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และขาดดุลสูงสุดในปี ค.ศ. 1999 มูลค่า 611.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ<sup>16</sup> ในปี ค.ศ. 2003 (ม.ค.-ก.ย.) ไทยขาดดุลการค้า 299.8 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ลดลงร้อยละ 73.6 มูลค่าการส่งออก 4,021.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นร้อยละ 68.6 มูลค่าการนำเข้า 4,321.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้น ร้อยละ 22.7

#### ตารางที่ 1.1 การค้าระหว่างประเทศของไทยกับจีน<sup>17</sup>

รายการ	2000	2001	2002	2002	2003 (ม.ค.-ก.ย.)
มูลค่าการค้า	6,226.1	6,569.3	8,452.5	5,905.3	8,342.7
การส่งออก	2,836.5	2,873.4	3,555.0	2,384.9	4,021.5
การนำเข้า	3,389.6	3,696.0	4,897.5	3,520.5	4,321.2
ดุลการค้า	-553.1	-822.6	-1,342.5	-1,135.6	-299.8

ที่มา : สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ (ด้านเหรียญสหรัฐอเมริกา)

สามารถสรุปปัญหาและอุปสรรคการค้าและการลงทุนระหว่างไทย-จีน ที่สำคัญหลายประการ คือ การค้าต้องผ่านระบบคนกลาง กฎระเบียบส่วนกลางของจีนไม่สามารถใช้ได้กับทุกมณฑล ขบวนการศุลกากรของจีนยังไม่โปร่งใสและล่าช้า การตรวจสอบมาตรฐานของจีนมีความยุ่งยากล่าช้า เป็นต้น<sup>18</sup>

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มทุนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองเพิ่มขึ้นตามลำดับภายหลังที่ระบอบทหารเริ่มหมดอำนาจลงตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 เป็นต้นมา โดยสัดส่วนของนักธุรกิจที่เข้ามา

<sup>15</sup> วันวัักษ์ มิ่งมณีนาคิน, สารานุกรมเศรษฐกิจจีน (ในตารางที่ 2 และ 3 ที่มา ศูนย์สารสนเทศเศรษฐกิจการค้า กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์), หน้า 148.

<sup>16</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน, หน้า 29-30.

<sup>17</sup> แหล่งที่มา: [http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/TRADE\\_0946.asp?g\\_id=152&f\\_id=3216](http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/TRADE_0946.asp?g_id=152&f_id=3216)

<sup>18</sup> วันวัักษ์ มิ่งมณีนาคิน, สารานุกรมเศรษฐกิจจีน, หน้า 145, 153.

เป็นคณะรัฐมนตรีในแต่ละรัฐบาลเพิ่มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง<sup>19</sup> สำหรับรัฐบาลชุดปัจจุบันนับได้ว่าบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจได้มีความโดดเด่นแตกต่างกว่ารัฐบาลชุดต่างๆ ที่ผ่านมา อันเป็นผลมาจากการประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี ค.ศ. 2000 ได้เป็นปัจจัยสำคัญทำให้กลุ่มทุนประกาศหันหลังให้กับบทบาทผู้ที่อยู่เบื้องหลังนักการเมือง โดยพลิกบทบาทมาเป็นผู้นำทางการเมืองแทนอย่างชัดเจน<sup>20</sup> คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลชุดนี้หลายคนมีพื้นฐานมาจากนักธุรกิจ และมีกลุ่มทุนสนับสนุนจากธุรกิจขนาดใหญ่หลายกลุ่ม เช่น ตระกูลชินวัตร โฆธารามิก มาสินนท์ เจียรนวนนท์ เป็นต้น<sup>21</sup> ในขณะเดียวกันบางตระกูลเหล่านี้ยังเป็นแหล่งเงินทุนสำคัญให้แก่พรรคไทยรักไทย ซึ่งเป็นพรรคที่มีเสียงข้างมากในรัฐบาลอีกด้วย<sup>22</sup> ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่ากลุ่มทุนเหล่านี้จึงมีส่วนผลักดันในการกำหนดนโยบายต่างๆ ไม่มากก็น้อย นโยบายต่างประเทศเป็นตัวอย่างหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นได้อย่างชัดเจน จะเห็นได้จากนโยบายต่างประเทศของไทยใน รัฐบาลชุดนี้ จะเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญ (economic diplomacy) เพื่อให้การทูตมีส่วนช่วยฟื้นฟูเศรษฐกิจของประเทศ โดยเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศมีอยู่ 3 ประการได้แก่ 1) ปรับปรุงความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านโดยเฉพาะกับจีน 2) ใช้นโยบายทางการทูตที่ก้าวไปข้างหน้า (Forward Engagement) กับประเทศในเอเชีย โดยส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศในอาเซียน เอเชียใต้ เอเชียตะวันออก ผลักดันให้เกิดการเชื่อมโยงประเด็นทางด้านเศรษฐกิจ และประเด็นอื่นๆ ที่สำคัญ 3) ความร่วมมือสามฝ่าย (Tri-partite Co-operation) เช่น การร่วมมือกับจีน และพม่าในการแก้ปัญหาเสพติด<sup>23</sup>

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นแล้วว่า รัฐบาลชุดนี้ได้มีนโยบายเชิงรุกในการขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับนานาประเทศ ดังนั้นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนนั้น นับได้ว่าเป็นความสำเร็จที่สำคัญยิ่งของรัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งการเจรจาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีนนั้น ได้ดำเนินควบคู่ไปกับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน

<sup>19</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับตารางสัดส่วนของนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรีที่ รัชธรรม ณะพรพันธ์, **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย : บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546), ภาคผนวกที่ 1 หน้า 267-272.

<sup>20</sup> รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้าประสานไทย, **Thaksinomic's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่**, หน้า 13.

<sup>21</sup> สุริยะใส กตะศิลา, "บทวิเคราะห์ क्रम.ใหม่ ภาพสะท้อนธุรกิจการเมือง," **ไทยโพสต์** (7 ตุลาคม 2545): 2.

<sup>22</sup> รัชธรรม ณะพรพันธ์, **คู่มือการเมืองไทย** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2544), หน้า 116.

<sup>23</sup> คำแถลงนโยบายต่างประเทศ พ.ต.ท ทักษิณ ชินวัตร ต่อรัฐสภาวันที่ 26 ก.พ. 2544 แหล่งที่มา:

[http://www.thaigov.go.th/general/policy/policy\\_Thaksin.htm](http://www.thaigov.go.th/general/policy/policy_Thaksin.htm)

จึงอาจกล่าวได้ว่าปัจจัยหนึ่งของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน สามารถบรรลุผลได้ในระดับต้น นั้นมาจากการเจรจาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีในกรอบอาเซียน-จีน จึงจำเป็นอย่างยิ่งจะต้องมีความเข้าใจความเป็นมาของการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนนั้น มีพื้นฐานมาจากการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน (AEM) ครั้งที่ 32 ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2000 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ได้มีมติให้ศึกษาการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจของอาเซียนกับเอเชียตะวันออก ได้แก่ อาเซียน-จีน อาเซียน-ญี่ปุ่น อาเซียน-เกาหลี (ASEAN Plus Three : ASEAN+3) ต่อมาในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2000 นายกรัฐมนตรีหูจิ่นผิงของจีนได้เสนอในที่ประชุมผู้นำอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) ให้มีการศึกษาผลกระทบจากการที่จีนจะเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และเสนอแนะมาตรการที่จะส่งเสริมความร่วมมือและการรวมกลุ่มของอาเซียนและจีน รวมถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน<sup>24</sup> การจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ทำให้จีนสามารถค้าขายกับกลุ่มประเทศอาเซียน โดยไม่ต้องเผชิญกับอุปสรรคกำแพงภาษีและข้อกีดขวางที่มีใช้ภาษีศุลกากร<sup>25</sup>

ในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2001 ที่ประชุมคณะกรรมการร่วมอาเซียน-จีน ด้านการค้าและความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ASEAN-China Joint Committee on Trade and Economic Cooperation) ครั้งที่ 3 ณ กรุงกัวลาลัมเปอร์ ประเทศมาเลเซีย ได้มีมติให้จัดตั้งคณะผู้เชี่ยวชาญของอาเซียนและจีนด้านความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Expert Group on Economic Cooperation: EGEC)<sup>26</sup> โดยการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนในระยะแรกนั้น อินโดนีเซียและมาเลเซียมีท่าทีวางเฉยต่อข้อเสนอของหูจิ่นผิง เหตุผลที่สำคัญเป็นเพราะเกรงกลัวอิทธิพลทางเศรษฐกิจและการเมืองของจีน ในกรณีของอินโดนีเซีย ความอ่อนแอทางเศรษฐกิจทำให้มีความเกรงกลัวว่าธุรกิจและอุตสาหกรรมต่างๆ ของอินโดนีเซียจะไม่สามารถแข่งขันกับจีนได้<sup>27</sup> ส่วนฟิลิปปินส์นั้นมุ่งความสนใจไปที่สหรัฐอเมริกาและสหภาพยุโรปมากกว่า ในขณะที่สิงคโปร์และไทยพยายามผลักดันการค้าเสรีกับจีนให้เป็นไปอย่างรวดเร็ว<sup>28</sup> แต่ภาวะถดถอยทางเศรษฐกิจที่ก่อตัวในระบบทุนนิยม

<sup>24</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เขตการค้าเสรีไทย-จีน, กรมการค้าต่างประเทศ พฤษภาคม 2546. แหล่งที่มา:

[http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta\\_th.cn.htm](http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta_th.cn.htm)

<sup>25</sup> รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน, 6 พฤศจิกายน 2546. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/daily/dailyview.asp?newid=4597163435219>

<sup>26</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เขตการค้าเสรีไทย-จีน.

<sup>27</sup> รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน.

<sup>28</sup> พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, มุมมองใหม่เขตการค้าเสรีไทย-จีน ระวังผลกระทบระยะยาว. แหล่งที่มา:

<http://www.bkknews.com/2003/07/31/comment/index.php?news=col3.htm> .

โลกทำให้ภาคอาเซียนเปลี่ยนใจในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีร่วมกับจีน อีกทั้งการแตกสลายของภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ในสหรัฐอเมริกาตั้งแต่กลางปี ค.ศ.2000 และการถล่ม World Trade Center และ Pentagon โดยกลุ่มผู้ก่อการร้ายในเดือนกันยายน ค.ศ.2001 ทำให้การฟื้นฟูตัวจากวิกฤตเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศอาเซียนซึ่งซ้าลงอย่างเห็นได้ชัด<sup>29</sup> จะเห็นได้จากมูลค่าการค้าทั้งภายในและภายนอกอาเซียนดังตารางที่ 2 ตารางที่ 3

### ตารางที่ 1.2 สถิติการส่งออกภายนอกอาเซียนแยกรายประเทศ (1996-2001)<sup>30</sup>

(มูลค่าพันดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	ส่งออก					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
บรูไน	2,046,872.5	2,217,740.8	1,702,824.3	1,965,528.7	1,529,657.1	2,755,635.9
กัมพูชา	-	-	-	-	1,291,498.1	1,422,517.7
อินโดนีเซีย	45,534,396.3	42,423,363.6	39,500,913.9	40,387,144.4	51,240,336.2	46,810,548.1
มาเลเซีย	51,552,710.6	54,208,920.1	55,487,219.6	62,402,875.4	73,745,846.0	67,007,456.8
พม่า	-	-	-	501,229.4	800,384.5	1,267,094.6
ฟิลิปปินส์	16,562,673.2	21,791,537.9	25,675,326.6	30,047,759.1	32,095,679.7	27,164,164.5
สิงคโปร์	82,907,942.8	92,380,437.6	83,804,679.7	85,355,799.3	100,568,496.6	88,871,422.0
ไทย	43,783,201.3	44,296,313.5	41,166,911.4	46,208,962.8	54,154,340.0	50,761,234.4
รวม	242,387,796.7	257,318,313.5	247,337,875.5	266,869,299.1	315,426,238.2	286,060,074.0

### ตารางที่ 1.3 สถิติการส่งออกภายในอาเซียนแยกรายประเทศ<sup>31</sup>

(มูลค่าพันดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	ส่งออก					
	1996	1997	1998	1999	2000	2001
บรูไน	446,382.0	496,420.9	220,830.5	375,135.1	639,489.6	774,809.7
กัมพูชา	-	-	-	-	76,034.3	72,574.9
อินโดนีเซีย	8,310,128.0	8,850,946.3	9,346,725.0	8,278,307.7	10,883,680.0	9,507,069.7
มาเลเซีย	22,693,954.0	23,248,724.1	21,611,412.7	21,885,037.5	24,408,638.3	21,024,151.4
พม่า	-	-	-	236,808.2	393,460.9	951,273.1
ฟิลิปปินส์	2,970,332.3	3,436,164.9	3,821,026.5	4,989,133.4	5,982,570.5	4,986,037.5
สิงคโปร์	34,441,433.7	35,793,849.0	25,998,244.4	29,269,342.3	37,783,963.6	32,815,393.7
ไทย	12,111,497.4	13,525,718.7	8,314,666.0	9,901,916.7	15,099,704.7	14,356,592.3
รวม	80,973,727.4	85,351,823.9	69,312,905.1	74,935,680.9	95,267,541.9	84,487,902.3

<sup>29</sup> รั้งศรรค์ ธนะพรพันธุ์, เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน.

<sup>30</sup> Available from : [http://www.aseansec.org/trade/files/AN\\_EX\\_CO.ht](http://www.aseansec.org/trade/files/AN_EX_CO.ht)

<sup>31</sup> Available from : [http://www.aseansec.org/trade/files/AN\\_TNT\\_CO.ht](http://www.aseansec.org/trade/files/AN_TNT_CO.ht)

ดังนั้นสถานการณ์ดังกล่าวมา จึงได้ส่งผลกระทบต่อการประชุมผู้นำอาเซียน-จีน (ASEAN - China Summit) ในวันที่ 6 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 ณ กรุงปักกิ่ง เสรี เบกาวัน ประเทศบรูไน ได้เห็นชอบต่อกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ภายใน 10 ปี ทั้งนี้ข้อตกลงเขตการค้าเสรี ได้รวมเรื่องการให้สิทธิประโยชน์ระหว่างกันในด้านที่มีความพร้อมก่อนการเปิดเสรีการค้า (Early Harvest) ในสินค้าและบริการที่จะหารือร่วมกัน<sup>32</sup>

ในที่สุดเมื่อวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา อาเซียนและจีนได้ร่วมลงนามในกรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจอาเซียน-จีน โดยจะมีการลดภาษีสินค้ากลุ่มแรกภายใต้ Early Harvest Programme ในพิกัด 01-08 ได้แก่ สัตว์มีชีวิต เนื้อสัตว์ ปลาและอาหารทะเล นมและผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์จากพืชและสัตว์ ผักและผลไม้ ตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2004 และภาษีจะลดลงเหลือ 0% ภายในปี ค.ศ. 2006 สำหรับประเทศอาเซียนเดิม 6 ประเทศและจีน ส่วนอาเซียนใหม่ให้ยืดหยุ่นได้ถึงปี ค.ศ. 2010 โดยกรอบความตกลงดังกล่าว จะเป็นข้อผูกพันทางกฎหมายระหว่างอาเซียนและจีนในการดำเนินการเจรจาต่อไป<sup>33</sup>

ตั้งแต่ปี ค.ศ.1994 เป็นต้นมามูลค่าการค้าระหว่างอาเซียน-จีนเพิ่มขึ้นเฉลี่ยปีละมากกว่าร้อยละ 15 ช่วงระหว่างปี ค.ศ.1994-1998 มีมูลค่าการค้าระหว่างกันประมาณ 23.5 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ แต่ปี ค.ศ. 1999 มูลค่าการค้าลดลงเหลือเพียง 21.48 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เนื่องจากเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในเอเชีย<sup>34</sup> ในปี ค.ศ. 2001 มูลค่าการค้ารวม 41.6 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขยายตัวร้อยละ 5 จากปี ค.ศ. 2000<sup>35</sup> ปี ค.ศ.2002 มูลค่าการค้ารวม 54.47 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ขยายตัว ร้อยละ 31.7 มากกว่าปี ค.ศ. 2001 ร้อยละ 8.8<sup>36</sup> ดังตารางที่ 4 ต่อไปนี้

## สถาบันวิทยบริการ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>32</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เขตการค้าเสรีไทย-จีน.

<sup>33</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เรื่องเดียวกัน.

<sup>34</sup> Available from: <http://www.fmprc.gov.cn>

<sup>35</sup> Available from: <http://www.china.org.cn/english/FR/21677.htm>

<sup>36</sup> Available from: <http://www.xinhuanet.com>



ตารางที่ 1.4 มูลค่าการค้าอาเซียนกับจีนแยกรายประเทศ (1995 – 2001)<sup>37</sup>

ตาราง 1.4.1 อาเซียนส่งออกไปจีน (มูลค่าพันดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	ส่งออก						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
บรูไน	152.2	115.4	0.0	0.0	244.2	22,270.0	127,741.3
กัมพูชา	-	-	-	-	-	285,985.0	224,984.2
อินโดนีเซีย	1,741,717.8	1,867,758.2	2,123,041.2	1,832,034.4	3,338,942.2	4,321,848.9	3,490,998.1
มาเลเซีย	1,806,866.6	1,519,935.5	1,313,812.7	1,545,082.2	4,595,865.8	6,433,437.9	6,229,130.5
พม่า	-	-	-	-	65,076.9	86,525.3	103,700.5
ฟิลิปปินส์	212,938.6	327,921.7	244,411.6	343,682.6	2,521,925.8	2,570,611.5	2,372,582.0
สิงคโปร์	2,439,216.6	3,214,704.8	4,195,491.8	4,059,714.3	12,718,557.3	16,236,398.3	16,140,398.9
ไทย	-	543,696.6	1,291,132.0	1,422,072.6	3,231,764.2	5,077,586.6	2,862,555.1
TOTAL	6,200,891.8	7,474,132.2	9,167,889.3	9,202,586.1	26,472,376.4	35,034,663.5	31,552,090.6

ข้อสังเกต : จีนในที่นี้รวมฮ่องกงในช่วงปี ค.ศ. 1999 - 2001

ตาราง 1.4.2 อาเซียนนำเข้าจากจีน (มูลค่าพันดอลลาร์สหรัฐ)

ประเทศ	นำเข้า						
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
บรูไน	63,336.5	72,500.2	55,090.6	20,620.9	72,415.9	84,958.9	97,356.1
กัมพูชา	-	-	-	-	-	364,110.9	203,774.4
อินโดนีเซีย	1,495,223.3	1,235,458.7	1,518,013.9	904,459.4	1,469,664.0	2,364,323.0	2,099,989.6
มาเลเซีย	1,516,774.7	1,719,986.8	1,916,805.4	1,685,513.6	3,358,966.0	6,572,884.9	5,129,407.3
พม่า	-	-	-	-	223,665.3	261,734.9	394,914.4
ฟิลิปปินส์	475,876.6	676,506.8	871,565.5	1,198,911.2	2,265,960.7	1,984,916.9	2,212,320.0
สิงคโปร์	3,578,512.1	4,205,358.5	5,808,553.0	4,853,367.7	8,878,527.6	10,637,225.3	9,982,659.7
ไทย	-	1,307,809.3	3,312,855.6	2,548,662.2	3,138,797.8	4,210,755.3	3,712,652.5
รวม	7,129,723.2	9,217,620.3	13,482,884.0	11,211,535.0	19,407,997.3	26,480,910.1	23,833,074.0

ข้อสังเกต : จีนในที่นี้รวมฮ่องกงในช่วงปี ค.ศ. 1999 - 2001

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า ท่าทีของกลุ่มประเทศอาเซียนที่มีต่อจีนนั้นมีลักษณะขัดแย้งกันเองเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการเปิดการค้าเสรีอาเซียน-จีน นอกจากนี้ประเทศสมาชิกใหม่ ได้แก่ ลาว กัมพูชา เวียดนาม พม่า ก็ยังไม่มีความพร้อม จะเห็นได้จากการล้มเหลวของการดำเนินการเขตการค้าเสรีอาเซียนที่มีความล่าช้า ซึ่งมีสาเหตุหลายประการ คือ ความแตกต่างของระบบการเมือง เศรษฐกิจ ระหว่างประเทศสมาชิกเก่าและสมาชิกใหม่ การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ

<sup>37</sup> Available from : [http://www.aseansec.org/Trade/Files/AN\\_CN\\_CO.xls](http://www.aseansec.org/Trade/Files/AN_CN_CO.xls)

ในช่วงปี ค.ศ. 1997-1998 ความขัดแย้งเกี่ยวกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ และการขาดผู้นำ อาวุโสที่ได้รับการยอมรับจากอาเซียน ทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางหลังอาเซียนในเวทีระหว่างประเทศ<sup>38</sup> ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็ให้ความสำคัญในการแก้ไขปัญหาภายในประเทศของตนเองมากกว่า เช่น สิงคโปร์ ได้ดำเนินนโยบายจัดตั้งเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีกับประเทศอื่นๆ นอกภูมิภาค อาทิ เช่น ญี่ปุ่นในกรอบความร่วมมือที่เรียกว่า Japan-Singapore Agreement for a New Age Partnership (JSEA)<sup>39</sup> ได้ลงนามข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับสมาคมการค้าเสรียุโรป และ สหรัฐอเมริกา<sup>40</sup> เป็นต้น จากสาเหตุดังกล่าวทำให้ประเทศกลุ่มอาเซียนมีนโยบายในการให้ความสำคัญต่อจีนต่างกัน

จากสภาพการณ์ดังกล่าว ไทยได้เล็งเห็นว่าการดำเนินการของเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน อาจจะมีการล่าช้า ถึงแม้ว่าจะมีการบรรลุข้อตกลงในการจัดตั้งในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 แล้วก็ตาม ไทยจึงผลักดันให้มีการดำเนินการเจรจาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีระหว่าง ไทย-จีนควบคู่ไปด้วย ซึ่งในความเป็นจริงแล้วนั้นจีนเองได้มีนโยบายที่ชัดเจนในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับทั้งกลุ่มประเทศอาเซียน มากกว่าที่จะเปิดการค้าเสรีกับอาเซียนทีละประเทศ<sup>41</sup>

สำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน เป็นผลมาจากผู้นำไทยและจีนได้ตกลงที่จะให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในระหว่างการเข้าร่วมการประชุมโบอาวเพื่อเอเชีย (Boao Forum For Asia) ณ ประเทศจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2002 และให้เริ่มจากสาขาที่มีความพร้อมก่อน การเจรจาได้ดำเนินไปควบคู่กับเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จึงต้องเจรจาให้สอดคล้องกัน รวมทั้งให้มีการลดภาษีกลุ่มแรก (Early Harvest: EH) ด้วย ซึ่งไทยได้เสนอสาขาผักและ ผลไม้<sup>42</sup> โดยการประชุมครั้งนี้ นายจุนหวงจี นายกรัฐมนตรีจีนในขณะนั้น ได้เชิญ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

<sup>38</sup> อ่านเพิ่มเติมที่ จุลชีพ ชินวรรโณ, *กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ไร้พรมแดน* (กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์, 2544), หน้า 200-204.

<sup>39</sup> ธีระ นุชเปี่ยม, “เอเชียตะวันออกเฉียงใต้,” ใน *เอเชียรายปี 2002/2545*, ทราเยกัว ทิพากร ดลยา เทียนทอง และพรรณสิริ พรหมพันธุ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2545), หน้า 16.

<sup>40</sup> อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “ไทย,” ใน *เอเชียรายปี 2003/2546*, ทราเยกัว ทิพากร ดลยา เทียนทอง และศราวดี อารีย์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2545), หน้า 154.

<sup>41</sup> พิเชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, *มุมมองใหม่เขตการค้าเสรีไทย-จีน ระวังผลกระทบระยะยาว*.

<sup>42</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, *เขตการค้าเสรีไทย-จีน*.



นายกรัฐมนตรีในฐานะผู้แทนของ ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นผู้นำรัฐบาลคนเดียวจาก ภูมิภาคนี้<sup>43</sup>

ในที่สุดไทยได้ทำความตกลงเปิดการค้าเสรีกับจีน เป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยทั้งสองประเทศได้มีความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าและผลไม้ระหว่างไทย-จีน อันเป็นผลมาจากการหารือระหว่างนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับอดีตนายกรัฐมนตรีจู่ หงจี เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 ระหว่างการเยือนจีน ในส่วนเกี่ยวกับการเร่งเปิดเสรีการค้าระหว่าง ไทย-จีน โดยฝ่ายไทยได้ขอทราบท่าทีของจีนต่อข้อเสนอของไทยที่น่าจะมีการดำเนินการด้านการค้าเสรี ในส่วนของไทยกับจีนขึ้นมาก่อน เนื่องจากมีความพร้อมสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยอาจ เริ่มจากผัก ผลไม้ ก่อน แล้วค่อยๆ ขยายไปสู่สินค้าอื่นๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีความพร้อมร่วมกันต่อไป ซึ่ง ฝ่ายจีนโดยนายกรัฐมนตรีจู่หงจี ให้ทัศนะว่ายังมีอาเซียนหลายประเทศที่ยังหวาดระแวงต่อท่าที ของจีน เกกว่าหากจีนกับไทยดำเนินการกันในกรอบทวิภาคี ยิ่งจะทำให้จีนถูกประเทศเพื่อนบ้าน หวาดระแวงมากขึ้น เพื่อความสบายใจของทุกฝ่ายจึงขอให้นำการลดภาษีศุลกากรระหว่างกันเหลือ ร้อยละ 0 สำหรับสินค้าผักและผลไม้บรรจุเข้าในการลดภาษีสินค้ากลุ่มแรก (Early Harvest) ภายใต้กรอบใหญ่ของเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เมื่อวันที่ 25-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 กระทรวง พาณิชยได้เสนอร่างความตกลงยกเลิกภาษีสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งเป็นความตกลงพิเศษเฉพาะ ระหว่างไทยกับจีน แต่อยู่ภายใต้กรอบการทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนให้ฝ่ายจีนพิจารณา ซึ่งจีน ไม่ขัดข้องในหลักการแต่เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวจีนอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนคณะผู้บริหารจึง ขอเวลาเพื่อพิจารณาตอบกลับ<sup>44</sup>

เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 2003 ในการหารือกับนายกรัฐมนตรีวินเจียเป่า ระหว่างการ ประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งพิเศษว่าด้วยโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) ซึ่งผล หารือทั้งสองครั้ง ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้มีการเร่งลดภาษีสินค้าผักผลไม้ระหว่างกัน ภายใต้กรอบ การลดภาษีสินค้ากลุ่มแรกของความตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน และสามารถสรุปผลการ เสร็จในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าและผลไม้ระหว่างไทย-จีน ระหว่างกระทรวงพาณิชย์ทั้งสอง ฝ่าย เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ณ ที่บ้านพักรับรองเตี้ยวหยูไท่ (Daiyouthai State House) กรุงปักกิ่ง สาระสำคัญของความตกลงครอบคลุมเรื่องการลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ทุกรายการ ตามพิกัดศุลกากรตอนที่ 07-08 (116 รายการ ตามหลักพิกัดศุลกากร 6 หลัก) ให้เหลือ 0% ภายใน

<sup>43</sup> ผลการประชุมไป๋อ้าวเพื่อเอเชีย, 17 เมษายน 2545. แหล่งที่มา:

<http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=1529&Qserch=Boao%20Forum%20For%20Aisa>

<sup>44</sup> กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ, การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน. แหล่งที่มา:

<http://www.oie.go.th/cooperation/THAI-CHINA.doc>

วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ซึ่งผลจากการลงนามครั้งนี้ยังเป็นการวางแนวทางขยายขอบเขตสำหรับการเจรจาเปิดเสรีในสินค้าอื่นๆ ระหว่างไทยและจีน ผู้จัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีนอย่างสมบูรณ์ในที่สุด<sup>45</sup>

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ไทยถือได้ว่าเป็นประเทศแรกในกลุ่มประเทศอาเซียนที่ได้จัดตั้งเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีกับจีนได้ ซึ่งในความเป็นจริงแล้วไทยและจีนกลับมีกิจกรรมระหว่างกันอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าควรจะเป็น ไทยจัดเป็นเพียงคู่ค้าอันดับสิบเจ็ดของจีน หรืออันดับที่สี่ของกลุ่มอาเซียนที่ค้ากับจีน ต่ำกว่าสิงคโปร์ และมาเลเซีย หรือแม้กระทั่งอินโดนีเซีย ทางฝ่ายจีนเองก็เป็นเพียงคู่ค้าอันดับแปดของไทย นอกจากนี้กิจกรรมทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศที่ผ่านมา การค้าการลงทุนระหว่างภาคเอกชน จะจำกัดอยู่เพียงชาวจีนโพ้นทะเลในไทย และส่วนใหญ่จะเป็นธุรกิจรายใหญ่ เช่น กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ของไทย หรือ กลุ่มรัฐวิสาหกิจขนาดใหญ่ของฝ่ายจีน

ดังนั้นจึงนำไปสู่ประเด็นที่สนใจจะศึกษาว่า “เพราะเหตุใดที่ทำให้รัฐบาลในสมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ผลักดันให้เกิดจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนขึ้น”

## 1.2 ขอบเขตในการวิจัย

1. ขอบเขตระยะเวลาการศึกษาอยู่ในช่วงเวลาการบริหารประเทศของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ตั้งแต่เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001 จนถึง เดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005
2. ขอบเขตของเนื้อหา นั้น จะทำการศึกษาปัจจัยการกำหนดนโยบายของไทยต่อจีน เฉพาะที่เกี่ยวข้องในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

## 1.3 การสำรวจวรรณกรรม

จากการสำรวจวรรณกรรมพบว่าสามารถแบ่งลักษณะงานได้เป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ ด้านการเมืองและความมั่นคง และเศรษฐกิจ โดยกล่าวดังต่อไปนี้

<sup>45</sup> สำนักเอเชียตะวันออก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน, มิถุนายน 2546. แหล่งที่มา:

[http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/thai\\_fta\\_1146.asp?g\\_id=152&f\\_id=3255](http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/thai_fta_1146.asp?g_id=152&f_id=3255)

### 3.1 ด้านการเมืองและความมั่นคง

ลักษณะงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับการเมืองและความมั่นคง จะพบมากในช่วงเวลา ค.ศ. 1973-1991 ทั้งนี้อาจจะมีสาเหตุมาจากความสนใจในช่วงเวลานั้น สถานการณ์โลกเป็นช่วง สงครามเย็น จึงส่งผลให้ความสนใจของผู้ที่ศึกษามีความสนใจเน้นทางด้านความมั่นคงเป็นส่วน ใหญ่ สามารถแบ่งลักษณะงานได้ดังนี้ คือ

3.2.1 จีน-กลุ่มประเทศอาเซียน วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น “นโยบายต่างประเทศของ สาธารณรัฐประชาชนจีนต่ออาเซียน”<sup>46</sup> “จีนกับเอเชียอาคเนย์แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อ เอเชียอาคเนย์ในรอบ 20 ปี (1960-1980)”<sup>47</sup> เป็นต้น

สรุปโดยรวม ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและกลุ่มประเทศอาเซียนในช่วงสงครามเย็น ขึ้นอยู่ กับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศเป็นสำคัญ โดยจีนให้ความสำคัญกับอาเซียนในฐานะเขต อิทธิพลของจีน ในขณะที่กลุ่มประเทศอาเซียน เช่น ไทย มาเลเซีย อินโดนีเซีย มองจีนในฐานะภัย คุกคามทางด้านความมั่นคง โดยเฉพาะการเผยแพร่ลัทธิคอมมิวนิสต์ แต่หลังจากปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ทั้งจีนและกลุ่มประเทศอาเซียนได้ปรับนโยบายเป็นมิตรกันมากขึ้น เพื่อเป็นการยับยั้ง การแผ่ขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียตและเวียดนาม ประกอบการเมืองภายในจีนเอง คือ การ ขึ้นมามีอำนาจของเติ้งเสี่ยวผิง และการพัฒนาประเทศด้วยการใช้นโยบายสี่ทันสมัย

3.1.2 จีน-ไทย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐ ประชาชนจีนกับความมั่นคงของไทย”<sup>48</sup> , “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อ ประเทศไทยระหว่างปี พ.ศ.2521-2531 : เน้นวิเคราะห์มิติทางการเมือง”<sup>49</sup> , “ยุทธศาสตร์การดำเนิน นโยบายต่างประเทศของจีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย : ผลกระทบต่อความมั่นคงของ

<sup>46</sup> ชลิต มานิตยกุล, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่ออาเซียน,” (สารนิพนธ์ ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534).

<sup>47</sup> ศรีสุติ สกลรัตน์, “จีนกับเอเชียอาคเนย์แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเอเชียอาคเนย์ในรอบ 20 ปี (1960-1980),” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521).

<sup>48</sup> นิรันดร์ ภาณุพันธ์, “นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนกับความมั่นคงของไทย,” (กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2523).

<sup>49</sup> วดีน เรื่องประทีปแสง, “นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2521-2531 : เน้นวิเคราะห์มิติทางการเมือง,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534).

ไทยในทศวรรษที่ 1970”<sup>50</sup>, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : วิเคราะห์ปัจจัยอุปสรรคและปัจจัยเสริมสร้างในการมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน”<sup>51</sup>, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : วิเคราะห์แนวนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อจีน พ.ศ. 2492-2515”<sup>52</sup>, “การศึกษากระบวนการปรับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน ระหว่าง ค.ศ.1969-1973”<sup>53</sup>

โดยสรุปความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลักที่สำคัญ คือ สภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไปในช่วงเวลานั้นๆ และขึ้นอยู่กับทัศนคติของผู้นำไทยในแต่ละรัฐบาล เช่น นฤมิตร สอดคุช ได้ศึกษาวิจัยสรุปว่าการที่ไทยและจีนได้ฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ.1975 ซึ่งปัจจัยภายใน คือ รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ต้องการที่จะเสริมสร้างเสถียรภาพให้กับรัฐบาล ปัจจัยภายนอก คือ การเปลี่ยนแปลงในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์ในช่วงเวลาดังกล่าว<sup>54</sup> และนำมาซึ่งความร่วมมือทางด้านต่างๆ ทั้งสังคม เศรษฐกิจ และการเมือง<sup>55</sup> อีกทั้งไทยเองยังมีนโยบายช่วยเหลือทางด้านวิชาการแก่จีนด้วย<sup>56</sup>

<sup>50</sup> วิภาวรัตน์ ธาราธิรภาพ, “ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย : ผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยในทศวรรษที่ 1970,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531).

<sup>51</sup> นฤมิตร สอดคุช, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : วิเคราะห์ปัจจัยอุปสรรคและปัจจัยเสริมสร้างในการมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

<sup>52</sup> ธานี สุขเกษม, “ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน : วิเคราะห์แนวนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อจีน พ.ศ. 2492-2515,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525).

<sup>53</sup> ฤชาชัย จันทรสุมบัติ, “การศึกษากระบวนการปรับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521).

<sup>54</sup> นฤมิตร สอดคุช, **สัมพันธ์ภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพาณิช, 2524).

<sup>55</sup> จุลชีพ ชินวรรณ, **สัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ 2518-2528** (กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528).

<sup>56</sup> กิตติกร คนศิลป์, “นัยสำคัญของนโยบายการให้ความช่วยเหลือทางวิชาการของไทยแก่สาธารณรัฐประชาชนจีน 2518-2530,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2531).

### 3.2. ด้านเศรษฐกิจ

ลักษณะงานวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องกับด้านเศรษฐกิจนั้น พบมากตั้งแต่หลังปี ค.ศ. 1991 จนถึงปัจจุบัน เนื่องจากหลังจากสงครามเย็นยุติลงมิติทางด้านการเมืองและความมั่นคงถูกลดให้ความสำคัญลงด้วย ทำให้ด้านเศรษฐกิจมีความโดดเด่นมากขึ้น โดยเฉพาะการเปิดการค้าเสรี จึงส่งผลให้ความสนใจของผู้ที่ศึกษามีความสนใจเน้นทางด้านเศรษฐกิจเป็นส่วนใหญ่ สามารถแบ่งลักษณะงานได้ดังนี้ คือ

3.2.1 จีน-องค์การการค้าโลก วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น “จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21”<sup>57</sup>, “จีนเข้า WTO : โอกาสและผลกระทบ”<sup>58</sup>, “จีนจะเปลี่ยนโลกหรือโลกจะเปลี่ยนจีน”<sup>59</sup>, “จีนาภิวัตน์ สู่ตลาดโลก”<sup>60</sup> เป็นต้น

สรุปโดยรวมการที่จีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ทำให้จีนเข้าสู่ระบบการค้าเสรีอย่างสมบูรณ์ ซึ่งไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดความเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านบวกและลบแก่เศรษฐกิจจีนเท่านั้น แต่ระบบเศรษฐกิจโลกจะได้รับผลกระทบตามไปด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งมีสถานะเป็นคู่แข่ง คู่ค้า และผู้ร่วมลงทุนของจีน

3.2.2 จีน-อาเซียน-เหลื่อมเศรษฐกิจ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น “รายงานการวิจัยบทบาททางเศรษฐกิจจีนในอาเซียน”<sup>61</sup>, “นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียนในยุคหลังสังคมนิยมทันสมัยภายใต้อิทธิพล เต็ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน)”<sup>62</sup>, “รายงานการวิจัยเรื่องสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ : ความเป็นจริงและผลกระทบ”<sup>63</sup>, “ความร่วมมือระหว่างประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำ

<sup>57</sup> สมภพ มานะรังสรรค์, **จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21** (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546).

<sup>58</sup> กรมเศรษฐกิจพาณิชย์, **จีนเข้า WTO : โอกาสและผลกระทบ** (กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจพาณิชย์ กระทรวงพาณิชย์, 2545).

<sup>59</sup> สันติ ตั้งรพีพากร, **จีนจะเปลี่ยนโลกหรือโลกจะเปลี่ยนจีน** (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2545).

<sup>60</sup> สันติ ตั้งรพีพากร, **จีนาภิวัตน์ สู่ตลาดโลก** (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546).

<sup>61</sup> นิรมล สุธรรมกิจ, **รายงานการวิจัยบทบาททางเศรษฐกิจจีนในอาเซียน** (กรุงเทพฯ: สถาบันตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541).

<sup>62</sup> สุรัชย์ ศิริไกร, **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียนในยุคหลังสังคมนิยมทันสมัยภายใต้อิทธิพล เต็ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน)** (กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537).

<sup>63</sup> พรพิมล ตรีโชติ วรศักดิ์ มัทธโนบล และคณะ, **รายงานการวิจัยเรื่องสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: ความเป็นจริงและผลกระทบ** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).



โขง : ผลประโยชน์ตกอยู่กับ 6 ประเทศ”<sup>64</sup>, “โครงการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน”<sup>65</sup> เป็นต้น

สรุปโดยรวมน่า นโยบายด้านเศรษฐกิจของจีนมีบทบาทสำคัญต่อการค้าระหว่างประเทศของอาเซียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังจากปี ค.ศ. 1978 จีนได้ดำเนินนโยบายที่ทันสมัยและนำไปสู่การประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจ ทำให้เกิดการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ คือ สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และ อาเซียน-จีน ซึ่งจะทำให้การค้าและการลงทุนขยายตัวออกไปและเป็นการขจัดอุปสรรคทางการค้าด้วย อีกทั้งภายในกลุ่มประเทศอาเซียนเองได้มีมาตรการรองรับเพื่อปรับตัวหลังจากที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก

3.2.3 จีน-ไทย วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง เช่น “ปัจจัยที่กำหนดการลงทุนไทยในจีน”<sup>66</sup>, “สนธิสัญญาส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างไทย-จีน : วิเคราะห์ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ”<sup>67</sup>, “การพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ : ศึกษากรณีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ในทศวรรษที่ 1990”<sup>68</sup>, “โครงการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยในจัดทำเขตการค้า

<sup>64</sup> สมพร สารรัตน์, “ความร่วมมือระหว่างประเทศอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง : ผลประโยชน์ตกอยู่กับ 6 ประเทศ,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541).

<sup>65</sup> ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, **โครงการศึกษาวิเคราะห์แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการที่จีนได้เข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกและการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน** (กรุงเทพฯ: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2546).

<sup>66</sup> ลีติวรรณ ศรีเจริญ, “ปัจจัยที่กำหนดการลงทุนของไทยในจีน,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541).

<sup>67</sup> โชติรส เพศประเสริฐ, “สนธิสัญญาส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างไทย-จีน : วิเคราะห์ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ,” (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545).

<sup>68</sup> ศิริเพชร อิงควิบูลย์พันธ์, “การพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ : ศึกษากรณีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ในทศวรรษที่ 1990,” (สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543).

เสรี<sup>69</sup> “มองไกลไทยสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจเอเชีย : เชื่อมจีนกับอนุภูมิภาค”<sup>70</sup>, “บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539”<sup>71</sup> เป็นต้น

โดยสรุปแล้วนับตั้งแต่ไทยและจีนฟื้นฟูความสัมพันธ์อย่างเป็นทางการตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 การค้าและการลงทุนระหว่างสองประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังสงครามเย็น ซึ่งเป็นยุคแห่งระบบการค้าเสรีรุ่งโรจน์ ซึ่งจีนเองก็มีนโยบายเปิดประเทศและไทยเองก็สนับสนุนระบบการค้าเสรี จีนต้องการหาทางออกทางทะเลเพื่อพัฒนาเศรษฐกิจทางตอนใต้ ไทยเองต้องการพัฒนาตอนเหนือและต้องการเป็นศูนย์กลางการส่งออกในอนาคต โดยบริษัทข้ามชาติของไทยที่ไปลงทุน เช่น กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ มีบทบาททำให้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน ขยายขอบเขตจากการค้าไปสู่การลงทุน ทำให้รัฐบาลไทยต้องหันมามีนโยบายเกี่ยวกับการลงทุนของไทยในจีน จึงได้เกิดการลงนามในสนธิสัญญาส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างไทย-จีน ในปี ค.ศ. 1985 อีกทั้งปัจจุบันไทยก็มีนโยบายจัดตั้งเขตการค้าเสรีทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งไทยและจีนได้ทำการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกันในช่วงต้น

จากการสำรวจวรรณกรรม พบว่าไม่ปรากฏประเด็นที่เกี่ยวข้องกับที่ผู้วิจัยจะศึกษา คือ การกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร: ศึกษาปัจจัยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ช่วง ปี ค.ศ. 2001-2005

#### 1.4 กรอบความคิดในการศึกษา

นักคิดทางรัฐศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ได้แสดงความคิดเห็นถึงความสัมพันธ์ระหว่างประเด็นทางเศรษฐกิจและการเมืองนั้น มีความเกี่ยวพันกันไม่อาจแยกออกจากกันได้ ผู้ศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศจึงจำเป็นต้องมีความเข้าใจถึง ความเชื่อมโยงระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจและการเมืองควบคู่กันไปด้วย ซึ่งความเชื่อมโยงดังกล่าวนี้ ได้นำไปสู่แนวทางการวิเคราะห์ ที่เรียกว่า เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ (International Political Economy)

<sup>69</sup> ใสตติธร มัลลิกะมาส, **โครงการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยในจัดทำเขตการค้าเสรี** (กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงพาณิชย์, 2545).

<sup>70</sup> พิษณุ เกรียงมหาราช, **มองไกลไทยสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจเอเชีย : เชื่อมจีนกับอนุภูมิภาค** (กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ, 2545).

<sup>71</sup> สุนิสา สุขชี, **บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545).



เศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ เป็นการศึกษาถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างการแลกเปลี่ยน (reciprocal) และพลวัต (dynamic) ในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศภายใต้ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมือง โดยในระยะสั้นนั้น การแบ่งสรรของอำนาจและธรรมชาติของระบบการเมืองเป็นตัวกำหนดกรอบผลิตผลและการแบ่งสรรความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ แต่ในระยะยาวความเคลื่อนไหวกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เป็นตัวกำหนดในการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ของระบบการเมือง ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจจึงสัมพันธ์กับการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงผลประโยชน์ของรัฐที่มีอิทธิพลเหนือการเมืองในระบบ<sup>72</sup>

นักวิชาการทางความสัมพันธ์ระหว่างประเทศและเศรษฐศาสตร์ระหว่างประเทศ ได้แสดงทัศนะต่อประเด็นความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยทางเศรษฐกิจ และปัจจัยทางการเมืองในระดับระหว่างประเทศ อาทิเช่น

1. นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศถูกกำหนดโดยสภาวะแวดล้อมในระดับโลก ทั้งนี้โดยประเทศมหาอำนาจเป็นผู้กำหนดและชี้้นำความเป็นไปทางเศรษฐกิจ โดยการปล่อยให้สินค้าทุนและบริการ เคลื่อนย้ายโดยเสรี ซึ่งระบบนี้จะดำรงอยู่ได้ต่อเมื่อมีชาติมหาอำนาจ ทำหน้าที่ในการรักษาเสถียรภาพของระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศและผลักดันให้ประเทศต่างๆ ดำเนินกิจกรรมทางเศรษฐกิจภายใต้ระเบียบที่จัดวางไว้<sup>73</sup>

2. นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เป็นผลผลิตที่ได้รับอิทธิพลมาจากระดับการพัฒนาทางการเมืองและกระบวนการทางเศรษฐกิจภายในรัฐ โดยรัฐจะเป็นผู้กำหนดเองว่าต้องการเข้าสู่ระบบของการพึ่งอาศัยซึ่งกันและกันระหว่างประเทศหรือไม่ แต่นั่นขึ้นกับว่ารัฐนั้นมีอำนาจพอที่จะกำหนดความเป็นไปในระบบเศรษฐกิจโลก แต่เมื่อใดไม่สามารถแสดงบทบาทของตนได้อีกต่อไป รัฐต่างๆ ก็จะถูกกำหนดให้เข้าอยู่ในระบบระหว่างประเทศที่ดำรงอยู่ในขณะนั้นโดยปริยาย<sup>74</sup>

3. นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ได้รับผลมาจากผู้ได้รับเลือกโดยตรงจากประชาชนภายในรัฐให้เป็นผู้กำหนดนโยบาย เช่น นายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรี และจากผู้ได้รับเลือกในการผลักดันการกำหนดนโยบายระยะสั้น (Short term) เพื่อตอบสนองของสถานการณ์ที่เร่งด่วน เช่น

<sup>72</sup> Robert Gilpin, "The Nature of Politics and Economic," in Robert J. Art and Robert Jervis, ed., *International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issue* (New York: Harper Collin, 1992), pp. 237-253.

<sup>73</sup> Stephen D. Krasner, "State Power and the Structure of International Trade," in *World Politics* XXVII., : 19-36.

<sup>74</sup> Peter Gourevitch, "The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics," *International Organization* 32(Autumn 1978): 894.

กลุ่มนักธุรกิจ<sup>75</sup> โดยรัฐบาลและกลุ่มผลประโยชน์นักธุรกิจนั้นจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งนั้นก็ขึ้นอยู่กับสภาวะเศรษฐกิจภายในประเทศและระหว่างประเทศในขณะนั้นด้วย<sup>76</sup>

จากที่กล่าวมาแสดงให้เห็นว่า นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐ ที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างภายในรัฐ และสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ สำหรับส่วนโครงสร้างภายในรัฐเองก็มีความความสัมพันธ์ที่มีอยู่หลากหลายและซับซ้อน อันเกิดจากสถาบันทางการเมืองซึ่งได้แสดงให้เห็นถึงตัวแสดงภายในรัฐที่มีสิทธิพิเศษทางนโยบาย เช่น นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งตัวแสดงดังกล่าวที่ได้สิทธิพิเศษนี้ได้รวมตัวกันเพื่อที่จะผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มตน<sup>77</sup> และบ่อยครั้งสถาบันทางการเมืองมักจะตอบสนองแรงกดดันทางการเมืองภายใน อันเกิดจากกลุ่มสิทธิพิเศษ ซึ่งได้แก่ บุคคล กลุ่มองค์กร สถาบันทั้งภาครัฐและเอกชน กลุ่มนักธุรกิจต่างๆ<sup>78</sup> ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลต่อนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เนื่องจากมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้กำหนดนโยบายโดยการเป็นส่วนหนึ่งของการออกนโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ<sup>79</sup> ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะทำความเข้าใจนโยบาย และบทบาทของตัวแสดงในสถาบันทางการเมืองในสังคมเหล่านั้น

<sup>75</sup> Shale Horowitz, "The Persistent Liberalizing Trend in Foreign Economic Policy: The Role of Dispersed Interest Groups, Policy Legacies, and Ideologies," in Shale Horowitz and Uk Heo, edit., *The Political Economy of International Financial Crisis* (Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2001), p. 18.

<sup>76</sup> Thomas D. Lairson and David Skidmore, *International Political Economic The Struggle for Power and Wealth* (Singapore: Thomson Learning, Inc., 2003), pp. 3-4.

<sup>77</sup> Helen V. Milner and Robert O. Keohane, "Internationalization and Domestic Politics: An Introduction," in *Internationalization and Domestic Politics*, edited by Helen V. Milner and Robert O. Keohane (New York: Cambridge University Press, 1996), p.4.

<sup>78</sup> Jeffrey A. Frieden and Ronald Rogowski, "The Impact of the International Economy on National Policies: An Analytical Overview," *Ibid.*, p. 28.

<sup>79</sup> Shale Horowitz, "The Persistent Liberalizing Trend in Foreign Economic Policy: The Role of Dispersed Interest Groups, Policy Legacies, and Ideologies," *Ibid.*, p. 1.

สำหรับการศึกษานี้สามารถพิจารณาโดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชื่อมโยงที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการจัดตั้ง เขตการค้าเสรีระหว่างไทยและจีน ในสมัยรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กล่าวคือ

1. ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการทำความตกลงเขตการค้าเสรีกำลังเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความล้มเหลวของการเจรจาการค้าในกรอบองค์การการค้าโลก ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาทำเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคีเพราะเป็นรูปธรรมและรวดเร็วมากกว่า ประกอบกับการฟื้นฟูหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1997 ของกลุ่มประเทศภูมิภาคอาเซียนที่ไม่เท่ากัน จึงส่งผลให้รัฐบาลไทยมีนโยบายเชิงรุกที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เพื่อขยายการค้าและการลงทุน กระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า โดยเน้นให้ความสำคัญต่อตลาดขนาดใหญ่และตลาดใหม่ๆ เช่น จีน เป็นต้น

2. ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน ได้แสดงให้เห็นถึงความเกี่ยวเนื่องระหว่างเศรษฐกิจและการเมืองภายในกับนโยบายต่างประเทศ กล่าวคือ นโยบายต่างประเทศของไทยในรัฐบาลชุดนี้จะเน้นเรื่องเศรษฐกิจเป็นสำคัญเพื่อให้การทูตมีส่วนช่วยพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ในขณะที่เดียวกันนโยบายต่างประเทศของจีน ก็เน้นที่จะขยายความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศอาเซียน ดังนั้นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นนโยบายที่สอดคล้องกันทั้งสองประเทศ

3. บทบาทของตัวแสดงภายในรัฐต่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน สำหรับรัฐบาลปัจจุบันนั้นจะเห็นได้ว่า กลุ่มทุนนักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาทในการมีส่วนร่วมทางการเมืองมากขึ้น กว่ารัฐบาลต่างๆ ที่ผ่านมา จะเห็นได้จากนายกรัฐมนตรี และคณะรัฐมนตรีหลายคนมีภูมิลำเนาเป็นนักธุรกิจมาก่อน ดังนั้นนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ส่วนหนึ่งจึงมาจากการผลักดันของกลุ่มทุนนักธุรกิจต่างๆ

จากปัจจัยต่างๆ ที่กล่าวมาในข้างต้น ได้แสดงให้เห็นว่า ประเทศไทยภายใต้การบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้อาศัยประเด็นทางด้านเศรษฐกิจมาเป็นนโยบายเชิงรุกในการแสดงบทบาทในระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะนโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ อันไปสู่การเสริมสร้างผลประโยชน์และแสวงหาผลได้จากความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจร่วมกัน

## 1.5 สมมติฐาน

กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ขึ้น

## 1.6 คำนิยามเชิงปฏิบัติการ

**กลุ่มผลประโยชน์** (Interest group) ได้มีนักวิชาการให้ความหมายไว้หลายประการ เช่น เกรแฮม วูตตัน (Graham Wootton) ได้อธิบายเกี่ยวกับกลุ่มผลประโยชน์ไว้ว่า คือ กลุ่มทุกกลุ่มหรือองค์การทุกองค์การที่แสวงหาอิทธิพลเหนือนโยบายสาธารณะตามวิถีทางที่กำหนด ในขณะที่เดียวกันก็ปฏิเสธที่จะรับผิดชอบโดยตรงที่จะปกครองประเทศ<sup>80</sup>

เดวิด บี. ทรูแมน (David B. Truman) ได้ให้ความหมายของกลุ่มผลประโยชน์ว่าหมายถึงกลุ่มที่ประกอบด้วยปัจเจกชนที่มีทัศนคติร่วมกัน โดยร่วมกันจัดตั้งขึ้นและมีข้อเรียกร้องให้ปรากฏแก่กลุ่มอื่นๆ ในสังคม และเมื่อใดที่มีการเรียกร้องต่อสถาบันการเมืองไม่ว่าสถาบันใดก็ตาม หรือแสวงหาผลประโยชน์หรือจุดมุ่งหมายผ่านกระบวนการทางการเมือง กลุ่มผลประโยชน์จะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง<sup>81</sup>

ลิซิต ธีเรวคิน กล่าวถึง กลุ่มผลักดันหรือกลุ่มผลประโยชน์ (pressure group or interest group) ได้แก่ กลุ่มบุคคลที่มีจุดประสงค์ร่วมกันทำการจัดตั้ง สร้างปฏิสัมพันธ์และมุ่งหาผลตามกระบวนการทางการเมือง<sup>82</sup>

ดังนั้นจึงสรุปได้ว่า กลุ่มผลประโยชน์เป็นกลุ่มของผู้ร่วมทัศนคติที่ทำการเรียกร้องข้อเสนอของตนโดยผ่านสถาบันใดๆ ของรัฐบาล กลุ่มดังกล่าวจะกลายเป็นกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง เมื่อใดที่กลุ่มผลประโยชน์มีบทบาทหรือกิจการในระดับการเมือง กลุ่มนี้จะเรียกว่า “กลุ่มอิทธิพล” (pressure group) ดังนั้นคำว่า “กลุ่มผลประโยชน์” จึงใช้สลับเปลี่ยนกับคำว่า “กลุ่มอิทธิพล” ได้<sup>83</sup>

<sup>80</sup> Graham Wootton, *Interest-Group* (Newjersy: Prentice-Hall, Inc., 1970), pp. 1-2.

<sup>81</sup> David B. Truman, *The Govermerntal Process : Political Interest and Public Opinion* (New York: Alfred Knopf, Inc., 1955), p. 37.

<sup>82</sup> ลิซิต ธีเรวคิน, *วิวัฒนาการการเมืองการปกครองไทย* (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537), หน้า 249-250.

<sup>83</sup> Graham Wootton, *Interest Group* (Englewood Cliffs Prentice Hall, 1978), pp 1-2.

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ทำการศึกษาบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์ ซึ่งเป็นกลุ่มทุนอันมีผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจได้เปลี่ยนบทบาทของตน มาเป็นกลุ่มผู้มีบทบาทและอิทธิพลทางการเมืองในการเข้าเป็นรัฐบาลบริหารประเทศ ซึ่งส่งผลต่อการกำหนดนโยบายต่างๆ รวมถึงนโยบายทางด้านเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศ ด้วยเหตุผลดังกล่าว จึงขอให้เข้าใจความหมายของ คำว่า “กลุ่มผลประโยชน์” “กลุ่มทุน” “กลุ่มอิทธิพล” คือ กลุ่มเดียวกัน มีความหมายเหมือนกัน

**การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ** หมายถึง ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ตั้งแต่สองประเทศขึ้นไปได้ดำเนินการยกเลิกวิธีการเลือกปฏิบัติ (discrimination) ทางด้านการค้าและการชำระเงินระหว่างประเทศ การที่ประเทศต่างๆ ได้วางกฎเกณฑ์เพื่อจำกัดการค้าและการเงิน เป็นสาเหตุให้เกิดการกระทบกระเทือนต่อภาวะการค้าและการเงินของโลก การค้าระหว่างประเทศเป็นการค้าที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของความแตกต่างกันของปัจจัยหรือสภาพแวดล้อมหลายประการ ที่ปรากฏอยู่ในแต่ละประเทศที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจซึ่งกันและกัน<sup>84</sup>

**เขตการค้าเสรี** (Free Trade Area: FTA) หมายถึง การรวมกลุ่มเศรษฐกิจโดยมีเป้าหมายเพื่อลดภาษีศุลกากรระหว่างกันภายในในกลุ่มลงให้เหลือน้อยที่สุด หรือเป็น 0% และใช้อัตราภาษีปกติที่สูงกว่ากับประเทศนอกกลุ่ม การทำเขตการค้าเสรีในอดีตมุ่งเน้นด้านการเปิดเสรีด้านสินค้า (goods) โดยการลดภาษีและอุปสรรคที่ไม่ใช่ภาษีเป็นหลัก แต่เขตการค้าเสรีในระยะหลังๆ นั้น รวมไปถึงการเปิดเสรีด้านบริการ (services) และการลงทุนด้วย เขตการค้าเสรีที่สำคัญในปัจจุบัน คือ NAFTA และ AFTA

เบลา บาลาสซา (Bela Balassa) ได้แบ่งขั้นตอนการรวมตัวทางเศรษฐกิจที่สำคัญไว้ 5 ขั้นตอน แต่ก่อนที่จะเข้าสู่ที่ 1 ในทางปฏิบัติ ยังมีความร่วมมือทางเศรษฐกิจในระดับอ่อนๆ คือ การให้สิทธิพิเศษทางการค้าระหว่างกันหรือที่เรียกว่า Trade Preference โดยประเทศสมาชิกจะลดอัตราภาษีสินค้าเข้าจากประเทศสมาชิกอื่นๆ ให้ต่ำกว่าสินค้าจากประเทศภายนอกกลุ่ม เมื่อผ่าน ขั้นตอนนี้แล้วจะเข้าสู่ขั้นตอนการรวมตัวในขั้นตอนที่สำคัญ คือ<sup>85</sup>

1. เขตการค้าเสรี (Free Trade Area) มีลักษณะสำคัญ คือ ไม่มีการตั้งกำแพงภาษี และกำหนดโควตาสินค้าจากประเทศสมาชิก แต่ยังเก็บภาษีสินค้าจากประเทศภายนอกกลุ่มในระดับที่แตกต่างกัน

<sup>84</sup> สมนึก แดงเจริญ, **ทฤษฎีว่าด้วยการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจ** (กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารทางวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537), หน้า 15-16.

<sup>85</sup> Bela Balassa, **The Theory of Economic Integration** (Homewood: Richard D. Irvin, Inc., 1961), pp. 1-3.



2. สหภาพศุลกากร (Customs Union) เหมือนขั้นที่ 1 แต่เก็บภาษีสินค้าจากประเทศภายนอกกลุ่มในระดับเดียวกัน

3. ตลาดร่วม (Common Market) เหมือนขั้นที่ 2 แต่มีการปรับปรุงกฎหมายและกฎระเบียบภายในประเทศสมาชิก เพื่อให้ปัจจัยการผลิตทุกประเภท คือ สินค้า เงินทุน แรงงาน และบริการต่างๆ เคลื่อนย้ายไปมาอย่างเสรีในระหว่างประเทศสมาชิก

4. สหภาพเศรษฐกิจ (Economic Union) เหมือนขั้นที่ 3 แต่มีการประสานนโยบายเศรษฐกิจในด้านต่างๆ เช่น ด้านเกษตร ด้านอุตสาหกรรม ด้านขนส่ง เป็นต้น

5. สหภาพเศรษฐกิจสมบูรณ์แบบ (Total Economic Union) เหมือนขั้นที่ 4 แต่มีการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจร่วมกันเสมือนเป็นประเทศเดียวกัน

สำหรับเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้น ยังอยู่ในขั้นเจรจาไปสู่ขั้นตอนที่ 1 ซึ่งมีการเตรียมพร้อม และมีการลดภาษีสินค้าบางประเภทระหว่างกัน ดังที่ได้กล่าวไว้ในสภาพปัญหา

### 1.7 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. ศึกษาพัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และการเมืองของไทยและจีนทั้งในระดับทวิภาคีและระดับพหุภาคี อันมีผลต่อการเกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

2. ศึกษาถึงการกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยโดยภาพรวม และต่อประเทศจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

3. ศึกษาถึงสภาพแวดล้อมทางการเมือง และเศรษฐกิจทั้งในระดับรัฐ ภูมิภาค และระดับโลกของไทยและจีน ที่มีผลต่อการผลักดันในการกำหนดนโยบายของไทยต่อจีนให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในช่วงเวลาดังกล่าว

4. ศึกษาถึงบทบาทของกลุ่มประโยชน์หรือกลุ่มทุนที่มีบทบาททางการเมือง อันส่งผลต่อการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

### 1.8 ผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงพัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและจีน นับตั้งแต่เริ่มสถาปนาทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 จนกระทั่งเกิดความร่วมมือการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนในปี ค.ศ. 2003

2. ทำให้ทราบถึงสาเหตุที่ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

3. ทำให้ทราบถึงบทบาทของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุน ที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อันเป็นส่วนหนึ่งในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

4. เพื่อที่จะเป็นประโยชน์แก่ผู้ที่จะทำวิจัยเกี่ยวกับเรื่องนี้ต่อไปให้ลึกซึ้งยิ่งขึ้น

### 1.9. วิธีการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล

การศึกษาค้นคว้าฉบับนี้เป็นการศึกษาเชิงคุณภาพ มีการนำเสนอข้อมูลแบบพรรณนาเชิงวิเคราะห์ โดยวิจัยเอกสารจากแหล่งข้อมูลต่างๆ ทั้งภาษาไทยและภาษาอังกฤษ ข้อมูลที่จะใช้แยกเป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ข้อมูลขั้นปฐมภูมิ (primary sources) ได้แก่ การสัมภาษณ์ แลกเปลี่ยนข้อมูล รายงานการประชุม รายงานการเจรจา และบันทึกเหตุการณ์ต่างๆ

2. ข้อมูลขั้นทุติยภูมิ (secondary sources) ได้แก่ บทความ บทวิเคราะห์ ข่าวจากวารสาร ข่าวจากหนังสือพิมพ์ เอกสารจากอินเทอร์เน็ตต่าง ๆ

### 1.10 วิธีการนำเสนอ

ในวิทยานิพนธ์นี้ได้แบ่งการนำเสนอเนื้อหาออกเป็น 6 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 สภาพปัญหาและความสำคัญของประเด็นปัญหา ขอบเขตในการศึกษา การสำรวจวรรณกรรม กรอบความคิด สมมติฐาน นิยามเชิงปฏิบัติการ วัตถุประสงค์ของการวิจัย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ วิธีดำเนินการศึกษาและการรวบรวมข้อมูล และวิธีการนำเสนอ

บทที่ 2 พัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองของไทยและจีน ตั้งแต่การสถาปนาทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 จนถึงสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

บทที่ 3 วิเคราะห์ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ นโยบายต่างประเทศ นโยบายต่อจีนของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร รวมถึงบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจ

บทที่ 4 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยจะกล่าวถึงการดำเนินการ ปัญหา และผลกระทบที่เกิดขึ้น

บทที่ 5 บทบาทของกลุ่มทุน ธุรกิจต่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทยจีน โดยจะกล่าวถึงโครงสร้างทางการเมือง นโยบายเศรษฐกิจ และยุทธศาสตร์ การแก้ไขการเปิดเขตการค้าเสรี

บทที่ 6 สรุปวิเคราะห์ และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ระหว่างปี ค.ศ. 1975-2001

ความนำ

ประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีนนับได้ว่า มีความสัมพันธ์อันยาวนานนับร้อยปีทั้งในแง่ประวัติศาสตร์ ประเพณีวัฒนธรรม เศรษฐกิจและการเมืองการปกครอง โดยไทยยอมรับสถานะของจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจที่ยิ่งใหญ่และมีอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วยการมีความสัมพันธ์ระหว่างกันในระบบทศบรรณาการ ซึ่งระบบนี้ได้ยุติลงในสมัยรัชกาลที่ 4 เนื่องจากความยุ่งยากทางการเมืองภายในจีน และในขณะเดียวกันไทยก็ได้ดำเนินนโยบายหันเข้าหาประเทศตะวันตกมากขึ้น<sup>1</sup>

ความยุ่งยากทางการเมืองภายในจีน ทำให้เกิดการปฏิวัติเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ภายใต้ราชวงศ์แมนจู ไปเป็นการปกครองระบบสาธารณรัฐภายใต้รัฐบาลก๊กมินตั๋ง ในปี ค.ศ. 1910 ซึ่งความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในช่วงนี้จึงเป็นไปในระบบชาตินิยมเฟื่องฟู เนื่องจากความรู้สึกชาตินิยมของชาวจีนได้แพร่หลายไปสู่ชาวจีนโพ้นทะเลทั่วโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ สำหรับไทยเป็นผลให้เกิดความแตกแยกระหว่างชาวจีนโพ้นทะเลกับชาวไทย โดยรัฐบาลไทยเองก็มีนโยบายและมาตรการต่างๆ เพื่อลดอิทธิพลของชาวจีนในประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม อีกทั้งการที่พรรคคอมมิวนิสต์จีนได้รับชัยชนะจากสงครามกลางเมืองในจีน และการเคลื่อนไหวของพรรคคอมมิวนิสต์ในไทย ยิ่งส่งผลให้รัฐบาลไทยในสมัยต่อมา มีนโยบายต่อต้านลัทธิคอมมิวนิสต์และจีนมากขึ้น<sup>2</sup>

การได้รับชัยชนะของพรรคคอมมิวนิสต์จีนในปี ค.ศ. 1949 ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีน ตลอดช่วงเวลาก่อนสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1975 นับได้ว่าเป็นปฏิปักษ์ต่อกันมาตลอด ซึ่งสาเหตุสำคัญมาจากการมีอุดมการณ์และผลประโยชน์ที่ขัดแย้งกัน ประกอบกับสถานการณ์โลกเป็นช่วงสงครามเย็น ไทยมีนโยบายผูกพันกับประเทศมหาอำนาจอื่นที่มีความขัดแย้งกับจีน คือ สหรัฐอเมริกา จึงทำให้ไทยดำเนินนโยบายไปในทิศทาง

<sup>1</sup> นฤมิตร สอดสุข, **สัมพันธ์ภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน** (กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2524), หน้า 27.

<sup>2</sup> Benjawan Charoentatha, "A comparison of Thailand's Relation with United States and China: 1965-1975," (Master of Art, North Texas State University, 1978), p.51-52.

เดียวกับสหรัฐอเมริกา<sup>3</sup> แต่ถึงอย่างไรในทางปฏิบัติไทยได้มีการดำเนินการพิจารณาเปิดความสัมพันธ์กับจีนด้วย เป็นการดำเนินการอย่างลับๆ โดยการทูตใต้ดิน อันเกิดจากท่าทีประนีประนอมของ โจวเอินไหล นายกรัฐมนตรีจีนในขณะนั้นในการประชุมเอเชีย-แอฟริกา ณ ประเทศอินโดนีเซีย ในปี ค.ศ. 1955<sup>4</sup> แต่ก็เป็นไปในช่วงเวลาอันสั้นเท่านั้น โดยในรัฐบาลต่อๆ มา ก็ยังคงดำเนินนโยบายแข็งกร้าวกับจีน เนื่องจากยังคงหวาดระแวงลัทธิคอมมิวนิสต์

ในบทนี้จึงจะกล่าวถึง นโยบายของไทยต่อจีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 ที่ได้สถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ จนกระทั่งปี ค.ศ. 2001 อันเป็นที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี เพื่อแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการและความเปลี่ยนแปลง และผลกระทบที่นโยบายไทยที่มีต่อจีน

## 2.1 การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตไทย-จีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1975 – 1991

ไทยและจีนได้สถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตอย่างเป็นทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 นั้น มีปัจจัยสำคัญหลายประการ อีกทั้งก่อนสิ้นสุดสงครามเย็นในปี ค.ศ. 1991 ความสัมพันธ์ไทยและจีนนั้นได้มีการพัฒนาการอยู่บนความเปลี่ยนแปลงทั้งภายในประเทศ และระบบระหว่างประเทศ โดยสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

### 2.1.1 ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ

ปัจจัยที่ก่อให้เกิดการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการในปี ค.ศ. 1975 ในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช สามารถแบ่งได้เป็นปัจจัยภายนอก และภายในประเทศดังนี้

**2.1.1.1 ปัจจัยภายนอก** การเปลี่ยนแปลงโครงสร้างในระบบระหว่างประเทศทั้งในระดับโลกและภูมิภาคได้มีผลต่อการปรับความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีน ระดับโลกที่สำคัญ คือ การที่จีนเข้าเป็นสมาชิกสหประชาชาติแทนได้วันสำเร็จ รวมทั้งเป็นสมาชิกถาวรคณะมนตรีความมั่นคงในปี ค.ศ. 1971<sup>5</sup> ย่อมแสดงให้เห็นว่าจีนได้รับการยอมรับจากประชาคมโลกมากขึ้น อีกทั้งการเปลี่ยนแปลงในความสัมพันธ์สามเส้าระหว่างประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกา สหภาพ

<sup>3</sup> นฤมิตร สอดสุข, เรื่องเดียวกัน, หน้า 30.

<sup>4</sup> ดูรายละเอียดใน วรวิทย์ พัดโนทัย, โจวเอินไหล: ผู้ปลูกไมตรีไทย-จีน (กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์, 2522).

<sup>5</sup> เจียน วีระวิทย์, นโยบายต่างประเทศจีน (กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 565-567.

โซเวียต และจีน<sup>6</sup> ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลกได้ปรับเปลี่ยนนโยบายเข้าหาจีนมากขึ้นตามทิศทางของสหรัฐอเมริกา ในขณะที่ฝ่ายจีนเองซึ่งขณะนั้นอยู่ในช่วงปลายปฏิวัติวัฒนธรรม และการกลัวภัยคุกคามจากสหภาพโซเวียต จึงเป็นแรงผลักดันให้จีนหันมาให้ความสำคัญกับประเทศในเอเชียอาคเนย์มากขึ้น

ในระดับภูมิภาคนั้นได้เกิดการเปลี่ยนแปลงสำคัญในหลายประการ ได้แก่ การลดอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในเอเชียอาคเนย์ อันเนื่องมาจากการพ่ายแพ้จากสงครามเวียดนามในปี ค.ศ. 1975 อีกทั้งการได้รับชัยชนะของฝ่ายคอมมิวนิสต์ในกลุ่มประเทศอินโดจีน ได้ทำให้ไทยต้องหันมาให้ความสำคัญกับกลุ่มประเทศอินโดจีนมากขึ้นในฐานะที่มีพรมแดนติดต่อกัน ดังนั้นไทยจึงมีความจำเป็นต้องหันเข้าหาจีนเพื่อคานอิทธิพลกลุ่มประเทศอินโดจีน นอกจากนี้องค์การอาเซียน<sup>7</sup> ได้มีการตื่นตัวในการกำหนดนโยบายที่จะปรับความสัมพันธ์กับจีนและกลุ่มประเทศอินโดจีน โดยมาเลเซียและฟิลิปปินส์ได้สถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการกับจีน เมื่อวันที่ 31 พฤษภาคม ค.ศ. 1974 และ 9 มิถุนายน ค.ศ. 1975 ตามลำดับ<sup>8</sup>

**2.1.1.2 ปัจจัยภายใน** การเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ในปี ค.ศ. 1973 เมื่อผู้นำเผด็จการทหารได้ถูกประชาชนขับไล่ โดยฝ่ายพลเรือนเข้ามามีส่วนในการปกครองมากขึ้น อันเป็นการผลักดันให้รัฐบาลต้องเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ โดยการลดความผูกพันกับสหรัฐอเมริกามาเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้านในอินโดจีนและจีนมากขึ้น ซึ่งจะเห็นได้ชัดในรัฐบาล ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช โดยมีการวางแนวนโยบายอันมีลักษณะของการประสานประโยชน์ เพื่อผลในระยะยาว ได้แก่ การลดบทบาทของพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย การขยายขอบเขตทางการค้าระหว่างประเทศของไทยให้กว้างมากขึ้น เพื่อสอดคล้องกับบรรยากาศระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปในสงครามเย็น โดยประเทศต่างๆ หันมาเห็นผลประโยชน์แห่งชาติทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าอุดมการณ์ทางการเมือง นอกจากนี้รัฐบาลของ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ยังได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ภายในประเทศอีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มข้าราชการ นักวิชาการ กลุ่มพ่อค้าและนักธุรกิจ<sup>9</sup>

## 2.1.2 พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีน ค.ศ. 1975-1991

ในที่สุดไทยและจีนก็ได้สถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 1975 โดยพัฒนาการความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในช่วงนี้ จูลีชีพ ชินวรวิโรจน์ ได้แบ่งการวิเคราะห์

<sup>6</sup> เรื่องเดียวกัน, ดูรายละเอียดเพิ่มเติมในบทที่ 12 และบทที่ 13.

<sup>7</sup> ประเทศสมาชิกที่ร่วมก่อตั้งองค์การอาเซียนได้แก่ ไทย มาเลเซีย สิงคโปร์ อินโดนีเซีย และฟิลิปปินส์

<sup>8</sup> นฤมิตร สอดสุข, *สัมพันธ์ภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน*, หน้า 132-133.

<sup>9</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 58-92.



ออกเป็น 3 ช่วง คือ ช่วงการทำความรู้จักกันใหม่ ช่วงการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และช่วงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ<sup>10</sup>

### 2.1.2.1 ช่วงการทำความรู้จักกันใหม่ (Friendship Renewal) ค.ศ. 1975-1979

ความสัมพันธ์ของจีนและไทยระยะเริ่มแรกนั้น ยังคงอยู่บนพื้นฐานของความหวาดระแวง แต่ก็มีแนวโน้มลดลงก่อนการสถาปนาทางการทูต เนื่องจากจีนได้ให้การสนับสนุนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทยลดลงเรื่อยๆ อีกทั้งยังได้มีการแลกเปลี่ยนทางด้านสังคมและวัฒนธรรมและการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างสองประเทศ แต่การเกิดรัฐประหารเมื่อวันที่ 6 ตุลาคม ค.ศ. 1976 ได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์หยุดชะงักลง ซึ่งรัฐบาลของธานินทร์ กรัยวิเชียร ได้มีนโยบายต่อต้านคอมมิวนิสต์ อย่างไรก็ตามเมื่อรัฐบาลของ พล.อ. เกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ เข้ามาใช้อำนาจ ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศได้รับการฟื้นฟูอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อเกิดกรณีการยึดครองกัมพูชาของเวียดนามในปลายปี ค.ศ. 1978 เนื่องจากทั้งจีนและไทยมองเวียดนามเป็นภัยคุกคามต่อความมั่นคงทั้งในระดับประเทศและภูมิภาค<sup>11</sup>

ในช่วงเวลาเดียวกันได้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองภายในจีน คือ การกลับเข้ามาใช้อำนาจของเติ้งเสี่ยวผิง ซึ่งได้มีการกำหนดแนวนโยบายหลักของชาติในการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นสำคัญ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการผลักดันนโยบายการเปิดประเทศและปฏิรูปเศรษฐกิจ และการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นการรักษาสันติภาพและเสถียรภาพระหว่างประเทศ<sup>12</sup> ซึ่งนโยบายดังกล่าวนอกจากจะเป็นการเปลี่ยนแปลงครั้งสำคัญของจีนแล้ว ยังส่งผลต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในช่วงเวลาต่อมาอีกด้วย

### 2.1.2.2 ช่วงการเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ (Strategic Partnership) ค.ศ. 1980-1989

การที่เวียดนามได้เข้ายึดครองกัมพูชาได้ เมื่อวันที่ 7 มกราคม 1979 เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้จีนและไทยได้มีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยไทยได้กลายเป็น “หุ้นส่วนทาง

<sup>10</sup> จุลชีพ ชินวรรณ, “สองทศวรรษ ไทย-จีน ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2518-2538,” ความสัมพันธ์ไทย-จีน: 20 ปี แห่งมิตรภาพ : การสัมมนาทางวิชาการ, คณะบรรณานุกรม, นิพัทธ์ จิตรประสงค์, เรืองศักดิ์ เยื่อใย และกรรมการโครงการจีนศึกษา (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), หน้า 13-14.

<sup>11</sup> สารสิน วีระผล, “ความสัมพันธ์ไทย-จีน : กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วงสองทศวรรษ (ค.ศ. 1975-1995),” จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21, วรศักดิ์ มัทธโนบล ผู้ประสานงานโครงการและบรรณานุกรม (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 298- 299.

<sup>12</sup> สุรพงษ์ ชัยนาม, “ความสัมพันธ์ไทยกับจีน: กระแสพัฒนาการ,” ความสัมพันธ์ไทย-จีน: เพลิดเพลินหลังแลหน้า, เขียน วีระวิทย์และ เจีย แยนจอง บรรณานุกรม (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 181.

ยุทธศาสตร์อย่างไม่เป็นทางการ” ของจีน (Unofficial Strategic Partner) ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่สอดคล้องซึ่งกันและกัน อีกทั้ง 2 ประเทศยังมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ร่วมกันและยังร่วมมือทางทหารด้วย เพื่อเป็นการต่อต้านการยึดครองกัมพูชาของเวียดนามและการขยายอิทธิพลของสหภาพโซเวียต<sup>13</sup> โดยไทยเห็นว่าจีนมีพรมแดนติดต่อกับเวียดนามสามารถตอบโต้หรือกดดัน เวียดนามตามพรมแดน ในกรณีที่เวียดนามคุกคามไทยได้<sup>14</sup> สำหรับจีนมองไทยเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการเป็นสะพานเชื่อมไปสู่ประเทศอื่นๆ ในอาเซียน เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหา กัมพูชา โดยการกดดันเวียดนามทางการทูต และคานอิทธิพลของสหภาพโซเวียตในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จนกระทั่งเวียดนามประกาศถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989<sup>15</sup>

### 2.1.2.3 ช่วงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (Economic Cooperation) ตั้งแต่ ค.ศ. 1990

หลังจากที่เวียดนามประกาศถอนทหารออกจากกัมพูชาในปี ค.ศ. 1989 ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนได้เปลี่ยนแปลงไป เมื่อรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ ก้าวขึ้นมาบริหารประเทศ เนื่องจากได้มีการกำหนดและดำเนินนโยบายต่างประเทศในทิศทางที่ต่างออกไปโดยเน้นทางด้านเศรษฐกิจมากกว่าความมั่นคง คือ การประกาศนโยบายเปลี่ยนอินโดจีนจากสนามรบให้เป็นสนามการค้า ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากบรรดาผู้นำธุรกิจในประเทศเป็นอย่างมาก<sup>16</sup> ดังนั้นความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนจึงได้พัฒนาไปสู่ความร่วมมือทางเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไป เมื่อสถานการณ์ในภูมิภาคได้คลายความตึงเครียดหลังจากการถอนทหารออกจากกัมพูชาของเวียดนาม อีกทั้งการล่มสลายของระบอบคอมมิวนิสต์ในยุโรปตะวันออกในปี ค.ศ. 1989 และสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1991<sup>17</sup>

<sup>13</sup> จุลชีพ ชินวรรโณ, “สองทศวรรษ ไทย-จีน ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2518-2538,” หน้า 14.

<sup>14</sup> Sukhumbhand Paribatra, *From Enmity to Alignment: Thailand's Evolving Relations with China* (Bangkok: Institute of Security and International Studies, Chulalongkorn University, 1987), p. 25.

<sup>15</sup> สุรชัย ศิริไกร, *นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียนในยุคหลังสงครามเย็น* (กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537) หน้า 24.

<sup>16</sup> สุจิต บุญบงการ, “เสรีนิยมทางการเมือง: ผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ,” *5 ทศวรรษ การต่างประเทศของไทยจากความร่วมมือสู่ความขัดแย้ง*, ชัยโชค จุลศิริวงษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ, 2536), หน้า 2.

<sup>17</sup> Micheal Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific* (London: Routledge Curzon, 2003), pp. 93-94.

### 2.1.3 บทบาทของ กลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ค.ศ. 1975 – 1991

พัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนตั้งแต่อดีตมานั้น บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจ โดยเฉพาะนายทุนไทยเชื้อสายจีน ได้ส่งผลต่อการดำเนินกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจระหว่าง 2 ประเทศ เป็นอย่างมาก<sup>18</sup> โดยบทบาทของนักธุรกิจ กลุ่มทุนเหล่านี้มีความเด่นชัดหลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ค.ศ. 1973 ได้ทำให้บทบาททางการเมืองของกลุ่มผู้นำทางทหารหมดอำนาจลง ซึ่งส่งผลต่อระบบการเมืองของไทยเปิดกว้างมากขึ้น ทำให้กลุ่มทุน นักธุรกิจ เข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองมากยิ่งขึ้น โดยช่วงก่อนหน้านั้นในสมัยรัฐบาล จอมพล ป. พิบูลสงคราม ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจชาตินิยมเพื่อควบคุมการประกอบกิจการของกลุ่มทุนนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีน ทำให้ต้องพึ่งพาทหารเพื่อคุ้มครองธุรกิจของตน โดยแลกเปลี่ยนกับผลประโยชน์ที่มอบให้กลุ่มผู้ปกครองในรูปแบบของผลประโยชน์แอบแฝง<sup>19</sup> เช่น การเชิญข้าราชการและนักการเมือง มาเป็นกรรมการของบริษัทและให้เป็นหุ้นส่วน และยังให้ผลประโยชน์ในรูปแบบของเงินสิ่งของ ที่ดิน เป็นต้น<sup>20</sup>

ดังนั้นนักธุรกิจ กลุ่มทุนจึงมีบทบาทสำคัญต่อการสถาปนาทางการทูตอย่างเป็นทางการระหว่างไทย-จีน ในปี ค.ศ. 1975 เพื่อผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยการขยายการค้าและการลงทุนไปยังประเทศจีน ซึ่งสอดคล้องกับระบบเศรษฐกิจโลกที่มีการแข่งขันสูงขึ้นมาก จึงเกิดการผลักดันให้ธุรกิจของไทยออกไปลงทุนในต่างประเทศ เพื่อเพิ่มหรือรักษาความสามารถในการแข่งขันของตนเอง<sup>21</sup> โดยจีนและไทยได้มีการลงนามในข้อตกลงทางการค้าระหว่างกัน (Trade Agreement) เมื่อวันที่ 31 มีนาคม ค.ศ.1978 และลงนามในพิธีสารว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมทางการค้าไทย-จีน (Joint Trade Committee: JTC) เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน

<sup>18</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ พรรณี บัวเล็ก, **ลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2457-2482: บทเรียนจากความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม** (กรุงเทพฯ: พันธกิจ, 2545).

<sup>19</sup> ประกาศศักดิ์ ธานีพงษ์, **นักธุรกิจกับการเมือง: การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง** (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528), หน้า 3.

<sup>20</sup> สุจิต บุญบงการ, **การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหาร สถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน** (กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 203-204.

<sup>21</sup> ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์, **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ** (กรุงเทพฯ: ซิลค์เวอร์บุคส์, 2542), หน้า 281.

ค.ศ. 1978 เพื่อพิจารณากำหนดเป้าหมายทางการค้าและมาตรการขยายความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างกัน<sup>22</sup>

การที่นักธุรกิจเข้ามามีบทบาททางการเมืองแทนที่ข้าราชการทหาร โดยเฉพาะตั้งแต่สมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ เป็นต้นมา พบว่ามีนักธุรกิจได้รับการเลือกตั้งเป็นจำนวนมากรัฐมนตรีที่มีภูมิหลังเป็นนักธุรกิจมาก่อน ก็มีสัดส่วนสูงขึ้น จะเห็นได้จากรัฐบาลเปรม 1 (ค.ศ. 1980) มีสัดส่วนรัฐมนตรีที่เป็นนักธุรกิจร้อยละ 45.9 จนถึงรัฐบาลเปรม 5 (ค.ศ. 1986) ร้อยละ 47.7<sup>23</sup> และในสมัยรัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ มีสัดส่วนของรัฐมนตรีที่เป็นนักธุรกิจถึงร้อยละ 60<sup>24</sup>

นอกจากนี้การเข้ามามีบทบาททางการเมืองของกลุ่มทุน นักธุรกิจ ยังทำให้เกิดการผลักดันให้รัฐบาลต้องมีการปรับเปลี่ยนนโยบายเศรษฐกิจในหลายๆ ด้าน ไม่ว่าจะเป็น การดำเนินนโยบายเร่งรัดการส่งออก การฟื้นฟูการลงทุน การเสริมสร้างบทบาทเศรษฐกิจต่างประเทศ เป็นต้น จะเห็นได้จากสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและภาคเอกชน (กรอ.) ขึ้นในปี ค.ศ. 1981 เพื่อแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจ โดยมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานกรรมการ และรัฐมนตรีฝ่ายเศรษฐกิจเป็นกรรมการฝ่ายรัฐบาล ส่วนภาคเอกชนประกอบด้วยหอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมไทย และสมาคมธนาคารไทยเป็นกรรมการ ซึ่งต่อมา กรอ. นี้ได้ขยายบทบาทไปสู่ระดับภูมิภาคต่างๆ ทั่วประเทศด้วย<sup>25</sup> อีกทั้งยังได้มีการเชิญตัวแทนของภาคเอกชนเหล่านี้เข้าร่วมประชุมเอกอัครราชทูตของกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งเริ่มตั้งแต่ปี ค.ศ. 1982 เป็นต้นมา และมีการให้ภาคเอกชนร่วมเดินทางไปกับคณะรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีกระทรวงการต่างประเทศ เพื่อประโยชน์ในการแสวงหาตลาดและคู่ทางการค้า ตลอดจนเจรจาเกี่ยวกับตัวแทนของต่างชาติได้โดยตรงอีกด้วย จึงนับได้ว่า รัฐบาลของพลเอกเปรม เป็นรัฐบาลแรกที่มีการร่วมมือแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจระหว่างภาครัฐและภาคเอกชนอย่างจริงจัง<sup>26</sup>

<sup>22</sup> สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, **สาธาณรัฐประชาชนจีน: สภาวะปัจจุบันและสู่ทางการขยายความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-จีน**, (กรุงเทพฯ: สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2537), หน้า 14.

<sup>23</sup> อเนก เหล่าธรรมทัศน์, **มองเศรษฐกิจการเมืองโดยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2539), หน้า 46.

<sup>24</sup> รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์, **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย** (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2546), หน้า 272.

<sup>25</sup> สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, **นิมิตใหม่ของการร่วมมือ** (กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525), หน้า 3.

<sup>26</sup> สุนิสา สุขชี, **บทบาทบรรษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 100-102.



ในบรรดากลุ่มทุน นักธุรกิจเอกชนของไทยเหล่านี้มีมากถึงร้อยละ 90 ที่เป็นกิจการของคนไทยเชื้อสายจีน และมีหลายรายที่กลายเป็นบริษัทข้ามชาติไปลงทุนในประเทศจีน รายที่มีความโดดเด่นและมีส่วนในการผลักดันนโยบาย คือ ธนาคารกรุงเทพ เครือเจริญโภคภัณฑ์ สยามกลการ และไทยอาซาฮี<sup>27</sup> เพราะนับตั้งแต่หลังสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูต ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในจีน ปี ค.ศ. 1984 จากนโยบายดังกล่าวจึงนำไปสู่การจัดทำความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างไทยกับจีน (Agreement on the Promotion and the Protection of Investment)<sup>28</sup> และจัดตั้งคณะกรรมการร่วมว่าด้วยความร่วมมือทางเศรษฐกิจไทย-จีน ในปี ค.ศ. 1985 มีวัตถุประสงค์เพื่อดูแลการค้าและเศรษฐกิจอื่นๆ และเพื่อแสวงหาช่องทางในการขยายความร่วมมือ ขจัดอุปสรรคทางด้านเศรษฐกิจและการค้าระหว่าง 2 ประเทศ อีกทั้งยังได้ทำความตกลงเพื่อการเว้นการเก็บภาษีซ้อนและป้องกันการเลี่ยงภาษีรัษฎากรในส่วนที่เกี่ยวกับภาษีในปี ค.ศ. 1986 อีกด้วย<sup>29</sup>

สำหรับประเทศจีนนับตั้งแต่ได้ประกาศเปิดประเทศในปี ค.ศ. 1978 เพื่อพัฒนาตามแนวนโยบายสี่ทันสมัย จีนได้ส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศ ออกกฎหมายและปรับปรุงแก้ไขกฎและระเบียบที่เกี่ยวข้อง เนื่องจากจีนเป็นตลาดใหญ่ มีค่าแรงงานถูก ทรัพยากรมหาศาล นักลงทุนต่างประเทศให้ความสนใจมาก การลงทุนจากต่างประเทศจึงเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยใน 4 ปีแรก (ค.ศ. 1979-1982) มีการลงทุนจากต่างประเทศถึง 7,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ตามสัญญา (ลงทุนจริงเพียง 1,800 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)<sup>30</sup> โดยกลุ่มประเทศแรกๆ ที่เข้าไปลงทุนในจีน ได้แก่ สหรัฐอเมริกา และกลุ่มประเทศในเอเชียตะวันออกและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการติดต่อค้าขายของชาวจีนในภูมิภาคนี้จะใช้ฮ่องกงเป็นศูนย์กลางสำคัญ โดยผ่านเครือข่ายพ่อค้าเชื้อสายจีนเข้ามาทำการค้าในจีน ซึ่งการเข้าไปลงทุนในจีนระยะแรกนั้นจะเป็นลักษณะการใช้ “สายสัมพันธ์” ของชาวจีนโพ้นทะเล<sup>31</sup> ดังนั้นกลุ่มทุนธุรกิจไทยเชื้อสายจีนจึงเป็นส่วนสำคัญที่มีบทบาท

<sup>27</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 104.

<sup>28</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ กระทรวงต่างประเทศ, “หนังสือที่ กต 0503/15154 เรื่องความตกลงว่าด้วยการส่งเสริมการลงทุนระหว่างรัฐบาลไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน,” 1 มีนาคม 2528.

<sup>29</sup> จุลชีพ ชินวรโรจน์, “สองทศวรรษ ไทย-จีน ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2518-2538,” หน้า 23.

<sup>30</sup> Yoichi Funabashi and Henrich Weiss, *An Emerging in a World of Interdependence* (The Trilateral Commission, 1994), p. 36 ใน เขียน ธีระวิทย์, “ปฐมบท,” *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*, หน้า 24.

<sup>31</sup> Qiu Liben, “The Chinese Network in Southeast Asia: Past Present and Future,” *Chinese Networks State, Economy and Culture* (Singapore: Nordic Institute of Asian Studies, 2000), p. 201.



ในการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ และขยายการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและจีนได้อย่างรวดเร็วหลังจากการสถาปนาทางการทูต

บริษัทไทยรายแรก que เข้าไปลงทุนในจีนตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 คือ บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ (ปัจจุบันเครือเจริญโภคภัณฑ์ เป็นผู้ลงทุนในจีนอันดับหนึ่งในสิบที่มาจากเอเชียตะวันออกเฉียงใต้) และต่อมาก็มีกลุ่มทุน นักธุรกิจ ไทยรายอื่นๆ จึงเข้าไปลงทุนในจีนอย่างต่อเนื่อง ซึ่งส่วนมากทำกิจการเกี่ยวกับอุตสาหกรรมเกษตร สินค้าอุปโภคและบริโภค<sup>32</sup> อีกทั้งรัฐบาลยังได้มีการจัดตั้งเขตชั้นตอนการส่งออก (export-processing), การรวมทุน (joint venture) และหน่วยงานเกี่ยวกับด้านการต่างประเทศขึ้น โดยเฉพาะเพื่อเป็นช่องทางในการติดต่อและดำเนินการเกี่ยวกับต่างประเทศทั้งหมด<sup>33</sup> โดยระยะแรกการลงทุนกระจุกตัวอยู่บริเวณชายฝั่งทะเลเขตพิเศษ ซึ่งในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 1979 รัฐบาลจีนได้ประกาศตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ (Special Economic Zones: SEZs) ที่เซินเจิ้น ชูไห่ ซานตู และเซี่ยเหมิน ซึ่งเป็นเมืองชายทะเลภาคใต้ของจีนที่สามารถติดต่อค้าขายกับต่างชาติทางเรือได้สะดวก<sup>34</sup> แต่การเข้าไปลงทุนในจีนของนักธุรกิจไทยในช่วงนี้ยังคงต้องเผชิญอุปสรรคหลายประการ เช่น ระบบกฎหมายเกี่ยวกับการลงทุน ความไม่มั่นใจในระบบการเมืองของจีน การขาดความรู้และทักษะความแตกต่างระหว่างภูมิภาคต่างๆ ของจีน ข้อจำกัดทางภาษา เป็นต้น<sup>35</sup>

<sup>32</sup> สุนิสา สุขชี, บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539, หน้า 43-44.

<sup>33</sup> David Zweig, *Internationalizing China Domestic Interest and Global Linkages* (Ithaca and London: Cornell University Press, 2004), p. 23-24.

<sup>34</sup> วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่ทางเศรษฐกิจ,” *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*, หน้า 155-156.

<sup>35</sup> สมภพ มานะรังสรรค์, “การแข่งขันระหว่างทุนไทยกับทุนต่างชาติในจีน,” *จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21*, หน้า 446-447.

## ตารางที่ 2.1 มูลค่าการค้าระหว่างประเทศไทยกับประเทศจีน ค.ศ. 1975-1991

(ล้านบาท)

ค.ศ.	ยอดการค้ารวม	ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	ดุลการค้า
1975	735	391	344	+47
1976	2,728	1,266	1,462	-196
1977	3,453	2,082	1,371	+711
1978	3,202	1,496	1,704	-206
1979	6,512	1,572	4,940	-3,368
1980	11,066	2,531	8,535	-6,004
1981	11,047	4,064	6,983	-2,919
1982	12,427	7,053	5,394	+1,679
1983	8,567	2,468	6,099	-3,631
1984	11,744	4,215	7,449	-3,154
1985	13,440	7,367	6,073	+1,294
1986	14,1770	7,253	6,917	+336
1987	22,943	9,975	12,968	-2,993
1988	29,199	12,008	17,191	-5,183
1989	33,074	13,899	19,175	-5,276
1990	35,098	6,815	28,293	-21,466
1991	37,882	8,555	29,327	-20,722

ที่มา : กรมเศรษฐกิจพาณิชย์

จะเห็นได้ว่าการค้าและการลงทุนระหว่างไทย-จีน ได้ขยายตัวเพิ่มมากขึ้นตลอดช่วงระยะตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975-1991 โดยไทยขาดดุลการค้ากับจีนเป็นส่วนใหญ่ในระยะ 10 ปีแรกระหว่าง ค.ศ. 1975-1984 ไทยขาดดุลการค้ากับจีนทุกปี ยกเว้น ค.ศ. 1978 และ ค.ศ. 1982 โดยมีมูลค่าการขาดดุลปีละ 3,000 ล้านบาท หลังจากนั้นไทยได้เบรียบบดุลการค้าจากจีน 2 ปี คือ ประมาณ 1,294 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 1983 และ 355 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 1986 อย่างไรก็ตามในปีต่อๆ มา ไทยก็ขาดดุลกับจีนติดต่อกัน ดังตารางที่ 2.1 การที่ไทยขาดดุลการค้าจีนอย่างมากมายและติดต่อกันนี้เนื่องจากไทยนำเข้าสินค้าจากจีนเป็นราคาสูง เช่น น้ำมันเชื้อเพลิง น้ำมันปิโตรเลียม ผลิตภัณฑ์โลหะ แก้วและเคมีภัณฑ์ วัสดุก่อสร้าง และเส้นไหม เป็นต้น ในขณะที่สินค้าออกของไทยส่วนใหญ่เป็นผลิตผลทางเกษตร เช่น ข้าว ข้าวโพด ถั่วต่างๆ น้ำตาล ฝ้าย มันสำปะหลัง เป็นต้น สินค้าเหล่านี้มีมูลค่าต่ำกว่าสินค้าที่ไทยนำเข้าจากจีนมาก<sup>36</sup>

## 2.2 ความสัมพันธ์ไทย-จีน ตั้งแต่ ค.ศ. 1991-2001

นโยบายต่างประเทศของทุกรัฐบาลในช่วง ค.ศ. 1991-2001 ที่กำหนดไว้ในทิศทางเดียวกัน มีอยู่อย่างน้อย 5 นโยบาย คือ การส่งเสริมสันติภาพและการดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติใน

<sup>36</sup> จุลชีพ ชินวรรณ, "ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนมิติทางเศรษฐกิจ," สยามรัฐ (17 กันยายน 2533):

ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การไม่แทรกแซงกิจการภายในของกันและกัน การสร้างความสัมพันธ์อันดีกับประเทศเพื่อนบ้าน และการส่งเสริมการค้าและการลงทุนกับต่างประเทศ ตลอดจนคุ้มครองและดูแลสิทธิประโยชน์ของคนไทยและนักธุรกิจไทยในต่างประเทศ<sup>37</sup> จากนโยบายดังกล่าวได้เป็นกรอบในการดำเนินความสัมพันธ์ไทย-จีน ในช่วงนี้ ซึ่งได้มีพัฒนาการไปในทางที่ดีและมีความใกล้ชิดตลอดมา โดยสามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงปี ค.ศ. 1991-1995 และช่วงปี ค.ศ. 1996-2001

### 2.2.1 ช่วงปี ค.ศ. 1991-1995

การสิ้นสุดสงครามเย็น ทำให้ประเด็นทางด้านความมั่นคงถูกลดความสำคัญลง อีกทั้งการฟื้นตัวทางเศรษฐกิจของโลก ได้ส่งผลให้โครงสร้างของเศรษฐกิจโลกแปรเปลี่ยนไป โดยอิทธิพลทางเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาได้ลดบทบาทลง ในขณะที่ประเทศในแถบยุโรป เช่น เยอรมัน และเอเชีย โดยเฉพาะญี่ปุ่น และกลุ่มประเทศอุตสาหกรรมใหม่ (NICs ได้แก่ เกาหลีใต้ ฮองกง ไต้หวัน) ได้มีการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง<sup>38</sup> นอกจากนี้ประเทศต่างๆ ยังหันมาให้ความสนใจในการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นในรูปแบบพหุภาคี ทวิภาคี หรือภูมิภาคนิยม (regionalism) ตลอดจนพัฒนาการของการจัดตั้งความร่วมมืออนุภูมิภาค (Sub-regional Cooperation) อันได้แก่เหลื่อมเศรษฐกิจต่างๆ ที่มีอยู่ในภูมิภาคต่างๆ ซึ่งการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับภูมิภาคและระดับอนุภูมิภาค ส่งผลต่อการปรับโครงสร้างการแข่งขันในด้านการค้าและการลงทุนของประเทศต่างๆ ทั่วโลก และนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในด้านความได้เปรียบเสียเปรียบในเชิงการแข่งขัน<sup>39</sup>

ภาวะเศรษฐกิจโลกดังกล่าวได้ทำให้ความสัมพันธ์ไทยกับต่างประเทศ เกิดการขยายตัวของกิจกรรมทางด้านเศรษฐกิจ โดยเฉพาะทางด้านอุตสาหกรรมและบริการมากกว่ายุคสมัยใดๆ และพร้อมกันนั้นความตื่นตัวของเสรีนิยมทั้งในเศรษฐกิจและการเมือง ก็มีผลในทางทำให้กลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ เข้ามามีส่วนในการเรียกร้องผลักดันนโยบาย รวมไปถึงการขยายเครือข่ายการติดต่อของผลประโยชน์เหล่านี้ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านการค้า การลงทุน หรือบริการ ในรูปแบบต่างๆ

<sup>37</sup> สุนิสา สุขชี, บทบาทบรรษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539 หน้า 179. และดูรายละเอียดคำแถลงนโยบายต่อรัฐสภาของทุกรัฐบาลที่ <http://www.thaigov.go.th>

<sup>38</sup> ตีรณ พงศ์มพัฒน์, ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและประชาธิปไตย (กรุงเทพฯ: สุานเศรษฐกิจ, 2536), หน้า 2-5.

<sup>39</sup> “ไทยกับระเบียบเศรษฐกิจโลก และเศรษฐกิจโลกาภิวัตน์,” ผู้จัดการรายวัน (27 เมษายน 2544 และ 4 พฤษภาคม 2544) แหล่งที่มา: [http://www.the-thainews.com/misc/journal/jn040544\\_3.htm](http://www.the-thainews.com/misc/journal/jn040544_3.htm)

กับโลกภายนอกอย่างที่ไม่เคยเป็นมาก่อน พัฒนาการในลักษณะนี้มีผลกระทบต่อข้อกำหนดนโยบายต่างประเทศของไทยอย่างสำคัญ<sup>40</sup>

นับตั้งแต่ปลายทศวรรษ 1980 การค้าได้กลายเป็นแนวทางหลักของ “การทูตแนวใหม่” ของไทย จะเห็นได้จากนโยบายเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าของรัฐบาลพลเอกชาติชาย ซึ่งแนวนโยบายนี้ได้รับการต่อยอดโดยรัฐบาลของนายอานันท์ ปันยารชุน ถึงแม้ว่าระหว่างปี ค.ศ. 1991-1992 เศรษฐกิจของไทยจะประสบภาวะชะงักงันจากปัญหาความขัดแย้งทางการเมืองทั้งที่อยู่ในรูปของความขัดแย้งระหว่างผู้นำรัฐบาลกับผู้นำทางทหาร อันนำไปสู่การรัฐประหารในปี ค.ศ. 1991 และระหว่างผู้นำทหารกับประชาชนในช่วงเหตุการณ์เดือนพฤษภาคมหรือ “พฤษภาทมิฬ” ในปี ค.ศ. 1992<sup>41</sup>

แต่อย่างไรก็ตามในสมัยรัฐบาลอานันท์ นโยบายต่างประเทศได้มาสนใจกับประเด็นทางเศรษฐกิจ โดยได้ผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีขึ้นในกลุ่มประเทศอาเซียน หรืออาฟต้า (ASEAN Free Trade Area: AFTA) ในปี ค.ศ. 1992 อีกทั้งยังได้แสดงบทบาทเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมเอเปค (APEC) ครั้งที่ 4 และการประชุมแคนส์ (Carins Group) ซึ่งสมาชิก 15 ประเทศ<sup>42</sup> เป็นผู้นำการส่งออกสินค้าเกษตร รวมทั้งยังผลักดันให้มีการร่วมมือทางการค้าสามเหลี่ยมเศรษฐกิจระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย และไทย รวมไปถึงสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจทางด้านเหนือของไทยกับตอนใต้ของจีน และลาวกับพม่า อีกด้วย<sup>43</sup>

ในรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจดังกล่าวอย่างต่อเนื่อง โดยส่งเสริมจะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจ การเงิน และการคมนาคมของภูมิภาคนี้ โดยได้สนับสนุนสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และการจัดตั้งหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เป็นยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจร่วมกันกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งเป้าหมายของการดำเนินโครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ และหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ ได้แก่ ส่งเสริมให้มีการลงทุนด้านอุตสาหกรรม การขยายตัวทางด้าน

<sup>40</sup> อีระ นุชเปี่ยม, “นโยบายต่างประเทศไทยยุคหลังสงครามเย็น,” 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทย จากความร่วมมือสู่ความขัดแย้ง, หน้า 210.

<sup>41</sup> ตีรณ พงศ์มพัฒน์, ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและประชาธิปไตย, หน้า 6-7.

<sup>42</sup> Carins Group หมายถึง ประเทศกลุ่มผู้ส่งออกสินค้าเกษตรสำคัญซึ่งขณะนี้สมาชิกรวมกัน 15 ประเทศ เพื่อผลักดันสินค้าเกษตรให้เป็นระบบและเสรีมากขึ้น ประกอบด้วย ไทย ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย ฟิลิปปินส์ บราซิล อาร์เจนตินา ชิลี โคลัมเบีย อูรุกวัย ปารากวัย และแอฟริกาใต้

<sup>43</sup> จูตินันท์ พงศ์สุทธิรักษ์, “นโยบายเศรษฐกิจต่างประเทศของไทย : การจัดลำดับความสำคัญเพื่อเข้าสู่ศตวรรษที่ 21,” ประเทศไทยมุ่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญในนโยบายสาธารณะและต่างประเทศของไทยในทศวรรษหน้า, อภิญา รัตนมงคลมาศ และจูตินันท์ พงศ์สุทธิรักษ์, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและนานาชาติ, 2537), หน้า 62.

การค้า และธุรกิจการท่องเที่ยว สนับสนุนให้มีการถ่ายทอดเทคโนโลยีระหว่างกัน และมีการใช้ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อให้เกิดการจ้างงานท้องถิ่นและยกระดับความเป็นอยู่ของประชาชนในท้องถิ่น<sup>44</sup> นอกจากนี้ไทยยังได้เพิ่มบทบาทของตนในเวทีโลก โดยการให้ความช่วยเหลือและส่งเสริมกระบวนการสันติภาพ และฟื้นฟูกฎหมาย อีกทั้งยังได้เข้าเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด (Non Aligned Movement: NAM) ในปี ค.ศ. 1993<sup>45</sup>

ความสัมพันธ์ไทย-จีนในช่วงนี้นั้น ได้มีการไปมาหาสู่เยี่ยมเยียนซึ่งกันและกันในระดับผู้นำรัฐบาลและประชาชนได้ขยายตัวอย่างกว้างขวาง ถึงแม้ว่าในช่วงสงครามเย็นความสัมพันธ์ระหว่าง 2 ประเทศจะถูกกำหนดด้วยปัญหาแกมพูชาเป็นสำคัญ เมื่อมีการถอนทหารเวียดนามออกจากแกมพูชาและมีการตกลงที่ปารีสในปี ค.ศ. 1991 ความสัมพันธ์ทางความมั่นคงจะลดถอยลงซึ่งส่งผลให้การพึ่งพาจีนในเรื่องอาวุธยุทโธปกรณ์หมดความสำคัญลง และมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจมาแทนที่ อีกทั้งยังได้มีความร่วมมือทั้งทางด้านสังคม วัฒนธรรมและวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี แม้ว่าไทยและจีนจะมีความขัดแย้งกันบ้างในกรณีเรื่องปัญหาไต้หวัน ปัญหาการต้อนรับองค์ดาไลลามะ<sup>46</sup> แต่ถึงอย่างไร หลังจากการสิ้นสุดสงครามเย็นเป็นต้นมา ผู้นำจีนตระหนักถึงความมั่นคงและความรุ่งเรืองในอนาคตของประเทศเป็นสำคัญ โดยเฉพาะการพัฒนาทางด้านเศรษฐกิจ จีนจึงมีนโยบายที่จะส่งเสริมความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ซึ่งการสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้มีไทยเป็นฐาน

<sup>44</sup> ศราวุธ พันธุ์ป้อม, “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ : เดิมความหวัง รวมพลังสานต่อ,” *วิเทศทรรศน์* 2,12( ก.ค. 2541) : 2. <http://www.tfrc.co.th>

<sup>45</sup> โคริน เพ็ญเกษม, “นโยบายต่างประเทศและการตอบสนองผลประโยชน์ของชาติ : วิเคราะห์ผลงานด้านการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย,” *เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์* สีดดา สอนศรี, บรรณาธิการ (กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538), หน้า 35-36.

<sup>46</sup> *ปัญหาไต้หวัน* จีนต้องการการสนับสนุนจากไทยในความเป็นจีนเดียว อีกทั้งยังหวังเกรงอิทธิพลทางเศรษฐกิจของไต้หวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งมูลค่าการลงทุนของไทยมากกว่าการลงทุนของจีนในไทยมาก อีกทั้งจีนยังไม่ต้องการให้ไทยต้อนรับประธานาธิบดีไต้หวันในลักษณะอย่างไม่เป็นทางการ หรือ “การทูตฟักฟอน” ในทำนองที่เกิดขึ้นในวันที่ 14-16 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1994 อีก *ปัญหาการต้อนรับองค์ดาไลลามะ* ซึ่งได้รับเชิญจากภาคเอกชนไทยให้เยือนไทย 3 ครั้ง มีครั้งวันที่ 16-20 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 1993 ที่ได้รับวีซ่าให้เข้าไทยได้ แต่ก็สร้างปัญหาความขัดแย้งให้แก่คนไทยที่มีความเห็นแตกต่างกัน และผู้แทนทางการทูตของจีนก็พยายามอย่างสุดขีดในการบีบบังคับให้ไทยให้วีซ่าแก่องค์ดาไลลามะ อ้างใน เขียน ธีระวิทย์, *นโยบายต่างประเทศจีน*, หน้า 275.



สำคัญ<sup>47</sup> จะเห็นได้จากการเยือนไทยของนายกรัฐมนตรีหลี่เผิง (Li Peng) ของจีนในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1988 ได้ประกาศหลัก 4 ประการ ในความสัมพันธ์ระหว่างจีน-อาเซียน คือ<sup>48</sup>

- 1) ตั้งอยู่บนหลักการการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ 5 ประการในความสัมพันธ์ระดับรัฐต่อรัฐ
- 2) สนับสนุนการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้าในทุกสถานการณ์
- 3) สนับสนุนความสัมพันธ์ในเรื่องเศรษฐกิจ และหลักการในความเท่าเทียมกัน การได้ผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย
- 4) สนับสนุนการระหว่างประเทศ โดยยึดถือและเคารพตามหลักการความเป็นอิสระภาพ และความไว้วางใจซึ่งกันและกัน

พัฒนาการความสัมพันธ์ไทย-จีนที่มีความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ทำให้จีนใช้ไทยเป็นสะพานสร้างความสัมพันธ์กับประเทศอื่นๆ ในอาเซียน จะเห็นได้จากจีนได้ทยอยสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตในระดับปกติกับอินโดนีเซีย สิงคโปร์ ในปี ค.ศ. 1990 และเวียดนามในปี ค.ศ. 1991 อีกทั้งยังมีบทบาทในการสร้างสันติภาพทางการเมืองของกัมพูชา<sup>49</sup> นอกจากนี้จีนยังได้แสดงบทบาทโดยการเข้าเป็นสมาชิกในการประชุมว่าด้วยความมั่นคงในเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum: ARF) ในปี ค.ศ. 1995 ซึ่งเป็นความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจีนที่ต้องการถ่วงดุลย์อำนาจสหรัฐอเมริกาและญี่ปุ่นในภูมิภาคนี้<sup>50</sup>

ในขณะเดียวกันไทยก็เห็นความสำคัญของจีนในฐานะมหาอำนาจที่อยู่ใกล้ตัว และเป็นทั้งตลาดและแหล่งลงทุนที่สำคัญ ถึงแม้ว่าจีนจะมีศักยภาพในฐานะคู่แข่งทางเศรษฐกิจก็ตาม เพราะนับตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา จีนได้ทำการปรับแนวทางและปรับเปลี่ยนนโยบายต่างประเทศ เพื่อรองรับการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศ โดยจีนได้ใช้นโยบายทางการทูตรอบทิศทาง (Omni-directional Diplomacy Policy) โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของหลักการแห่งการอยู่ร่วมกัน 5 ประการ รวมถึงจีนยังได้แสดงบทบาทมากขึ้นในประชาคมระหว่างประเทศ

<sup>47</sup> Micheal Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific* (London: Routledge Curzon, 2003), p. 159. และ กุสุมา สนิทวงศ์ ณ อยุธยา, “นโยบายต่างประเทศไทยหลังสงครามเย็น,” **5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความร่วมมือสู่ความขัดแย้ง**, หน้า 227.

<sup>48</sup> Joseph Y.S. Cheng, “China’s ASEAN Policy in the 1990’s: Pushing for Regional Multipolarity,” *Contemporary Southeast Asia* Volume 21 Number 2 (August 1999): 179.

<sup>49</sup> Zhao Quansheng, “China’s Foreign Policy in Asia Pacific Region: Modernization, Nationalism and Regionalism,” in *China Review 1995*, edited by Lo Chi Kin, Suzanne Peper and Tsui Kai Yean (Hongkong: The Chinese University, 1995), pp.8-15.

<sup>50</sup> Micheal Leifer, “China in Southeast Asia,” p. 165.

เพื่อรักษาสันติภาพ เสถียรภาพ และส่งเสริมความมั่นคงซึ่งกันและกัน<sup>51</sup> ซึ่งนอกจากไทยจะมีความสัมพันธ์กับจีนในระดับทวิภาคีแล้ว ยังได้มีความสัมพันธ์ในระดับพหุภาคีด้วยทั้งในกรอบภูมิภาคและอนุภูมิภาค ไม่ว่าจะเป็นความร่วมมือในกรอบอาเซียน เอเปค อาเซม (ASEM) สี่เหลี่ยมและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ เป็นต้น

## 2.2.2 ช่วง ปี ค.ศ. 1996-2001

ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในช่วงนี้สามารถแบ่งได้เป็น 2 ช่วงย่อย คือ ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ และหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ดังนี้

### 2.2.2.1 ก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1995-1997)

ในสมัยรัฐบาลบรรหาร ศิลปอาชา การดำเนินนโยบายต่างประเทศนั้นเป็นไปในทิศทางเดียวกับรัฐบาลก่อนๆ โดยพยายามจะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางของภูมิภาคให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น และเน้นสร้างความร่วมมือในกรอบเหลี่ยมเศรษฐกิจ เพื่อเชื่อมอนุภูมิภาคในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และการปรับเปลี่ยนฐานะจากประเทศผู้รับความช่วยเหลือสู่การเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือแก่ประเทศเพื่อนบ้าน<sup>52</sup> โดยใช้ความได้เปรียบทางที่ตั้งของไทยในการเป็นศูนย์กลางทางด้านภูมิรัฐศาสตร์ เชื่อมระหว่างอินโดจีนกับอาเซียน ดังนั้นเป้าหมายหลักของไทยในช่วงนี้ คือ อินโดจีนพม่า อาเซียน และจีนทางตอนใต้<sup>53</sup>

ถึงแม้ว่ารัฐบาลนี้ได้ดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยยังคงเสริมสร้างศักยภาพของไทยทางด้านการแข่งขัน และการขยายการค้าการลงทุนกับต่างประเทศอย่างต่อเนื่อง<sup>54</sup> แต่ความเจริญเติบโตทางด้านเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของไทยตั้งแต่ปี ค.ศ. 1988 ในลักษณะที่ก้าวกระโดดที่ผ่านมา เริ่มส่งผลให้โครงสร้างทางเศรษฐกิจของไทยยังไม่พร้อมที่จะปรับตัว เช่น มีการชะลอในด้านการส่งออก เพราะได้สูญเสียตลาดสินค้าส่งออกที่เน้นการใช้แรงงานแก่ประเทศคู่แข่ง อาทิ จีน เวียดนาม เนื่องจากต้นทุนการผลิตของไทยสูงกว่า เป็นต้น เมื่อ

<sup>51</sup> Eikenberry, "Does China Threaten Asia Pacific Regional Stability," *Parameters*, 225(Spring 1995): 82-103.

<sup>52</sup> สุณิสา สุขชี, *บทบาทบรรษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539*, หน้า 171.

<sup>53</sup> ประภัสสร เทพชาตรี, *นโยบายต่างประเทศไทยจากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่* (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543), หน้า 16.

<sup>54</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน ปารีชาติ ศิวะรักษ์, *เปรียบเทียบนโยบายบริหารประเทศ 4 รัฐบาล* (กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2539), หน้า 16-33.

สภาพเศรษฐกิจเริ่มส่อเค้าที่จะเลวร้ายลง ประกอบกับมีวิกฤตทางการเมืองจึงทำให้รัฐบาลของนายบรรหารต้องประกาศยุบสภา และรัฐบาลของพลเอกชวลิต ยงใจยุทธ เข้ามาบริหารประเทศ<sup>55</sup>

ภายใต้การบริหารงานของพลเอกชวลิต ยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศและนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศไม่ต่างจากรัฐบาลอื่นๆ มากนัก แต่ก็ยังไม่สามารถเรียกความมั่นใจจากนักลงทุนกลับมาได้ ในทางตรงกันข้ามสถานการณ์เศรษฐกิจกลับรุนแรงยิ่งขึ้น ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเงินเฟ้อ การขยายตัวของการขาดดุลบัญชีสะพัด การไหลออกของเงินจากต่างประเทศ การตกต่ำของตลาดหุ้น การขยายตัวของหนี้เสียที่มาจากอสังหาริมทรัพย์<sup>56</sup> นอกจากนี้ยังก่อให้เกิดการเก็งกำไรค่าเงินบาทอย่างต่อเนื่องตั้งแต่ต้นปี ค.ศ. 1997 ซึ่งไทยต้องนำเงินทุนสำรองระหว่างประเทศไปป้องกันเงินบาททำให้ต้องสูญเสียเป็นจำนวนมาก จนทำให้รัฐบาลต้องประกาศปล่อยให้เงินบาทลอยตัว โดยให้ค่าเงินบาทเปลี่ยนแปลงตามภาวะตลาดเงินตราต่างประเทศในวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 1997 และตามมาด้วยการปิดสถาบันทางการเงินถึง 56 แห่ง ในที่สุดไทยต้องขอความช่วยเหลือจากกองทุนการเงินระหว่างประเทศ (International Monetary Fund: IMF) นอกจากนี้วิกฤตดังกล่าวได้ขยายตัวไปยังอินโดนีเซีย เกาหลี และกลายเป็นวิกฤตของภูมิภาคเอเชีย<sup>57</sup>

ความสัมพันธ์ไทย-จีน ในช่วงก่อนวิกฤตเศรษฐกิจ ยังคงมีพัฒนาการที่ดีอย่างต่อเนื่องทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งเน้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นหลัก โดยจีนได้วิถีทางการทูตเชิงเศรษฐกิจอย่างใกล้ชิดกับไทย เพื่อที่จะเข้าไปสู่การริเริ่มกับอาเซียนในวงกว้าง ซึ่งไทยได้ช่วยโน้มน้าวประเทศสมาชิกให้เข้าผูกพันกับจีนมากขึ้น จีนได้เป็นผู้สังเกตการณ์ครั้งแรกในการประชุมประจำปีรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ที่มาเลเซีย ในปี ค.ศ. 1991 และกรุงเทพฯ ในปี ค.ศ. 1994 ได้มีแถลงการณ์ร่วมระหว่างจีนกับอาเซียนในความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการค้า และความร่วมมือทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 1996 จีนได้มีสถานะเป็นคู่เจรจากับอาเซียนในการประชุมรัฐมนตรีอาเซียนครั้งที่ 29 (ASEAN Ministerial Meeting: AMM)<sup>58</sup>

การที่อาเซียนมีนโยบายผูกพันกับจีนส่วนหนึ่ง เพื่อเป็นการสร้างสมดุลกับสหรัฐอเมริกา เนื่องจากสหรัฐอเมริกาใช้เรื่องสิทธิมนุษยชน เรื่องประชาธิปไตย มาเป็นมาตรการกีดกันทางการค้า

<sup>55</sup> ชูศักดิ์ จรุงสวัสดิ์, ระบบเศรษฐกิจและพัฒนาการเศรษฐกิจไทย (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), หน้า 139-142.

<sup>56</sup> Chee Yuen, *Toward an Alternative Transitional Development State Paradigm in East Asia* (Bangkok: Fac of Economics Chulalongkorn University, 2005), p.11.

<sup>57</sup> สมชาย ภคภาสนีวิวัฒน์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของไทย (กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542), หน้า 101-102.

<sup>58</sup> Michael R.J. Vatikiotis, "Catching the Dragon's Tail: China and Southeast Asia in the 21<sup>st</sup> Century," *Contemporary Southeast Asia*, Volume 25, Number 1 (April 2003): 69.

ในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เพื่อยับยั้งการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของอาเซียน ในขณะที่จีนไม่มีนโยบายดังกล่าว อีกทั้งจีนและอาเซียนมีนโยบายสอดคล้องกันในการต่อต้านลัทธิครองความเป็นเจ้า และจีนยังเป็นประเทศแห่งโอกาสในการขยายตัวทางการค้าและการลงทุนของกลุ่มประเทศอาเซียนด้วย ถึงแม้ว่าจีนและบางประเทศในอาเซียนจะมีความขัดแย้งในข้อพิพาททางดินแดน แต่ทั้ง 2 ฝ่ายได้ตกลงที่จะหาทางแก้ไขโดยสันติวิธี<sup>59</sup>

### 2.2.2.2 หลังวิกฤตเศรษฐกิจ (ค.ศ. 1997-2001)

แรงกดดันของวิกฤตเศรษฐกิจ และการเงินส่งผลให้รัฐบาลของพลเอกชวลิตต้องถูกวิจารณ์และมีการต่อต้านจากหลายฝ่าย ไม่ว่าจะเป็นภาคประชาชน และภาคเอกชน จนในที่สุดต้องประกาศลาออกในเดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 1997 และรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ได้เข้ามาบริหารประเทศแทนที่ จึงได้มีการดำเนินนโยบายต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศแตกต่างไปจากเดิม เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนไป โดยเน้นการทูตเพื่อที่จะแก้ไขปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของประเทศ รัฐบาลนี้ได้ให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกาเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องการความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ ซึ่งได้กระทำผ่านทั้งในกรอบทวิภาคีและพหุภาคี โดยเฉพาะในกรอบกองทุนการเงินระหว่างประเทศ อันนำไปสู่การมีบทบาทและอิทธิพลของสหรัฐอเมริกาในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของไทย<sup>60</sup>

การที่ไทยปรับนโยบายเข้าหาสหรัฐอเมริกา ทำให้ไทยต้องลดความสำคัญในการร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งในกรอบอนุภูมิภาค และองค์กรอาเซียนลง ซึ่งการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจที่ลุกลามไปทั่วเอเชียได้ส่งผลให้องค์กรอาเซียนอ่อนแอลง ประเทศสมาชิกต่างให้ความสำคัญกับการแก้ปัญหาภายในประเทศของตนมากกว่า โดยภาพลักษณ์ของอาเซียนกลายเป็นตัวอย่างของความล้มเหลวทางเศรษฐกิจในการบริหารนโยบายเศรษฐกิจของประเทศ ทำให้อาเซียนสูญเสียศักยภาพในเวทีระหว่างประเทศมาก<sup>61</sup> และในขณะเดียวกันการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจยังทำให้ดุลแห่งอำนาจในภูมิภาคนี้เปลี่ยนไปด้วย โดยเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น และจีน ซึ่งการวางเฉยต่อปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของสหรัฐอเมริกาในระยะแรก และการถดถอยทางเศรษฐกิจของญี่ปุ่นทำให้ขาดความเป็นผู้นำ และความสามารถในการแก้ปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจของภูมิภาคนี้ ได้

<sup>59</sup> Alice D.Ba, "China and ASEAN: Renavigating Relation for a 21<sup>st</sup> Century Asia," *Asian Survey*, Vol.XLIII, No.4 (July/August 2003): 626-634.

<sup>60</sup> ดูเพิ่มเติมใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสหรัฐอเมริกาต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจไทย: ทศวรรษที่ 1960 และ 1990 (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2544).

<sup>61</sup> ประภัสสร เทพชาตรี, นโยบายต่างประเทศไทยจากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่, หน้า 119.



ส่งผลให้จีนขยายบทบาทและอิทธิพลทั้งทางการเมือง และเศรษฐกิจเข้ามาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้<sup>62</sup>

สำหรับความสัมพันธ์ไทย-จีน ในช่วงนี้ ถึงแม้ว่าไทยจะดำเนินนโยบายผูกพันกับสหรัฐอเมริกามากขึ้นเพื่อความช่วยเหลือทางเศรษฐกิจ แต่ไทยและจีนยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันตลอดมา จะเห็นได้จากจีนได้ตัดสินใจดำเนินนโยบายช่วยเหลือภูมิภาคนี้ โดยจีนได้แสดงเจตจำนงในการปล่อยกู้ให้แก่ไทย 1,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ภายใต้องค์การกองทุนการเงินระหว่างประเทศทั้งที่ไม่ได้เป็นสมาชิก และการไม่ลดค่าเงินหยวน โดยจีนมองว่าการลดค่าเงินหยวนจะเป็นการกระตุ้นซ้ำเติมวิกฤตเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ การกระทำเช่นนี้ของจีนยังได้เป็นการเพิ่มบทบาทในการสร้างดุลอำนาจในภูมิภาคนี้ด้วย<sup>63</sup> ซึ่งในช่วงแรกของการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจนั้นสหรัฐยังไม่ได้ใส่ใจมากนัก ในขณะที่ญี่ปุ่นเองก็ประสบปัญหาเศรษฐกิจเรื้อรังภายในประเทศ ดังนั้นจึงเปิดโอกาสให้จีนได้แสดงบทบาทในการช่วยเหลือทางเศรษฐกิจในภูมิภาคนี้ จะเห็นได้จากเจียงเจ๋อหมินได้กล่าวไว้ว่า “การเริ่มต้นก้าวใหม่ในพัฒนาการความสัมพันธ์จีน-อาเซียน จะนำไปสู่การไว้ใจซึ่งกันและกัน และความร่วมมือที่แข็งแกร่ง อันเป็นการรักษาผลประโยชน์ร่วมกัน”<sup>64</sup> ดังนั้นหลังวิกฤตเศรษฐกิจถือได้ว่าความสัมพันธ์จีน-อาเซียน ได้มีความใกล้ชิดมากขึ้น

นอกจากความช่วยเหลือของจีนในรูปแบบของเงินกู้ให้แก่ไทยแล้ว ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 1999 ไทยและจีนได้มีการลงนามในแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยแผนงานความร่วมมือในศตวรรษที่ 21 เพื่อเป็นกรอบของความร่วมมือระหว่าง 2 ประเทศ ทุกๆ ด้านในศตวรรษที่ 21 บนพื้นฐานของความสัมพันธ์ที่มีลักษณะใกล้ชิดเป็นพิเศษอยู่แล้ว ซึ่งความร่วมมือดังกล่าวครอบคลุมอย่างกว้างทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ การค้าและการลงทุน วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีและวิชาการ เกษตร อุตสาหกรรม สาธารณสุข การศึกษาและวัฒนธรรมการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และปัญหาเสพติด ตลอดจนความร่วมมือในพหุภาคี ซึ่งนอกจากจะเป็นประโยชน์ต่อไทยและจีนแล้ว ยังถืออำนาจประโยชน์ต่อประเทศอาเซียนอื่นๆ และภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกโดยรวมอีกด้วย ซึ่งไทยนับเป็นประเทศแรกที่มีการลงนามในลักษณะดังกล่าวนี้กับจีน โดยหลังจากนั้นมาเลเซีย เวียดนาม และบรูไนได้มีการลงนามในลักษณะดังกล่าวกับจีนด้วย<sup>65</sup>

<sup>62</sup> Frank Umbanch, “ASEAN and Major Powers: Japan and China a Changing Balance of Power?”, pp. 202-203. Available from: <http://www.weltpolitik.net/texte/asien/asean.pdf>.

<sup>63</sup> Doajiong Zha, “The Politics of China-ASEAN Economic Relation: Assessing the Move Toward,” *Asian Perspective*, Vol. 26, No.4 (2002), pp. 65-67.

<sup>64</sup> Alic D. Ba, “China and ASEAN: Renavigating Relation for a 21<sup>st</sup> Century Asia,” pp. 635-638.

<sup>65</sup> สุรพงษ์ ชัยนาม, “ความสัมพันธ์ไทยกับจีน: กระแสพัฒนาการ,” หน้า 185-186.



### 2.2.3 บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ค.ศ. 1991-2001

บรรยากาศระหว่างประเทศและการเมืองภายในประเทศหลังสงครามเย็น ได้เอื้ออำนวยให้บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจ มีความสำคัญเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะนับตั้งแต่รัฐบาลชวน หลีกภัย (ช่วงปี ค.ศ. 1992-1995) หรือรัฐบาล “ชวน 1” เป็นต้นมา เป็นรัฐบาลที่เข้าสู่อำนาจโดยผ่านการเลือกตั้งอย่างแท้จริง อันเป็นผลจากความเข้มงวดของรัฐธรรมนูญ ฉบับปี ค.ศ. 1992 ซึ่งการให้ความสำคัญกับการเลือกตั้งอย่างสูง โดยเน้นการแสวงหาคะแนนนิยมจากประชาชน ดังนั้นพรรคการเมืองและนักการเมืองจำเป็นต้องได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกลุ่มทุน นักธุรกิจ จำนวนมากขึ้น เพื่อใช้ในการหาเสียงเลือกตั้ง อีกทั้งนักการเมืองจำนวนมากที่หันมาทำธุรกิจ ในขณะเดียวกันนักธุรกิจจำนวนมากหันมาเล่นการเมืองมากขึ้นเช่นกัน<sup>66</sup> การขยายพลังและอิทธิพลของภาคเอกชน โดยเฉพาะนักธุรกิจซึ่งเข้าสู่ระบบการเมืองทางตรงด้วยการเป็นรัฐมนตรี หรือทางอ้อมด้วยการให้เงินสนับสนุนพรรค โดยส่วนหนึ่งนั้นต้องอาศัยกลไกทางการเมืองเพื่อปกป้องสถานภาพและผลประโยชน์ทางธุรกิจ และนำไปสู่การสร้างพันธมิตรระหว่างนักธุรกิจ นักการเมือง และข้าราชการในระดับหนึ่ง<sup>67</sup> จากสภาพการเมืองดังกล่าวที่กลุ่มทุน นักธุรกิจ มีบทบาทและอิทธิพลมากขึ้นนี้ ทำให้รัฐบาลทุกรัฐบาลหลังสงครามเย็นเป็นต้นมามุ่งเน้นนโยบายด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญ

การขยายพลังและอิทธิพลของกลุ่มทุน นักธุรกิจนั้นได้ส่งผลต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากภายหลังสงครามเย็น มูลค่าการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและจีนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดังตารางที่ 2.2) ซึ่งเป็นผลจากการที่รัฐบาลทุกรัฐบาลให้ความสำคัญในการผลักดันนโยบายส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่าง 2 ประเทศอย่างเป็นทางการ โดยเฉพาะจีนเองนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1979 เป็นต้นมา จีนได้ดำเนินการปฏิรูปเศรษฐกิจอย่างต่อเนื่อง ผลของการปฏิรูปเศรษฐกิจนั้นส่งผลให้การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.0 ในช่วงปี ค.ศ. 1991-1994 โดยปี ค.ศ. 1994 การลงทุนจากต่างประเทศหลังไหลเข้าไปในจีนอย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยสำคัญที่ช่วยให้เศรษฐกิจจีนเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว<sup>68</sup>

<sup>66</sup> สุนิสา สุขชี, บทบาทบรรษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539, หน้า 133-135.

<sup>67</sup> สมชาย ภคภาสนีวิวัฒน์, การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของไทย, หน้า 111.

<sup>68</sup> สำนักเจรจาการค้าทวิภาคี, “การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนในรอบ 50 ปี : นัยสำคัญต่อประเทศไทย,” เศรษฐกิจการพาณิชย์, 31,279(ม.ค. – ก.พ. 2543): 62.

นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1993 เป็นต้นมา จีนเป็นเป้าหมายของการลงทุนโดยตรงของนักลงทุนต่างชาติสูงสุดในประเทศกำลังพัฒนา โดยปี ค.ศ. 1994 จีนได้เริ่มกำหนดแนวทางการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และมีการปรับปรุงนโยบายต่างๆ อีกครั้ง ในปี ค.ศ. 1995 ที่สำคัญได้แก่ การสนับสนุนสาขาการลงทุน เช่น อุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูง อุตสาหกรรมเกษตรที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูง การลงทุนในภาคบริการ เป็นต้น อีกทั้งยังให้สิทธิพิเศษทางด้านภาษีต่างๆ และสนับสนุนการเข้าไปลงทุนในเขตภาคกลางและภาคตะวันตกของจีนมากขึ้น เป็นต้น<sup>69</sup> ซึ่งในระหว่าง 4 ปีแรกของแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 8 (ค.ศ. 1991-1995) จีนได้ร่วมลงนามในสัญญาการลงทุนกับต่างประเทศถึงกว่า 193,000 รายการ คิดเป็นมูลค่าการลงทุนกว่า 306,050 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยที่โครงการที่ริเริ่มดำเนินการแล้วมีมูลค่าการลงทุนประมาณ 113,000 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ คิดเป็น 37% ของโครงการที่มีการลงนามในสัญญา<sup>70</sup> ในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 9 (ค.ศ. 1996-2000) มีการลงทุนจากต่างชาติมูลค่ารวม 213,480 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพิ่มขึ้นจากแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 8 ถึงร้อยละ 87 โดยประเทศผู้ลงทุนที่สำคัญ ได้แก่ ฮังกอน สหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น ไต้หวัน และสิงคโปร์<sup>71</sup>

## ตารางที่ 2.2 สถิติการค้าระหว่างไทย-จีน ค.ศ. 1991-2001

มูลค่า: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ปี	ประมาณการค้า		ไทยส่งออก	ไทยนำเข้า	ดุลการค้า
	มูลค่า	% ไทย	มูลค่า	มูลค่า	
1991	1,484	2.2	337	1,147	- 810
1992	1,604	2.1	387	1,217	- 830
1993	1,628	1.9	539	1,089	- 550
1994	2,318	2.3	932	1,386	- 454
1995	3,743.4	2.9	1,649.3	2,094.0	- 444.7
1996	3,827.8	3.0	1,876.9	1,950.9	- 74.0
1997	4,046.6	3.3	1,774.5	2,272.1	- 497.6
1998	3,568.7	3.7	1,766.7	1,801.9	- 35.2
1999	4,333.1	4.0	1,860.9	3,389.6	- 611.2
2000	6,226.1	4.7	2,836	3,389.6	- 553.1
2001	6,569.3	5.2	2,879.4	3,696	- 822.6

ที่มา: ศูนย์สถิติการพาณิชย์ โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

<sup>69</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, *เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน* (กรุงเทพฯ: กรมฯ, 2545), หน้า 64.

<sup>70</sup> สมภพ มานะรังสรรค์, *จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21* (กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546), หน้า 162.

<sup>71</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, *เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน*, หน้า 65.

นโยบายส่งเสริมการลงทุนของจีนดังกล่าว ดังนั้นกลุ่มทุน นักธุรกิจ ของไทยจึงได้เข้าไปลงทุนในจีนเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะจีนตอนใต้ ซึ่งจนถึงปี ค.ศ. 2001 ไทยเข้าไปลงทุนในจีนประมาณ 2,600 โครงการ เงินทุนประมาณ 125,000 ล้านบาท โดยในรัฐบาลนายชวน หลีกภัย (ชวน 1) ได้เห็นความสำคัญของการขยายการติดต่อกับจีนตอนใต้และพัฒนาเครือข่ายคมนาคมกับเพื่อนบ้าน<sup>72</sup> เพื่อพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือ ซึ่งในช่วงปี ค.ศ. (1987-1991) เศรษฐกิจภาคเหนือมีอัตราการขยายตัวโดยเฉลี่ย 6.8 ในขณะที่เศรษฐกิจของประเทศมีการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 10.9 ดังนั้นเพื่อเป็นการสร้างโอกาสใหม่ให้แก่ภาคเหนือของไทย<sup>73</sup> การดำเนินโครงการสี่เหลี่ยมและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจจะทำให้ไทยมีฐานะเป็นเส้นทางระบายสินค้าจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะลาวและจีนตอนใต้เข้าสู่ตลาดโลก โดยไทยมีโครงสร้างพื้นฐานด้านคมนาคมทั้งถนน รถไฟ และสนามบิน ที่อยู่ในสภาพใช้การได้ดีอย่างเพียงพอ ทำให้สามารถขนส่งถ่ายสินค้าจากพื้นที่ทางภาคเหนือ ไปยังท่าเรือบริเวณอ่าวไทยได้อย่างสะดวกรวดเร็ว<sup>74</sup>

ในขณะเดียวกันบริเวณจีนตอนใต้เป็นภูมิภาคที่ล้าหลัง ทางการเงินมีนโยบายพัฒนาพื้นที่แถบนี้ให้เจริญเทียบเท่ากับบริเวณพื้นที่ชายฝั่งทะเลทางด้านทิศตะวันออก เพื่อขจัดปัญหาความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้ ซึ่งจีนมีเป้าหมายทางยุทธศาสตร์ในการพัฒนาเศรษฐกิจอยู่ที่ 5 มณฑลและเขตปกครองพิเศษ คือ ยูนนาน เสฉวน กุ้ยโจว กวางสี และทิเบต โดยยูนนานจะเป็นมณฑลที่มีบทบาทสูงสุดในการเป็นประตูให้กับมณฑลที่เหลือ<sup>75</sup> ดังนั้นการสร้างความร่วมมือในกรอบสี่เหลี่ยมและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ จะส่งผลดีให้จีนตอนใต้และภาคเหนือของไทยมีโอกาสได้รับการพัฒนาทางเศรษฐกิจมากขึ้น

ในปี ค.ศ. 1996 รัฐบาลนายบรรหาร ได้มีนโยบายส่งเสริมการลงทุนในจีนอย่างเป็นทางการอีกครั้ง โดยมีมาตรการต่างๆ เพื่อสนองต่อการส่งเสริมการลงทุนของไทยในจีน เช่น การจัดตั้งสถานกงสุลไทยในนครเซี่ยงไฮ้ จัดตั้งสถานักธุรกิจไทย-จีน (Thailand-Chinese Business

<sup>72</sup> จุลชีพ ชินวรรณ, “ประเทศไทยกับจีนตอนใต้ความร่วมมือและทิศทางในอนาคต,” เอกสาร

ประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่องความสัมพันธ์ไทย-จีนตอนใต้: ทางรอดวิกฤตเศรษฐกิจไทย (โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 11 มี.ค. 2541).

<sup>73</sup> “โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: มิติใหม่ของการรวมตัวในภูมิภาคเอเชีย,” **สรุปข่าวธุรกิจธนาคารกสิกรไทย** 25,24(16-31 ธ.ค. 2537): 39.

<sup>74</sup> ศราวุธ พันธุ์ป้อม, “สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: เดิมความหวัง รวมพลังสานต่อ,” หน้า 2.

<sup>75</sup> พรพิมล ตริโชติ วรศักดิ์ มหัทธโนบล และคนอื่นๆ, **สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: ความเป็นจริงและผลกระทบ: รายงานการวิจัย** (กรุงเทพฯ : สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541), หน้า 33.

Council) เพื่อใช้เป็นเวทีปรึกษาหารือ และเป็นกลไกความร่วมมือระหว่างภาคเอกชน เป็นต้น<sup>76</sup> โดยมีกลุ่มทุน นักธุรกิจไทยรายสำคัญเข้าไปลงทุนในจีน ได้แก่ กลุ่มเจริญโภคภัณฑ์ บริษัทเกษตร รุ่งเรืองพืชผล กลุ่มนักธุรกิจจากหอการค้าไทย-จีน กลุ่มธนาคาร กลุ่มสหยูเนี่ยน กลุ่มเอ็มไทย บริษัทกระทิงแดง ปูนซีเมนต์ไทย เป็นต้น ประเภทกิจการที่นักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุน เช่น ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ครบวงจร ผลิตภัณฑ์ทางเกษตร การประกอบชิ้นส่วนรถยนต์และจักรยานยนต์ อุตสาหกรรมการบริการ เป็นต้น<sup>77</sup> สำหรับเขตเมืองหรือมณฑลต่างๆ ที่นักธุรกิจไทยเข้าไปลงทุน ได้แก่ เมืองตามแนวชายฝั่งและเขตปกครองตนเองตามแนวชายแดน เช่น เหลียวหนิง เทียนจิน เจียงซู เซียงไฮ้ หนิงโป ฉูเจี้ยน กว่างตุ้ง กวางสี ยูนนาน เป็นต้น<sup>78</sup>

ในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1997 ทำให้แนวโน้มการค้าและการลงทุนของไทยในจีน ลดลง เพราะองค์กรธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งในภาคอุตสาหกรรม และภาคบริการและการเงิน ได้รับผลเสียหายจากวิกฤตครั้งนี้มาก เช่น ในภาคอุตสาหกรรม กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ ซึ่งมีบริษัทในเครือถึง 280 แห่งใน 16 ประเทศ โดยเฉพาะในประเทศจีน ต้องประสบปัญหาด้านเงินสด หมุนเวียนและมีหนี้สินจากการกู้ยืมเงินตราต่างประเทศประมาณ 1 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ<sup>79</sup> ซึ่งรวมไปถึงธนาคารพาณิชย์เอกชน เช่น ธนาคารกรุงเทพ ธนาคารกสิกรไทย ธนาคารกรุงไทย เป็นต้น ได้ลดทอนการลงทุนในจีนลงทั้งประเภทการลงทุนและมูลค่าการลงทุน ซึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1995-1996 การลงทุนของไทยในจีนมีจำนวน 500 โครงการ จำนวนเงินลงทุน 1,059.97 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ แต่ในปี ค.ศ. 1998 มีจำนวนโครงการลดลงเหลือเพียง 136 โครงการ จำนวนเงินลงทุน 280.23 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

<sup>76</sup> สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, “มติคณะรัฐมนตรีที่ นร 0215/4643 เรื่องผลการเดินทางเยือน สาธารณรัฐประชาชนจีนอย่างเป็นทางการของคณะรัฐมนตรีและคณะ,” 9 เมษายน 2539 ใน สุนิสา สุขชี, , **บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539**, หน้า 174-178.

<sup>77</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน**, หน้า 30.

<sup>78</sup> วรศักดิ์ มัทธโนบล, “การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่ทางเศรษฐกิจ,” หน้า 58-64.

<sup>79</sup> Kevin Hewison, “Thailand's Capitalism before and after the Economic crisis,” in Richard Robison et.al (ed.) *Politics and Market in the wake of the Asian Crisis* (London: Routledge, 1999), p. 205 อ้างใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, **วิกฤตเศรษฐกิจกับการปรับตัวของธนาคารไทยพาณิชย์แห่งประเทศไทย** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2546), หน้า12.

## ตารางที่ 2.3 การลงทุนของไทยในจีน ช่วงปี ค.ศ. 1991-2001

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ปี	จำนวนโครงการ	จำนวนเงินลงทุน
1991	52	108.27
1992	407	727.51
1993	809	1,075.20
1994	424	781.33
1995-1996	500	1,059.97
1997	ไม่พบข้อมูล	ไม่พบข้อมูล
1998	136	280.23
1999	119	247.54
2000	130	170.61
2001	75	90.98

ที่มา: China Foreign Economic Statistics 1991-1992 (Beijing: China Statistical Information and Consultancy Service Center, 1992); Almanac of China's Foreign Economic Relation and Trade 1995-1996 (Hong kong: China Resource Advertising and Exhibition Company, 1996); <http://www.chinafdi.gov.cn>, 7 September 2001, China Foreign Direct Investment Organization (Ministry of Foreign Trade and Economic Cooperation) อ้างใน สุนิสา สุขชี, **บทบาทบรรษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539**, หน้า 81 และ 201.

ส่วนการลงทุนของจีนในประเทศไทยยังมีไม่มากนัก โดยประเภทที่บริษัทจีนที่เข้ามาลงทุนในไทย เช่น เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ เคมีภัณฑ์และกระดาษ อุตสาหกรรมเบาและสิ่งทอ โลหะ เครื่องจักร เป็นต้น การลงทุนของจีนในไทยมุ่งสนองตลาดเพื่อเจาะตลาดภายในไทยมากกว่าแสวงหาแหล่งผลิตเพื่อการส่งออก<sup>80</sup> โดยในปี ค.ศ. 1998 ในการเยือนจีนของนายศุภชัย พานิชภักดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย (ช่วงปี ค.ศ. 1997-2000) หรือรัฐบาล “ชวน 2” ได้บรรลุข้อตกลงเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนในระดับหนึ่ง โดยเฉพาะในการขอให้จีนลดภาษีนำเข้าให้ต่ำลงและให้จีนเข้ามาลงทุนในไทยในกิจการอื่นๆ เพิ่มขึ้น<sup>81</sup> ซึ่งส่งผลให้ในปี ค.ศ. 2001 มีจำนวนโครงการที่จีนยื่นขออนุมัติการลงทุน 16 โครงการ มูลค่าการลงทุน 8,514.9 ล้านบาท โดยมีโครงการผ่านการอนุมัติแล้ว 12 โครงการ มูลค่า 8,690.4 ล้านบาท<sup>82</sup>

<sup>80</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน**, หน้า 31.

<sup>81</sup> วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “จีน,” **เอเชียรายปี 1999/2542** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2542), หน้า 195.

<sup>82</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน**, หน้า 31.



ทั้งนี้ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน ไม่ได้พัฒนาเฉพาะในระดับทวิภาคีเท่านั้น หากทั้งสองฝ่ายได้กระชับความร่วมมือในระดับภูมิภาคและพหุภาคีด้วย โดยจะกล่าวถึงเฉพาะในกรอบขององค์การการค้าโลกและอาเซียน

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน ในกรอบองค์การการค้าโลกนั้น ไทยถือได้ว่าเป็น 1 ใน 37 ประเทศ ที่สนับสนุนการเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก ซึ่งจีนใช้เวลาถึง 15 ปี นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1986-2001 ในการได้สมาชิกภาพ ซึ่งความพยายามของจีนมาจากเศรษฐกิจมีการขยายตัวสูงขึ้นเรื่อยๆ ดังนั้นจีนต้องหาหลักประกันทางการค้าระหว่างประเทศ อันจะนำไปสู่การรักษาผลประโยชน์อันพึงได้ของจีน โดยการเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกจะช่วยป้องกันจีนจากการกีดกันทางการค้า และเปิดโอกาสเข้าสู่ตลาดของประเทศต่างๆ อย่างกว้างขึ้น<sup>83</sup> ซึ่งนอกจากจีนจะต้องเจรจา 2 ฝ่ายกับประเทศคู่ค้าที่เป็นประเทศสมาชิกตามพันธกรณีความตกลงทั่วไปว่าด้วยการค้าและศุลกากร (General Agreement on Tariff and Trade) ภายใต้องค์การการค้าโลกแล้ว จีนเองก็ต้องปฏิรูประบบนโยบายเศรษฐกิจภายในเพื่อให้สอดคล้องกับองค์การการค้าโลก เช่น การปรับโครงสร้างหน่วยงาน หรือองค์กร การบริหารทางด้านเศรษฐกิจ การปฏิรูประบบนโยบายด้านภาษี และนโยบายด้านการเงินการธนาคาร เป็นต้น<sup>84</sup>

ไทยและจีนได้มีการเจรจาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1994 โดยมีการเจรจารวมทั้งสิ้น 15 ครั้ง ในการเจรจาครั้งสุดท้ายมีนายสุภชัย พานิชภักดิ์ รองนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย (ชวน 2) เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยและได้ลงนามความตกลง 2 ฝ่ายเมื่อวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 2000 ณ กรุงปักกิ่ง<sup>85</sup> การที่จีนเข้าเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลกนั้น ได้ส่งผลกระทบต่อไทยทั้งในแง่บวกและลบ ในแง่บวกคือ ทำให้ไทยสามารถขยายการส่งออกไปยังจีนได้มากขึ้นทั้งสินค้าเกษตร และอุตสาหกรรม เช่น ข้าว ยางพารา กุ้งสดแช่แข็ง สิ่งทอ เป็นต้น อย่างไรก็ตามไทยก็ต้องเผชิญกับภาวะการแข่งขันที่รุนแรงขึ้น ทั้งในแง่การค้าและการลงทุน เพราะไทยและจีนเป็นคู่แข่งในสินค้าที่คล้ายคลึงกันและส่งออกไปยังตลาดเดียวกัน รวมทั้งเป็นแหล่งดึงดูดการลงทุนจากต่างประเทศ โดยจีนจะได้เปรียบจากปัจจัยต่างๆ เช่น ต้นทุนค่าแรงต่ำ ทรัพยากรธรรมชาติที่อุดมสมบูรณ์ เป็นต้น<sup>86</sup>

<sup>83</sup> สมภพ มานะรังสรรค์, “จีนกับการเป็นสมาชิกขององค์การการค้าโลก,” *จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21* หน้า 103.

<sup>84</sup> สำนักนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, “การปฏิรูประบบนโยบายเศรษฐกิจของจีนก่อนเข้า WTO,” *เศรษฐกิจการพาณิชย์*, (ตุลาคม 2543): 23-34.

<sup>85</sup> กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, *จีนเข้า WTO: โอกาสและผลกระทบ* (กรุงเทพฯ: กรมฯ, 2543), หน้า 13.

<sup>86</sup> *เรื่องเดียวกัน*, หน้า 47.

ความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ในกรอบของอาเซียนหลังสงครามเย็นเป็นต้นมาได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว อันสืบเนื่องมาจากสถานการณ์ในภูมิภาคที่เข้าสู่สภาวะสงบลง และจากการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของแต่ละประเทศที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปด้วย ซึ่งในช่วงปี ค.ศ. 1981-2000 เป็นช่วงที่จีนส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศกับประเทศที่พัฒนาแล้ว และกำลังพัฒนาในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออก ด้วยการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจเปิดตามชายฝั่งทะเลและการค้าตามแนวชายแดน และส่งเสริมอุตสาหกรรมเพื่อการส่งออก และจีนได้ดำเนินการเตรียมตัวเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ด้วยการปรับปรุงและกฎหมายต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง<sup>87</sup>

ดังนั้นช่วงหลังสงครามเย็น จีนจึงให้ความสำคัญกับอาเซียนในฐานะเพื่อนบ้านที่มีผลต่อพัฒนาการทางเศรษฐกิจของจีนและมีผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจร่วมกัน<sup>88</sup> โดยอาเซียนเป็นกลุ่มประเทศหนึ่งที่มีทำเลที่ตั้งอยู่ใกล้จีน และประเทศสมาชิกอาเซียนบางประเทศมีระดับการพัฒนาเศรษฐกิจที่ก้าวหน้ากว่าจีน ซึ่งการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียนหรืออาฟต้า (AFTA) ในปี ค.ศ. 1992 ส่งผลให้อาเซียนมีศักยภาพในการต่อรองทางการค้าระหว่างประเทศในเวทีโลกมากขึ้น อีกทั้งประชากรอาเซียนส่วนหนึ่งประกอบด้วยชาวจีนโพ้นทะเล ซึ่งมีบทบาทสำคัญทางเศรษฐกิจในอาเซียนและเป็นผู้เชื่อมโยงความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียน โดยอาศัยช่องทางการค้าและการลงทุนระหว่างกัน<sup>89</sup>

บทบาทเศรษฐกิจของจีนที่สำคัญในอาเซียนหลังสงครามเย็นเป็นต้นมา จึงเป็นด้านการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ถึงแม้ว่าจีนและอาเซียนมิใช่ประเทศคู่ค้าที่สำคัญต่อกันเมื่อเปรียบเทียบกับสหรัฐอเมริกา หรือญี่ปุ่น แต่มูลค่าการค้าระหว่างประเทศก็มีแนวโน้มเพิ่มขึ้นโดยตลอด ในปี ค.ศ. 1991 มีมูลค่าการค้าระหว่างกัน 8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเพิ่มมากกว่า 40 พันล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2001 โดยสะท้อนให้เห็นถึงการเติบโตอย่างต่อเนื่องว่า ส่วนแบ่งของอาเซียนในการค้าระหว่างประเทศของจีนจาก 5.8 % ในปี ค.ศ. 1991 เป็น 8.2% ในปี ค.ศ. 2001 ในขณะที่ส่วนแบ่งของจีนในการค้าของอาเซียนขยายตัวจาก 2.3% ในปี ค.ศ. 1991 เป็น 6% ในปี ค.ศ. 2000 ซึ่งทำให้จีนเป็นคู่ค้าอันดับ 6 ของอาเซียน<sup>90</sup>

<sup>87</sup> นิรมล สุธรรมกิจ, *บทบาททางเศรษฐกิจจีนในอาเซียน* (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541), หน้า 470.

<sup>88</sup> Doajiong Zha, "The Politics of China-ASEAN Economic Relation: Assessing the Move Toward," pp. 63-64.

<sup>89</sup> นิรมล สุธรรมกิจ, *บทบาททางเศรษฐกิจจีนในอาเซียน*, หน้า 465.

<sup>90</sup> John Wong and Sarah Chan, "China-ASEAN Free Trade Area Agreement: Shaping Future Economic Relation," *Asian Survey*, Vol. XLIII, No.3(May/June 2003), pp. 512-514.

จีนและอาเซียนมีความสัมพันธ์ในฐานะประเทศคู่แข่งทางด้านการรับการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และมีฐานะเป็นประเทศที่ต้องพึ่งพาอาศัยกันด้านการลงทุนด้วย จะเห็นได้จากสัดส่วนการร่วมลงทุนของจีนในอาเซียนในโครงการลงทุนที่จีนเกี่ยวข้องเมื่อสิ้นปี ค.ศ. 1991-1996 โดยในปี ค.ศ. 1991 มีมูลค่าการลงทุน 157.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเพิ่มเป็น 395.2 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1996 (ดูตารางที่ 2.4 ประกอบ) และกระแสการลงทุนโดยตรงของอาเซียนในจีน ช่วงปี ค.ศ. 1991-1996 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ได้มีมูลค่าเพิ่มขึ้นโดยในปี ค.ศ. 1991 มีมูลค่า 332.02 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเพิ่มเป็น 30,579.77 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 1996 (ดูตารางที่ 2.5 ประกอบ)

#### ตารางที่ 2.4 สัดส่วนการร่วมลงทุนสะสมของจีนในอาเซียนในโครงการลงทุนที่จีนเกี่ยวข้อง เมื่อสิ้น ปี ค.ศ. 1990-1996

(หน่วย: ร้อยละ)

ประเทศผู้รับทุน	1991	1992	1993	1994	1995	1996
สิงคโปร์	26.6	29.0	30.4	32.8	36.5	37.4
มาเลเซีย	48.9	48.5	48.4	45.6	43.0	43.3
ไทย	42.2	41.4	41.6	41.2	31.5	32.5
ฟิลิปปินส์	42.8	42.2	42.2	46.0	46.0	35.9
อินโดนีเซีย	30.0	33.9	33.9	35.3	36.0	37.1
เวียดนาม	-	-	-	-	47.6	-
พม่า	50.0	50.0	50.0	55.8	70.8	79.6
มูลค่าการสะสมรวมของจีนในอาเซียน ( ล้านดอลลาร์ US \$)	62.6	81.5	99.8	115.1	134.3	142.5
มูลค่าโครงการลงทุนที่จีนเกี่ยวข้องในอาเซียน ( ล้านดอลลาร์ US \$)	157.4	206.8	249.3	286.8	377.0	395.2
สัดส่วนการร่วมลงทุนของจีนในอาเซียนที่จีนเกี่ยวข้อง (%)	39.8	39.4	40.0	40.1	35.6	36.1
สัดส่วนการร่วมลงทุนของจีนในโครงการลงทุนที่จีนเกี่ยวข้อง (%)	50.0	45.4	45.7	46.1	46.2	47.6

ที่มา: Board of the Almanac of China's Foreign Relations and Trade อ้างใน นิรมล สุธรรมกิจ หน้า 443.

ตารางที่ 2.5 กระแสการลงทุนโดยตรงของอาเซียนในจีนตามที่ได้อนุมัติแล้ว ค.ศ. 1991-1996

(หน่วย: ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ)

ประเทศเจ้าของทุน	1991	1993	1994	1995	1996	รวม 1993-1996
สิงคโปร์	155.21	2,954.20	3,777.96	8,665.75	6,314.40	21,712.31
มาเลเซีย	40.21	758.55	617.34	1,060.66	757.37	3,179.92
ไทย	108.25	1,074.25	781.33	637.55	438.33	2,931.46
ฟิลิปปินส์	17.44	630.63	290.69	213.15	165.81	1,300.28
อินโดนีเซีย	10.91	257.08	280.74	-344.12	217.26	1,099.20
บรูไน	-	3.51	1.14	1.69	0.45	6.79
เวียดนาม	-	58.46	122.57	76.35	0.20	257.58
พม่า	-	30.83	4.84	34.73	7.83	78.23
รวม FDI จากอาเซียน	332.02	5,767.51	5,876.61	11,034.00	7,901.65	30,579.77
FDI ทั้งหมดในจีน	11,976.82	111,435.66	82,679.77	91,281.53	73,276.42	358,673.38
สัดส่วน FDI จากอาเซียนต่อ FDI ทั้งหมดในจีน (%)	3.10	2.80	7.10	12.10	10.80	8.50

ที่มา: Board of the Almanac of China's Foreign Relations and Trade อ้างในนิรมล สุธรรมกิจ หน้า 443.

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าการค้าและการลงทุนระหว่างจีน-อาเซียน มีโอกาสขยายตัวไปได้อีก ถึงแม้ว่าในช่วงปี ค.ศ. 1997 อาเซียนจะต้องประสบวิกฤตทางเศรษฐกิจ ทำให้มีการชะลอตัวการค้าและการลงทุนระหว่างกัน แม้แต่การค้าและการลงทุนภายในกลุ่มอาเซียนเองก็มีการเติบโตที่ช้าลง ส่งผลให้ตลาดของอาเซียนขาดความเชื่อถือและไม่มีศักยภาพ<sup>91</sup> แต่อย่างไรก็ตามความสัมพันธ์เศรษฐกิจทั้ง 2 ฝ่ายยิ่งทวีความใกล้ชิดมากขึ้น เมื่อจีนได้ให้เงินช่วยเหลือไทยและอินโดนีเซีย อีกทั้งการไม่ลดค่าเงินหยวน เพื่อมิให้เศรษฐกิจของอาเซียนตกต่ำไปกว่านี้นี้ ซึ่งการกระทำดังกล่าว ได้ส่งผลให้จีนได้รับความเชื่อใจและเป็นที่ยอมรับจากกลุ่มประเทศอาเซียนเป็นอย่างมาก ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เสถียรภาพของตลาดการค้าอาเซียนกับมาได้รับความเชื่อมั่นอีกครั้งหนึ่ง<sup>92</sup>

การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจครั้งนี้ทำให้ประเทศอาเซียนตระหนักถึงความจำเป็นในการร่วมมือทางการเงินและเศรษฐกิจระหว่างประเทศสมาชิก และกับประเทศเอเชียตะวันออกมากขึ้น ดังนั้นในวันที่ 15 ธันวาคม ค.ศ.1997 ได้มีการประชุมอย่างไม่เป็นทางการครั้งแรกระหว่างผู้นำอาเซียน

<sup>91</sup> Nguyen Phong Binh, "ASEAN+3: Cooperation to Narrow the Development Gap," The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism (Singapore: Eastern Universities Press, 2004), 79.

<sup>92</sup> Zhang Xiaosu and Sun Mengyang, China-The Stabilizer of Asia Economy of 21<sup>st</sup> Century (Beijing: People University of China, 2004), p.3.

จีน ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ เพื่อปรึกษาถึงแนวทางแก้ไขวิกฤตการเงินและแนวโน้มความร่วมมือระหว่างประเทศอาเซียนกับเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ในศตวรรษที่ 21 และการประชุมที่ฮานอยในวันที่ 16 ธันวาคม ค.ศ. 1998 ผู้นำอาเซียนและเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้รับข้อเสนอของรองประธานาธิบดีหู จิ่นเทา ของทางการจีนที่เสนอให้จัดการประชุมระดับรัฐมนตรีช่วยกระทรวงการคลัง และรองผู้ว่าการธนาคารชาติของประเทศสมาชิกเพื่อพิจารณาแนวทางปฏิรูปการเงิน และควบคุมการไหลออกของเงินทุนระยะสั้นในเอเชีย ต่อมาจึงได้มีการเสนอแนวทางในการจัดตั้งประชาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจของภูมิภาคเอเชียให้ยั่งยืน และสามารถถ่วงดุลย์อิทธิพลของประชาคมยุโรปและกลุ่มเขตการค้าเสรีอเมริกาเหนือ และยังได้มีการเสนอให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีในกลุ่มประเทศอาเซียนบวกสาม (ASEAN Plus Three) ในปี ค.ศ. 1999<sup>93</sup>

นอกจากนี้ทั้งจีนและอาเซียน ได้มีการประสานความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัน เช่น ในกรอบของสี่เหลี่ยมและหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ และล่าสุดคือการดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ซึ่งได้ริเริ่มขึ้นในปี ค.ศ. 2000 ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียน ครั้งที่ 32 ณ จังหวัดเชียงใหม่ ประเทศไทย<sup>94</sup> นายกรัฐมนตรีจุนหวงจีของจีนได้เสนอในที่ประชุมผู้นำอาเซียน-จีน (ASEAN-China Summit) ให้มีการศึกษาผลกระทบจากการที่จีนจะเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก และเสนอแนะมาตรการที่จะส่งเสริมความร่วมมือและการรวมกลุ่มของอาเซียนและจีน รวมถึงความเป็นไปได้ในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน<sup>95</sup>

ไทยนั้นมีบทบาทอย่างมากในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างจีน-อาเซียน โดยไทยจัดเป็นคู่ค้าอันดับที่ 4 ของจีนรองจากสิงคโปร์ มาเลเซีย และอินโดนีเซีย ตามลำดับ และเป็นผู้ลงทุนจากอาเซียนในจีนอันดับที่ 3 รองจากสิงคโปร์ และมาเลเซียตามลำดับ โดยนักธุรกิจไทยเชื้อสายจีน เช่น บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ นับได้ว่าเป็นกลุ่มทุนธุรกิจกลุ่มแรกๆ ของอาเซียน ที่เข้าไปบุกเบิกในการทำการค้า การลงทุนในจีน และเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การค้าและการลงทุนระหว่างจีนและอาเซียนขยายตัวอย่างรวดเร็ว ซึ่งปัจจัยที่ทำให้ไทยมีบทบาทในฐานะผู้เชื่อมโยงเศรษฐกิจระหว่างจีนกับอาเซียนโดยอาศัยนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นกุญแจสำคัญนั้น เนื่องจากไทย

<sup>93</sup> สุรชัย ศิริไกร, “35 ปี แห่งการก่อตั้งอาเซียนและยุทธศาสตร์การปรับตัวในอนาคต,” เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ 35 ปีอาเซียน เรื่องอาเซียนแห่งอนาคต: ยุทธศาสตร์ประเทศไทยร่วมมือพร้อมแข่งขัน 8 สิงหาคม 2545 ณ ห้องนราธิป กระทรวงต่างประเทศ ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน, หน้า 4.

<sup>94</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน (กรุงเทพฯ: กรมฯ กระทรวงพาณิชย์, 2546), หน้า 1. (เอกสาร)

<sup>95</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เขตการค้าเสรีไทย-จีน, กรมการค้าต่างประเทศ พฤษภาคม 2546. แหล่งที่มา: [http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta\\_th.cn.htm](http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta_th.cn.htm)



ประสบความสำเร็จในการดำเนินการปลดปล่อยคนจีน จากกลุ่มสัญลักษณ์และเอกลักษณ์เดิม (Desocialization) กับกระบวนการนำคนจีนเข้าสู่สังคมและวัฒนธรรมไทยอย่างผสมกลมกลืน (Resocialization) ด้วยมาตรการด้านการศึกษา และการดำเนินนโยบายไม่ยินยอมให้มีการถือ 2 สัญชาติตามข้อเรียกร้องของจีน เมื่อมีการสถาปนาทางการทูตทำให้ไทยไม่มีปัญหาชนส่วนน้อย ชาวจีนเหมือนหลายประเทศในภูมิภาคนี้<sup>96</sup> นอกจากนี้การที่ไทยไม่มีพรมแดนติดต่อกับจีนทำให้ไม่มีปัญหาข้อพิพาททางพรมแดนกับจีนเหมือนมาเลเซีย เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อีกทั้งไทยยังเป็นสะพานเชื่อมให้จีนกับประเทศในอาเซียนอื่นๆ สร้างสัมพันธภาพทางการทูตในช่วงหลังสงครามเย็นอีกด้วย<sup>97</sup>

## สรุป

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดจะเห็นได้ว่า ความสัมพันธ์ตั้งแต่การสถาปนาทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 จนถึงปี ค.ศ. 2001 มีพัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งมูลเหตุสำคัญเนื่องจาก 2 ประเทศมีความผูกพันที่แนบแน่นทั้งทางวัฒนธรรมและทางเชื้อชาติมายาวนาน ซึ่งพื้นฐานความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ไทยกับจีน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีกลุ่มทุน นักธุรกิจ ชาวไทยเชื้อสายจีน เป็นผู้มียุทธศาสตร์สำคัญในการขยายตัวการค้า และการลงทุนระหว่างกัน ทั้งนี้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจได้เป็นประเด็นสำคัญของความสัมพันธ์ไทยจีนนับตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา ซึ่งปัจจัยสำคัญนั้นเกิดจากนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย และสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป

นอกจากนี้บทบาทของจีนที่เพิ่มขึ้นทั้งด้านการเมือง และเศรษฐกิจ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จะเห็นได้จากการเข้าเป็นสมาชิกภาพองค์การการค้าโลก และการสนับสนุนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน นั้นสะท้อนให้เห็นว่าจีนให้ความสำคัญในการเพิ่มศักยภาพและบทบาททางเศรษฐกิจของตนในเวทีเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ในขณะที่เดียวกันไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญในการบูรณาการเศรษฐกิจของตนให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของเศรษฐกิจระหว่างประเทศเช่นเดียวกัน เช่น การริเริ่มการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน เป็นต้น ซึ่งการแสดงบทบาทดังกล่าวนี้ ส่วนหนึ่งเกิดจากปัจจัยภายในประเทศ โดยเฉพาะอย่างกลุ่มทุน ธุรกิจ ได้เป็นตัวจักรสำคัญในการขยายบทบาททางเศรษฐกิจของประเทศ

<sup>96</sup> อภิญา รัตนมงคลมาศ, “ความเป็นจีนกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจ: แนววิเคราะห์กรณีศึกษาชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย,” *จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง*, หน้า 454.

<sup>97</sup> Michael R.J. Vatikiotis, “Catching the Dragon's Tail: China and Southeast Asia in the 21<sup>st</sup> Century,” pp. 70-71.

ความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นและยาวนานระหว่าง 2 ประเทศนั้น ได้ส่งผลต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีพัฒนาการไปสู่อีกก้าวสำคัญอีกครั้งหนึ่ง นั่นก็คือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งปรากฏการณ์นี้จะอธิบายเหตุและปัจจัยอย่างละเอียดในบทต่อไป



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## นโยบายของไทยต่อจีนสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

### ความนำ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทยและจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นับได้ว่ามีการพัฒนาและก้าวหน้าอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งไทยและจีนได้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรี (Free Trade Area) ในระดับทวิภาคีระหว่างกัน ทำให้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจทั้ง 2 ประเทศมีความก้าวหน้าและใกล้ชิดกันมากขึ้น

ในบทนี้จะอธิบายถึงนโยบายของไทยต่อจีน ที่เอื้อต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดและความร่วมมือทางด้านต่างๆ กับจีน ทั้งนโยบายต่างประเทศและนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อันนำไปสู่การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน รวมถึงความสัมพันธ์ไทย-จีนในยุคนี้ด้วย

### 3.1 นโยบายต่างประเทศของไทยสมัยรัฐบาลทักษิณ

เมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้แถลงนโยบายของรัฐบาลต่อรัฐสภา โดยในส่วนของนโยบายต่างประเทศ ได้มีหลักการส่วนสาระสำคัญของนโยบายดังนี้<sup>1</sup>

- 1) มุ่งดำเนินนโยบายการต่างประเทศโดยเน้นการทูตเชิงรุกด้านเศรษฐกิจ ประกอบกับการทูตในด้านต่างๆ เพื่อฟื้นฟูและสร้างความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งแสวงหาความร่วมมือระหว่างประเทศในทุกด้าน
- 2) ยึดหลักการดำเนินงานด้านความมั่นคง การพัฒนา และการสร้างสันติภาพระหว่างประเทศ เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมภายใต้กรอบแห่งสหประชาชาติและองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องซึ่งประเทศไทยเป็นสมาชิก
- 3) เพิ่มบทบาทเชิงรุกในสังคมระหว่างประเทศ โดยริเริ่มการขยายความร่วมมือและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียนไปยังภูมิภาคเอเชียตะวันออก เอเชียใต้ และภูมิภาคอื่น ๆ ให้ใกล้ชิดยิ่งขึ้น รวมทั้งจะทำหน้าที่เป็นตัวกลางในการประสานให้เกิดความร่วมมือเพื่อดำรงสันติภาพและระงับความขัดแย้งระหว่างประเทศในภูมิภาค

---

<sup>1</sup> นโยบายด้านการต่างประเทศ [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.thaigov.go.th/eGovernmentWeb/thaigov5.portal?nfpb=true&pageLabel=thaigov5\\_page\\_52\\_page\\_53](http://www.thaigov.go.th/eGovernmentWeb/thaigov5.portal?nfpb=true&pageLabel=thaigov5_page_52_page_53) [2 ตุลาคม 2547]

4) ส่งเสริม รักษา และคุ้มครองสิทธิและผลประโยชน์ของประเทศ รวมทั้งของภาคเอกชน ไทยแรงงานไทย และคนไทยในต่างประเทศ

5) พัฒนาและกระชับความสัมพันธ์ และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศกับ ประเทศเพื่อนบ้านและประเทศในภูมิภาคเอเชียอย่างเร่งด่วน ด้วยการสานต่อหรือริเริ่ม ความสัมพันธ์และความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในทุกด้าน ทั้งในระดับทวิภาคีและพหุภาคี เพื่อนำมาซึ่งความเข้าใจอันดีระหว่างกัน ในการแก้ไขปัญหาและการแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันอย่าง สร้างสรรค์ จริงใจ และโดยสันติวิธี

สาระสำคัญของนโยบายต่างประเทศดังกล่าว การทูตจึงเป็นเครื่องมือที่สำคัญอีกประการ หนึ่งของการดำเนินเชิงรุกในด้านเศรษฐกิจของรัฐบาล ดังนั้นในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่าง ประเทศ ยุทธศาสตร์หลักที่กระทรวงการต่างประเทศยึดถือเป็นแนวปฏิบัติ มีส่วนสาระสำคัญของ นโยบายดังนี้<sup>2</sup>

1) นโยบายต่างประเทศต้องสอดคล้องกับนโยบายของรัฐ โดยเฉพาะนโยบายเร่งด่วนใน ด้านเศรษฐกิจ

2) เน้นการพัฒนาความสัมพันธ์หลากหลายมิติกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยถือหลักว่า “ประเด็นใดที่ดีอยู่แล้วก็จะส่งเสริมต่อไป ความสัมพันธ์ใดที่มีปัญหา ก็จะทบทวนแก้ไข”

3) ให้ความสำคัญต่อความร่วมมือกับกลุ่มประเทศในเอเชีย โดยพยายามเชื่อม ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเอเชียตะวันออกเฉียงเหนือ-อาเซียน และกลุ่มประเทศเอเชียใต้

4) นโยบายความผูกพันก้าวหน้า (Forward Engagement) หมายถึง การเสริม ความสัมพันธ์ที่มีอยู่แล้วให้เข้มแข็งขึ้น รวมทั้งขยายความสัมพันธ์ในกรอบต่างๆ ให้กว้างขวาง ยิ่งขึ้น อาทิ การพัฒนาเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับประเทศในภูมิภาคอื่นๆ

5) ให้ความสำคัญกับมหาอำนาจเศรษฐกิจ โดยเน้นความเป็นหุ้นส่วนในการพัฒนาความ ร่วมมือทางเศรษฐกิจและเพื่อเพิ่มพูนผลประโยชน์ระหว่างกัน

หลักการและยุทธศาสตร์ด้านนโยบายต่างประเทศดังกล่าว จะเห็นได้ว่า รัฐบาลชุดนี้ได้ให้ ความสำคัญในการดำเนินการด้านต่างประเทศ จะต้องมีบทบาทมากขึ้นในทุกๆ ด้านและทุก ภูมิภาค โดยให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียง เพื่อทำการรักษาสถานะ (Status) ของประเทศและผลประโยชน์ของภูมิภาค ดังนั้นรัฐบาลจึงวางยุทธศาสตร์ด้านการ

<sup>2</sup> อินไซด์การเมือง, หนึ่งปีผลงานรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรกับภารกิจฟื้นฟูชาติ, หน้า 111.

ต่างประเทศของไทยให้เป็นที่ไปในเชิงรุกในทุกๆ มิติ ของการดำเนินงานเพื่อปกป้องและส่งเสริมผลประโยชน์ของไทย<sup>3</sup>

หลักการและยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศข้างต้นดังกล่าว ได้สร้างจุดเด่นของนโยบาย กล่าวคือ การใช้แนวทาง “วิถีเอเชีย” ในการดำเนินนโยบายในการฟื้นฟูและกระชับความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน จะเห็นได้จากในระยะ 6 เดือนแรกของการเข้าบริหารประเทศ ทั้งนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางเยือนประเทศเพื่อนบ้านที่มีพรมแดนติดต่อกับไทยอย่างครบถ้วน ในขณะที่ด้วยกันรัฐบาลยังให้ความสำคัญกับการกระชับความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจ และประเทศที่มีบทบาททางด้านเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นสหรัฐอเมริกา ญี่ปุ่น จีน เป็นต้น ซึ่งรัฐบาลได้มุ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศโดยเน้นการทูตเชิงเศรษฐกิจ (Economic Diplomacy) ร่วมกับทูตในด้านต่างๆ เพื่อขยายการค้า การลงทุน โดยในการดำเนินการได้กระทำผ่านกลไกสำคัญ เช่น กรอบเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศในเอเชีย (Asia Cooperation Dialogue: ACD) กรอบเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีและพหุภาคี ทั้งนอกภูมิภาคและในภูมิภาคเอเชีย เป็นต้น<sup>4</sup> จะเห็นได้จากที่นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ให้สัมภาษณ์นิตยสาร ฟาร์อีสเทิร์น อีโคโนมิค ถึงนโยบายต่างประเทศว่า

“...จะมุ่งเรื่องการค้า โดยไม่มีเรื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและหลักการประชาธิปไตย  
อีกประเด็นที่ค่อนข้างเด่น คือ นโยบายการทูตเอเชีย และต้องการให้ไทยเป็นสะพานของเอเชีย  
ตะวันออกและเอเชียใต้ โดยมุ่งเน้นเรื่อง “วิถีเอเชีย” คือใช้สายสัมพันธ์ส่วนตัวเข้าหากัน และ  
สนับสนุนความร่วมมือของประเทศในเอเชีย ...”<sup>5</sup>

การที่รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายต่างประเทศในเชิงรุก (Forward Engagement) เพื่อเสริมสร้างบทบาทของไทยในภูมิภาคและเวทีความร่วมมือระหว่างประเทศ ได้ส่งผลให้ไทยสามารถขยายความร่วมมือในมิติต่างๆ ผ่านการเป็นเจ้าภาพจัดการประชุมที่สำคัญ ไม่ว่าจะเป็นการประชุมร่วมมือเอเชีย โดยเฉพาะการประชุมเอเปค นำไปสู่การวางลู่วางที่จะร่วมมือกันในหลายๆ เรื่องในลักษณะหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ และการร่วมมือกันสนับสนุนให้ประเทศไทยได้มีบทบาทในการแก้ไขปัญหาสำคัญของภูมิภาค เช่น การเป็นเจ้าภาพจัดประชุมหรือแนวทางการ

<sup>3</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ กระทรวงต่างประเทศ, “แผนเป้าหมายหลักการดำเนินการด้านต่างประเทศของไทย ประจำปี 2545-2547” แผนเป้าหมาย 2545-2547 (กรุงเทพฯ: กระทรวงต่างประเทศ, 2545), หน้า 81-87.

<sup>4</sup> อินไซด์การเมือง, **หนึ่งปีผลงานรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรกับภารกิจฟื้นฟูชาติ** (กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการ, 2545), หน้า 112-115.

<sup>5</sup> กวี บ้านไท, “นโยบายต่างประเทศใหม่มุ่งการค้าอย่างเดียว,” **เนชั่นสุดสัปดาห์**, 9,455(19-25 กุมภาพันธ์ 2544): 93.



ป้องกันแก้ไขการระบาดของโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome: SARs)<sup>6</sup> เป็นต้น ซึ่งนอกจากจะได้รับการยอมรับจากประเทศต่างๆ ในเรื่องสารัตถะของการประชุมแล้ว ยังรวมถึงการยอมรับศักยภาพของประเทศไทยในการเป็นศูนย์กลางของศูนย์ประชุมนานาชาติอีกด้วย นอกจากนี้ ไทยยังมีบทบาทในการจัดทำยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับประเทศเพื่อนบ้านที่สำคัญ เช่น ยุทธศาสตร์ความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างกัมพูชา ลาว พม่า และไทย (Economic Cooperation Strategy among Cambodia, Lao PDR, Myanmar and Thailand –ECS) ที่มุ่งเน้นการสร้างความสามารถในการแข่งขัน การส่งเสริมการพัฒนาเศรษฐกิจอย่างยั่งยืน<sup>7</sup> เป็นต้น

หลักการและยุทธศาสตร์นโยบายต่างประเทศดังกล่าว สามารถวิเคราะห์ตามระดับการวิเคราะห์เป้าประสงค์ของนโยบายได้ดังต่อไปนี้

### 1) ระดับภายในประเทศ

นโยบายต่างประเทศของรัฐบาล สะท้อนถึงการตอบสนองนโยบายต่อการเมืองภายในประเทศและแรงขับเคลื่อนทางธุรกิจ โดยการผูกโยงการใช้กิจการต่างประเทศ จะเห็นได้ชัดจากการเสนอนโยบาย “ความร่วมมือเอเชีย” หรือ ACD (Asia Cooperation Dialogue) ซึ่งเป็นนโยบายเกี่ยวกับความร่วมมือระหว่างคนเอเชียด้วยกันเอง แต่่นโยบายดังกล่าวถูกผูกโยงว่าเป็นการตอบสนองการเมืองภายในประเทศมากกว่า กล่าวคือ ในระยะเริ่มแรกของการก่อตั้งพรรคไทยรักไทย นโยบายหาเสียงที่สำคัญของพรรคคือการมุ่งเน้นนโยบายการเมืองภายในประเทศ โดยเน้นการพึ่งตัวเองภายในประเทศมากกว่าการพึ่งเศรษฐกิจภายนอก อันประกอบด้วย นโยบายพักชำระหนี้เกษตรกร การสร้างวิสาหกิจชุมชน การสร้างวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม เป็นต้น เมื่อเป็นดังนี้ การรื้อฟื้นการเป็นสัมพันธมิตรกับประเทศมหาอำนาจในเอเชียได้แก่ จีน อินเดีย ญี่ปุ่น ขึ้นมาอีกครั้งหนึ่ง จึงเป็นนโยบายต่างประเทศที่สอดคล้องกับนโยบายภายในประเทศที่พรรคไทยรักไทยได้รณรงค์หาเสียงเพื่อเอาชนะการเลือกตั้งครั้งนั้นให้ได้<sup>8</sup> อีกทั้งยังเป็นการเร่งฟื้นฟูวิกฤต

<sup>6</sup> โรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe Acute Respiratory Syndrome: SARs) หรือไข้หวัดมรณะ ซึ่งเกิดจากเชื้อไวรัสที่มีชื่อเรียกว่า โคโรนาไวรัส ซึ่งสามารถทำให้เกิดโรคได้ทั้งในมนุษย์และสัตว์ โดยธรรมชาติของไวรัสนี้จำเป็นต้องอยู่ในร่างกายคนหรือสัตว์ และเมื่อใดต้องออกมาอยู่ภายนอกร่างกายก็จะถูกทำลายลงง่ายดาย

<sup>7</sup> “ภาพรวมผลการดำเนินการตามแนวนโยบายพื้นฐานของรัฐ,” รายงานผลการดำเนินการของคณะรัฐมนตรีตามแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ (รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ปีที่สาม 6 กุมภาพันธ์ 2546 – 6 กุมภาพันธ์ 2547), หน้า 7.

<sup>8</sup> อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “บททดสอบนโยบายต่างประเทศไทย,” มติชนสุดสัปดาห์, 22,1127(25-31 มีนาคม 2545): 26.

เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นอีกด้วย โดยได้กำหนดเชิงยุทธศาสตร์เพื่อสร้างความเข้มแข็งแก่ประเทศด้วยการเชื่อมโยงเครือข่ายเศรษฐกิจในประเทศ และเชื่อมโยงสู่ตลาดโลก (Local link, Global reach)

## 2) ระดับภูมิภาค

การเดินทางเยือนมาเลเซีย เวียดนาม ฮองกง และแถบประเทศเอเชียอื่นๆ ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในระยะแรกของการเข้ามาบริหารประเทศนั้น เป็นการสะท้อนถึงนโยบายต่างประเทศที่ถือว่า เป็นส่วนหนึ่งของแผนงานสร้างความร่วมมือระดับภูมิภาคเอเชียให้มากขึ้น โดยได้ดำเนินนโยบายเชิงรุกในการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้าน เช่น นโยบายไทยต่อพม่าด้วยการใช้การทูตส่วนตัวในการแก้ปัญหาต่างๆ เป็นต้น นอกจากนี้ไทยยังได้ดำเนินนโยบายผ่านองค์กรอาเซียนอีกด้วย<sup>9</sup> จะเห็นได้จากการร่วมมือกับประเทศสิงคโปร์ในการผลักดันให้อาเซียนเข้าสู่ระบบโลกเศรษฐกิจเสรีให้เร็วยิ่งขึ้นก่อนกรอบที่กำหนดไว้ในปี ค.ศ. 2020 ไม่ว่าจะเป็นการเกิดอาเซียน+3 หรือการร่วมมือทางเศรษฐกิจกับกลุ่มประเทศเอเชียใต้ ซึ่งผู้นำทั้งสองประเทศเห็นว่าการทำให้อาเซียนเป็นระบบเสรีอย่างสมบูรณ์ก่อนปี ค.ศ. 2020 นั้น จะทำให้เกิดผลประโยชน์ให้อาเซียนเร็วยิ่งขึ้น<sup>10</sup>

การดำเนินนโยบายดังกล่าวนี้ว่ามีความสอดคล้องกับกระแสภูมิภาคนิยมในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ก่อตัวขึ้นอย่างกระชับแน่น ทั้งในระดับความร่วมมือทางการเงินและเศรษฐกิจ ไม่ว่าจะเป็นการเกิดอาเซียน+3 ความร่วมมือสำหรับเอเชีย หรือไป๋อ่าวฟอรัม<sup>11</sup> จะเห็นได้จากคำกล่าวส่วนหนึ่งในสุนทรพจน์ของนายกรัฐมนตรีในงาน “ฟอร์จูน โกลบอลฟอรัม” (Fortune Global Forum) ณ ฮองกง เมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 ดังนี้

“เอเชียจำเป็นต้องย้อนกลับมาสำรวจค้นหาจุดยืนทางยุทธศาสตร์การพัฒนาความร่วมมืออย่างใกล้ชิด ทั้งด้านการค้า และการพัฒนา เพื่อนำไปสู่การผลิต และสร้างสรรค์สินค้าอย่างมีคุณภาพใหม่ๆ ในระดับโลก โดยอาศัยการผสมผสานเทคโนโลยีระดับโลก ผสมเข้ากับภูมิปัญญาที่มีอยู่และความรู้ความสามารถแต่บุพกาล เอเชียจำเป็นต้องเปลี่ยนจากการมุ่งแข่งขันกันค้าขายนอกภูมิภาค ไปสู่การเชื่อมโยงเครือข่ายการค้าภายในภูมิภาคให้มากขึ้น

<sup>9</sup> N. Ganesan, “Thaksin and the Politics of Domestic and Regional Consolidation in Thailand,” *Contemporary Southeast Asia* 26, No.1 (April 2004): 33-37.

<sup>10</sup> Singapore-Thailand see need to implement ASEAN free trade area earlier [Online]. Available from: <http://www.bilaterals.org/article.php3idarticle=961> [2004, November 11 ]

<sup>11</sup> Simon S.C. Tay, “East Asian Regionalism: What’s at Stake?,” *The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism* (Singapore: Eastern Universities Press, 2004), 4.

รวมทั้งการร่วมมือในตลาดอื่นๆ ถ้าเราสามารถรวมแรงร่วมใจในการขยายการค้าภายในภูมิภาคซึ่งกันและกันดังเช่นยุโรปกระทำอยู่ ก็สามรถถือได้ว่าเอเชียกำลังก้าวอย่างในทิศทางที่ถูกต้อง...”<sup>12</sup>

อีกทั้งรัฐบาลชุดนี้ได้ริเริ่มแนวคิดเรื่องความร่วมมือแห่งเอเชีย หรือ ACD นั้น ได้สอดรับกับการประชุมโบอ่าว ฟอรัม (Boao Forum for Asia) ที่จัดขึ้นโดยจีน ซึ่งมีจุดประสงค์ร่วมกันที่ต้องการจะให้มีการรวมพลังระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียด้วยกัน แต่ไม่ใช่เพื่อการมุ่งการกีดกันทางการค้าหรือค้าขายกันเอง แต่เป็นการรวมตัวกันเพื่อขยายตลาดทุกฝ่ายในกลุ่มประเทศเอเชีย ในขณะเดียวกันก็ไม่กีดกันหรือตัดสัมพันธ์กับประเทศนอกกลุ่มประเทศเอเชีย<sup>13</sup>

นอกจากนี้ไทยยังได้มีบทบาทสำคัญ ในการเป็นตัวเชื่อมโยงระหว่างภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย จะเห็นได้จากไทยพยายามผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีระหว่างจีนกับอาเซียน โดยไทยได้อาศัยความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับจีนเป็นพิเศษสามารถผลักดันให้เกิดเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน ได้จนเป็นผลสำเร็จ และได้มีการลงนามลดภาษีผักผลไม้เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 และมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2004 ซึ่งการดำเนินการเจรจານี้อยู่ภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน การดำเนินนโยบายดังกล่าวยังเป็น การส่งเสริมภาพลักษณ์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ให้กลายเป็นผู้นำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกด้วย<sup>14</sup>

### 3) ระดับระหว่างประเทศ

“การดำเนินนโยบายต่างประเทศในสังคมนระหว่างประเทศ ต้องสามารถรองรับกับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดในกระแสโลกาภิวัตน์ได้อย่างมีประสิทธิภาพบนพื้นฐานความมั่นคง และส่งเสริมให้นโยบายต่างประเทศสามารถส่งเสริมความร่วมมือระหว่างประเทศของไทยในเวทีระหว่างประเทศบนพื้นฐานแห่งหลักการระหว่างประเทศ และสามารถเปลี่ยนความแตกต่างให้กลายเป็นความร่วมมือกันฉันท์หุ้นส่วนเพื่อสร้างสันติภาพ ความมั่นคง และความรุ่งเรืองของประเทศ ของภูมิภาค และประชาคมโลก อันนำไปสู่การยอมรับถึงศักดิ์ศรีเกียรติภูมิ และบทบาทของไทยในสังคมนระหว่างประเทศ รวมทั้งเป็นการผลักดันให้ประเทศ

<sup>12</sup> พิจิตรา, *คิดอย่างทักษิณ ชินวัตร* (กรุงเทพฯ: สุานมีเดีย เน็ตเวิร์ค, 2546), หน้า 108.

<sup>13</sup> “เปิดแนวคิด สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ดัน เอเชีย ผนึก โบอ่าว ฟอรัม ปลุกยักษ์หลับแห่งเอเชียพื้น,” *มติชนสุดสัปดาห์*, 22,1132(29 เมษายน 2545): 22.

<sup>14</sup> N. Ganesan, “Thaksin and the Politics of Domestic and Regional Consolidation in Thailand,” *Contemporary Southeast Asia*, : 39-40.

ไทยเป็นที่น่าจับตามองและเป็นที่น่าสนใจจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชนของนานาประเทศอีกด้วย”<sup>15</sup>

นโยบายการทูตเชิงรุกต่อสังคมระหว่างประเทศดังกล่าว ของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในระดับระหว่างประเทศ นับได้ว่ามีลักษณะรอบด้าน หรืออาจเรียกว่าเป็นการทูตรอบทิศทาง (Omni-direction Policy) จะเห็นได้จากการเยือนประเทศต่างๆ ทั้งแบบไม่เป็นทางการและเป็นทางการนับ 10 ประเทศ เพียง 2 ปี นายกรัฐมนตรีเดินทางเยือนต่างประเทศทั้งสิ้น 55 ครั้ง เพื่อขยายยุทธศาสตร์ ขยายความคิด “ทักษิโนมิกส์” (Thaksinomics) อันเป็นการสร้างพันธมิตรสันติภาพ เป็นต้นทุนสำคัญของรายได้ในระบบเศรษฐกิจเสรี ด้วยการจัดทำเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ โดยการพุ่งเป้าไปที่จีน ประเทศมหาอำนาจตะวันออก และสหรัฐอเมริกาประเทศมหาอำนาจตะวันตก<sup>16</sup>

ความสัมพันธ์ระหว่างจีนและสหรัฐอเมริกา นับได้ว่ามีอิทธิพลต่อนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลไทยมาทุกยุคทุกสมัย แม้ว่ารัฐบาลชุดนี้จะมีนโยบายอย่างชัดเจนที่มุ่งเน้นเอเชีย และให้ความสำคัญกับจีนเป็นพิเศษ เช่น การประกาศว่าไทยกับจีนเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ เป็นต้น แต่ระยะแรกของการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลชุดนี้ ความสัมพันธ์ระหว่าง 2 มหาอำนาจมีแนวโน้มที่ไม่ดีนัก เนื่องจากนโยบายต่างประเทศท่าทีที่แข็งกร้าวของรัฐบาลจอร์จ ดับเบิลยู บุช และการเกิดอุบัติเหตุเครื่องบินสอดแนมของสหรัฐอเมริกาชนกับเครื่องบินขับไล่จีน อีกทั้งการที่สหรัฐอเมริกาขายอาวุธให้กับไต้หวัน ซึ่งความสัมพันธ์ที่เสื่อมทรามลงของทั้ง 2 มหาอำนาจได้สร้างความกังวลให้กับนานาประเทศ โดยเฉพาะประเทศในแถบเอเชีย เช่น ไทย ในการที่จะรักษาความเป็นกลาง<sup>17</sup> เพราะถึงอย่างไรสหรัฐอเมริกายังคงเป็นตัวแปรสำคัญในระบบระหว่างประเทศ ทำให้รัฐบาลไม่สามารถละทิ้งการให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกาได้ ซึ่งการก่อวินาศกรรมเมื่อวันที่ 11 กันยายน ค.ศ. 2001 (9/11) และสงครามต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา ส่งผลกระทบอย่างกว้างขวางไปทั่วโลก แต่ในขณะเดียวกันได้ส่งผลให้ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐอเมริกาและจีนมีแนวโน้มที่ดีขึ้นด้วย โดยระยะแรกจีนได้มีนโยบายสนับสนุนต่อต้านขบวนการก่อการร้ายและ

<sup>15</sup> กระทรวงต่างประเทศ, การปฏิบัติการด้านการต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลในรอบ 2 ปี (กุมภาพันธ์ 2544-กุมภาพันธ์ 2546) (กรุงเทพฯ: กระทรวงต่างประเทศ, 2546), หน้า 42.

<sup>16</sup> ศัลยา ประชาชาติ, “ถอดรหัส Thaksinomics ทักษิณจัด Dual Track บันไดสู่ผู้นำอาเซียน” **มติชนสุดสัปดาห์**, 23,1204(12-18 ก.ย. 2546):16.

<sup>17</sup> “มังกร-อินทรี ตึงเครียด บททดสอบความภักดีของเอเชีย,” **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** 47,52(25-31 พฤษภาคม 2544): 30-31.



พร้อมที่จะให้ความร่วมมือกับสหรัฐอเมริกา<sup>18</sup> แต่ท่าทีของจีนมีความระมัดระวังมากขึ้นเมื่อสหรัฐอเมริกาโจมตีอัฟกานิสถาน และอิรัก โดยจีนเห็นว่าการต่อต้านขบวนการก่อการร้ายทุกรูปแบบควรผ่านความคิดเห็นจากสหประชาชาติเสียก่อน<sup>19</sup>

สำหรับไทยการเกิดเหตุการณ์ 9/11 ได้ส่งผลกระทบต่อนโยบายต่างประเทศระดับระหว่างประเทศของไทย คือ ไทยได้มีนโยบายสนับสนุนต่อต้านการก่อการร้ายของสหรัฐอเมริกา อันนำมาสู่การเป็นพันธมิตรนอกนาโต้ (NATO) อีกทั้งไทยยังได้ส่งกองกำลังทหารไปอัฟกานิสถานและอิรักอีกด้วย การดำเนินนโยบายของไทยดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นถึงนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลว่า ถึงแม้จะมีนโยบายที่จะมุ่งเน้นเอเชีย โดยให้ความสำคัญกับจีนเป็นพิเศษ เพื่อมุ่งหวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ แต่ในขณะเดียวกัน รัฐบาลก็ยังคงให้ความสำคัญกับสหรัฐอเมริกา ในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีอิทธิพลต่อการดำเนินนโยบายต่างประเทศของไทยในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมายาวนาน และยังมีบทบาทต่อเศรษฐกิจไทยเช่นกัน

การดำเนินนโยบายดังกล่าว รัฐบาลได้หวังผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่จะได้รับ คือ การจัดทำเขตการค้าเสรี โดยรัฐบาลมีนโยบายที่จะใช้การต่างประเทศ เป็นกลไกส่งเสริมและสนับสนุน การขยายการส่งออกและบริการของไทยไปยังต่างประเทศ รวมทั้งแสวงหาพันธมิตรทางเศรษฐกิจที่มีศักยภาพเพื่อสร้างความร่วมมือที่ใกล้ชิดด้านการค้า และการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขัน ซึ่งรัฐบาลมองว่าการจัดทำเขตการค้าเสรีจะเป็นกลไกในการแสวงหาโอกาสทางธุรกิจและสิทธิประโยชน์ทางเศรษฐกิจต่างๆ ในต่างประเทศ รวมทั้งยังเป็นการยกระดับความน่าเชื่อถือของไทยในเวทีระหว่างประเทศ และสร้างความเชื่อมั่นในสายตาของนักลงทุนต่างประเทศอีกด้วย<sup>20</sup>

นโยบายต่างประเทศในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สามารถสรุปได้ว่า มีความโดดเด่นกว่ารัฐบาลชุดก่อนๆ คือ การพยายามนำเสนอแนวนโยบายที่แตกต่างจากแนวความคิดเดิม แต่ถึงอย่างไรนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับสมัยรัฐบาล พลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ หลายประการ เช่น การให้ความสำคัญกับประเทศเพื่อนบ้าน มีนโยบายเชิงรุกทางด้านเศรษฐกิจ เช่น การเจรจาจัดตั้งเขตการค้ากับนานาประเทศ และการเข้าไปมีบทบาทในองค์กรระหว่างประเทศ เช่น การริเริ่ม “ความร่วมมือแห่งเอเชียหรือ ACD” เป็นต้น อันเป็นการแสดงให้เห็นถึงการพยายามผลักดันให้มีอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งนโยบาย

<sup>18</sup> Micheal Yahuda, *The International Politics of the Asia-Pacific*, (London: Routledge Curzon, 2003), p. 284.

<sup>19</sup> นงลักษณ์ ลัมศิริ, “สหรัฐอเมริกา: จีน และญี่ปุ่น จากเหตุการณ์วินาศกรรมครั้งใหญ่ในสหรัฐอเมริกาถึงการประชุมเอเปกในจีน,” *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์* 48, 23(2-8 พฤศจิกายน 2544): 24-25.

<sup>20</sup> กระทรวงต่างประเทศ, *การปฏิบัติภารกิจด้านการต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลในรอบ 2 ปี (กุมภาพันธ์ 2544-กุมภาพันธ์ 2546)*, หน้า 25.



เหล่านี้นอกจากเป็นการเสริมสร้างภาพลักษณ์ของประเทศแล้ว ยังเป็นการสนับสนุนภาพลักษณ์ของนายกรัฐมนตรีที่ต้องการแสดงความเป็นผู้นำในเวทีระหว่างประเทศอีกด้วย

### 3.2 นโยบายต่างประเทศไทยต่อจีน

ดังที่กล่าวมาแล้วว่านโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดนี้ ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จีนเป็นประเทศหนึ่งซึ่งรัฐบาลได้ให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ซึ่งไทยตระหนักดีว่าจีนเริ่มมีความเข้มแข็งมากขึ้น และมีศักยภาพในการเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจและการเมือง และมีแนวโน้มที่จะมีบทบาทมากขึ้นทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค ระดับโลก และเวทีองค์การระหว่างประเทศ อีกทั้งนับตั้งแต่สถาปนาทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 เป็นต้นมา ความสัมพันธ์ไทย-จีนดำเนินมาด้วยความราบรื่นบนพื้นฐานของความเสมอภาค เคารพซึ่งกันและกัน ไม่แทรกแซงกิจการภายในซึ่งกันและกัน และอยู่ภายใต้หลักการของผลประโยชน์ร่วมกันเพื่อดำรงไว้ซึ่งความมั่นคง สันติภาพ และเสถียรภาพของภูมิภาค โดยความสัมพันธ์ในปัจจุบันจึงได้เน้นด้านการค้าและเศรษฐกิจบนพื้นฐานของผลประโยชน์ต่างตอบแทนเป็นหลัก

ดังนั้นนโยบายของไทยต่อจีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้แสดงท่าทีและนโยบายที่ให้ความสำคัญและต้องการกระชับความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจีนอย่างเห็นได้ชัด ไม่ว่าจะเป็นการเดินทางไปเยือนจีนเป็นประเทศแรกๆ ของนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ตั้งแต่รัฐบาลเข้ามาบริหารประเทศภายในระยะเวลาไม่ถึง 2 เดือน หรือการเดินทางเยือนจีนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 ได้เข้าพบแสดงความยินดีกับนายหู จิ่นเทา ซึ่งจะก้าวขึ้นมาเป็นผู้นำจีนคนใหม่ โดยจะมีการแต่งตั้งอย่างเป็นทางการในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 การให้ความสำคัญต่อผู้นำจีนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ซ่อนอยู่โดยผ่านการดำเนินนโยบายทางการทูต นอกจากนี้การให้ความสำคัญต่อจีนของไทยยังผ่านสุนทรพจน์ต่างๆ อาทิเช่น นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย ได้กล่าวสุนทรพจน์เรื่องความร่วมมือแห่งเอเชีย ณ สถาบันป้องกันและยุทธศาสตร์แห่งสิงคโปร์ (Institute of Defense and Strategic Studies, Singapore) เมื่อวันที่ 17 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 ว่า

“ไทยและจีนมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดมายาวนาน บทบาทของจีนในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เป็นสิ่งสำคัญที่ส่งเสริมความรุ่งเรืองและเสถียรภาพของภูมิภาค ถึงแม้ว่าไทยจะไม่มีพรมแดนติดต่อกับจีน แต่ก็ผูกพันทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมอย่างแข็งแกร่ง โดยผ่านแม่น้ำโขง การมาเยือนของรัฐมนตรีระดับสูงของจีนได้พิสูจน์ได้อย่างชัดเจนว่าผลประโยชน์ของจีนนั้นเชื่อมโยงเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ไว้ด้วยกัน โดย

ความร่วมมือที่นั่นถูกหล่อหลอมในด้านการค้า การสื่อสาร การท่องเที่ยว ระหว่างทางภาคเหนือของไทย และทางตอนใต้ของจีน ซึ่งเป็นผลประโยชน์ร่วมกัน...”<sup>21</sup>

สุนทรพจน์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า นโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนนั้นได้สะท้อนถึงนโยบายต่างประเทศของไทยที่เน้นเอเชีย โดยไทยยอมรับว่าจีนเป็นประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาทในภูมิภาค และสามารถสร้างสมดุลระหว่างประเทศมหาอำนาจอื่นๆ ได้ ในขณะเดียวกันจีนได้มองว่าไทยเป็นประเทศเพื่อนบ้านที่ดีและมีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน อีกทั้งจีนยังแสดงการสนับสนุนรัฐบาลไทยในการส่งเสริมความร่วมมือกับประเทศเพื่อนบ้าน ส่งเสริมความร่วมมือและการเจรจาในระดับภูมิภาค โดยจีนเชื่อว่าไทยจะสามารถแสดงบทบาทสำหรับการพัฒนา สร้างเสถียรภาพ และสันติภาพให้กับภูมิภาคได้ อีกทั้งไทยและจีนต่างเห็นพ้องที่จะมุ่งพัฒนาความสัมพันธ์และขยายความร่วมมือระหว่างกันให้กว้างขวางยิ่งขึ้น ในลักษณะของความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์<sup>22</sup>

การสนับสนุนนโยบายไทยของจีนดังกล่าวยังสะท้อนถึงนโยบายต่างประเทศของจีนที่มีต่อเพื่อนบ้านในภูมิภาคด้วยเช่นกัน กล่าวคือ จีนคงยึดหลักการ “ปฏิบัติต่อเพื่อนบ้านด้วยความปรารถนาดีและเป็นเหมือนกับหุ้นส่วน” (treating neighbors with good will and as partners) และได้มาเป็นยุทธศาสตร์ “รักษาความสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและให้ความช่วยเหลือเพื่อนบ้านให้มีความมั่งคั่งและรุ่งเรือง” (keeping harmonious relations with neighbors and helping them to be safe and prosperous) ซึ่งหลักการและยุทธศาสตร์ดังกล่าวได้เป็นแนวทางในการกำหนดนโยบายทางการทูตของจีนต่อเพื่อนบ้าน และเมื่อนายหูจิ่นเทา ก้าวเข้าเป็นประธานาธิบดีในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 ยังคงดำเนินนโยบายต่างประเทศตามหลักการนี้ต่อประเทศเพื่อนบ้านอย่างต่อเนื่อง โดยจีนต้องการมีบทบาททางด้านการเมืองและเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก<sup>23</sup> ซึ่งการที่จีนและไทยได้มีการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน โดยเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 โดยลงนามความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน เป็นการช่วยลดอุปสรรคด้านภาษีในการค้าสินค้าผักและผลไม้ (สินค้าพิกัดภาษี 07 08) ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 เป็นต้นไปนั้น เท่ากับเป็นการส่งสัญญาณจากจีนว่า จีนได้

<sup>21</sup> Surakiart Sathirathai, Towards an "Asia Cooperation Dialogue" at the Institute of Defence and Strategic Studies Singapore 17 July 2001 [Online]. available from: [www.mfa.go.th/Policy/ADC%20Singapore-spe.htm](http://www.mfa.go.th/Policy/ADC%20Singapore-spe.htm) [2004, October 18]

<sup>22</sup> President Jiang Zemin Meets Thai FM [Online]. available from: [http://english.people.com.cn/english/200103/23/eng20010323\\_65818.html](http://english.people.com.cn/english/200103/23/eng20010323_65818.html) [2001, March 24]

<sup>23</sup> Shen Jiru, On a Diplomatic High in 2003 [Online]. available from: [http://www.bjreview.com.cn/200352/Cover-200352\(B\).htm](http://www.bjreview.com.cn/200352/Cover-200352(B).htm) [2004, October 18]

ตอบสนองนโยบายของไทยและให้ความสำคัญต่อไทยในฐานะเป็นสะพานไปสู่อาเซียนในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างอาเซียน-จีน ที่จะเกิดขึ้นต่อไปอีกด้วย อันนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่จะได้รับทั้งสองประเทศ

โดยสรุปแล้วเป้าหมายของนโยบายต่างประเทศต่อจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นอกจากจะรักษาความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดให้มั่นคงและแข็งแกร่งมากยิ่งขึ้น อันอยู่บนพื้นฐานผลประโยชน์ร่วมกันแล้ว สิ่งที่เป็นเป้าหมายที่สำคัญของรัฐบาลชุดนี้คือ เน้นการทูตเชิงรุกทางด้านเศรษฐกิจกับจีนมาเป็นกลไกในการดำเนินการความสัมพันธ์ทางการทูต ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างทั้ง 2 ประเทศ โดยที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม คือการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน ซึ่งเป็นการส่งเสริมการค้าระหว่างกัน

ดังนั้นนโยบายต่างประเทศของไทยต่อจีนในรัฐบาลชุดนี้ จึงมีลักษณะในเชิงรุกมากกว่าเชิงรับ ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงหลักการของนโยบายต่างประเทศที่กล่าวมาแล้วในช่วงต้น และเป็นการแสดงให้เห็นว่า นอกจากรัฐบาลจะมุ่งหวังผลประโยชน์ทางการเมืองแล้ว ยังเป็นไปเพื่อผลประโยชน์ทางด้านเศรษฐกิจอีกด้วย จะเห็นได้จากคำปาฐกถาพิเศษของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในหัวข้อเรื่อง “ทิศทางประเทศไทย” จัดโดยมูลนิธิองค์การกลางเพื่อประชาธิปไตย ณ ห้องนภลัย โรงแรมดุสิตธานี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 2003 ว่า

“เรื่องเศรษฐกิจกับการเมืองระหว่างประเทศต้องไปด้วยกัน การเมืองระหว่างประเทศคือการรักษาผลประโยชน์ของประเทศ ต้องสร้างความใกล้ชิดที่จะผูกพันโดยการยกหูโทรศัพท์พูดกันได้ ความร่วมมือเอเชีย (ACD) เกิดขึ้นได้ยังไงถ้าผมไม่ถือ ขณะที่จีนล้มผมบุกอินเดีย ผมไม่ค่อยพอใจต้องโทรศัพท์หา ACD จึงเกิดขึ้น ฉะนั้นการเมืองระหว่างประเทศแบบเศรษฐกิจเป็นของคู่กันที่ต้องทำด้วยกัน...”<sup>24</sup>

### 3.3 การพัฒนาความสัมพันธ์ไทย-จีน ในสมัยรัฐบาลทักษิณ

ความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นับได้ว่ามีพัฒนาการที่ใกล้ชิดกันทั้งในภาครัฐ ภาคเอกชน และระดับประชาชน โดยเฉพาะทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ซึ่งทั้งสองประเทศได้มีการพบปะระหว่างผู้นำระดับสูง อันนำไปสู่ความใกล้ชิดทางเศรษฐกิจด้วยการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างกัน

<sup>24</sup> พิจารณ์ ธนาไพบุลย์, *วิสัยทัศน์ผู้นำ CEO VISION* (กรุงเทพฯ: สุสานการพิมพ์, 2547), หน้า 111-129.

### 3.3.1 ด้านการเมือง

การพบปะระหว่างผู้นำของจีนและไทยนั้นนับได้ว่ามีส่วนสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางการเมือง ซึ่งในช่วงระยะเวลา 4 ปี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรีไทย และประธานาธิบดีจีนได้มีการพบกันในวาระโอกาสที่ต่างกันไป ซึ่งได้ช่วยกระชับความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างทั้งสองประเทศ โดยได้พบกันถึง

ครั้งที่ 1: 19-22 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เดินทางไปร่วมการประชุมฟอรัม โกลบอล ฟอรัม (Fortune Global Forum) ที่ฮ่องกง ซึ่งได้มีการเข้าพบและเจรจากับประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิน ซึ่งนับว่าเป็นการพบปะครั้งแรกนับตั้งแต่ พ.ต.ท. ทักษิณ ได้เข้ารับตำแหน่งในเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001

ครั้งที่ 2: 27-29 สิงหาคม ค.ศ. 2001 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้เดินทางไปจีนอย่างเป็นทางการเป็นครั้งแรก โดยทั้งสองฝ่ายได้พบปะหารือทวิภาคีระหว่างกัน

ครั้งที่ 3: 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนอกจากจะเข้าพบประธานาธิบดีเจียง เจ๋อหมิน แล้ว ยังได้เข้าพบแสดงความยินดีกับผู้นำคนใหม่ที่จะเข้ามาดำรงตำแหน่งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003 อีกด้วย

ครั้งที่ 4: ตุลาคม ค.ศ. 2003 พ.ต.ท. ทักษิณ ได้หารือทวิภาคีกับนายหู จิ้นเทา ประธานาธิบดีคนใหม่ของจีนโดยตรงระหว่างการประชุมเอเปค ณ กรุงเทพฯ ซึ่งถือเป็นการประชุมระดับผู้นำประเทศของทั้ง 2 ประเทศครั้งแรกอย่างเป็นทางการนับตั้งแต่ประธานาธิบดีจีนรับตำแหน่งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003

ครั้งที่ 5: 2-4 กันยายน ค.ศ. 2004 พ.ต.ท. ทักษิณ ได้เดินทางจีนอย่างเป็นทางการ และเข้าร่วมประชุมนานาชาติของพรรคการเมืองในภูมิภาคเอเชีย (International Conference of Asian Political Parties: ICAPP) ครั้งที่ 3 โดยในการไปเยือนจีนครั้งนี้ นายกรัฐมนตรียังได้เข้าพบนายหู จิ้นเทา ประธานาธิบดีจีน ด้วย

นอกจากนี้ยังมีการพบปะกันในระดับนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ประเทศในวาระโอกาสต่างๆ ดังนี้

ครั้งที่ 1: 19-22 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 การพบปะระหว่าง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับ นายกรัฐมนตรีจีนหู หงจี้ ในการเดินทางเยือนไทยอย่างเป็นทางการโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเจริญสัมพันธ์ไมตรีและแสวงหาความร่วมมือทุกๆ ด้านระหว่างกัน

ครั้งที่ 2: 27-29 สิงหาคม ค.ศ. 2001 การหารือทวิภาคีระหว่างนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ประเทศในการเยือนจีนอย่างเป็นทางการครั้งแรกตั้งแต่เข้ามาบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ทักษิณ

ครั้งที่ 3: 5-6 พฤศจิกายน ค.ศ. 2001 การหารือทวิภาคีระหว่างนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ประเทศในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียน+3 ครั้งที่ 5 ณ กรุงบันดาร์เสรีกาวัน ประเทศบรูไน



ครั้งที่ 4: 12 เมษายน ค.ศ. 2002 การหารือทวิภาคีระหว่างนายกรัฐมนตรีทั้ง 2 ประเทศ ในโอกาสเดินทางประชุมไป๋อ่าว ฟอรัม (Boao Forum for Asia) ณ เกาะไห่หนาน ประเทศจีน

ครั้งที่ 5: 22 กันยายน ค.ศ. 2002 การหารือทวิภาคีระดับนายกรัฐมนตรี ในการประชุม ผู้นำเอเชีย-ยุโรปครั้งที่ 4 ณ กรุงโคเปน ประเทศเดนมาร์ก

ครั้งที่ 6: 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ในการประชุมสุดยอดอาเซียน-จีน ณ กรุงพนมเปญ ประเทศกัมพูชา ผู้นำอาเซียน-จีนได้ลงนามกรอบความตกลงความร่วมมือทางเศรษฐกิจ (ASEAN-China Framework Agreement on Economic Cooperation)

ครั้งที่ 7: 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 การหารือทวิภาคีทั้ง 2 ฝ่าย ในโอกาสที่ พ.ต.ท. ทักษิณ เยือนจีนอย่างเป็นทางการ

ครั้งที่ 8: 29 เมษายน ค.ศ. 2003 ในการหารือกับนายกรัฐมนตรีเวิน เจียเป่า ระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งพิเศษว่าด้วยโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (SARS) ซึ่งนับเป็นการเดินทางเยือนประเทศไทยเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่เข้ารับตำแหน่งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2003

ครั้งที่ 9: 21 เมษายน ค.ศ. 2004 การพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรีจีน และไทยในแบบทวิภาคี ในการเข้าร่วมประชุมความร่วมมือแห่งเอเชีย ครั้งที่ 3 (ACD) เมืองชิงเต่า มณฑลชันทง ประเทศจีน

ครั้งที่ 10: 2-4 กันยายน ค.ศ. 2004 ในการเข้าร่วมประชุมนานาชาติของพรรคการเมืองในภูมิภาคเอเชีย (ICAPP) ครั้งที่ 3 ซึ่งได้มีการเข้าพบนายกรัฐมนตรีเวิน เจียเป่าด้วย

ครั้งที่ 11: 24-30 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 การพบปะระหว่างนายกรัฐมนตรีจีน และไทยในแบบทวิภาคี ในการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit Meeting) ครั้งที่ 10 ณ เวียงจันทน์ ประเทศลาว

การพบปะระหว่างผู้นำระดับสูงบ่อยครั้งของทั้ง 2 ประเทศนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์อันใกล้ชิดของทั้ง 2 ประเทศ จะเห็นได้จากนายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางไปเยือนจีนครั้งแรกภายหลังการเข้ารับตำแหน่ง ในเดือนเมษายน ค.ศ. 2001 อันเป็นการแสดงและสร้างความผูกพันอันใกล้ชิดกับจีนทั้งทางการเมืองและเศรษฐกิจ แม้ว่าการไปเยือนครั้งนี้ไม่มีอะไรแปลกใหม่ แต่ก็แสดงให้เห็นว่า รัฐบาลไทยภายใต้การบริหารของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้นให้ความสนใจจีนเป็นประเทศแรกๆ ในฐานะประเทศมหาอำนาจ

สิ่งที่เป็นการต่อยอดถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองระหว่างไทย-จีนที่ใกล้ชิด คือ การมาเยือนไทยของนายจู่ หงจี นายกรัฐมนตรีจีนวันที่ 19-22 พฤษภาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งการเยือนครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเจริญสัมพันธไมตรีและแสวงหาช่องทางความร่วมมือในทุกๆ ด้านระหว่างกัน โดย



มีภารกิจพบกับผู้นำระดับสูงของไทย นักธุรกิจ และชุมชนชาวจีนในไทยด้วย แต่เป้าหมายทางการเมืองที่แฝงอยู่ในการมาครั้งนี้ คือ จีนต้องการสร้างความเป็นมิตร ท่ามกลางแรงกดดันของมหาอำนาจตะวันตก ตั้งแต่กรณีไต้หวัน กรณีโครงการไล่ป้องกันขีปนาวุธของสหรัฐอเมริกาที่จีนมองว่าสร้างความกระทบต่อสมดุลความมั่นคงของโลก<sup>25</sup>

การเดินทางไปจีนอย่างเป็นทางการของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ระหว่างวันที่ 27-29 สิงหาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งการเยือนในครั้งนี้นอกจากจะเป็นการกระชับความร่วมมือในด้านต่างๆ โดยเฉพาะการขยายความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจแล้ว ยังเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงการวางยุทธศาสตร์การเมืองระหว่างประเทศของรัฐบาลไทย คือ พ.ต.ท. ทักษิณ เลือกลงเดินทางไปเยือนจีนก่อนการไปสหรัฐอเมริกา จึงเท่ากับว่ารัฐบาลชุดนี้ได้ให้ความสำคัญกับจีนมากกว่าสหรัฐอเมริกา ในขณะที่เดียวกันการเยือนจีนในครั้งนี้ยังนับว่าเป็นการตอบสนองของการเดินทางมาเยือนไทยของนายกรัฐมนตรี จู หงจี เมื่อเดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งเท่ากับว่าทั้งไทยและจีนพยายามสร้างสมดุลใหม่ทางการเมืองระหว่างไทยกับมหาอำนาจในภูมิภาคอาเซียนไปพร้อมกันด้วย เพราะหลังจากการเกิดวิกฤตเศรษฐกิจเอเซียในปี ค.ศ. 1997 ทำให้สหรัฐอเมริกาเข้ามามีบทบาทในภูมิภาคนี้มากขึ้น

นอกจากนี้การเยือนจีนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 นั้นได้มีวาระซ่อนเร้นทางการเมืองอยู่ด้วย และอาจเป็นเป้าหมายหลักในการเยือนจีนครั้งนี้คือ การเดินทางเข้าพบแสดงความยินดีกับผู้นำจีนคนใหม่ คือ นายหู จิ้นเทา ซึ่งดำรงรองประธานาธิบดีและตำแหน่งเลขาธิการแห่งพรรคคอมมิวนิสต์จีน โดยสื่อมวลชนได้รายงานคำกล่าวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ว่า

“...ผมอยากจะแสดงความยินดีกับ ๗ ผนข ที่ได้รับการแต่งตั้งเป็นเลขาธิการพรรคคนใหม่และขอแสดงความยินดีล่วงหน้ากับตำแหน่งที่มีความสำคัญมากกว่าที่ท่านจะได้รับในเดือนหน้า...”<sup>26</sup>

การให้ความสำคัญต่อผู้นำจีนคนใหม่ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ดังกล่าว นั้นมีความหมายทางการเมืองและเศรษฐกิจ เพราะ พ.ต.ท. ทักษิณให้ความสำคัญ และเข้าใจถึงอำนาจทั้งในระดับภูมิภาคและในระดับโลกของจีนมานานแล้ว จะเห็นได้จาก ในช่วงการก่อตั้งพรรคไทยรักไทย

<sup>25</sup> สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 47,51(18-24 พฤษภาคม 2544): 10.

<sup>26</sup> “Chinese cringe at PM’s gaffe,” The Nation (20 Feb. 2003): p.1. อ้างใน อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “พม่า จีน และทักษิณ,” มติชนสุดสัปดาห์, 23,1176(28 ก.พ.-6 มี.ค. 2546): 28.

พ.ต.ท. ทักษิณ ในฐานะหัวหน้าพรรคได้เดินทางเข้าพบ นายกรัฐมนตรี จู หรงจี และได้เสนอแนวคิด “ความร่วมมือเพื่อชาวเอเชีย” โดยนาย จู หรงจี ได้แสดงความสนใจในแนวคิดนี้<sup>27</sup>

ดังนั้น การริเริ่มการจัดการประชุมความร่วมมือเพื่อเอเชีย หรือ ACD ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนอกจากจะเป็นเวทีเพื่อมีวัตถุประสงค์ในการรวมพลังระหว่างกลุ่มประเทศเอเชียด้วยกันแล้ว ยังมีนัยยะทางการเมืองระหว่างประเทศอีกด้วย จะเห็นได้จากการพบปะระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงระหว่างไทยกับจีนนั้นนอกจากจะมีการหารือในความร่วมมือในด้านต่างๆ แล้ว ยังเน้นย้ำถึงการให้ความสำคัญในความร่วมมือกันระดับเวทีระหว่างประเทศและเวทีระดับภูมิภาค โดยเฉพาะการประชุมพรรคการเมืองเอเชีย การประชุมฟอรัม ฟอ์เอเชีย การประชุมโป๋อ่าวฟอรัม และการประชุมความร่วมมือแห่งเอเชีย (ACD) รวมถึงจีนได้ให้การสนับสนุนในการจัดแนวทางการร่วมมือด้านการเงินการค้าของเอเชียภายใต้แนวคิดของการออกพันธบัตรเอเชีย หรือเอเชียบอนด์ ในกรอบการประชุมความร่วมมือแห่งเอเชียด้วย

แม้ว่าการประชุมความร่วมมือแห่งเอเชียครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 จะจัดขึ้นในประเทศไทย แต่การประชุมครั้งที่ 3 ที่จัดขึ้นในวันที่ 22 มิถุนายน ค.ศ. 2004 เมืองชิงเต่า ประเทศจีน นั้นเป็นการแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองอันใกล้ชิดของไทยกับจีน ซึ่งการที่รัฐบาลจีนเป็นเจ้าภาพในการจัดประชุมครั้งนี้ ยังเป็นการส่งเสริมบทบาทของไทยในเวทีโลกและภูมิภาคให้มีความหมายมากยิ่งขึ้นอีกด้วย

ในการประชุมความร่วมมือแห่งเอเชียครั้งที่ 3 นี้ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ยังได้กล่าวในที่ประชุมเสนอให้ นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นทางเลือกของตำแหน่งเลขาธิการองค์การสหประชาชาติ (UN) อีกด้วย โดยมีหลายประเทศให้การสนับสนุน แม้ว่าจีนจะไม่แสดงท่าทีสนับสนุนอย่างเปิดเผย แต่ก็มีความเห็นตรงกับที่ประชุมเห็นว่ารอบหน้าควรเป็นรอบของเอเชีย หลังจากวาระของเลขาธิการสหประชาชาติคนปัจจุบันหมดลง<sup>28</sup>

ความสัมพันธ์ทางการเมืองระดับองค์กรระหว่างประเทศระหว่างไทยกับจีนนั้น ถือได้ว่ามีความใกล้ชิดยิ่งขึ้น จะเห็นได้ในการประชุมคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน สหรัฐอเมริกาได้เสนอให้มีการลงมติประณามจีนเรื่องสิทธิมนุษยชน โดยจีนได้ขอให้ไทยโหวตให้กับจีน ซึ่งไทยได้ลงมติให้จีนในเรื่องสิทธิมนุษยชนของจีนว่ามีพัฒนาการที่ดีขึ้น ซึ่งการกระทำของไทยนี้ได้สร้างความชื่นชมให้แก่รัฐบาลจีนเป็นอย่างมาก<sup>29</sup>

<sup>27</sup> อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์, “พม่า จีน และทักษิณ,” *มติชนสุดสัปดาห์*, 23,1176(28 กุมภาพันธ์-6 มีนาคม 2546): 28.

<sup>28</sup> “ทักษิณลอบบีที่ประชุมACDหนุนสุรเกียรติ์นั่งเลขานุการ,” *ผู้จัดการรายวัน* (22 มิถุนายน 2547).

<sup>29</sup> *สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์*, 47,51(18-24 พฤษภาคม 2544): 11-12.

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 2-4 กันยายน ค.ศ. 2004 พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี ได้เดินทางเยือนจีนอย่างเป็นทางการ และร่วมประชุมนานาชาติของพรรคการเมืองในภูมิภาคเอเชีย (ICAPP) ครั้งที่ 3 ซึ่งหลังจากการประชุมครั้งนี้ พ.ต.ท.ทักษิณ ได้กล่าวกับสื่อมวลชน ถึงความสัมพันธ์ทางการเมืองในส่วนระหว่างพรรคไทยรักไทยกับพรรคคอมมิวนิสต์จีน ซึ่งเป็นการชี้ให้เห็นถึงความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกันระหว่าง 2 ประเทศ ดังนี้

“พรรคไทยรักไทยเป็นพรรคที่ดั่งใหม่ มีความใกล้ชิดกับพรรคคอมมิวนิสต์จีนตั้งแต่การตั้งพรรค ได้เข้าพบ นายจู่ หง จี และผู้นำจีนอีกหลายคน ตลอดจนมีการแลกเปลี่ยน มีการพบกัน ระหว่างกรรมการพรรคมาโดยตลอด แม้ว่าพรรคไทยรักไทย กับพรรคคอมมิวนิสต์จีน จะอยู่คนละมุม โดยจีนอยู่ในระบบสังคมนิยม และไทยรักไทย อยู่ในระบบทุนนิยม แต่เราทั้งสองต่างประสบความสำเร็จเช่นเดียวกัน สิ่งที่พรรคไทยรักไทยอยากเรียนรู้จากพรรคคอมมิวนิสต์จีน คือ การสร้างเครือข่ายระหว่างประชาชนกับพรรค เพื่อให้ได้รับรู้ความต้องการของประชาชน และอธิบายการทำงานให้ประชาชนได้รู้”<sup>30</sup>

สำหรับความสัมพันธ์ทางการเมืองในระดับภูมิภาคนั้น โดยเฉพาะการสนับสนุนบทบาทของไทยต่อเพื่อนบ้าน จีนได้ให้การสนับสนุนไทยว่าได้เดินทางมาถูกทางแล้ว เช่น ปัญหาเรื่องความขัดแย้งกับพม่า โดยไทยเจรจากับจีน เพื่อให้จีนช่วยขจัดปัญหาความขัดแย้งและปัญหา ยาเสพติด และยังสนับสนุนไทยในการสร้างแผนปรองดองในพม่าหรือโรดแมป (Roadmap) ด้วย อีกทั้งจีนยังเป็นแรงกระตุ้นให้โครงการพัฒนาความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง 6 ประเทศหรือหกเหลี่ยมเศรษฐกิจ ให้ประสบความสำเร็จเร็วขึ้นด้วย

การเกิดเหตุการณ์ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างไทยกับกัมพูชา เมื่อวันที่ 30 มกราคม ค.ศ. 2003 จีนได้แสดงท่าทีแสดงความกังวลเป็นอย่างมากกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยจีนได้เชิญทูตไทยและกัมพูชาเข้าไปสอบถามรายละเอียดของเหตุการณ์ ซึ่งการแสดงท่าทีดังกล่าวของจีนนับได้ว่าขัดต่อหลักการนโยบายต่างประเทศของจีนเองที่จะไม่ไปข้องเกี่ยวกับกิจการภายในของประเทศเพื่อนบ้านมากนัก โดยจะแสดงก็ต่อเมื่อจีนมีบทบาทหรือภาวะความรับผิดชอบอยู่ด้วยการแสดงท่าทีดังกล่าวของจีนอาจจะเป็นไปได้ว่า หากเหตุการณ์ความขัดแย้งไทย-กัมพูชา มีความรุนแรงและบานปลายออกไป ผลกระทบประการหนึ่งที่จะเกิดขึ้นทันทีคือ ความร่วมมือทางเศรษฐกิจของจีนกับประเทศในภูมิภาคนี้ และไทยเป็นประเทศหนึ่ง que แสดงตนอย่างค่อนข้างโดดเด่นต่อความร่วมมือต่างๆ กับ จีน<sup>31</sup>

<sup>30</sup> “ฟุ้งFTAไทยได้ดุลจีน-ทักษิณไม่คิดนำเอเชีย,” ผู้จัดการรายวัน (4 กันยายน 2547).

<sup>31</sup> วรศักดิ์ มหัทธโนบล, “จีนกับความขัดแย้งไทย-กัมพูชา 2003,” มติชนสุดสัปดาห์, 23,1173(7-13 กุมภาพันธ์ 2546): 41.

ดังนั้นการที่จีนจะใช้สถานะความเป็นมหาอำนาจในภูมิภาคและโลกโดยใช้วิธีทางการทูต นับได้ว่า จีนได้อาศัยความสัมพันธ์อันใกล้ชิดทางการเมืองระหว่างทั้งสองประเทศมาเป็นตัวกลาง ในการไกล่เกลี่ยความขัดแย้งระหว่างไทยและกัมพูชา แม้ว่าการแสดงท่าทีดังกล่าวของจีนจะขัดกับหลักการในการดำเนินนโยบายต่อประเทศเพื่อนบ้านของจีนก็ตาม แต่นั่นก็เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงบทบาททางการเมืองของจีนที่เพิ่มมากขึ้นในภูมิภาคนี้

### 3.3.2 ด้านเศรษฐกิจ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าจีนนั้นมีการพัฒนาศักยภาพทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในระยะ 2 ทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้ประเทศต่างๆ ทั่วโลก โดยเฉพาะกลุ่มประเทศเอเชียได้ให้ความสนใจในการมีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจที่ใกล้ชิดกับจีน เพื่อที่จะใช้หนทางการพัฒนาเศรษฐกิจที่รวดเร็วของจีนในการสร้างความเจริญเศรษฐกิจของตนเองด้วย<sup>32</sup> โดยไทยเป็นประเทศหนึ่งที่พยายามสร้างความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจอันใกล้ชิดกับจีนดังกล่าว จะเห็นได้จากคำกล่าวของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร คือ

“... ด้วยศักยภาพของจีน ความใหญ่ของจีนและความที่วันนี้ได้ปรับเปลี่ยนทัศนคติท่าทีต่างๆ เร็วมาก ล่าสุดท่านเจียง เจ๋อหมิน เชิญภาคเอกชนเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์ เขาเปิดตัวเอง เพราะฉะนั้นความเก่งของจีน ความใหญ่ของจีนวันนี้จะเป็นกับดักทำให้ประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เข้าไปสู่ความยากจน หรือฟื้นความยากจนมากขึ้น... วันนี้จีนไม่ได้ใช้แนวทางเดียวเหมือนที่ไทยเคยใช้แนวทางเดียว แนวที่หวังการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ และบรรษัทข้ามชาติ แล้วจีนก็ใช้ลักษณะที่เรียกว่าเป็นการส่งเสริมวิสาหกิจของตนเองเข้มแข็งขึ้น เพราะฉะนั้นวันนี้ทางรอดของเราคือจะต้องคิดแนวคิดที่จะปรับ East Asia Economic Model หรือ MNC ของเราให้มีหลายแนวมากขึ้น...”

คำบรรยายพิเศษเรื่อง “ยุทธศาสตร์ประเทศไทยกับสงครามการค้าโลก” ณ ศูนย์ประชุมแห่งชาติสิริกิติ์ เมื่อวันที่ 2 กรกฎาคม ค.ศ. 2001 ซึ่งในการบรรยายส่วนหนึ่งนั้นได้สะท้อนให้เห็นถึงการให้ความสำคัญต่อจีนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในฐานะที่จีนเป็นประเทศคอมมิวนิสต์ แต่มีศักยภาพทางเศรษฐกิจที่แข็งแกร่ง อันเนื่องมาจากการปรับเปลี่ยนแนวทางและยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนไป จีนจึงเป็นประเทศตัวอย่างที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ต้องการวางยุทธศาสตร์เศรษฐกิจของไทยดำเนินไปในแนวทางเดียวกัน

<sup>32</sup> Zhang Xiaosu and Sun Mengyang, China-The Stabilizer of Asia Economy of 21<sup>st</sup> Century. (Beijing: People University of China, 2004), p. 8.



พัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทยและจีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นับได้ว่าเป็นความก้าวหน้าเป็นอย่างมาก จะเห็นได้จากมูลค่าการค้าและการลงทุน ได้สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสืบเนื่องจากการแลกเปลี่ยนความสัมพันธ์ทางการทูตและคณะผู้แทน ระดับสูงระหว่างกันบ่อยครั้งดังที่กล่าวมาแล้ว อันส่งผลให้ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจทั้งสอง ประเทศได้มีการประกาศเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ทางเศรษฐกิจระหว่างกัน รวมถึงจากการ จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งการเปิดเขตการค้าเสรีระหว่างกันที่เริ่มขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนแห่งความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนของไทยกับจีน

นอกจากนี้ รัฐบาลชุดนี้ยังได้สนับสนุนให้ภาคเอกชนได้มีบทบาทมากขึ้นในการสร้าง ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจไทย-จีน โดยในการเดินทางเยือนจีนของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของ รัฐบาลในเกือบทุกครั้ง จะมีคณะนักธุรกิจเอกชนเดินทางไปพร้อมกับภาครัฐด้วยเสมอ เพื่อเป็นการ ส่งเสริมการขยายความร่วมมือการค้าและการลงทุนร่วมกัน จะเห็นได้จากการที่นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้เดินทางไปเยือนจีน เมื่อเดือน มีนาคม ค.ศ. 2001 และได้เสนอให้มีการจัดตั้งสภาธุรกิจไทย - จีน (Thailand - China Business Council: TCBC ) ซึ่งต่อมามีการลงนามตกลง ( Memorandum of Understanding - MOU ) เพื่อจัดตั้ง สภาธุรกิจไทย - จีน ระหว่างคณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.) กับสภาส่งเสริม การค้าระหว่างประเทศของจีน (China Council for the Promotion of International Trade: CCPIT) ในโอกาสที่นายกรัฐมนตรีของไทยเดินทางไปเยือนจีน ในระหว่างวันที่ 27-29 สิงหาคม ค.ศ. 2001 โดยการจัดตั้งสภาธุรกิจไทย-จีนนั้น มีวัตถุประสงค์ ดังต่อไปนี้<sup>33</sup>

- 1) เพื่อส่งเสริมการค้าและการลงทุนระหว่างไทยและจีน
- 2) เพื่อส่งเสริมความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนในประเทศที่สาม
- 3) เพื่อส่งเสริมการขยายความร่วมมือของธุรกิจขนาดกลาง และขนาดย่อมของทั้งสอง ประเทศเพื่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศทั้งสองอย่างยั่งยืน
- 4) เพื่อส่งเสริมและอำนวยความสะดวกในด้านการถ่ายทอดเทคโนโลยี การแลกเปลี่ยน ข้อมูลข่าวสารและวิชาการระหว่างกัน

นอกจากนี้ การหารือทวิภาคีระหว่างนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และ หู จิ้นเทา ประธานาธิบดีจีน ในการประชุมสุดยอดผู้นำเศรษฐกิจเอเปค ณ กรุงเพทฯ เดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 นั้น ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบร่วมกันที่จะให้ขยายความตกลงเขตการค้าเสรีไปสู่รายการอื่นๆ นอกเหนือจากผักและผลไม้ โดยจีนได้สนับสนุนข้อริเริ่มต่างๆ ของไทยในทุกๆ เรื่อง ไม่ว่าจะเป็น

<sup>33</sup> แหล่งที่มา: <http://tcbc.or.th/aboutus.php> [2004, November 2]



เรื่องกองทุนพันธบัตรเอเชีย ความร่วมมือแห่งเอเชีย (ACD) เป็นต้น และยังได้มีการลงนามความตกลงระหว่างทั้ง 2 รัฐบาล 5 ฉบับ ได้แก่<sup>34</sup>

- 1) ว่าด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการร่วม ว่าด้วยการค้าการลงทุนและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ โดยยกระดับจากรัฐมนตรีช่วยมาเป็นรองนายกรัฐมนตรีทั้งสองฝ่าย
- 2) ว่าด้วยการจัดตั้งกลไกหารือระหว่างรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศทั้งสองประเทศ
- 3) ว่าด้วยการยกเว้นการตรวจลงตราซึ่งกันและกันสำหรับผู้ถือหนังสือเดินทางทูตและหนังสือเดินทางราชการ
- 4) ว่าด้วยการส่งเสริมการค้า การลงทุนและความร่วมมือด้านเศรษฐกิจ
- 5) บันทึกความเข้าใจระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) กับบริษัท China National Chemical Import & Export Cooperation ซึ่งจะมีการลงทุนร่วมกัน และจะจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและประเมินผลความเป็นไปได้ในความร่วมมือด้านการขุดสำรวจผลิตและขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติต่อไป

เนื่องจากไทยและจีนเป็นคู่แข่งชั้นทางเศรษฐกิจในตลาดโลก โดยการผลิตสินค้าส่งออกหลายรายการนั้นมีความคล้ายคลึงกัน เช่น อาหารและผลผลิตทางการเกษตร ชิ้นส่วนอุปกรณ์รถยนต์ คอมพิวเตอร์ สิ่งทอ เป็นต้น แต่สินค้าส่งออกไทยบางประเภทยังคงรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน เช่น อาหารและเกษตรกรรม เป็นกลุ่มสินค้าที่ส่งออกโดดเด่นของไทย แต่สินค้าส่งออกที่ไทยเสียเปรียบสินค้าจีนโดยตลอด ได้แก่ กลุ่มสินค้าอุตสาหกรรม เช่น เครื่องคอมพิวเตอร์-อุปกรณ์และส่วนประกอบ ผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น โดยรัฐบาลเล็งเห็นว่าการเสริมสร้างพันธมิตรการค้าไทย-จีน โดยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน รวมทั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จะเป็นโครงการที่ช่วยกระชับความร่วมมือทางเศรษฐกิจกับจีนทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี ซึ่งการกระชับความสัมพันธ์การค้ากับจีน ภายใต้กรอบข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน คาดว่าจะปูทางสู่ความร่วมมือด้านอื่นๆ กว้างขวางยิ่งขึ้น อาทิ ไทยอาจมีฐานะแหล่งผลิตอาหารเพื่อป้อนให้จีน เป็นพันธมิตรกับจีน ผลิตสินค้าเพื่อส่งออกตลาดโลก เป็นต้น<sup>35</sup>

ภาวะการค้าระหว่างไทย-จีนนั้น จากสถิติการค้าไทย-จีนของศุลกากรจีนปรากฏว่าในช่วง 3 ปี ค.ศ. 1998-2001 ไทยเป็นคู่ค้าสำคัญอันดับที่ 16 ของจีน แยกเป็นมูลค่าการส่งออกสินค้าจีนมาไทยเป็นอันดับที่ 16 ของตลาดสินค้าการส่งออกของจีน ขณะที่มูลค่าการนำเข้าจากประเทศ

<sup>34</sup> พิจารณ์ ธนาไพบูลย์, CEO VISION **วิสัยทัศน์ผู้นำ** (กรุงเทพฯ: สุานมีเดีย, 2546), หน้า 137-138.

<sup>35</sup> "ส่งออกไทย VS ส่งออกจีนใครแพ้ ใครชนะ ในตลาดโลก," **ผู้จัดการออนไลน์** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/business/ViewNews.asp?NewsID=4658718153237&PageNo=4&Keyword> [1 กรกฎาคม 2546]

ต่างๆ ปรากฏว่าไทยเป็นแหล่งนำเข้าสินค้าไปจีนอันดับที่ 11 ของแหล่งนำเข้าจีน และจากตัวเลข การค้าไทย-จีน โดยกรมเศรษฐกิจพาณิชย์ปรากฏว่า ในปี ค.ศ. 2001 จีนเป็นแหล่งส่งออกและ แหล่งนำเข้าใหญ่อันดับ 4 ของไทย (ตารางที่ 3.1) และจากสถิติการค้าในปี ค.ศ. 2002 ลำดับ ความสำคัญของจีนเพิ่มมากขึ้น กล่าวคือ จีนเป็นแหล่งนำเข้าใหญ่อันดับ 3 ของไทย และเป็น ตลาดส่งออกอันดับ 4 ของไทย ขณะที่เป็นผู้ค้าอันดับ 4 ของไทยเช่นกัน<sup>36</sup> ไทยส่งสินค้าออกไปจีน เพิ่มขึ้นมากที่สุดในกลุ่มประเทศคู่ค้าสำคัญ 10 อันดับแรกของไทย โดยขยายตัวสูงถึง 86.3% ช่วง ต้นปี ค.ศ. 2003 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติม ภาคผนวก จ)

### ตารางที่ 3.1 มูลค่าการค้าระหว่างไทยกับจีน

มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐฯ

รายการ	2544	2545	2546	2546	2547
มูลค่าการค้า	6569.33	8452.5388	11691.248	7355.972	9477.0685
การส่งออก	2873.357	3555.036	5688.9199	3551.6261	4419.3633
การนำเข้า	3695.973	4897.5029	6002.3283	3804.3459	5057.7052
ดุลการค้า	-822.616	-1342.4669	-313.40842	-252.71982	-638.34193
<b>- โครงสร้างการส่งออก -</b>					
<b>ส่งออกรวม</b>	2873.357	3555.036	5688.9199	3551.6261	4419.3633
สินค้าเกษตรกรรม	573.90206	687.28561	1120.2322	689.0187	934.52088
สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร	122.06954	67.165679	84.298737	52.494157	78.543856
สินค้าอุตสาหกรรม	1832.4397	2344.514	3824.3245	2379.4303	2989.2419
สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	317.81335	417.50147	627.57705	406.03835	399.33274
สินค้าหมวดอื่นๆ	27.132393	38.56929	32.487424	24.644553	17.723926
<b>- โครงสร้างการนำเข้า -</b>					
<b>นำเข้ารวม</b>	3695.973	4897.5029	6002.3283	3804.3459	5057.7052
สินค้าเชื้อเพลิง	55.344366	55.99933	60.827202	42.014941	47.563779
สินค้าทุน	2007.327	2897.9274	3470.7074	2196.3228	2865.916
สินค้าวัตถุดิบและกึ่งสำเร็จรูป	1060.4068	1298.123	1634.6998	1061.8487	1455.8332
สินค้าอุปโภคบริโภค	561.84587	630.95708	804.56298	484.04897	648.48431

<sup>36</sup> พิษณุ เจริญมหาสาร, จีน : หุ้นส่วนใหญ่นำไทยมั่งคั่ง (กรุงเทพฯ: สภาธุรกิจไทย-จีน, 2547), หน้า

ยานพาหนะและอุปกรณ์การขนส่ง	8.849994	11.586711	25.833576	15.619738	37.28346
สินค้าหมวดอื่นๆ	2.198941	2.909283	5.697404	4.490866	2.624561

ที่มา: สำนักเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์

การค้าไทย-จีนในปี ค.ศ. 2003 มีมูลค่า 11,693.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2002 ร้อยละ 38.34 โดยมีมูลค่าการส่งออกไปจีน 5,691.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2002 ร้อยละ 60.09 และนำเข้าจากจีน 6,002.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2002 ร้อยละ 22.5

สำหรับการค้าสองฝ่ายระหว่างเดือนมกราคม-มิถุนายน ค.ศ. 2004 มีมูลค่า 7,776 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นจากระยะเวลาเดียวกันในปี ค.ศ.2003 ร้อยละ 36.2 โดยไทยส่งออก 5,364 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 34.6 นำเข้า 2,411 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพิ่มขึ้นร้อยละ 40

โดยสินค้าที่จีนนำเข้าจากไทย 10 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องใช้ไฟฟ้า อุปกรณ์และส่วนประกอบ ยางพาราและเม็ดพลาสติก น้ำมันดิบ เคมีภัณฑ์ แผงวงจรไฟฟ้า เหล็ก เหล็กกล้า และผลิตภัณฑ์ ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้ น้ำมันสำเร็จรูป

สินค้าที่จีนส่งออกมาไทย 10 อันดับแรก ได้แก่ เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ เครื่องคอมพิวเตอร์และส่วนประกอบ เคมีภัณฑ์ เครื่องจักรใช้ในอุตสาหกรรม ผ้าฝ้าย เครื่องใช้ไฟฟ้า ผลิตภัณฑ์โลหะ เสื้อผ้า รองเท้า และผลิตภัณฑ์สิ่งทออื่นๆ หลอดภาพโทรทัศน์ เครื่องมือวิทยาศาสตร์การแพทย์

สำหรับการลงทุนระหว่างทั้งสองประเทศนั้น ค.ศ. 2001 ไทยลงทุนในจีนรวม 140 โครงการ มูลค่าการลงทุน 194 ล้านดอลลาร์สหรัฐคิดเป็นร้อยละ 0.41 ของการลงทุนต่างชาติในจีน ค.ศ. 2002 ไทยลงทุนในจีนรวม 161 โครงการ เพิ่มขึ้นร้อยละ 15 คิดเป็นมูลค่าการลงทุนทั้งสิ้น 359.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ คิดเป็นร้อยละ 0.47 ของการลงทุนต่างชาติในจีน ค.ศ. 2003 ไทยลงทุนในจีนรวม 3,264 โครงการมูลค่าการลงทุน 5,926 ล้านดอลลาร์สหรัฐ

ในบรรดาแหล่งลงทุนที่สำคัญของจีน นั้น อาเซียนนับเป็นเป้าหมายหลักอันหนึ่งเนื่องจากเหตุผลทางยุทธศาสตร์ทางการเมืองและเศรษฐกิจของจีน ไทยเป็นประเทศเป้าหมายการลงทุนที่สำคัญแห่งหนึ่งของจีนโดยมีปริมาณการลงทุนรวมติดอันดับหนึ่งในอาเซียนและอันดับ 5 ของประเทศที่จีนเข้าไปลงทุนทั่วโลก การลงทุนในต่างประเทศได้กลายมาเป็นแผนระยะยาวของรัฐบาลจีนโดยแผนพัฒนาเศรษฐกิจฉบับที่ 10 (ค.ศ. 2001-2005) ได้กำหนดให้มีการสนับสนุนการลงทุนในต่างประเทศเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ<sup>37</sup>

<sup>37</sup> "ไทย & ยุทธศาสตร์การลงทุนข้ามชาติของจีน," *กระแสดูแล* 10,1663 (18 ตุลาคม 2547).

การลงทุนของจีนในไทย โดย UNCTAD ประเมินว่าจีนมีโครงการลงทุนในไทยทั้งสิ้น 234 โครงการคิดเป็นเงินลงทุนทั้งสิ้น 214.7 ล้านดอลลาร์เมื่อสิ้นปี 2002 ในปี ค.ศ. 2003 มีจำนวน 235 โครงการ มูลค่าการลงทุนประมาณ 263 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยลงทุนในกิจการอุตสาหกรรมเบา อุตสาหกรรมเคมีภัณฑ์ กระดาษ และพลาสติก และอุตสาหกรรมโลหะพื้นฐานการลงทุนที่จีนได้รับอนุมัติจากรัฐบาลจีนมีจำนวนทั้งสิ้น 69 โครงการ ประกอบด้วยกิจการก่อสร้าง การค้า ธนาคาร การแปรรูปโลหะ การท่องเที่ยว อสังหาริมทรัพย์ สายการบิน เครื่องจักร ร้านอาหาร และชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์<sup>38</sup>

ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจไทย-จีน มิได้จำกัดเฉพาะระดับทวิภาคีเท่านั้น หากยังเป็นพื้นฐานสำคัญให้เกิดขยายขอบเขตความสัมพันธ์ไปสู่ระดับพหุภาคี ไม่ว่าจะเป็นในกรอบของสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ หกเหลี่ยมเศรษฐกิจ อาเซียน เอเปค อาเซ็ม และองค์การการค้าโลก เป็นต้น

การเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีนนั้น ได้ส่งผลให้เหล่าประเทศกำลังพัฒนามีความหวังเกรงในศักยภาพทางเศรษฐกิจของจีน โดยจีนมองว่าประเทศในเอเชียจะกลัวว่าการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีน จะกระทบต่อการค้าการลงทุนในประเทศนั้น จีนจำเป็นต้องสร้างความรู้สึกที่ดีขึ้นสำหรับประเทศในเอเชีย เพื่อให้เห็นว่าการเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกมีนัยด้านนัยบวกอยู่ ดังนั้นในการเยือนไทยของเจ้าหน้าที่ระดับสูงของรัฐบาลจีนในแต่ละครั้งนั้น นอกจากจะมีวัตถุประสงค์ทางการเมืองแล้วยังส่งผลต่อทางด้านเศรษฐกิจด้วย ซึ่งหลังจากจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก จีนได้มีนโยบาย “เปิดสู่โลกกว้าง” (Go Global) จึงสนับสนุนให้นักธุรกิจของจีนไปลงทุนยังต่างประเทศมากขึ้น จะเห็นได้จาก สมาคมเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้านกิจการการค้าของจีน ซึ่งเป็นสมาคมที่ส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านการค้าและเศรษฐกิจไทย-จีน ได้ให้ภาคเอกชนจีนมาเยือนไทยวันที่ 23 เมษายน ค.ศ. 2002 เพื่อสำรวจช่องทางขยายการค้าและการลงทุน ในขณะที่เดียวกันได้เชิญนักธุรกิจไทยไปเยือนภาคตะวันตกของจีน

สำหรับไทยการเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลกของจีนนั้น ส่งผลกระทบต่อไทยอย่างแน่นอน เนื่องจากจีนจะได้เปรียบค่าจ้างแรงงานที่ถูกกว่า และยังคงคุมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย แต่สิ่งที่ไทยจะได้ประโยชน์คือการส่งออกที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ ข้าว ยางพารา มันสำปะหลัง ผักและผลไม้สด รถยนต์และส่วนประกอบ รวมถึงการได้ประโยชน์จากการเปิดตลาดการค้าและบริการด้านการท่องเที่ยว การโรงแรมและภัตตาคาร ที่เอกชนไทยมีความเชี่ยวชาญและมีศักยภาพในการเข้าไปลงทุนในจีน<sup>39</sup>

<sup>38</sup> กองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=63> [3 สิงหาคม 2547]

<sup>39</sup> สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์, 47,51(18-24 พฤษภาคม 2544): 11.



โอกาสที่ไทยได้รับผลประโยชน์ดังกล่าว ทำให้รัฐบาลชุดนี้จึงได้มีนโยบายเชิงรุกในการดำเนินการเพื่อขยายส่งออกประเภทสินค้าที่มีความได้เปรียบ เช่น การวางยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเหนือ โดยจะมุ่งเน้นการใช้ศักยภาพของที่ตั้งซึ่งเป็นศูนย์กลางการเชื่อมโยงกับประเทศในเหลี่ยมเศรษฐกิจอนุภูมิภาค ซึ่งได้พัฒนาท่าเทียบเรือที่ อำเภอ เชียงแสน จังหวัดเชียงราย และปรับปรุงระบบโครงข่ายถนน จัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ รวมทั้งด้านอุตสาหกรรม และด้านบริการที่จังหวัดเชียงราย<sup>40</sup> อีกทั้งยังได้มีการเตรียมการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมไทย-จีน ซึ่งจะมีการลงทุนกันระหว่างไทยและจีนด้วย ซึ่งความสัมพันธ์ไทยและจีนที่มีใกล้ชิดมายาวนาน ทั้งทางด้านวัฒนธรรม สังคม เชื้อชาติ อีกทั้งไม่มีข้อขัดแย้งทางด้านประวัติศาสตร์และทางด้านพรมแดน ได้ส่งผลให้การสร้างความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนมีโอกากระหว่างกันมากกว่าประเทศอื่นๆ ในอาเซียน และยังสามารถให้ไทยเป็นฐานไปสู่ประเทศอาเซียนอื่นๆ ได้อีกด้วย เพราะไทยมีลักษณะที่ตั้งภูมิศาสตร์ของประเทศที่รายล้อมประเทศต่างๆ รอบด้าน ซึ่งเป็นสมาชิกของเหลี่ยมเศรษฐกิจต่างๆ ไทยจึงจะเป็นศูนย์กลางของเหลี่ยมเศรษฐกิจอนุภูมิภาคในทางกายภาพโดยปริยาย และในแง่ความร่วมมือระหว่างประเทศกับประเทศสมาชิกในเหลี่ยมเศรษฐกิจอนุภูมิภาคต่างๆ ย่อมเพิ่มบทบาทและตอกย้ำความเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุน การท่องเที่ยว และการคมนาคมขนส่งของไทยในภูมิภาคนี้ได้ชัดเจนยิ่งขึ้น<sup>41</sup>

ดังนั้นการเข้าองค์การการค้าโลกของจีน ทำให้รัฐบาลพยายามมองหาจุดแข็งของประเทศเพื่อพัฒนาศักยภาพของตนเอง โดยเฉพาะในด้านโอกาสที่ไทยจะได้รับประโยชน์ดังกล่าว ซึ่งจะเห็นได้จากสุนทรพจน์ของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ที่กล่าวเปิดการประชุมไป๋อ่าวครั้งที่ 1 วันที่ 11-12 เมษายน ค.ศ. 2001 ในการสนับสนุนจีนเข้าเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ดังนี้

“...เศรษฐกิจจีนนั้นถือได้ว่าการเติบโตและพัฒนาอย่างมีศักยภาพที่สุดในเศรษฐกิจโลก ความมั่งคั่งของจีนย่อมหมายถึงความรุ่งเรืองของเอเชียเช่นกัน...ผมมั่นใจว่าการเข้าองค์การการค้าโลกของจีน จะนำมาซึ่งความช่วยเหลือในการสร้างความสมดุลในระบบเศรษฐกิจโลกมากขึ้น... อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนการเปิดบทเรียนหน้าใหม่ให้กับเศรษฐกิจอาเซียนด้วยเช่นกัน...”<sup>42</sup>

<sup>40</sup> ดูรายละเอียดเพิ่มเติมที่ สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ (สพท.), เอกสารประกอบการสัมมนาการ แปลงแผนยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเหนือไปสู่ปฏิบัติ: การพัฒนาประตูการค้าภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้าน (วันศุกร์ที่ 27 กุมภาพันธ์ 2547 ณ โรงแรมริมกก จ.เชียงราย).

<sup>41</sup> พิษณุ เหริยภูมิหาสาร, จีน: หุ้นส่วนใหญ่นำไทยมั่งคั่ง, หน้า 169.

<sup>42</sup> available from: <http://www.mfa.go.th>



นอกจากนี้ความพยายามผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ของรัฐบาล โดยเฉพาะ การลงนามลดภาษีสินค้าผักผลไม้ระหว่างกันนั้น มีจุดประสงค์เพื่อที่จะขยายการส่งออกไปสู่จีนได้ เพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลเล็งเห็นว่าการตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน รวมทั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เป็น โครงการที่จะช่วยยกระดับความร่วมมือเศรษฐกิจและเสริมสร้างพันธมิตรการค้า ทั้งระดับทวิภาคี และพหุภาคี

### 3.3.3 ด้านอื่นๆ

นอกเหนือจากความร่วมมือทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจแล้ว ไทยและจีนยังมีความร่วมมือในด้านอื่นๆ ดังนี้

**ด้านยาเสพติด** ในความร่วมมือด้านนี้ไทยต้องการให้จีนเข้ามามีบทบาทในการปราบปรามยาเสพติดบริเวณชายแดนไทย-พม่า โดยไทยและจีนได้ดำเนินการของแต่ละฝ่ายในการร่วมมือต่อต้านยาเสพติดกับรัฐบาลพม่า ซึ่งมีการจัดตั้งคณะกรรมการไตรภาคีว่าด้วยความร่วมมือในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด การต่อต้านการแพร่ระบาดของยาเสพติดนั้นเป็นวาระสำคัญของรัฐบาลไทยซึ่งประกาศออกมา เพื่อตั้งใจระงับยับยั้งการเผยแพร่ระบาดของยาเสพติดจากพม่าสู่ไทย นอกจากนี้ยังได้ขยายความร่วมมือเป็นการประชุม 4 ฝ่าย และ 5 ฝ่ายตามลำดับ ซึ่งได้แก่ประเทศ ไทย จีน อินเดีย ลาว และพม่า ที่ได้จัดขึ้นจังหวัดเชียงราย และได้ออกปฏิญญาเชียงรายร่วมกัน โดยให้ความร่วมมือทางด้านยาเสพติดและเศรษฐกิจ<sup>43</sup>

**ด้านพลังงาน** สำหรับความร่วมมือในด้านนี้นับได้ว่ามีความก้าวหน้าไปอย่างมากจะเห็นได้จากการหารือทวิภาคีระหว่างนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร และ หู จิ้นเทา ประธานาธิบดีจีน ในการประชุมสุดยอดผู้นำเศรษฐกิจเอเปค ณ กรุงเทพฯ เดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 ได้มีการบันทึกความเข้าใจระหว่างการปิโตรเลียมแห่งประเทศไทย จำกัด (มหาชน) กับ บริษัท China National Chemical Import & Export Cooperation ซึ่งจะมีการลงทุนร่วมกัน และ จะจัดตั้งคณะทำงานเพื่อศึกษาและประเมินผลความเป็นไปได้ในความร่วมมือด้านการขุด สํารวจ ผลิตและขนส่งน้ำมันและก๊าซธรรมชาติต่อไป นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังได้วางยุทธศาสตร์ด้านพลังงานร่วมกัน โดยเฉพาะพลังงานชีวภาพ ซึ่งได้หารือกัน โดยไทยและจีนจะผลักดันโครงการนี้ อย่างจริงจัง รวมถึงขยายความร่วมมือไปสู่เวทีระดับพหุภาคี เช่น อาเซียน อีกด้วย

**ด้านการคมนาคมขนส่ง** ทั้งสองประเทศได้มีความร่วมมือในการผลักดันและเร่งโครงการพัฒนาเส้นทางคมนาคมระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรมโดยเร็ว ทั้งในกรอบทวิภาคี และ

<sup>43</sup> สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์, “ผู้นำไทย,” ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ศึกษาเฉพาะประเทศ อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย (กรุงเทพฯ: โครงการวิชาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548), หน้า 558.

กรอบเหลี่ยมเศรษฐกิจต่างๆ เพื่อให้สามารถติดต่อถึงกันอย่างคล่องตัว โดยเฉพาะเส้นทางถนน และเส้นทางรถไฟ ไม่ว่าจะเป็นเส้นทางจากเมืองคุนหมิง (จีนตอนใต้)-ลาว-ไทย เป็นต้น ซึ่งได้มีการลงนามความร่วมมือในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2002 โดยถนนเส้นนี้จะเชื่อมโยงกับถนนหลักสิงคโปร์-ปักกิ่ง โดยผ่านทางเหนือของลาวและไทยซึ่งคาดว่าจะเสร็จสมบูรณ์ในปี ค.ศ. 2005<sup>44</sup> โดยจะส่งผลดีโดยตรงต่อการขนส่งสินค้าและการเดินทางท่องเที่ยวระหว่างกัน อีกทั้งได้มีการเจรจาในการขยายเส้นทางบินระหว่างกันให้กว้างไกลยิ่งขึ้น โดยไทยและจีนได้บรรลุข้อตกลงที่จะเปิดเส้นทางบินตรงระหว่างเกาะไหหลำกับกรุงเทพฯ กรุงเทพฯ-ซัวเถา และกรุงเทพฯ-เซี่ยงจู้ เป็นต้น<sup>45</sup>

**ด้านการท่องเที่ยวและวัฒนธรรม** จีนจัดเป็นนักท่องเที่ยวต่างชาติใหญ่อันดับ 3 ของไทย สถานการณ์เศรษฐกิจจีนที่ขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักท่องเที่ยวชาวจีนเป็นพลังสำคัญผลักดันการท่องเที่ยวในเอเชียให้เติบโตอย่างต่อเนื่อง โดยมีนักท่องเที่ยวชาวจีนเข้ามาเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งในปี ค.ศ. 2001 รายได้จากนักท่องเที่ยวชาวจีนมากเป็นอันดับ 5 ด้วยมูลค่า 17,200 ล้านบาท สำหรับความร่วมมือในด้านการท่องเที่ยวที่ไทยและจีนได้การจัดประชุมหารือด้านการท่องเที่ยวระหว่างกัน เพื่อแก้ปัญหาด้านบริการของบริษัทนำเที่ยวและมัคคุเทศก์ระหว่างไทย-จีน แก้ปัญหาทัวร์ศูนย์เหรียญและคุ้มครองนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาประเทศไทย นอกจากนี้ทั้งสองประเทศยังร่วมมือปลูกกระแสรณรงค์การท่องเที่ยวในอนุภาครุ่มแม่น้ำโขงด้วย<sup>46</sup> สำหรับความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมนั้นทั้งสองประเทศ ได้มีการลงนามในความตกลงว่าด้วยความร่วมมือด้านวัฒนธรรมระหว่างไทย-จีน ในวันที่ 27-29 สิงหาคม ค.ศ. 2001 เพื่อส่งเสริม สนับสนุนความร่วมมือด้านการศึกษา ภาษา วรรณคดี การสื่อสารมวลชน การกีฬา กิจกรรมเยาวชน และศาสนา<sup>47</sup>

### 3.3.4 บทบาทของ กลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้น นับได้ว่ามีความใกล้ชิดทั้งทางด้านการเมืองและเศรษฐกิจ โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้าน

<sup>44</sup> Nguyen Phuong Binh, "ASEAN+3: Cooperation to Narrow the Development Gap," *The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism* (Singapore: Eastern Universities Press, 2004), 85.

<sup>45</sup> ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, "ตลาดจีน: พางเส้นสุดท้ายเศรษฐกิจไทย," *กระแสดูแล* [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.krc.co.th> และ David Fallbrook, *Thailand in China's embrace* [Online]. available from: <http://www.atimes.com/atimes/Southeast Asia/FD09Ae04.html>

<sup>46</sup> *เรื่องเดียวกัน.*

<sup>47</sup> แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=1052&Qsearch>

เศรษฐกิจ ซึ่งส่วนหนึ่งนั้นมาจากแรงผลักดันของกลุ่มทุน นักธุรกิจที่ได้มีบทบาทอย่างมากต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ดังกล่าว จะเห็นได้จากการลงทุนโดยตรงของไทยในจีนแนวโน้มสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2003 โดยบริษัทไทยหลายสาขาธุรกิจ ประกาศแผนธุรกิจเข้าจีน ขณะที่บริษัทจำนวนไม่น้อย อยู่ระหว่างศึกษาสู่ทางลงทุนในจีน ซึ่งจีนเป็นภูมิภาคที่ไทยไปเข้าลงทุนมากที่สุด การลงทุนที่เข้าจีนเพิ่มขึ้นอย่างมากหลังชะลอจากวิกฤตเศรษฐกิจ ในปี ค.ศ. 1997 จากสถิติการลงทุนเวียนหุ้นของไทยในจีนที่รวบรวมโดยธนาคารแห่งประเทศไทย ในปี ค.ศ. 2003 ธุรกิจไทยลงทุนในจีนเพิ่มประมาณ 300%<sup>48</sup> ดังนั้นกลุ่มทุน นักธุรกิจ ที่มีบทบาทต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สามารถแบ่งกลุ่มเป็น 4 กลุ่มดังนี้

### 1) กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์

กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือ ซี.พี. เป็นกลุ่มทุนข้ามชาติกลุ่มแรกๆ ของไทยและของโลก ที่ได้เข้าไปลงทุนในจีน นับตั้งแต่จีนเปิดประเทศในช่วงปี ค.ศ. 1978 ซึ่งได้ลงทุนหลากหลายสาขา ทั้งภาคเกษตร อุตสาหกรรมและพาณิชย์ โดยบริษัทมีเป้าหมายหลักที่จะเป็น “ห้องครัวของโลก” นอกจากการมุ่งการเป็นผู้ผลิตและจำหน่ายอาหารแล้ว ยังได้มีการรุกเข้าสู่ตลาดร้านอาหารไทยในต่างประเทศ ซึ่ง ซี.พี. มีแผนงานจะเปิดร้านอาหารไทยทั่วโลกอีกด้วย

การลงทุนของเครือเจริญโภคภัณฑ์ในจีนในปัจจุบันนั้น บริษัทได้มีการปรับกระบวนการผลิตและกลยุทธ์การลงทุนใหม่ เพื่อให้พร้อมสำหรับการแข่งขันที่มากขึ้นในและเพื่อเสริมศักยภาพก้าวสู่การเป็นบริษัทชั้นนำในจีน เพราะเศรษฐกิจจีนเติบโตอย่างต่อเนื่อง ซี.พี. จึงให้ความสำคัญการลงทุนในจีนเป็นพิเศษ นโยบายการเข้าไปลงทุนในจีนของบริษัทนั้น ได้มีแผนการลงทุนโดยเน้น 2 ธุรกิจ คือ ธุรกิจผลิตและขายอาหารในรูปแบบเครือข่ายการค้าเจาะลึกทุกหมู่บ้าน เพื่อกระจายสินค้าเข้าถึงทุกครัวเรือน ปัจจุบัน ซี.พี. มีโรงงานผลิตและแปรรูปอาหารในจีน 109 โรง ฟาร์มไก่พันธุ์ 100 ฟาร์ม อีกทั้งจะมีการศึกษาเพื่อลงทุนธุรกิจสัตว์น้ำ เพื่อรองรับการบริโภคอาหารเพื่อสุขภาพที่กำลังขยายตัวอย่างมากในจีน<sup>49</sup>

ส่วนธุรกิจค้าปลีก ได้ให้ความสำคัญลำดับรองลงมา ซึ่งได้วางแผนขยายสาขาโลตัส ซูเปอร์เซ็นเตอร์ (Lotus Super center) ปี ค.ศ. 2004 บริษัทลงทุนเพิ่ม 20,000 ล้านบาท ขยายโลตัส 60 สาขา และเพิ่มเป็น 124 สาขา ภายในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งการลงทุนขยายกิจการค้าปลีก

<sup>48</sup> ศูนย์วิจัยกสิกรไทย, “ธุรกิจไทยก้าวพ้นวิกฤต พื้นกระแสการลงทุนในต่างประเทศ,” ผู้จัดการออนไลน์ [Online].<http://www.manager.co.th/business/ViewNews.asp?NewsID=4792142683266&PageNo=4&Keyword> [17 กุมภาพันธ์ 2547]

<sup>49</sup> “ซีพีพร้อมเป็นครัวของโลกเร่งลงทุนในจีนเต็มสูบปีนี้,” ผู้จัดการรายวัน [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10383&menu=theguide\\_search](http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10383&menu=theguide_search) [14 มกราคม 2547]

ของ ซี.พี. จะใช้วิธีลงทุนระบบเช่าซื้อ (Leasing) เป็นหลัก ทั้งเรื่อง ที่ดิน อาคาร และอุปกรณ์ต่าง ๆ ธุรกิจการเงินที่ ซี.พี. ให้ความสนใจที่จะลงทุน คือ เทคโนโลยีชีวภาพ (Bio-Technology) ซึ่งปัจจุบัน ซี.พี. เป็นเอกชนเพียงรายเดียว ที่ได้รับใบอนุญาตผลิตเมล็ดพันธุ์พืช เพื่อจำหน่ายในจีน อีกทั้ง ธุรกิจ ยาสมุนไพร เป็นอีกธุรกิจอีกประเภทหนึ่งที่ประสบความสำเร็จอย่างดีในจีน เพราะตลาดยาสมุนไพรกำลังขยายตัวอย่างมาก<sup>50</sup>

การดำเนินเป้าหมายดังกล่าว ส่งผลมาจากที่รัฐบาลจีนได้มีนโยบายผ่อนปรนการลงทุนในธุรกิจค้าปลีกของธุรกิจต่างชาติ ยกเลิกข้อจำกัดด้านภูมิประเทศ สัดส่วนการถือหุ้นส่วน และจำนวนสาขา ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 11 ธันวาคม ค.ศ. 2004 เป็นต้นไป การยกเลิกข้อจำกัดดังกล่าวเป็นความพยายามของรัฐบาลจีนในการสนับสนุนให้ธุรกิจต่างชาติเข้าลงทุนธุรกิจค้าปลีกมากขึ้น โดยเฉพาะแถบภาคกลางและภาคตะวันตกของจีน ซึ่งการยกเลิกข้อจำกัดได้เอื้อประโยชน์ต่อนักลงทุนต่างชาติ นักลงทุนไทยก็ได้รับประโยชน์ด้วย โดยเฉพาะ ซี.พี.<sup>51</sup>

นอกจากนี้ ซี.พี. ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจ โครงการความร่วมมือทางธุรกิจ 3 ฉบับของ 6 สถาบัน เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 2004 ซึ่งประกอบด้วยบันทึกความเข้าใจการร่วมลงทุนใน Business Development Bank (บีดีบี) เป็นบันทึกระหว่างธนาคารกรุงไทย บริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จำกัด และบีดีบี โดยธนาคารกรุงไทยจะเข้าร่วมลงทุนในบีดีบี ซึ่งเป็นธนาคารในประเทศจีนไม่เกิน 10 ล้านหุ้น คิดเป็นไม่เกินร้อยละ 12.55 ของทุนจดทะเบียน อีกทั้งบีดีบียังมีแผนเพิ่มทุนจำนวน 10 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เพื่อขอใบอนุญาตทำธุรกรรมเงินสกุลท้องถิ่นกับบริษัทท้องถิ่นที่จดทะเบียนในประเทศจีน<sup>52</sup> การลงนามดังกล่าวได้เป็นการสนับสนุนเป้าหมายของกลุ่มบริษัท ซี.พี. คือ การที่เข้าไปทำธุรกิจทางด้านอาหารมนุษย์ รวมทั้งการเป็นผู้นำในการค้าปลีกและการขนส่ง ซึ่งการร่วมมือกับธนาคารกรุงไทยทำให้ ซี.พี. มีเครือข่ายที่สามารถให้บริการกับประชาชนทั่วไปได้สะดวกมากขึ้น ซึ่งจะเป็นธุรกิจบริการให้ทั่วถึงและก้าวไปสู่การทำอี-คอมเมิร์ซในที่สุด เนื่องจากธุรกิจธนาคารเป็นธุรกิจที่ ซี.พี. มีอยู่แล้วในจีน แต่ยังไม่มีความเชี่ยวชาญมากพอ จึงต้องการหาพันธมิตรที่มีความเชี่ยวชาญด้านธนาคารเข้ามาผนึกกำลังทางธุรกิจ โดยนโยบายของ ซี.พี. ก้าว

<sup>50</sup> “ลงทุนไทยฟู้ดคลัสเตอร์ลุยจีน ซีพีอัด2หมื่นล.โลตัส124สาขา,” **ไทยโพสต์** (1 กรกฎาคม 2547). และ “ซีพีพร้อมเป็นครัวของโลกเร่งลงทุนในจีนเต็มสูบปีนี้,” **ผู้จัดการรายวัน** (14 มกราคม 2547).

<sup>51</sup> “จีนเปิดช่องต่างชาติลงทุน ซีพีล้มหล่นรุกค้าปลีกฉลุย,” **ไทยโพสต์** (23 มีนาคม 2547). และ “เงินคลายกฎลงทุนต่างชาติ “ซีพี” ล้มหล่นรุกค้าปลีกเพิ่ม,” **ผู้จัดการรายวัน** [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/daily/DailyView.asp?NewsID=4748134199380>[23 มีนาคม พ.ศ. 2547]

<sup>52</sup> “กรุงไทย-ซีพีลงทุนแบ่งก๊อเงิน,” [Online]. แหล่งที่มา:  
[http://www.matichon.co.th/khaosod/khaosod.php?day=2004/06/29&s\\_tag=03eco02290647&sectionid=0305&show=1&sk=2&searchks](http://www.matichon.co.th/khaosod/khaosod.php?day=2004/06/29&s_tag=03eco02290647&sectionid=0305&show=1&sk=2&searchks)



ต่อไปนั้น คือ การหาพันธมิตรเข้ามาร่วม เนื่องจากบริษัทจะไม่มี การขยายธุรกิจเพิ่ม เพราะธุรกิจในเครือ ซี.พี. ปัจจุบันนี้มีการขยายตัวมากพอแล้ว<sup>53</sup>

## 2) สภาธุรกิจไทย-จีน

ขณะเดียวกันนั้นหนึ่งในภาคเอกชนที่สำคัญในการพัฒนาและการเชื่อมโยงการค้าระหว่างไทย-จีน ในสมัย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร คือ สภาธุรกิจไทย-จีน โดยการดำเนินงานของสภาธุรกิจไทยจีนนั้นมีรูปแบบเหมือนกับสภาส่งเสริมการค้าระหว่างประเทศของจีน (China Council Promotion of International Trade: CCPIT) ทำหน้าที่ส่งเสริมการค้าการลงทุนระหว่างไทยและจีน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาหากเกิดปัญหาระหว่างการทำธุรกิจ และมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน โดยมีกรรมการจากภาคเอกชน 3 สมาคม คือสมาคมธนาคารไทย หอการค้าแห่งประเทศไทย และสภาอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย ซึ่งสภาธุรกิจไทย-จีน ได้จัดคณะเยือนจีนเพื่อหาช่องทางการค้า โดยจัดร่วมกับทางรัฐบาล อาทิ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก และสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) มีเป้าหมายมณฑลทางภาคตะวันตก และภาคตะวันตกเฉียงใต้ของจีน ซึ่งมีการค้าขายกับไทยมากได้แก่ มณฑลเสฉวน กวางสี กวางตุ้ง ยูนนาน ซานซี เหิงไฮ้ และชานตง เป็นต้น<sup>54</sup>

ขณะเดียวกันในส่วนของคุณชนักธุรกิจจีนทั้งจากส่วนกลาง และส่วนมณฑลที่เดินทางมาเยือนไทย ทางสภาธุรกิจไทย-จีน จะได้จัดเตรียมการต้อนรับ และเชิญภาครัฐและภาคเอกชนที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมเพื่อสานสัมพันธ์การค้า การลงทุนระหว่างกันให้ขยายตัวมากขึ้น นอกจากนี้ยังได้จัดตั้งสมาคมธุรกิจไทย-จีน เพื่อดำเนินการทางด้านจัดการสินทรัพย์และบัญชีเพื่อความคล่องตัวในการบริหารงานจากเดิมงานด้านนี้จะพึ่งพาทางสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย รวมถึงยังมีนโยบายที่จัดทำจดหมายข่าว เพื่อแจ้งข่าวสารการค้า การลงทุนไทย-จีน เพื่อสะท้อนปัญหาของการทำธุรกิจระหว่างไทย-จีนต่อรัฐบาลให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้แก้ไขได้อย่างตรงจุด โดยแบ่งเป็น 4 กลุ่มธุรกิจ ประกอบด้วยกลุ่มธุรกิจเกษตร กลุ่มธุรกิจอุตสาหกรรม กลุ่มธุรกิจบริการ กลุ่มธุรกิจเทรตติ้งและอื่นๆ โดยจะจัดประชุมย่อยในหมู่สมาชิกเพื่อสะท้อนปัญหาอุปสรรคในแต่ละกลุ่ม และผลักดันนโยบายที่เป็นประโยชน์ต่อสมาชิก

นอกจากนี้ในเดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 เพื่อสานสัมพันธ์นักธุรกิจไทย-จีนรุ่นใหม่ ทางรัฐบาลจีนได้เชิญนักธุรกิจไทยรุ่นใหม่รวม 15 คน เป็นแขกของรัฐบาลจีน เพื่อพบปะกับนักธุรกิจรุ่นใหม่ของจีน โดยเน้นในกลุ่มธุรกิจที่ไทยมีศักยภาพ ได้แก่ กลุ่มธุรกิจเกษตร การเงิน การธนาคาร

<sup>53</sup> “ซีพีผนึกกรุงไทยบุกการเงินจีน,” *กรุงเทพธุรกิจ* (30 มิถุนายน 2547).

<sup>54</sup> *ประธานสภาธุรกิจไทย-จีน แนะนำทางลงทุนในแดนมังกร* [Online]. แหล่งที่มา:

<http://tcbc.or.th/newsdetail.php?contentid=55> [26 เมษายน 2547]



อุตสาหกรรม (อิเล็กทรอนิกส์ พลาสติก เครื่องหนัง ชิ้นส่วนยานยนต์) การค้าและบริการ ซึ่งการพบปะกันครั้งนี้ทำให้นักธุรกิจไทยได้รับทราบถึงแนวทางการส่งเสริมการค้า การลงทุนของจีน การให้สิทธิพิเศษ และทิศทางโอกาสการทำธุรกิจร่วมกันของนักธุรกิจรุ่นใหม่ของทั้งสองประเทศ<sup>55</sup>

### 3) กลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดเชียงราย และหอการค้าจังหวัดเชียงราย

นโยบายการส่งเสริมการค้าชายแดนรัฐบาลไทยในช่วง 10 ปีที่ผ่านมาได้พยายามใช้ประโยชน์ของการเปิดชายแดนเพื่อทำการค้าขายกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยทางเหนือของประเทศนั้น สามารถเชื่อมต่อไปทำการค้ากับประเทศจีนตอนใต้ได้ ซึ่งเป็นโอกาสที่สำคัญ ดังนั้นรัฐบาลได้สนับสนุนมาโดยการสร้างโอกาสทางการค้า เช่น พัฒนาการขนส่งระหว่างกันมีการเจรจา เพื่อให้เกิดการค้ามากขึ้น และปรับปรุงแก้ไขมาตรการที่เป็นอุปสรรคทางการค้า เป็นต้น อีกทั้งนโยบายเปิดประเทศเพื่อการค้าและการพัฒนาภาคตะวันตกของจีน และนโยบายของจีนที่ต้องการเปิดประเทศเพื่อทำการค้าขายกับไทยและประเทศในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ได้เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ปริมาณการค้าเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลายปีที่ผ่านมา (ภาคผนวก ข)

กลุ่มผู้ประกอบการและหอการค้าจังหวัดเชียงราย นับได้ว่ามีบทบาทสำคัญต่อพัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน โดยกลุ่มผู้ประกอบการเชียงรายที่ทำการค้าขายและลงทุนในจีนส่วนใหญ่เป็นธุรกิจที่ไม่ใช้ทุนสูงมากนัก เช่น ธุรกิจด้านการเกษตร สิ่งทอ บริการการท่องเที่ยว การขนส่ง อัญมณี การก่อสร้าง เป็นต้น ซึ่งภาคเอกชนเหล่านี้เป็นสมาชิกหอการค้าเชียงราย และมีส่วนเกี่ยวข้องข้องในการผลักดันนโยบายโดยผ่านการประชุมคณะกรรมการร่วมภาครัฐบาลและภาคเอกชน (กรอ.) และหอการค้าเชียงรายมีส่วนไม่น้อยในการผลักดันให้รัฐบาลสนใจศักยภาพของพื้นที่จังหวัดเชียงรายจนเกิดริเริ่มโครงการต่างๆ เช่น โครงการสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ การวางยุทธศาสตร์พัฒนาให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการคมนาคมในภูมิภาคอินโดจีน การค้าและการลงทุน การท่องเที่ยว เป็นต้น<sup>56</sup>

สำหรับบทบาทของกลุ่มผู้ประกอบการเชียงรายในการผลักดันนโยบายต่างๆ ผ่านหอการค้าเชียงรายในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้นจะเห็นได้จากการสัมมนาในหัวข้อเรื่อง “ความพร้อมในการทำธุรกิจ การค้า การท่องเที่ยว การลงทุนในเศรษฐกิจ ชายแดน จังหวัดเชียงราย” กลุ่มนักธุรกิจ อำเภอเชียงแสน ได้ยื่นหนังสือต่อประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย เพื่อขอให้รัฐบาลเร่งปรับปรุงขยายผิวจราจรจรจรถนนสาย อำเภอเชียงแสน-อำเภอแม่จัน ที่มีแผนจะ

<sup>55</sup> “สภาฯ ดันพ่อค้าเข้าเป็นสมาชิก ตั้งเป้าปี 48 บุกแหล่งตลาดมังกร,” **ฐานเศรษฐกิจ** (25 กันยายน 2547).

<sup>56</sup> สุณิสา สุขชี, **บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539** (กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545), หน้า 144-151.

พัฒนาจาก 2 ช่องจราจรเป็น 4 ช่องจราจร เพื่อให้การคมนาคมระหว่างเมืองท่าเรือสินค้า อำเภอ เชียงแสน มาสู่อำเภอเมืองเชียงรายมีความสะดวก<sup>57</sup>

นอกจากนี้ นายเสริมชัย กิตติรัตนไพบูลย์ ประธานหอการค้า จังหวัดเชียงราย กล่าวว่า หอการค้าได้มีนโยบายเชิงรุกของที่จะส่งเสริมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขง คือจะต้องสร้างคน และให้นักธุรกิจไปหาประสบการณ์ตรงจากประเทศเพื่อนบ้าน ไปสำรวจหา ความรู้และความต้องการของเพื่อนบ้าน โดยเริ่มต้นที่นำสินค้าเกษตรมาแปรรูปในไทย แล้วส่งไป ขายถึงผู้บริโภคถึงในเพื่อนบ้าน โดยต้องการให้ภาครัฐเข้ามาช่วยสนับสนุนในด้านกฎหมายและ การเจรจาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะกับประเทศจีน ซึ่งไทยได้ทำการเปิดเขตการค้าเสรีในสาขา ผลักผลไม่<sup>58</sup> นโยบายเชิงรุกของหอการค้าจังหวัดเชียงรียงดังกล่าวนี้ได้ดำเนินการเพื่อให้มีความ สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ที่ 1 ของจังหวัด ซึ่งเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก คือ สร้างฐานเศรษฐกิจใหม่ โดยเป็นประตูการค้าสู่อนุภูมิภาคกลุ่มแม่น้ำโขงตอนบน มีแนวทางการพัฒนาดังนี้ เช่น การส่งเสริม การค้าการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาโครงสร้างพื้นฐานรองรับเขตเศรษฐกิจชายแดน การค้า การท่องเที่ยว ทางบกและทางน้ำ การพัฒนาจังหวัดเชียงรายให้เป็นศูนย์กลางขนส่งสินค้า ทางบก ทางน้ำ และทางอากาศ (Logistics) เชื่อมโยงกับประเทศเพื่อนบ้านเพื่อรองรับเขต เศรษฐกิจชายแดนและการลงทุนเพื่อผลิตสินค้าส่งออก เป็นต้น<sup>59</sup>

#### 4) กลุ่มผู้ประกอบการอื่นๆ

นอกจากกลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซี.พี. ที่เข้าไปลงทุนในจีนมากเป็นอันดับ หนึ่งแล้ว ยังมีกลุ่มผู้ประกอบการรายใหญ่อื่นๆ อาทิเช่น กลุ่มน้ำตาลมิตรผล กลุ่มสหยูเนี่ยน เป็น ต้น สำหรับในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีปัจจัยหลายประการที่ส่งเสริมให้กลุ่มบริษัท เหล่านี้ปรับแผนการเข้าไปลงทุนในจีน ปัจจัยภายในประเทศ ได้แก่ การที่รัฐบาลให้การสนับสนุน การเข้าไปลงทุนในจีนมากขึ้น จะเห็นได้จากการจัดตั้งสภาธุรกิจไทย-จีน ซึ่งทำหน้าที่ส่งเสริม การค้าการลงทุนระหว่างไทยและจีน ตลอดจนเป็นที่ปรึกษาหากเกิดปัญหาระหว่างการทำธุรกิจ และมีการประสานงานและแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน อีกทั้งนโยบายส่งเสริมการเปิด เขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ ซึ่งจีนเป็นประเทศหนึ่งที่ไทยได้เปิดเขตการค้าเสรีด้วย ทำให้กลุ่ม ผู้ประกอบการเหล่านี้เตรียมการรองรับจากการเปลี่ยนแปลงการเปิดเสรีการค้าที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว

<sup>57</sup> “ซีFTA ไทย-จีน ดันยอดทะลุ 5 แสนล้านต่อปีแน่ เตรียมขยายสู่พม่าและเพื่อนบ้านต่อ,” ผู้จัดการรายวัน (23 กุมภาพันธ์ 2547).

<sup>58</sup> สัมภาษณ์, เสริมชัย กิตติรัตนไพบูลย์, ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย, 11 มกราคม 2548.

<sup>59</sup> มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง, การประชุมเสริมสร้างความเข้าใจและระดมสมอง: โครงการจัดตั้งเขต เศรษฐกิจชายแดน เชียงราย ธันวาคม 2547 (เชียงราย: โรงพิมพ์นันทพันธ์, 2547), หน้า 2-9.

นอกจากนี้ปัจจัยจากฝ่ายจีนเอง คือ รัฐบาลจีนอนุญาตให้บริษัทต่างชาติที่เข้าไปร่วมลงทุนสามารถนำกำไรกลับมายังประเทศได้ แต่ในส่วนที่เป็นเงินลงทุนนั้นยังไม่สามารถนำกลับมาได้ต้องใช้วิธีการลงทุนใหม่ ซึ่งเป็นการเพิ่มการการลงทุนได้อีกวิธีทางหนึ่ง รวมถึงความเติบโตทางด้านเศรษฐกิจของจีน นับว่าได้ว่าเป็นประเทศที่มีโอกาสและมีศักยภาพ จึงเป็นการดึงดูดให้บริษัทต่างชาติรวมทั้งนักลงทุนชาวไทยเข้าไปลงทุนในจีนมากขึ้น

สำหรับกลุ่มน้ำตาลมิตรผล เข้าไปลงทุนทำโรงงานน้ำตาลในจีนตั้งแต่ปี ค.ศ.1993 โดยร่วมทุนกับรัฐบาลท้องถิ่นในกวางสี เพื่อฟื้นฟูโรงงานน้ำตาลที่เป็นรัฐวิสาหกิจของจีน ต่อมากลุ่มมิตรผลได้ขยายการลงทุนในกวางสีจนถึงปัจจุบันมีโรงงานน้ำตาลรวม 5 โรง โดยเฉพาะโรงงานฝูหนานของกลุ่ม ถือเป็นโรงงานน้ำตาลที่มีกำลังผลิตมากที่สุดในจีน และกลุ่มมิตรผลได้ขยายไปลงทุนในสายธุรกิจที่ต่อเนื่องกับอุตสาหกรรมอ้อย ได้แก่ โรงงานผลิตกระดาษพิมพ์เขียวที่ทำจากชานอ้อย และโครงการร่วมทุนสร้างโรงงานผลิตเอทานอล<sup>60</sup>

กลุ่มสหยูเนี่ยน ได้ลงทุนในจีนอย่างต่อเนื่องตลอด 11 ปี โดยเริ่มจากธุรกิจขนาดใหญ่ด้านโรงผลิตไฟฟ้าภายใต้ชื่อ บริษัท ยูเนี่ยน เอ็นเนอร์ยี่ (ไชน่า) จำกัด ตามด้วย สิ่งทอ และการลงทุนในตลาดการศึกษา ด้วยการเปิดโรงเรียนนานาชาติ ดอลลิซ เซียงไฮ้ เป็นต้น สำหรับปัจจุบันนโยบายของบริษัทจะให้ความสำคัญกับการบุกธุรกิจในประเทศจีนเพิ่มมากขึ้น ทั้งการลงทุนเพิ่มในโรงงานผลิตไฟฟ้า และธุรกิจอื่นๆ เพื่อนำรายได้จากธุรกิจในประเทศจีนมาชดเชยรายได้ในกลุ่มสิ่งทอในไทย ซึ่งปัจจุบันยอดขายธุรกิจกลุ่มนี้ลดลงไปประมาณ 30% โดยประกาศแผนการลงทุนขนาดใหญ่ที่มีมูลค่ากว่า 20,000 ล้านบาท จากการดำเนินธุรกิจของสหยูเนี่ยนในจีนมีรายได้เพิ่มขึ้นจาก 5,600 ล้านบาทในปี ค.ศ. 2003 เป็น 7,800 ล้านบาท ในปี ค.ศ. 2004<sup>61</sup>

นอกจากกลุ่มน้ำตาลมิตรผล กลุ่มสหยูเนี่ยน แล้ว ยังมีผู้ประกอบการรายอื่น ๆ เช่น บริษัท สวนอุตสาหกรรมโรจนะ จำกัด (มหาชน) โดยร่วมทุนของบริษัทสุมิคิน บุสซัน ซึ่งอยู่ในเครือสุมิโตโมได้ลงทุนนิคมอุตสาหกรรมโรจนะ ที่ฉางโจว<sup>62</sup> บริษัท มณีต้าหมิง จำกัด ร่วมกับธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทย และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้ลงทุน

<sup>60</sup> มองจีนมองไทย : ความสำเร็จของธุรกิจไทยในจีน [Online]. แหล่งที่มา:

[http://www.bangkokbiznews.com/2004/12/16/comment/index.php?news=column\\_15769059.html](http://www.bangkokbiznews.com/2004/12/16/comment/index.php?news=column_15769059.html)

<sup>61</sup> “สหยูเนี่ยนทุ่ม2หมื่นล. โหมลงทุนจีน,” มติชนรายวัน ( 22 พฤศจิกายน 2547). และ “11 ปีในจีนโอกาสทองสหยูเนี่ยน โรงไฟฟ้า-สิ่งทอ,” กรุงเทพธุรกิจ ( 22 พฤศจิกายน 2547).

<sup>62</sup> “ROJANAทำนิคมฯจีนเสริมทัพ ลั่นสิ้นปีนี้ไถ่กำไรแน่350ล้าน,” ผู้จัดการรายวัน [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=7514&menu=theguide\\_search](http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=7514&menu=theguide_search) [8 สิงหาคม 2546]

เปิดตัวศูนย์กระจายสินค้าชายของไทยที่เขตพัฒนาพิเศษตะวันตก นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน เป็นต้น<sup>63</sup>

การลงทุนของกลุ่มผู้ประกอบการของไทยในจีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะเห็นได้ว่าลักษณะการลงทุนในจีนส่วนใหญ่จะเป็นการหาพันธมิตรร่วมทุนมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นร่วมทุนระหว่างรัฐบาลส่วนท้องถิ่นของจีน หรือการร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติ หรือระหว่างกลุ่มทุนไทยด้วยกันเอง ซึ่งเป็นการลงทุนที่สอดคล้องกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน รวมถึงกระแสการเปิดเขตการค้าเสรีที่กำลังมีบทบาทมากขึ้นในการเจรจาระหว่างการค้าการลงทุนระหว่าง 2 ประเทศ โดยผู้ประกอบการทั้งรายใหญ่และรายย่อยส่วนใหญ่มองว่าอะไรที่แข่งขันไม่ได้ ก็ต้องหันไปร่วมทุนกับคนอื่นด้วย เพื่อเป็นการเพิ่มช่องทางการตลาด และรักษาความได้เปรียบในการแข่งขัน

## สรุป

ดังที่กล่าวมาทั้งหมดสรุปได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้น นับได้ว่ามีพัฒนาการและมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดนี้เป็นผลมาจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับวิถีทางการทูตเป็นหลัก อีกทั้งในระยะแรกของการเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาลได้มุ่งเน้นเอเชียเป็นหลัก ทำให้จีนเป็นประเทศแรกๆ ที่ไทยได้ให้ความสำคัญ เพราะจีนถือได้ว่าเป็นประเทศมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

ดังนั้นนโยบายของไทยต่อจีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้แสดงท่าทีและนโยบายที่ให้ความสำคัญและต้องการกระชับความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจีนอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากการพบปะระดับผู้นำระดับสูงบ่อยครั้ง ทำให้ความร่วมมือด้านต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ จะเห็นได้จากมูลค่าการค้าระหว่างสองประเทศเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็ว การให้ความสำคัญเงินของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร แสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ซ่อนอยู่โดยผ่านการดำเนินนโยบายทางการทูต ซึ่งจะเห็นได้จากการขยายความร่วมมือทางการค้าและการลงทุนระหว่างทั้ง 2 ประเทศ โดยที่ปรากฏอย่างเป็นรูปธรรม คือ การจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน ซึ่งความพยายามผลักดันการ จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ของรัฐบาล โดยเฉพาะการลงทุนลดภาษีสินค้าผักผลไม้ระหว่างกัน นั้น มีจุดประสงค์เพื่อที่จะขยายการส่งออกไปสู่จีนได้เพิ่มขึ้น โดยรัฐบาลเล็งเห็นว่าการตั้งเขต

<sup>63</sup> "มติดำหมิง นำสินค้าไทยบุกยูนนาน," *ประชาชาติธุรกิจ* (10 มกราคม 2548).

การค้าเสรีไทย-จีน รวมทั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เป็นโครงการที่จะช่วยยกระดับความร่วมมือเศรษฐกิจและเสริมสร้างพันธมิตรการค้า ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี

นอกจากนี้กลุ่มทุน นักธุรกิจ ยังได้มีบทบาทสำคัญในพัฒนาการความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจในรัฐบาลนี้ จะเห็นได้จากการลงทุนโดยตรงของไทยในจีนแนวโน้มสูงขึ้น ในปี ค.ศ. 2003 โดยบริษัทไทยหลายสาขาธุรกิจ ประกาศแผนรุกธุรกิจเข้าจีน อันเนื่องมาจากนโยบายส่งเสริมการลงทุนจากของรัฐบาลจีนเอง และมากจากนโยบายของรัฐบาลไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งทำให้บริษัทต่างๆ ได้ปรับแผนการลงทุนโดยจะเน้นการหาพันธมิตรร่วมลงทุน ไม่ว่าจะเป็นร่วมทุนระหว่างรัฐบาลส่วนท้องถิ่นของจีน หรือการร่วมทุนกับบริษัทต่างชาติ หรือระหว่างกลุ่มทุนไทยด้วยกันเอง โดยกระแสการเปิดเขตการค้าเสรีกำลังมีบทบาทมากขึ้นในการเจรจาระหว่างการค้าการลงทุนระหว่าง 2 ประเทศ ซึ่งจะเห็นได้จากการจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในสาขาผักและผลไม้ โดยจะกล่าวอย่างละเอียดในบทต่อไป



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



## บทที่ 4

### การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน: การดำเนินการ ปัญหา และผลกระทบ

#### ความนำ

ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา องค์การการค้าโลก (WTO) ประสบความสำเร็จจากการค้าหลายครั้ง โดยเฉพาะความสำเร็จจากการค้ารอบซีแอตเติล ค.ศ. 1999 จนถึงแคนคูน ค.ศ. 2003 ทำให้การเปิดเจรจาการค้ารอบใหม่ล่าช้า เป็นแรงผลักดันประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศต่างๆ พิจารณาตั้งเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีมากขึ้น เพื่อให้มีผลคืบหน้าเปิดเสรีเศรษฐกิจการค้าระหว่างกันเป็นรูปธรรมมากกว่าและรวดเร็วกว่าการเจรจาแบบพหุภาคี อีกทั้งการที่จีนเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก ทำให้ประเทศต่างๆ หวั่นเกรงศักยภาพการแข่งขันของจีน เนื่องจากจีนเป็นประเทศขนาดใหญ่ ที่จะขยายบทบาทอำนาจเศรษฐกิจได้มาก หลายประเทศใช้การตั้งเขตการค้าเสรีเป็นยุทธวิธีสร้างพันธมิตรเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งสร้างฐานขยายการค้าและการลงทุนกับประเทศ หรือกลุ่มประเทศภูมิภาคอื่นๆ ทั่วโลก ส่วนประเด็นอื่นๆ ที่ควรคำนึง คือ ผลประโยชน์ที่จะได้รับ เมื่อตั้งเขตการค้าเสรี รวมทั้งปัจจัยการเมือง แนวคิดและนโยบายการเมืองทิศทางเดียวกัน มักเป็นปัจจัยสนับสนุนประเทศ 2 ฝ่ายหันหน้าเจรจาตั้งเขตการค้าเสรีอย่างมีประสิทธิภาพ

ดังนั้นในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา ประเทศต่างๆ จัดให้มีเจรจาระดับทวิภาคี เพื่อเปิดเสรีการค้าเพิ่มขึ้น เพื่อเป็นกลยุทธ์บุกตลาดการค้าระหว่างประเทศ หลายประเทศแถบเอเชียใช้ความพยายามเจรจาการค้าระดับทวิภาคีเพื่อตั้งเขตการค้าเสรี อาทิ เขตการค้าเสรีญี่ปุ่น-สิงคโปร์ ออสเตรเลีย-สิงคโปร์ เป็นต้น ไทยเป็นประเทศหนึ่งที่ยึดมั่นระบบการค้าเสรี และตระหนักถึงความจำเป็น เสริมสร้างรูปแบบการค้าให้เป็นการค้าเสรี เพื่อนำไปสู่การพัฒนาประสิทธิภาพจัดสรรทรัพยากร และจัดระเบียบสวัสดิการสังคมประเทศ อีกทั้งจะนำไปสู่การขยายตัวการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ

ความเฉื่อยชาขององค์การอาเซียนที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่เกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ได้ส่งผลให้เขตการค้าเสรีอาเซียนมีความล่าช้าไปด้วย และสภาพเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่เปลี่ยนไปโดยประเทศต่างๆ ได้นิยมจัดเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีมากขึ้น รวมไปถึงการวิ่งนำของ

สิงคโปร์บนเส้นทางทวิภาคีนิยม<sup>1</sup> เป็นปัจจัยสำคัญที่กระตุ้นให้รัฐบาลปัจจุบันมีนโยบายเชิงรุกในการทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับประเทศคู่ค้าต่างๆ เป็นมาตรการที่จะช่วยเปิดตลาดให้สินค้าไทย เพราะหากต้องรอเปิดเสรีตามกรอบการค้าพหุภาคี โดยเฉพาะองค์การการค้าโลก จะใช้เวลานานมาก การเปิดเสรี จะตกลงจะเปิดตลาดให้แก่กันและกัน ลดภาษี ซึ่งจะทำให้สินค้าไทยเข้าสู่ตลาดง่ายขึ้น การตั้งเขตการค้าเสรี ไม่เพียงเปิดโอกาสสินค้าไทยเข้าสู่ตลาดง่ายขึ้นเท่านั้น แต่ยังจะช่วยการจัดการแหล่งวัตถุดิบให้สินค้าไทย เพราะบางประเทศมีทรัพยากรธรรมชาติและวัตถุดิบอุดมสมบูรณ์ รวมทั้งยังเป็นประตูการค้าสู่ประเทศรอบข้างได้<sup>2</sup> จะเห็นได้จากคำกล่าวในการบรรยายพิเศษของนายกรัฐมนตรีนาย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เรื่อง “วิสัยทัศน์ FTA ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ” ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 เป็นการแสดงให้เห็นอย่างชัดเจนว่า รัฐบาลชุดนี้ได้มีนโยบายเชิงรุกในการให้ไทยเป็นฝ่ายเปิดเจรจาเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ ดังนี้

“เรื่องเขตการค้าเสรี (FTA) คือ การเปิดตลาดครั้งใหญ่ให้กับผู้ผลิตภายในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นคนไทยหรือคนต่างประเทศที่มาลงทุนในประเทศไทย สิ่งแรกที่จะได้คือ FDI เข้ามา เพราะเขาคิดว่าถ้ามาผลิตในประเทศไทยสามารถขายได้ที่ไหนบ้าง...จีน อเมริกา ญี่ปุ่น อินเดีย ประเทศที่มีประชากรมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งและสองในเอเชีย เราทำเขตการค้าเสรี (FTA) ประเทศที่ยิ่งใหญ่ทางเศรษฐกิจเป็นอันดับหนึ่งและสอง และกำลังเจรจาวันนี้ โอกาสทั้งหมดอยู่ที่คนไทยจะปรับตัวเอง สมมติว่าบริษัทกำลังจะถูกแข่งขันกับจีน ท่านต้องมองว่าลองไม่มองจีนดูสิ ไปอินเดียได้ไหม ไปอเมริกาได้ไหม ไปญี่ปุ่นได้ไหม มันมีทางเลือก (choice) มากเหลือเกิน ถ้าผมทำประเทศเดียว...มีของอยู่ขึ้นเดียวและแลกแล้วไม่หายไป แลกแล้วยังอยู่ เพราะฉะนั้นต้องแลกบ่อยๆ มี 63 ล้านคน มีเศรษฐกิจ GDP 50 ล้านดอลลาร์ ผมแลกกับจีนเสร็จก็ยังมีอยู่ ผมก็ไปแลกที่อินเดียก็ยังมีอยู่ ผมขอแลกที่ญี่ปุ่นก็ยังมีอยู่ ผมขอแลกกับอเมริกา ออสเตรเลีย ก็ยังมีอยู่ เพราะฉะนั้นต้องแลกบ่อยๆ”<sup>3</sup>

<sup>1</sup> Thitinan Pongsudhirak, “The Rise of Bilateral Free Trade Areas in East Asia,” *The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism* (Singapore: Eastern Universities Press, 2004), pp. 180-181.

<sup>2</sup> ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา, “ไทยกับเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคี,” *ผู้จัดการออนไลน์* (9 มิถุนายน 2546) [online]. <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q1/article2004jan06p3.htm>

<sup>3</sup> ศรีสุภาวงศ์ สุขโข, ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์/สำนักโฆษก (ถอดเทปและเรียบเรียง) การบรรยายพิเศษของนายกรัฐมนตรีนาย พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เรื่อง “วิสัยทัศน์ FTA ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ” ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004, [online]. แหล่งที่มา: <http://www.eppo.go.th/admin/cab/sp18ftamar.html>

ดังนั้นในบทนี้จะอธิบายถึงภาพรวมนโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรีของไทย โดยจะเน้นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยจะกล่าวถึงการดำเนินการก่อนและหลังการลงนาม ตลอดจนปัญหาและผลกระทบที่ตามมา ซึ่งสามารถอธิบายได้ดังต่อไปนี้

#### 4.1 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย

ประเทศไทยนับได้ว่าเป็นประเทศหนึ่งที่มีนโยบายการค้าเสรีมายาวนาน โดยมีจุดเริ่มต้นของการเข้าร่วมเขตการค้าเสรีอาเซียน (AFTA) แต่ยังไม่มีการดำเนินการจัดทำเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคี แต่กระแสดังกล่าวของระบบเศรษฐกิจโลกดังกล่าวข้างต้น ทำให้รัฐบาลชุดปัจจุบันได้เล็งเห็นว่าการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นกระแสรุนแรงที่ไทยซึ่งเป็นประเทศเล็ก ๆ ไม่สามารถต้านทานได้ ดังนั้นรัฐบาลจึงพยายามเปลี่ยนภัยคุกคามที่เกิดจากเขตการค้าเสรีให้เป็นโอกาส โดยการใช้เขตการค้าเสรีเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุก และเป็นหนึ่งในนโยบายต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลชุดนี้ เพราะรัฐบาลเชื่อว่าการผลักดันให้เปิดเขตการค้าเสรีอย่างรวดเร็วกับนานาประเทศ เป็นการเปิดโอกาสให้แก่การส่งออกของไทย<sup>4</sup> ซึ่งอธิบายได้ดังต่อไปนี้

##### 4.1.1 ไทยกับนโยบายการจัดทำเขตการค้าเสรี

ในคำแถลงนโยบายต่อรัฐสภาเมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001 พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นายกรัฐมนตรี กล่าวถึงนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศว่า รัฐบาลมุ่งมั่นที่จะยกระดับนโยบายด้านการค้าต่างประเทศ จากการเน้นเพียงเร่งรัดการส่งออกในทุกระดับสู่การพัฒนาเครือข่ายการตลาดเข้าสู่ระดับโลก และสามารถสนองความต้องการของผู้บริโภคที่เปลี่ยนแปลงได้อย่างทันการ เพื่อให้เศรษฐกิจไทยผนึกและสอดรับเป็นส่วนหนึ่งของเศรษฐกิจโลกอันเข้มแข็งในยุคไร้พรมแดน โดยรัฐบาลได้กำหนดแนวทางดังนี้<sup>5</sup>

1) **สนับสนุนการค้าเสรีในการค้าระหว่างประเทศ** โดยคำนึงถึงระดับความพร้อมและผลประโยชน์ของประเทศและผู้ประกอบการภายในประเทศ รวมทั้งผลักดันการแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อภาคเอกชนไทยในการแข่งขันทางการค้าระหว่างประเทศ

<sup>4</sup> Jeerawat Na-thalang, "Bilateral FTA deals pivotal to govt policy," **The Nation** (December 06, 2004) [Online]. available from: [http://www.bilateral.org/article.php3?id\\_article=1126](http://www.bilateral.org/article.php3?id_article=1126) [December 10, 2004]

<sup>5</sup> แหล่งที่มา: <http://www.thaigov.go.th>

2) **เน้นบทบาทเชิงรุกในเวทีการค้าและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ** รวมทั้งผลักดันให้เกิดการเจรจาในเวทีระหว่างประเทศ ซึ่งอยู่บนพื้นฐานของความเป็นธรรมและคำนึงถึงผลประโยชน์และข้อจำกัดของประเทศกำลังพัฒนา

3) **สนับสนุนและผลักดันนโยบายการค้าเสรีของเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area: AFTA)** รวมทั้งส่งเสริมการค้าและการลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน การค้าชายแดน และการพัฒนาไปสู่ฐานการผลิตสินค้าหรือการให้บริการร่วมกันในภูมิภาค

4) **ส่งเสริมและสนับสนุนให้ผู้ประกอบการภาคเอกชนมีส่วนร่วมในการให้ข้อมูลด้านการค้าและการลงทุน** และวิเคราะห์ผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นจากกฎข้อบังคับทางการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ เพื่อประโยชน์ต่อการกำหนดทิศทางและยุทธศาสตร์ของนโยบายต่างประเทศ รวมทั้งการเจรจาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ

เพื่อให้การส่งออกของไทยเป็นไปตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ กรมส่งเสริมการส่งออก ได้วางแผนงานในการส่งเสริมการส่งออกของไทยไว้ 7 แนวทาง ได้แก่<sup>6</sup>

1) จัดทำเขตการค้าเสรี (FTA) เพื่อเปิดตลาดสำหรับสินค้าและบริการ โดยมีแผนที่จะทำเขตการค้าเสรีกับ 8 ประเทศ 1 กลุ่มให้เสร็จภายใน 5 ปี ครอบคลุมมูลค่าการส่งออกของไทยร้อยละ 44 ของการส่งออกทั้งหมด ขณะนี้ไทยลงนามไปแล้ว 3 ประเทศ ได้แก่ บาห์เรน จีน และอินเดีย และอยู่ระหว่างเจรจากับสหรัฐ ญี่ปุ่น ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ เปรู และกลุ่ม BIMST-EC

2) พัฒนาการตลาดเชิงรุก ตั้งทีมปฏิบัติการพิเศษเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพเจาะตลาด (Special Task Force หรือ STF) ครอบคลุมตลาดใหม่ เช่น จีน เอเชียใต้ ตะวันออกกลาง รัสเซีย CIS<sup>7</sup> แอฟริกา และอเมริกาใต้, สร้างกลุ่มผู้ประกอบการค้าระหว่างประเทศรายย่อย (intertrader) ให้ได้ 5,000 รายใน 5 ปีข้างหน้า เพื่อขยายตลาดต่างประเทศให้สินค้าไทย สินค้าหนึ่งตำบลหนึ่งผลิตภัณฑ์ (One Tambol One Product: OTOP)

ส่วนการส่งเสริมการส่งออกในตลาดเป้าหมาย จะจัดกิจกรรมส่งเสริมการส่งออกรูปแบบต่างๆ ได้แก่ จัดงานแสดงสินค้าในประเทศ (special trade fair), การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ (international trade fair), การจัดงานแสดงสินค้าในต่างประเทศ (Thailand exhibition), การส่งเสริมการขายร่วมกับห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาร์เก็ต, การสร้างความสัมพันธ์และส่งเสริมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้าน และการขยายการส่งออกไปตลาดใหม่ โดยตั้งเป้าหมายเพิ่มสัดส่วนการส่งออกไปตลาดใหม่เป็นร้อยละ 40 ในปี ค.ศ. 2005

<sup>6</sup> แหล่งที่มา: <http://www.depthai.go.th>

<sup>7</sup> CIS หมายถึง Commonwealth of Interdependent States หรือประชาคมรัฐเอกราช ประกอบด้วย 12 รัฐ คือ รัสเซีย ยูเครน เบลารุส จอร์เจีย อาร์เมเนีย เติร์กเมนิสถาน คีร์กีซสถาน ทาจิกิสถาน อุซเบกิสถาน อาเซอร์ไบจาน คาซัคสถาน และ โมลโดวา

3) สร้างมูลค่าเพิ่มของสินค้าและบริการเพื่อส่งออก โดยพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์และบรรจุภัณฑ์ ส่งเสริมการใช้ Thailand's brand

4) ปกป้องรักษาผลประโยชน์ทางการค้า เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหาละเมิดทรัพย์สินทางปัญญา แก้ไขปัญหาข้อพิพาททางการค้ากับประเทศคู่ค้า บริหารจัดการนำเข้าและส่งออก ดำเนินมาตรการตอบโต้ทางการค้ารูปแบบต่างๆ

5) พัฒนาศักยภาพผู้ประกอบการธุรกิจส่งออกและนักการตลาด

6) พัฒนาบุคลากรภาครัฐให้มีความรู้ความสามารถ ทั้งด้านวิชาการและด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ

7) การเพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการ ทั้งการให้ข้อมูลเรื่องการจัดการระบบลอจิสติกส์ให้ผู้ส่งออกเพื่อลดต้นทุนสินค้า ในส่วนของภาครัฐจัดตั้งศูนย์บริการส่งออกแบบเบ็ดเสร็จ (one stop export service center) รวบรวม 14 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการส่งออกเพื่อลดขั้นตอน-ต้นทุน-ค่าใช้จ่ายของผู้ส่งออกในการติดต่อกองการ

คำแถลงนโยบายต่อรัฐสภาด้านนโยบายด้านเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และเป้าหมายของกรมส่งออกดังกล่าวในข้างต้น จะเห็นได้แล้วว่านับตั้งแต่การเข้ามาบริหารประเทศของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร รัฐบาลได้ดำเนินการในเชิงรุกโดยใช้การเจรจาจัดทำความตกลงเขตการค้าเสรีเป็นเครื่องมือเชิงยุทธศาสตร์ เพื่อรุกขยายการค้าและการลงทุน สร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ โดยการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีของไทยปัจจุบัน 12 ประเทศ แบ่งเป็น 2 กลุ่ม คือ

กลุ่มแรก เป็นประเทศเป้าหมายที่ไทยให้ความสำคัญทำเขตการค้าเสรี ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น อินเดียและสหรัฐอเมริกา ประเทศเหล่านี้ เป็นประเทศที่มีศักยภาพที่ไทยจะส่งออกสินค้าได้มาก

กลุ่มที่ 2 ส่วนใหญ่เป็นตลาดใหม่ของไทย ได้แก่ บราซิล ศรีลังกา บังคลาเทศ ออสเตรเลีย เปรู เม็กซิโก บราซิล และแอฟริกาใต้ ประเทศเหล่านี้ แม้มีศักยภาพรองรับสินค้าไทยได้เพียงส่วนหนึ่ง แต่ที่สำคัญ จะเป็นประเทศที่เป็นแหล่งวัตถุดิบให้ไทย และเป็นประตูการค้าสู่ประเทศต่างๆ ในภูมิภาค

นโยบายการจัดทำเขตการค้าเสรีของรัฐบาลไทยมีเป้าหมายดังนี้คือ เพื่อสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ เพื่อรักษาความสามารถในการแข่งขันในตลาดคู่ค้าเดิม ซึ่งมีความได้เปรียบลดลง อันเป็นการเสริมสร้างและขยายตลาดใหม่ อีกทั้งเพื่อดึงดูดการค้าและการลงทุนจากต่างชาติให้ไทยเป็นศูนย์กลางการลงทุนในภูมิภาคเอเชีย และให้ไทยเป็นแหล่งลงทุนอันดับ 5 ของเอเชีย (ปัจจุบันไทยอยู่อันดับ 8) นอกจากนี้ยังเป็นการขยายสู่ทางการค้าการส่งออกของไทย โดยยกระดับไทยเป็นผู้ส่งออกอันดับที่ 20 ของโลกในปี ค.ศ. 2005 อันจะช่วยสร้างฐานเศรษฐกิจที่เข้มแข็งตามนโยบาย Dual Track Policy คือ การสร้างพื้นฐานเศรษฐกิจในประเทศที่เข้มแข็ง



คู่ขนานกับการส่งเสริมการส่งออก เพื่อให้ประเทศชาติมีรายได้ดี มีการว่าจ้างงานและรายได้ให้ ผู้ประกอบการและเกษตรกร อันเป็นการสร้างความเข้มแข็งให้แก่เศรษฐกิจจากหญ้า ซึ่งจะทำให้ ประชาชนกินดีอยู่ดี<sup>8</sup>

การให้ความสำคัญของประเทศที่ไทยจะเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีได้มีหลักการ/ ยุทธศาสตร์ในการเลือกประเทศ ดังนี้<sup>9</sup>

- 1) ขนาดของตลาดและศักยภาพทางเศรษฐกิจของประเทศคู่เจรจา เช่น จีน ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา
- 2) ระดับความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทยกับประเทศคู่เจรจา ตลอดจนความ เชื่อมโยงทางเศรษฐกิจการค้ากับประเทศอื่น
- 3) ปัญหาอุปสรรคในการเข้าสู่ตลาดของประเทศคู่เจรจา รวมถึงปัญหาจากมาตรการไม่ใช ่ภาษี
- 4) ศักยภาพในการเป็นประตูการค้า (gateway) เพื่อขยายการค้าและการลงทุนตลาดใหม่ ในภูมิภาคต่างๆ เช่น บาหลีเรโนในตะวันออกกลาง เปอูในทวีปอเมริกาใต้ เป็นต้น
- 5) ความพร้อมและเจตนาารมณัทางการเมือง (political will) ของประเทศคู่เจรจาในการทำ เขตการค้าเสรีกับไทย

ไทยมีหลักเกณฑ์ในการจัดทำเขตการค้าเสรี ดังนี้<sup>10</sup>

- 1) ทำในกรอบกว้าง (Comprehensive) ครอบคลุมการเปิดเสรีทั้งการค้าสินค้า บริการ และการลงทุน รวมทั้งการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจอื่นๆ กำหนดให้มีความยืดหยุ่น สอดคล้องกับระดับพัฒนาของประเทศคู่เจรจาเพื่อให้ได้รับผลประโยชน์ทั้งสองฝ่าย
- 2) ต้องสอดคล้องกับกฎขององค์การการค้าโลก ซึ่งมีเงื่อนไขให้การเปิดการค้าเสรี ครอบคลุมการค้าสินค้าและบริการอย่างมากพอ สร้างความโปร่งใสและเปิดสมาชิกอื่นตรวจสอบ ได้

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

<sup>8</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, เขตการค้าเสรี: ยุทธศาสตร์ในการส่งออก (17 กรกฎาคม 2547), หน้า 1. เอกสารประกอบการสัมมนา

<sup>9</sup> วิทยาลัยลักษณะ ร่วมรักษ์, “ข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทยในระดับทวิภาคี,” เอกสารประกอบการ สัมมนาเรื่องทำนพร้อมหรือยังกับ FTA (ณ ห้องฝึกอบรม 802 ชั้น 8 กรมการค้าต่างประเทศ วันที่ 29 ธันวาคม 2546), หน้า 1-2. และ กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ยุทธศาสตร์การทำ FTA ของไทย (26 กุมภาพันธ์ 2547) [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com>

<sup>10</sup> FTA Fact Book, หน้า 6 [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com>

3) ยึดหลักการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ (Reciprocity) และเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยคำนึงถึงสถานะของไทยที่เป็นประเทศกำลังพัฒนา ในกรณีที่คุณเจรจาเป็นประเทศที่พัฒนาแล้ว ไทยควรเรียกร้องความยืดหยุ่นเพื่อให้มีเวลาในการปรับตัวนานกว่า หรือมีภาระผูกพันน้อยกว่า

4) ควรครอบคลุมมาตรการทางการค้าอื่นๆ ที่ไม่ใช่ภาษี (Non-Tariff Measures: NTM) ด้วย เช่น การกำหนดมาตรฐานสินค้านำเข้า และมาตรการโควตา

5) ควรมีมาตรการป้องกันผลกระทบของการเปิดเสรีต่ออุตสาหกรรมภายใน เช่น มาตรการต่อต้านการทุ่มตลาด (Anti-dumping Measures: ADM) เป็นต้น

6) ควรให้มีผลในทางปฏิบัติโดยเร็ว ทั้งนี้ อาจมีการเจรจาเพื่อเริ่มลดภาษีหรือเปิดเสรีระหว่างกันก่อนในเรื่องที่พร้อม (Early Harvest)

การดำเนินเจรจาเขตการค้าเสรีที่ผ่านมา กระทรวงพาณิชย์จะเป็นหน่วยงานหลัก แต่ต้องประสานงานกับหน่วยงานอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องหลายหน่วยงาน เช่น กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ กระทรวงอุตสาหกรรม กระทรวงการต่างประเทศ เป็นต้น รวมถึงต้องถึงภาคเอกชน แต่ยังคงขาดความเป็นเอกภาพในการดำเนินการ คณะกรรมการนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ (กนศ.) ในการประชุมครั้งที่ 1/2004 จึงได้มีมติ ดังนี้<sup>11</sup>

1) แต่งตั้งคณะทำงานประสานยุทธศาสตร์และนโยบายการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ทำหน้าที่จัดเตรียมยุทธศาสตร์และนโยบายเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทยกับประเทศหรือกลุ่มประเทศต่างๆ โดยมีคณะทำงานประกอบด้วยบุคคลที่มาจากภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้อง

2) แต่งตั้งหัวหน้าคณะเจรจาจัดทำเขตการค้าเสรีรายประเทศ รวม 8 ประเทศ และ 1 กลุ่มเศรษฐกิจที่ไทยกำลังจัดทำเขตการค้าเสรีอยู่ในขณะนี้

3) แต่งตั้งคณะทำงานติดตามผลการเจรจา เพื่อดูแล ติดตามความคืบหน้า และผลการปฏิบัติงานของคณะผู้เจรจาจัดทำเขตการค้าเสรี พิจารณาเสนอแนะแนวทางการใช้ประโยชน์จากความตกลงเขตการค้าเสรี และ/หรือการปรับตัวทางเศรษฐกิจเพื่อรองรับความตกลง รวมทั้งประสานงานคณะทำงานประสานยุทธศาสตร์และนโยบายการเจรจาการค้าระหว่างประเทศ

การดำเนินเจรจาเขตการค้าเสรีนั้น รัฐบาลจะมีหัวหน้าคณะเจรจาแต่ละคณะจะทำหน้าที่วางทิศทางของประเทศไทย กับประเทศคู่ค้าเป็นรายประเทศ และเพื่อให้คณะเจรจามีข้อมูลพร้อมเต็มที่ จึงมีคณะกรรมการประสานยุทธศาสตร์และนโยบาย การเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ที่มีนายสมพล เกียรติไพบูลย์ เป็นประธาน และมีบรรดาผู้ช่วยรัฐมนตรีร่วมเป็นคณะกรรมการ เข้ามาทำหน้าที่ประสานข้อมูลการเจรจา ตลอดจนงานวิจัย ทางวิชาการจากทุกส่วนมาใช้ประกอบ ไม่ว่าจะ เป็นภาคเอกชน นักวิชาการจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หรือภาคประชาชน นอกจากนั้น จะมี

<sup>11</sup> ชนะ คณารัตนดิถก, **เขตการค้าเสรีกับประเทศไทย: วิฤตหรือโอกาส** (กรุงเทพฯ: สวัสดิการกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2547), หน้า 30-31.

คณะทำงานติดตามผลการเจรจา มีนายณรงค์ชัย อัครเศรณี เป็นประธาน ทำหน้าที่ติดตามประเมินผลที่เกิดขึ้นจากการเปิดเสรีกับแต่ละประเทศโดยจะเริ่มติดตามตั้งแต่การเริ่มเจรจาเลยว่า จะมีสินค้าเกษตรหรืออุตสาหกรรมใด ได้รับความเสียหาย และประเทศไทยควรปรับโครงสร้างการผลิตในส่วนใดเมื่อมีการเปิดเสรี

#### 4.2 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

จีนนั้นนับได้ว่าเป็นประเทศลำดับต้นๆ ที่รัฐบาลไทยได้ให้ความสำคัญในการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีด้วย นอกจากความสัมพันธ์ที่ติงระหว่างกันที่มีมายาวนานแล้ว ไทยและจีนยังมีความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจที่ก้าวหน้าอย่างรวดเร็วอีกด้วย ทั้งทางด้านการค้าและการลงทุน นับได้ว่าทั้งสองประเทศมีการขยายตัวสูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง (ดังตารางที่ 3.1) สำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้น รัฐบาลได้มียุทธศาสตร์ในการเจรจาดังต่อไปนี้<sup>12</sup>

- 1) ผลักดันเจรจาเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ควบคู่กับการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-จีนต่อไป
- 2) ผลักดันเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในระดับสูง โดยใช้ความสัมพันธ์ทางการเมืองสนับสนุนการเจรจา เช่น คณะกรรมการร่วมทางเศรษฐกิจระดับรองนายกรัฐมนตรี (Joint Economic Commission)
- 3) เป็นหุ้นส่วนนโยบาย “สู่ตะวันตก” ของจีน โดยเฉพาะในด้านการลงทุนสร้างสัมพันธ์ภูมิภาคต่อภูมิภาค (Local-to-local linkage) เช่น จีนตอนใต้กับไทยภาคเหนือ โดยใช้ความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดเป็นสะพานขยายความร่วมมือในการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน
- 4) ใช้สายสัมพันธ์ภาคเอกชนทำธุรกิจร่วมกันฉันมิตร เน้นความร่วมมือ แสวงประโยชน์ สร้างแนวร่วมบุกประเทศที่สาม

สำหรับนโยบายของจีนต่อการเปิดเขตการค้าเสรีนั้น สืบเนื่องมาจากการดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนในระยะ 2-3 ปีที่ผ่านมา เห็นได้ชัดเจนว่า ผู้นำและผู้บริหารระดับสูงของประเทศจีนต่างพยายามออกเดินสายเยือนต่างประเทศ เพื่อปูทางเปิดประตูการค้า และขยายการลงทุนของจีนออกไปภายนอกมากขึ้น หนึ่งในยุทธศาสตร์ที่จีนพยายามผลักดันโดยเฉพาะกับประเทศที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย คือ การทำข้อตกลงเปิดการค้าเสรี ทั้งในระดับทวิภาคีและระดับ

<sup>12</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ยุทธศาสตร์การทำ FTA อาเซียน-จีน/ไทย-จีน (26 กุมภาพันธ์ 2547) [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com>

ภูมิภาค และที่เดินหน้าลงนามทำข้อตกลงเบื้องต้นกันไปแล้ว คือ การเจรจาเขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน มีเป้าหมายให้เกิดขึ้นภายใน 10 ปี<sup>13</sup> ซึ่งยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีของจีนนั้นได้สอดคล้องกับยุทธศาสตร์ “เปิดประตูด้านตะวันตกเฉียงใต้” ให้มณฑลยูนนานเป็นปากประตูของจีน เปิดออกสู่อาเซียนและอินเดียมาประมาณสิบปีแล้ว ซึ่งค่อนข้างประสบความสำเร็จ โดยเฉพาะในส่วนของไทย เพราะไทยก็หวังจะขยายธุรกิจกับตลาดใหญ่อ่างเงินด้วยเช่นกัน

โดยการที่จีนเปิดเขตการค้าเสรีกับไทยนั้น จีนคาดหวังผลประโยชน์ที่จะได้รับดังนี้<sup>14</sup>

1) ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ จีนต้องการแหล่งวัตถุดิบและทรัพยากรธรรมชาติจากนอกประเทศมากขึ้น โดยเฉพาะยางพารา และมันสำปะหลังจากไทย และแหล่งพลังงาน อีกทั้งยังต้องพึ่งเส้นทางการขนส่งผ่านภูมิภาคนี้ เพื่อไปผลิตสินค้าปลายน้ำไปขายตลาดโลก ดังนั้นไทยและอาเซียนจึงเป็นเพียงลูกโซ่ในห่วงโซ่การผลิต (supply chain) ของจีน นอกจากนี้จีนยังต้องการให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการระบายสินค้าสู่กลุ่มประเทศอาเซียนอีกด้วย

2) ผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศจีนต้องการโดดเดี่ยวอิทธิพลของไต้หวันในภูมิภาคนี้ รวมถึงการแข่งหน้าญี่ปุ่นในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับอาเซียน ซึ่งจีนต้องการใกล้ชิดอาเซียนเพื่อเป็นการรับประกันความมีเสถียรภาพของภูมิภาค และการเติบโตอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจจีน ไทยจึงเป็นเป้าหมายของจีนในการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าว

การดำเนินการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน สมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร สามารถแบ่งออกเป็น 2 ช่วง คือ ก่อนการลงนาม และหลังการลงนาม ดังต่อไปนี้

#### 4.2.1 การดำเนินการก่อนการลงนาม

การเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้แบ่งการดำเนินงานออกเป็น 2 กรอบ คือ กรอบภูมิภาค ซึ่งอยู่ภายใต้เขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน โดยมีไทยเป็นหัวหน้าคณะเจรจาฝ่ายอาเซียน ครอบคลุมการเปิดเสรีสินค้า บริการ การลงทุน และความร่วมมือทางเศรษฐกิจ และกรอบทวิภาคี

<sup>13</sup> Daojiong Zha, “The politics of China-ASEAN economic relations: Assessing the move towards a free trade area, ” in *Asian Regional Governance: Crisis and change*, ed. Kanishka Jayasuriya (London: Routledge Curzon, 2004), pp. 248-250. และ “จีนเดินสายเจรจา FTA สถานนโยบายต่างประเทศ,” *ฐานเศรษฐกิจ* (27 พฤษภาคม 47).

<sup>14</sup> อัครศรี พานิชสาส์น, “ไทยได้ประโยชน์อะไรจากการเปิดเสรีอาเซียน-จีน,” *การสัมมนา 1 กรกฎาคม: เปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน* (25 มกราคม 2548). ห้อง แกรนด์บอลรูม โรงแรม ดิ เอ็มเมอรัลด์ ถ. รัชดาภิเษก กรุงเทพฯ.

เขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งดำเนินการภายใต้กรอบการค้าเสรีอาเซียน-จีน โดยเร่งให้มีผลการเปิดเสรีที่เร็วกว่ากรอบอาเซียน-จีน ทั้งนี้ การเจรจาของทั้ง 2 กรอบดำเนินการในลักษณะคู่ขนานกันไป

สำหรับการเจรจาจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างทั้งสองประเทศ เป็นผลมาจากผู้นำไทยและจีนได้ตกลงที่จะให้มีการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในระหว่างการเข้าร่วมการประชุมไป๋อ่าวเพื่อเอเชีย (Boao Forum For Asia) ณ ประเทศจีน เมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2002 และให้เริ่มจากสาขาที่มีความพร้อมก่อน การเจรจาได้ดำเนินไปควบคู่กับเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน จึงต้องเจรจาให้สอดคล้องกัน รวมทั้งให้มีการลดภาษีกลุ่มแรก (Early Harvest: EH) ด้วย ซึ่งไทยได้เสนอสาขาผักและผลไม้<sup>15</sup>

เมื่อวันที่ 28 มิถุนายน ค.ศ. 2002 ได้มีการประชุมเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-จีน ครั้งที่ 1 ณ กรุงจาการ์ตา ประเทศอินโดนีเซีย ภายหลังจากการประชุมคณะเจรจาอาเซียน-จีน ครั้งที่ 2 โดยทั้ง 2 ฝ่ายมีความเห็นร่วมกันว่าจะต้องมีความสอดคล้องกับการเปิดในระดับอาเซียน-จีน และกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก และระยะเวลาจะต้องเร็วและลึกกว่าการจัดตั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เพื่อให้ได้ประโยชน์อย่างแท้จริง

การประชุมเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-จีน ครั้งที่ 2 ณ จังหวัดเชียงราย ประเทศไทย ภายหลังจากการประชุมคณะเจรจาอาเซียน-จีน ครั้งที่ 3 เมื่อวันที่ 2 สิงหาคม ค.ศ. 2002 ไทยได้เสนอประเด็นที่เห็นว่าจะร่วมมือกับจีน เช่น ความร่วมมือด้านการค้าชายแดน การเปิดตลาดบริการด้านการเงิน เป็นต้น ในขณะที่จีนเสนอว่าควรเน้นการเจรจาในกรอบอาเซียน-จีน ซึ่งข้อเสนอของไทยได้รวมไว้ภายใต้กรอบอาเซียน-จีนแล้ว อีกทั้งจีนไม่ประสงค์ที่จะมีการจัดประชุมอย่างเป็นทางการเนื่องจากมีข้อกังวลเกี่ยวกับความไม่พอใจของประเทศอาเซียนอื่น<sup>16</sup>

วันที่ 12-15 กันยายน ค.ศ. 2003 การหารือทวิภาคีระหว่างรัฐมนตรีกระทรวงพาณิชย์จีนและไทย ในการประชุมรัฐมนตรีเศรษฐกิจอาเซียนกับคู่เจรจาครั้งที่ 34 ณ ประเทศบรูไน ไทยได้เสนอให้ลดภาษีผลไม้ล่วงหน้า พร้อมกับสนับสนุนให้มีการขยายการค้าในสินค้านี้ในเขตภาคเหนือของไทยและทางตะวันตกของจีนโดยผ่านทางแม่น้ำโขง ซึ่งจะช่วยระบายสินค้าผลไม้ระหว่างกันได้มากขึ้น

การหารือทวิภาคีระหว่าง พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับนายจู่หรง จี เมื่อวันที่ 22 กันยายน ค.ศ. 2002 ในการประชุมเอเชีย-ยุโรป ครั้งที่ 4 ประเทศเดนมาร์ก ไทยยังผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีต่อไป โดยเห็นว่าจะมีประโยชน์ทั้งสองฝ่าย โดยเฉพาะการเริ่มจากกลุ่มผลไม้เป็นกลุ่มแรก ซึ่งจีนเห็นด้วยกับผลประโยชน์ที่จะเกิดขึ้น

<sup>15</sup> รุ่งนภา บุญยะนันท์, เขตการค้าเสรีไทย-จีน, กรมการค้าต่างประเทศ พฤษภาคม 2546  
[online].แหล่งที่มา: [http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta\\_th.cn.htm](http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta_th.cn.htm)

<sup>16</sup> เรืองเดียวกัน.



แต่ถึงอย่างไรการประชุมอย่างไม่เป็นทางการระหว่างเจ้าหน้าที่ระดับสูงของกระทรวงพาณิชย์ไทยและจีน เมื่อวันที่ 13 ตุลาคม ค.ศ. 2002 ไทยได้เสนอทางเลือกให้กับจีนโดยให้การลดภาษีผลไม้เป็นการลดโดยสมัครใจระหว่างไทยและจีน โดยให้เริ่มเร็วกว่าการลดภาษีภายใต้การภาษีสินค้ากลุ่มแรกของอาเซียน-จีน 1 ปี แต่จีนเห็นว่าการลดภาษีผักผลไม้ดังกล่าวรวมอยู่ในกรอบอาเซียน-จีน อยู่แล้ว ซึ่งเริ่มในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2004 เป็นต้นไป และจะเริ่มลดภายในปี ค.ศ. 2003 เป็นไปได้ยากในทางปฏิบัติ จึงอยากให้ความสำคัญกับการเจรจาอาเซียน-จีนก่อน

การหารือระหว่างนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร กับอดีตนายกรัฐมนตรีจู หงจี เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 ระหว่างการเยือนจีน ในส่วนเกี่ยวกับการเร่งเปิดเสรีการค้าระหว่าง ไทย-จีน โดยฝ่ายไทยได้ขอทราบท่าทีของจีนต่อข้อเสนอของไทยที่น่าจะมีการดำเนินการด้านการค้าเสรีในส่วนของไทยกับจีนขึ้นมาก่อน เนื่องจากมีความพร้อมสูงกว่าประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค โดยอาจเริ่มจากผัก ผลไม้ ก่อน แล้วค่อยๆ ขยายไปสู่สินค้าอื่นๆ ที่ทั้งสองฝ่ายมีความพร้อมร่วมกันต่อไป ซึ่งฝ่ายจีนโดยนายกรัฐมนตรีจูหงจี ให้ทัศนะว่ายังมีอาเซียนหลายประเทศที่ยังหวาดระแวงต่อท่าทีของจีน เกรงว่าหากจีนกับไทยดำเนินการกันในกรอบทวิภาคี ย่อมจะทำให้จีนถูกประเทศเพื่อนบ้านหวาดระแวงมากขึ้น เพื่อความสบายใจของทุกฝ่ายจึงขอให้การลดภาษีศุลกากรระหว่างกันเหลือร้อยละ 0 สำหรับสินค้าผักและผลไม้บรรจุเข้าในการลดภาษีสินค้ากลุ่มแรก (Early Harvest) ภายใต้กรอบใหญ่ของเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน

เมื่อวันที่ 25-28 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2003 กระทรวงพาณิชย์ได้เสนอร่างความตกลงยกเลิกภาษีสินค้าผักและผลไม้ ซึ่งเป็นความตกลงพิเศษเฉพาะระหว่างไทยกับจีน แต่อยู่ภายใต้กรอบการทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีนให้ฝ่ายจีนพิจารณา ซึ่งจีนไม่ขัดข้องในหลักการแต่เนื่องจากในช่วงเวลาดังกล่าวจีนอยู่ในระหว่างการเปลี่ยนคณะผู้บริหารจึงขอเวลาเพื่อพิจารณาตอบกลับ<sup>17</sup>

กระทรวงพาณิชย์ได้จัดประชุมคณะกรรมการเตรียมความพร้อมเขตการค้าเสรี เมื่อวันที่ 18 เมษายน ค.ศ. 2003 โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์เป็นประธาน ซึ่งในส่วนของ การเตรียมความพร้อมสำหรับการเปิดเสรี ผัก-ผลไม้ ที่ประชุมมีมติให้ตั้งคณะทำงานและให้ภาคเอกชนเป็นแกนนำหรือร่วมกันกับหน่วยงานของภาครัฐที่เกี่ยวข้องจัดทำแผนการตลาดและการส่งเสริมการส่งออกสู่ตลาดจีน

เมื่อวันที่ 29 เมษายน ค.ศ. 2003 ในการหารือกับนายกรัฐมนตรีเวินเจี๋ยเป่า ระหว่างการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งพิเศษว่าด้วยโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันรุนแรง (Severe Active Respiratory Syndrome: SARS) ซึ่งผลหารือทั้งสองครั้ง ทั้งสองฝ่ายเห็นชอบให้มีการเร่งลดภาษีสินค้าผักผลไม้ระหว่างกัน ภายใต้กรอบการลดภาษีสินค้ากลุ่มแรกของความตกลงเขตการค้าเสรี

<sup>17</sup> กองเศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ, การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน, [online].

อาเซียน-จีน และสามารถสรุปผลการเจรจาในความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าและผลไม้ระหว่างไทย-จีน ระหว่างกระทรวงพาณิชย์ทั้งสองฝ่าย

ในที่สุดได้มีการลงนามอย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ณ ที่บ้านพักรับรองเตี้ยวหยูโต (Daioyuthai State House) กรุงปักกิ่ง สาระสำคัญของความตกลงครอบคลุมเรื่องการลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ทุกรายการตามพิกัดศุลกากรตอนที่ 07-08 (116 รายการ ตามหลักพิกัดศุลกากร 6 หลัก) ให้เหลือร้อยละ 0 ภายในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003<sup>18</sup> ซึ่งผลจากการลงนามครั้งนี้ยังเป็นการวางแนวทางขยายขอบเขตสำหรับการเจรจาเปิดเสรีในสินค้าอื่นๆ ระหว่างไทยและจีน สู่การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีนอย่างสมบูรณ์ในที่สุด<sup>19</sup>

#### 4.2.2 การดำเนินการหลังการลงนาม

หลังจากได้มีการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน อย่างเป็นทางการเมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 สามารถแบ่งการดำเนินการดังนี้คือ การเจรจาหลังการลงนาม การผลักดันนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องในการขยายผลเขตการค้าเสรีไทย-จีน นโยบายของจีนที่มีผลต่อเขตการค้าเสรีไทย-จีน และการดำเนินการของภาคเอกชนหลังเปิดนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งสามารถกล่าวได้ดังต่อไปนี้

##### 4.2.2.1 การเจรจาหลังการลงนาม

รัฐบาลได้มีนโยบายแนวทางเพื่อขยายผลเขตการค้าเสรี เพื่อเร่งรัดยุทธศาสตร์ขยายสู่ทางการส่งออก โดยมีกิจกรรมส่งเสริมการส่งออกในตลาดจีน ซึ่งได้มีการดำเนินการดังต่อไปนี้ เช่น ศึกษาข้อมูลระบบภาษีและกฎระเบียบภายในของประเทศจีนในมณฑลต่างๆ ที่สำคัญ การเข้าร่วมงานแสดงสินค้าในจีน ในหมวดสินค้าอาหาร และสินค้าทั่วไป สร้างกลยุทธ์ในการเข้าตลาดโดยทำ Marketing survey สร้างภาพลักษณ์สินค้าไทย จัดกิจกรรมส่งเสริมการขาย ผักผลไม้สด/แปรรูป และลำไยอบแห้งร่วมกับห้างสรรพสินค้า จัดไทยแลนด์เอ็กซ์โปขึ้น ศูนย์กระจายสินค้า ส่งกองทัพนักธุรกิจการค้าระหว่างประเทศ (Intertrader) และเจาะตลาดรายภูมิภาค ภาคตะวันออก การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การพัฒนาสินค้าให้เหมาะกับตลาด การพัฒนาบุคลากร โดยการจัดสัมมนาเผยแพร่ความรู้ อีกทั้งมีการพัฒนาทั้งด้านเศรษฐกิจและการค้า เช่น เชียงไฮ้ เจียงซู เจ้

<sup>18</sup> ดูเพิ่มเติมภาคผนวก ก และภาคผนวก ข

<sup>19</sup> สำนักเอเชียตะวันออก กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน, (มิถุนายน 2546) [online]. แหล่งที่มา:

[http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/thai\\_fta\\_1146.asp?g\\_id=152&f\\_id=3255](http://www.dtn.moc.go.th/web/147/152/thai_fta_1146.asp?g_id=152&f_id=3255)

อเจียง ปักกิ่ง เทียนจิน ซานตง เหลียวหนิง จี๋หลิน เฮยหลงเจียง กวางตุ้ง ผู้เจี้ยน ภาคตะวันตก ที่มีศักยภาพ ได้แก่ ญูนนาน เสฉวน ฉิงตู ฉงชิ่ง<sup>20</sup> เป็นต้น

นอกจากนี้กระทรวงพาณิชย์ได้จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการพิเศษเคลื่อนที่เร็ว (Special Task Forces: STF) 4 คณะ คณะดังกล่าวจะทำหน้าที่เร่งเจาะตลาด กระจายสินค้า และแก้ไขปัญหาที่เป็นอุปสรรคทางการค้า ตลอดจนส่งเสริมให้นักธุรกิจเข้าไปขายสินค้าในเมือง/มณฑลต่าง ๆ ของจีนมากขึ้น โดยแต่ละคณะจะรับผิดชอบดูแลเมืองต่างๆ ดังนี้<sup>21</sup>

- คณะที่ 1: ภาคเหนือ ได้แก่ ปักกิ่ง เทียนจิน เหอเป่ย์ ซานซี เหลียวหนิง จี๋หลิน เหอหลงเจียง มงโกเลียใน

- คณะที่ 2: ภาคตะวันออก ได้แก่ เซี่ยงไฮ้ เจียงซู เจ้อเจียง อานฮุย ซานตง

- คณะที่ 3: ภาคใต้ ได้แก่ กวางโจว กวางตุ้ง ไห่หนาน กวางสี หูเป่ย์ เจียงซี กุ้ยโจว หูหนาน ผู้เจี้ยน

- คณะที่ 4: ภาคตะวันตก ได้แก่ คูนหมิง ญูนนาน เสฉวน ฉงชิ่ง ซานซี เหอหนาน หึงเซี่ยะ

โดยการขยายช่องทางเพื่อส่งเสริมการส่งออกในตลาดจีนนั้น มีสินค้าเป้าหมายได้แก่ รถยนต์และชิ้นส่วน ยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า สินค้าแฟชั่น สินค้าอาหาร ผลิตภัณฑ์พลาสติก สินค้าเสริมความงามและสุขภาพ เฟอร์นิเจอร์ และธุรกิจบริการ เป้าหมายได้แก่ ร้านอาหารไทย สปา คู่ซ่อมรถยนต์ บริการด้านสุขภาพ/พยาบาล กิจกรรมเสริมความงาม กิจกรรมตัด/เย็บเสื้อผ้า ธุรกิจบันเทิง/การท่องเที่ยว การศึกษา

หน่วยปฏิบัติการพิเศษเคลื่อนที่เร็วหรือ STF นั้นได้มีแผนการปฏิบัติงาน ได้แก่ จัด Study Mission เพื่อสำรวจตลาดเชิงลึก จัด Export Rally เพื่อพบปะเจรจาผู้นำเข้า จัดสัมมนาแก่ผู้ส่งออกไทย และจัด Mini Exhibition และ Joint Promotion เพื่อให้ผู้บริโภครู้จักสินค้าไทย ที่ผ่านมานับตั้งแต่จัดตั้งหน่วยปฏิบัติการพิเศษเคลื่อนที่เร็วจนถึงเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 ได้มีผลการปฏิบัติงานดังต่อไปนี้<sup>22</sup>

<sup>20</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ยุทธศาสตร์การทำ FTA อาเซียน-จีน/ไทย-จีน (26 กุมภาพันธ์ 2547). และ กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์, **สู่ทางการขยายการส่งออกสู่ตลาดออสเตรเลีย จีน อินเดีย** (ข้อมูลประกอบการสัมมนาเรื่อง “FTA กับโอกาสทางการค้า” วันที่ 19 สิงหาคม 2547 ณ ห้อง 30404 ชั้น 4 อาคารริมน้ำ กระทรวงพาณิชย์)

<sup>21</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **การเตรียมความพร้อมและความโปร่งใสในการทำ FTA ของไทย** (1 กันยายน 2547) [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com/>.

<sup>22</sup> **แผนการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการพิเศษ STF ปีงบประมาณ 2548** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com/>.

- คณะที่ 1 - ในช่วงเดือนมกราคม-กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 จัด Study Mission เพื่อสำรวจตลาดเชิงลึก ไปเมืองต้าเหลียน/มณฑลเหลียวหนิง และเมืองชิงเต่า/มณฑลซานตง
- คณะที่ 2 - ในช่วงเดือนตุลาคม-พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ได้จัด Study Mission ไปนครเซี่ยงไฮ้เพื่อพบปะกับร้านสะดวกซื้อ ซึ่งสามารถเป็นช่องทางการจำหน่ายสินค้าไทย และไปเมืองอู่เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการจัดตั้ง Thailand Market Place รวมทั้งการจัดงาน Thailand Exhibition ที่นครหนานจิง
- ในช่วงเดือนพฤศจิกายน-ธันวาคม ค.ศ. 2004 ได้จัดสัมมนาสู่ทางการค้าไทยกับจีนแก่ผู้ส่งออก
  - ในช่วงเดือนมกราคม ค.ศ. 2005 ได้จัด Study Mission ครั้งที่ 2 เพื่อประสานงานและติดตามความคืบหน้าในการจัด Export Rally ณ นครเซี่ยงไฮ้ เมืองอู่ นครหนานจิง
  - ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ค.ศ. 2005 จัด Export Rally เพื่อพบปะเจรจากับผู้นำเข้า
- คณะที่ 3 - ในช่วงเดือนกันยายน-ธันวาคม ค.ศ. 2004 จัด In-store Promotion ร่วมกับห้าง Di Yi ที่เมืองไห่โข่ว
- ในช่วงเดือนตุลาคม-ธันวาคม ค.ศ. 2004 จัด Advance Mission 2 ครั้ง ไปเมืองเซี่ยเหมินเพื่อพบปะสมาคมผู้ค้าปลีกและตลาดกลางผลไม้ และไปเมืองอู่ฮั่นเพื่อพบปะสมาคมผู้ค้าปลีกและหาหุ้นส่วนร้านอาหารไทย
  - ในช่วงเดือนกุมภาพันธ์-มีนาคม ค.ศ. 2005 จัด Study Mission เมืองซานซี ไปศึกษาตลาดเชิงลึก
- คณะที่ 4 - ในช่วงเดือนตุลาคมและพฤศจิกายน ค.ศ. 2004 จัด Study Mission 2 ครั้ง ไปศึกษาตลาดเชิงลึกครั้งแรกไปศึกษาตลาดเมืองซีอาน เมืองลาซา เมืองหนิงเซี่ย เมืองชิงไห่ เมืองกานซู ครั้งที่ 2 ไปศึกษาตลาดเมืองคุนหมิง เมืองจิ่งหนิง เมืองกุ้ยหลิน เมืองเฉิงตู นครฉงชิ่ง

ในวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2004 นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ และนายหลี ฉาง เจียง รัฐมนตรีว่าการกระทรวงควบคุมคุณภาพและตรวจสอบกักกันโรค (Administration of Quality Supervision and Inspection and Quarantine: AQSIQ) ได้ลงนามในบันทึกข้อตกลงความเข้าใจร่วมกัน ว่าด้วยความร่วมมือสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช โดยทั้ง 2 ประเทศ จะให้การยอมรับมาตรฐานการตรวจสอบรับรองสินค้าเกษตรและอาหารร่วมกัน

ช่วยลดอุปสรรคการส่งออกสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีไทย-จีนกรอบความร่วมมือดังกล่าว จะเป็นกรอบดำเนินงานด้านมาตรฐานสินค้าเกษตรและอาหารระหว่างไทยกับจีน โดยจะมีการสร้างกลไกการดำเนินงานแก้ปัญหาด้านมาตรฐานและปัญหาสุขอนามัย และสุขอนามัยพืชสินค้าเกษตรและอาหารระหว่างกัน พร้อมทั้งจัดทำมาตรฐานการยอมรับที่เท่าเทียมกันของสินค้าทั้ง 2 ประเทศ และมีการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับกฎระเบียบ ด้านมาตรฐานการตรวจสอบรับรองและการกักกัน นอกจากนี้ ทั้ง 2 หน่วยงานจะร่วมกันพัฒนาระบบการตรวจสอบย้อนกลับ และการแจ้งปัญหาที่เกิดขึ้นให้แต่ละฝ่ายทราบ ซึ่งหากมีปัญหาทางเทคนิคเกิดขึ้น ประเทศผู้นำเข้าจะต้องพิจารณาปัญหาของสินค้าเป็นรายชิพเมนต์เท่านั้น โดยไม่พิจารณาเป็นปัญหาของระบบตรวจสอบของประเทศผู้ส่งออกทั้งระบบ ซึ่งกระทบต่อการส่งออกสินค้าในชิพเมนต์อื่นๆ ด้วย<sup>23</sup>

ในขณะเดียวกัน กรมส่งเสริมการส่งออก กระทรวงพาณิชย์ ได้มีนโยบายที่จะเร่งส่งเสริมการส่งออกผลไม้ไทยที่จะออกสู่ตลาดมาก เช่น ทูเรียน เงาะ มังคุด ลิ้นจี่ ลำไย ไปตลาดต่างประเทศให้มากขึ้นภายใต้ชื่อ สวีตตี้ไทยแลนด์ 2004 หรืองานฟู้ด เฟสติวัล 2004 โดยจะเริ่มจากประเทศที่ขอรับประทานและคุ้นเคยกับผลไม้จากไทย เช่น จีน ฮ่องกง ญี่ปุ่น สิงคโปร์ ฟิลิปปินส์ และอินโดนีเซีย<sup>24</sup> ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีของไทย เพื่อให้การค้ามีการขยายตัวมากขึ้น โดยจีนเป็นประเทศหนึ่งที่เป็นเป้าหมายในการส่งออกผลไม้ของไทย

เมื่อวันที่ 14-18 กรกฎาคม ค.ศ. 2004 พล.อ.ชวลิต ยงใจยุทธ รองนายกรัฐมนตรีด้านเศรษฐกิจ และ ดร.สมคิด จาตุศรีพิทักษ์ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง ได้นำคณะผู้บริหารระดับสูงจากภาคราชการและเอกชน เยือนจีนเพื่อเข้าร่วมประชุมคณะกรรมการร่วมระหว่างไทย-จีนว่าด้วยความร่วมมือด้านการค้า การลงทุน และเศรษฐกิจ (Joint Commission: JC) ประจำปี 2004 ณ กรุงปักกิ่ง สำหรับประเด็นหลักในการประชุมครั้งนี้คือ การเจรจาแก้ไขปัญหาการค้าเขตการค้าเสรีกับจีน โดยได้มีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการค้าเพื่อเร่งรัดการเปิดการค้าเสรีในสินค้าประเภทผัก และผลไม้ให้รวดเร็วขึ้นและเพื่อขจัดปัญหาอุปสรรคทางการค้าที่จะเกิดขึ้น ทั้งสองฝ่ายตกลงส่งเจ้าหน้าที่ด้านสาธารณสุขมาตรวจสอบที่ประเทศผู้ส่งออก และกำหนดให้มี express lane ใน 4 เมือง คือ ปักกิ่ง เทียนจิน เซียงไฮ้ และกว่างโจว เพื่อให้เกิดความสะดวกในการขนส่งสินค้าและทำให้เกิดความรวดเร็วมากขึ้นในจีน<sup>25</sup>

<sup>23</sup> "ไทย-จีนตกลงยอมรับร่วมมาตรฐานอาหาร," **กรุงเทพธุรกิจ** (13 เมษายน 2547).

<sup>24</sup> "พาณิชย์วางแผนประชาสัมพันธ์ผลไม้ไทยในต่างประเทศ," **คม ชัด ลึก** (14 เมษายน 2547).

<sup>25</sup> "จีวี นำทีมถกจีนวางปมFTA เคลียร์อุปสรรคให้เสร็จใน 3 เดือน/พร้อมคุยสัญญา 16 ฉบับ,"



วันที่ 27-31 ตุลาคม ค.ศ. 2004 นายเกอ์ จื่อหลง ผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงควบคุมคุณภาพ และตรวจสอบกักกันโรคสาธารณสุขรัฐประชาชนจีน หรือ AQSIQ พร้อมคณะเดินทางมาเยือนไทย การมาเยือนครั้งนี้ เป็นผลมาจากการลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกันว่า ด้วยความร่วมมือด้าน สุขอนามัยและสุขอนามัยพืชเมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2004 การมาเยือนไทยในครั้งนี้อย่างได้ลง นามในพิธีสารว่าด้วยข้อกำหนดด้านการกักกันโรค และการตรวจสอบสินค้าผลไม้ทั้งที่ส่งออกจาก ไทยไปจีนและจากจีนมาไทย ผลไม้ของไทยที่ส่งไปจีนที่ลงนามในครั้งนี้อยู่ประกอบด้วย มะม่วง ทุเรียน ลำไย ลิ้นจี่ และมังคุด ส่วนผลไม้ที่ส่งจากจีนมาไทย ได้แก่ แอปเปิล แพร์ พืชสกุลส้ม องุ่น และพุทรา ดังนั้นเพื่อให้สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ทั้งสองจึงกำหนดให้ขึ้นทะเบียนสวนผลไม้ ที่จะส่งออกดังกล่าว รวมทั้งโรงคัดบรรจุและผู้ส่งออกด้วย โดยอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของ หน่วยงานทั้งสอง และแจ้งรายชื่อที่ขึ้นทะเบียนไว้ให้แต่ละฝ่ายทราบ รวมทั้งต้องมีการระบุ หมายเลขทะเบียนลงในภาชนะบรรจุสินค้าให้ชัดเจน เพื่อให้ด้านนำเข้าแต่ละฝ่ายทำการตรวจสอบ ได้<sup>26</sup>

ทางด้านกรมวิชาการเกษตรได้จัดเตรียมความพร้อมรับมือกับการเปิดเขตการค้าเสรี ทั้ง ด้านบุคลากร ห้องปฏิบัติการและเครื่องมืออุปกรณ์ที่จะใช้ตรวจสอบคุณภาพสินค้าเกษตร ทั้ง พืชผักและผลไม้ที่นำเข้า-ส่งออก รวมทั้งสินค้าที่บริโภคในประเทศให้มีคุณภาพ มีมาตรฐาน ปลอดภัยไร้สารพิษตกค้างและมีสุขอนามัยเท่าเทียมกัน หลังจากเกิดปัญหาและอุปสรรคในการ เปิดเขตการค้าไทย-จีน เนื่องจากการทะลักเข้ามาของผักและผลไม้ของจีนที่ไม่ได้มาตรฐานและมี สารพิษตกค้าง โดยได้กำหนดให้มีการดำเนินงานในมาตรการความปลอดภัยด้านพืช 6 มาตรการ คือ 1) มาตรฐานการผลิต 2) มาตรการรับรองคุณภาพโดยการตรวจสอบสารพิษตกค้าง 3) มาตรการด้าน ห้องปฏิบัติการวิเคราะห์สารพิษตกค้าง 4) มาตรการออกไปรับรองสาร พืช ตกค้าง 5) มาตรการ ด้านกฎหมาย และ 6) มาตรการตรวจสอบย้อนกลับ

มาตรการรับรองคุณภาพโดยการตรวจสอบสารพิษตกค้างในพืชผัก ผลไม้ ต้องเร่ง ดำเนินการอย่างเข้มงวดและต่อเนื่อง ทั้งการตรวจรับรองแหล่ง ผลิตของเกษตรกรตามระบบเกษตร ดีที่เหมาะสม (Good Agricultural Practice: GAP) ซึ่งได้กำหนดเป้าหมายในปี ค.ศ. 2004 จำนวน 56,875 สวน พร้อมกับดำเนินการตรวจรับรองโรงคัดบรรจุหีบห่อของผู้ประกอบการใน ระบบ (Good manufacturing Practice: GMP) รวมทั้งรับรองโรงงานผลิตสินค้าเกษตร โรงงาน แปรรูปสินค้าเกษตร รวมถึงโรงรมต่างๆ ตลอดจนรับรองระบบการผลิตของผู้ประกอบการ ที่มี

---

ล่าสุดภายใต้เขตการค้าเสรีกับประเทศคู่เจรจา (13 สิงหาคม 2547)[online]. แหล่งที่มา:

<http://www.thaichamber.com/template/community/bott/bott/download/fta-positions.doc>

<sup>26</sup> “เปิดกำแพงส่งผลไม้ไปจีน,” กรุงเทพธุรกิจ (12 ธันวาคม 2547).

เกษตรกรเครือข่ายที่ได้รับมาตรฐาน และผลผลิตผ่านกระบวนการบรรจุระบบมาตรฐาน จี เอ็ม พี ซึ่งผู้ประกอบการจะได้รับการรับรองระบบการผลิตตามโครงการความปลอดภัยอาหารด้านพืช (Food Safety)<sup>27</sup>

นอกจากนี้ ไทยและจีนยังได้มีการเจรจาแลกเปลี่ยนรับซื้อลำไยอบแห้งประจำปี 2003-2004 โดยที่ไทยจะนำลำไยอบแห้งแลกเปลี่ยนกับสินค้ายุโรปกรณี ประเภทรถยนต์เกะระล้อยางที่รัฐบาลจีนผลิตได้ ซึ่งจะใช้วิธีการค้าต่างตอบแทน (Barter Trade) ระหว่างรัฐต่อรัฐ รัฐบาลจีนได้แต่งตั้งให้บริษัทฟูเจี้ยน หลงจิ่ง อิมพอร์ต & เอ็กพอร์ต จำกัด เป็นตัวแทนการค้าที่จะซื้อขยาลำไยอบแห้งจากไทยในนามรัฐบาลจีน และได้มีการประชุมร่วมกันระหว่างกระทรวงกลาโหม กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ผู้แทนจีน และผู้แทนบริษัทฟูเจี้ยนเพื่อตกลงเงื่อนไขและราคาลำไยอบแห้ง<sup>28</sup>

#### 4.2.2.2 การผลักดันนโยบายที่มีความเกี่ยวข้องในการขยายผลเขตการค้าเสรี ไทย-จีน

ในช่วงการเจรจาเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน รัฐบาลได้ดำเนินนโยบายต่างๆ คู่ขนานเพื่อรองรับหลังการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรี ดังนี้

##### 1) การจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษ

รัฐบาลได้มีการเร่งรัดยุทธศาสตร์พัฒนาพื้นที่ภาคเหนือตอนบนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการขยายการค้าและการลงทุนที่เป็นผลจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน โดยรัฐบาลได้มีนโยบายจัดตั้งเขตเศรษฐกิจภาคเหนือ เพื่อเป็นศูนย์กลางการค้า การลงทุนกับประเทศเพื่อนบ้าน ซึ่งรัฐบาลต้องการที่จะผลักดันเรื่องนี้ เพื่อเชื่อมโยงการค้าการลงทุนกับจีนตอนใต้ อีกทั้งยังได้มีการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนเชียงราย โดยเฉพาะการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมพื้นที่อำเภอเชียงแสน

ตามมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ 19 มีนาคม ค.ศ. 2003 ได้ให้ความเห็นชอบกรอบปฏิบัติ ตามที่สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) เสนอโครงการนำร่องเขตเศรษฐกิจชายแดน ตามมาด้วยมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 29 กรกฎาคม ค.ศ. 2003 ที่มีมติเห็นชอบแนวทางปฏิบัติการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงราย เพื่อให้เกิดการลงทุนร่วม ไทย-จีนอย่างเป็นทางการจัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดนจังหวัดเชียงรายนั้นจะมี 4 เขตลงทุน ทั้งด้านการค้า พาณิชยกรรม การผลิต ขนส่ง และศูนย์แลกเปลี่ยนวัฒนธรรม เพื่อรองรับความร่วมมือเขตการค้าเสรี

<sup>27</sup> ชาวสารวิชาการเกษตร , “เปิดแนวรบตลาดค้าเสรี,” *แนวหน้า* (29 กันยายน 2547).

<sup>28</sup> “กรม.อนุมติลำไย แลกยานเกะระจีน 120คันมูลค่า2พันล้าน,” *กรุงเทพธุรกิจ* (30 เมษายน 2548).

ไทย-จีน เขตเศรษฐกิจพิเศษดังกล่าวได้มีการเดินหน้าอย่างรวดเร็ว นั่น ส่วนหนึ่งเป็นเพราะการผลักดันของรัฐบาลจีน ที่จะใช้พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ เปิดช่องทางให้กับภาคใต้ของจีนออกสู่ตลาดโลก โครงการดังกล่าวได้รับการอนุมัติจากคณะกรรมการการพัฒนาและปฏิรูปแห่งชาติของรัฐบาลจีนให้เริ่มดำเนินการได้แล้ว ฝ่ายจีนมีบริษัทควบคุมทรัพย์สินของรัฐ เขตพัฒนาอุตสาหกรรมเทคโนโลยีขั้นสูงประจำนครคุนหมิง เป็นตัวแทนที่เข้าร่วมประสานความร่วมมือกับการนิคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย (กนอ.) ของไทย ซึ่งจะเป็นบริษัทร่วมทุนไทย-จีน กลุ่มทุนไทย ที่ร่วมทุนด้วย คือกลุ่มบริษัท ปภามาศ จำกัด โดยผู้ประกอบการจีนลงนามบันทึกช่วยจำกับกลุ่มบริษัทร่วมทุนไทย-จีน ที่จะลงทุนก่อตั้งนิคมฯ ดังกล่าว 100 กว่าราย รวมมูลค่าลงทุนมากกว่า 500 ล้านดอลลาร์ (มากกว่า 2,500 ล้านบาท)<sup>29</sup>

แต่อย่างไรก็ตามการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมเชียงแสนต้องยกเลิกไป เนื่องจากการคัดค้านจากหลายฝ่ายทั้งประชาชน และนักวิชาการ เป็นต้น เมื่อที่ประชุมคณะรัฐมนตรีได้ตั้งข้อสังเกตไว้เมื่อวันที่ 23 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ว่า เชียงแสนเป็นเมืองประวัติศาสตร์และเป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญ ควรอนุรักษ์ไว้เพื่อเสนอเป็นมรดกโลก จึงให้มีการศึกษาทบทวนใหม่ มีข้อสรุปเบื้องต้นให้ย้ายจาก อำเภอเชียงแสน ไปตั้งที่ อำเภอเชียงของ ทำให้โครงการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมดังกล่าวต้องชะลอออกไปและเริ่มต้นใหม่อีกครั้ง อีกทั้งในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร ณ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2005 ยังได้เห็นชอบให้จัดตั้งพระราชบัญญัติเขตเศรษฐกิจพิเศษขึ้นด้วย เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวทางการค้า และการลงทุนที่มีผลมาจากการทำเขตการค้าเสรีด้วย

## 2) การพัฒนาระบบขนส่ง

นอกจากจะมีนโยบายพัฒนาพื้นที่ภาคเหนือตอนบนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เพื่อรองรับการเกิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน แล้ว รัฐบาลยังมีนโยบายจะพัฒนาการขนส่งต่อเนื่องหลายรูปแบบ (Multimodal Transport Operators) โดยจะมีการลงทุนครั้งใหญ่เพื่อปรับระบบการขนส่ง ซึ่งได้กำหนดยุทธศาสตร์การวางโครงสร้างพื้นฐาน และทำให้เกิดการลงทุนที่เหมาะสม โดยมีเป้าหมาย

<sup>29</sup> “ตามรอยเขตเศรษฐกิจชายแดนเหนือเชียงรายรุ่งแต่เริ่มถูกด้านแม่สอดร่วง,” ผู้จัดการรายวัน (15 มีนาคม 2547) [online]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/daily/DailyView.asp?NewsID=4764624677895>

“จัดตั้งนิคมเชียงรายปีนี้นจีนสนลงทุน2.5พันล.,” ผู้จัดการรายวัน (13 มกราคม 2547) [online]. แหล่งที่มา:

<http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10375&menu=theguide.search>

“เปิดอภิเษกโพรเจกต์การค้า - ลงทุนเชียงแสน ไทย – จีนผุดนิคมอุตสาหกรรมแห่งอาเซียน,” ผู้จัดการรายสัปดาห์ (24 กุมภาพันธ์ 2547).

คือต้องทำให้การขนส่งทุกระบบ ทั้งทางบก ทางน้ำ ทางอากาศต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน และมีราคาถูกที่สุด โดยรัฐบาลมีนโยบายชัดเจนที่จะสนับสนุนการลงทุนก่อสร้างและขยายท่าเรือน้ำลึก และมีแผนพัฒนาท่าเรือทั่วประเทศเพื่อรองรับจำนวนสินค้าที่เพิ่มขึ้น ได้แก่ การก่อสร้างท่าเรือเชียงแสน (แห่งแรก) และปรับปรุงท่าเรือเชียงของ เพื่อให้สอดคล้องกับความร่วมมือกลุ่มประเทศภูมิภาคแม่น้ำโขงตอนบน<sup>30</sup>

เมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2004 ถนนสายท่าซี้เหล็ก - เชียงตุง - เมืองลา (ชายแดนพม่า-จีน) ภายใต้ความร่วมมือระหว่าง ไทย - พม่า - จีน ได้เริ่มเปิดใช้อย่างเป็นทางการ โดยเป็นเส้นทางที่เชื่อมโยงระหว่างไทย-จีนตอนใต้ ซึ่งเส้นทางนี้สอดคล้องกับนโยบายมุ่งสู่ตะวันตกของรัฐบาลจีนและนโยบายการพัฒนาภาคเหนือตอนบนของไทย โดยเส้นทางนี้นับได้ว่าเป็นการรองรับการขยายตัวของเขตการค้าเสรีไทย-จีน อีกทั้งในการประชุมคณะรัฐมนตรีสัญจร ณ จังหวัดเชียงราย เมื่อวันที่ 11 มกราคม ค.ศ. 2005 ยังได้มีมติขยายเส้นทางรถไฟจากเชียงใหม่-เชียงราย เพื่อรองรับการเชื่อมโยงการคมนาคมทางรถไฟจากจีน-ลาว-ไทย ในอนาคต

นอกจากนี้เมื่อวันที่ 30 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ในการประชุมคณะรัฐมนตรี ได้อนุมัติหลักการเกี่ยวกับร่างกฎกระทรวงว่าด้วยการประกอบกิจการขนส่งระหว่างประเทศ เพื่อช่วยให้ผู้ประกอบการขนส่งรายย่อยที่อยู่ในบริเวณชายแดน สามารถประกอบกิจการขนส่งระหว่างประเทศ ประเภทไม่ประจำทาง เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายเปิดเสรีการค้า การลงทุนกับประเทศต่างๆ เพราะเดิมผู้ประกอบการขนส่งระหว่างประเทศ จะต้องเป็นบริษัทจำกัด หรือบริษัท จำกัด (มหาชน) หรือองค์กรรัฐเท่านั้น ซึ่งกฎระเบียบเดิมยังมีวิธีการเงื่อนไข การขออนุญาต อันเป็นอุปสรรคต่อการส่งเสริมธุรกิจการขนส่ง โดยมีเอกสารหรือขั้นตอนการยื่นขออนุญาตจำนวนมาก ทำให้เป็นภาระแก่ผู้ขออนุญาต ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูง<sup>31</sup>

### 3) คริวไทยสู่ครัวโลก

ครัวไทยสู่ครัวโลก เป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลพยายามผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีของรัฐบาล เนื่องจากไทยยังมีความเหมาะสมในด้านวัตถุดิบด้านการเกษตรจำนวนมากที่จะผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางอาหารของไทยในภูมิภาคเอเชียและโลก โดยการตั้งเป้าเปิดร้านอาหารไทยในต่างประเทศ จากที่มีอยู่ประมาณ 3,000 แห่ง เป็น 6,000 แห่ง ซึ่งวิธีการใช้โรดโชว์ชักจูงให้เปิดร้านอาหารกัน กิจกรรมหรืออุตสาหกรรมที่จะทำให้ไทยประสบความสำเร็จในการเป็นครัวของโลกมากที่สุดคือ การส่งเสริมให้คนไทยไปเป็นพ่อครัวในต่างประเทศ รองลงมาคือ อุตสาหกรรมสินค้าแปรรูปขั้นสูง และการขาย

<sup>30</sup> “วางยุทธศาสตร์ขนส่ง ดันไทยศูนย์กลางภูมิภาค,” ผู้จัดการรายวัน (4 มีนาคม 2547).

<sup>31</sup> “กรม.ไฟเขียวกิจการขนส่งระหว่างประเทศ,” กรุงเทพธุรกิจ (1 ธันวาคม 2547).



สมุนไพร (เครื่องแกง) ตามลำดับ แต่ผลที่ปรากฏ ออกมายังไม่เป็นที่พอใจ ปัญหาและอุปสรรค คือ การขาดการประชาสัมพันธ์ อย่างต่อเนื่องในต่างประเทศรองลงมาเป็นเรื่องของการขาดแคลนเครื่องมือในการตรวจสอบมาตรฐานที่เป็นที่ยอมรับของต่างประเทศ และปัญหาการกีดกันทางการค้าของต่างประเทศ ตามลำดับ

#### 4) จัดทำยุทธศาสตร์สินค้าเกษตรที่สำคัญ

การทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้ทำให้มูลค่าการนำเข้า-ส่งออกผักและผลไม้ระหว่าง 2 ประเทศขยายตัวอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะ มันสำปะหลัง ลำไย ซึ่งเป็นสินค้าที่มีมูลค่าการส่งออกสูงเป็นอันดับต้นๆ ดังนั้นกระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ประเภทสินค้าเหล่านี้ขึ้นเพื่อให้ครอบคลุมในการจัดการทุกๆ ด้าน นับตั้งแต่การผลิตจนถึงการวิจัยและการพัฒนา ดังตัวอย่างสินค้าดังนี้ เช่น

ยุทธศาสตร์ลำไย กระทรวงเกษตรและสหกรณ์จึงได้จัดทำยุทธศาสตร์ลำไยปี ค.ศ. 2004-2008 ประกอบด้วย 4 ยุทธศาสตร์ได้แก่ 1) ด้านการผลิต 2) ด้านการแปรรูป 3) ด้านการตลาด และ 4) ด้านการวิจัยและพัฒนา ความจำเป็นที่ต้องทำยุทธศาสตร์ลำไย เพราะว่าลำไยถือว่าเป็นพืชเศรษฐกิจที่สำคัญของประเทศชนิดหนึ่ง ที่ผ่านมามีรายได้เข้าประเทศปีละประมาณ 3,000-5,000 ล้านบาท และเป็นพืชที่ทำรายได้หลักให้กับเกษตรกรภาคเหนือของไทย ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับหลังจากดำเนินการตามยุทธศาสตร์ดังกล่าวคือ มูลค่าการส่งออกลำไยจะเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2003 ที่มีมูลค่าการส่งออก 5,000 ล้านบาท เป็น 10,000 ล้านบาทในปี ค.ศ. 2008 มูลค่าผลผลิตลำไยของเกษตรกร จากปี ค.ศ. 2003 ที่มีมูลค่า 6,327 ล้านบาท เป็น 12,742 ล้านบาท และชาวสวนลำไยจะมีรายได้จากครัวเรือนละ 61,832 บาท/ปี เป็น 140,515 บาท/ปี ทั้งนี้การดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายคาดว่าจะต้องใช้งบประมาณทั้งสิ้นประมาณ 594.89 ล้านบาท ซึ่งจะทำให้ไทยทรงความเป็นผู้ส่งออกลำไยอันดับหนึ่งของโลกตลอดไป<sup>32</sup>

#### 5) นโยบายส่งเสริมการลงทุนและการส่งออกในจีน

เมื่อวันที่ 1 กันยายน ค.ศ. 2004 นายสมพงษ์ วนาภา เลขาธิการคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุน (บีโอไอ) ได้เดินทางไปร่วมลงนามในบันทึกความเข้าใจ (เอ็มไอยู) ระหว่างบีโอไอ กับ China Council for Promotion of International Trade (CCPIT) ณ นครกว่างโจว มณฑลกว่างตุง ประเทศจีน โดยไทยต้องการให้จีนมาลงทุนในอุตสาหกรรมเกี่ยวกับยาง ยานยนต์ และ อิเล็กทรอนิกส์ พร้อมกับขอให้จีนเปิดการลงทุนในอุตสาหกรรมก่อสร้างแก่ไทย โดยเฉพาะการรองรับโครงการขนาดใหญ่ เช่น มหกรรมกีฬาโอลิมปิกที่มหานครปักกิ่ง ในปี ค.ศ. 2008 และ

<sup>32</sup> “เกษตรคลอดยุทธศาสตร์ลำไยผืนอีก 5 ปียอดส่งหมื่นล..” **ฐานเศรษฐกิจ** (14 เมษายน 2547)



World Expo ที่นครเซี่ยงไฮ้ ในปี 2010 ซึ่งในการลงนามในครั้งนี้อถือเป็นการต่อยอดการลงทุน เนื่องจากประเทศจีนมีพื้นที่กว้างขวางมาก จึงต้องทำการเจาะตลาดแต่ละมณฑล โดยที่ผ่านมากรมส่งเสริมการลงทุนได้ลงนามบันทึกความเข้าใจกับหน่วยงานส่งเสริมการค้าและการลงทุนของจีนไปแล้ว 5 แห่ง ได้แก่ ปักกิ่ง คุนหมิง เซี่ยงไฮ้ เสฉวน และเจียงซู โดยมีมณฑลกว่างตุ้งเป็นลำดับที่ 6 ซึ่งมีความสำคัญที่สุดในเชิงยุทธศาสตร์ทางการค้าของไทย<sup>33</sup>

นอกจากจะส่งเสริมในการลงทุนแล้ว รัฐบาลยังมีเป้าหมายการส่งออกไปจีนให้สูงขึ้นอีกด้วย ซึ่งในปี ค.ศ. 2003 มีการขยายตัวการส่งออกถึงร้อยละ 40 และเพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพในการส่งออกดังกล่าวรัฐบาลได้มีการจัดตั้งศูนย์การค้าของไทยในเมืองที่สำคัญ คือ ปักกิ่ง กว่างโจว คุนหมิง และฮ่องกง โดยเฉพาะที่ฮ่องกงนั้นรัฐบาลจะอาศัยความเชี่ยวชาญและประสบการณ์ของบริษัทเอกชนในการวิจัยตลาดจีน ซึ่งรัฐบาลคาดว่าศูนย์ที่ฮ่องกงนี้จะมืบทบาทเชื่อมโยงบริษัทการค้าและนักธุรกิจระหว่างประเทศ จะทำให้สินค้าไทยได้รับความนิยมในตลาดจีนได้ดีขึ้น<sup>34</sup>

#### 4.2.2.3 นโยบายของจีน

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่าจีนนั้นใช้เขตการค้าเสรี เป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการเปิดประตูการค้าและขยายการลงทุน โดยจีนได้จัดทำแผนแม่บทในการพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศ ซึ่งภายใต้แผนแม่บทดังกล่าว รัฐบาลจีนได้วางนโยบายส่งเสริมการพัฒนาความสามารถในการแข่งขันขององค์กร ทั้งของภาครัฐและเอกชนควบคู่กันไป รัฐบาลจีนกำลังเร่งกระตุ้นการลงทุนในภาคตะวันตกด้วยการให้สิทธิพิเศษและส่งเสริมให้มีการลงทุนระยะยาวในสาขาต่างๆ เช่น การเกษตร การนิเวศวิทยา สวัสดิการสังคม เทคโนโลยี การศึกษา วัฒนธรรม และการอนุรักษ์ของโบราณ โดยการเปิดโอกาสให้นักลงทุนต่างชาติเข้าไปทำธุรกิจในภาคตะวันตกและภาคกลางของจีนมากขึ้น ในสาขาอุตสาหกรรมแร่ เกษตรกรรม และด้านบริการ โดยจะได้รับสิทธิพิเศษทั้งทางด้านภาษีและการใช้ที่ดิน อีกทั้งรัฐบาลจีนยังมีนโยบายที่จะให้การสนับสนุนต่อธุรกิจที่มีต้นทุนสูงและมีระยะการคืนทุนนาน ให้มีโอกาสในการขยายกิจการได้มากขึ้นได้แก่ ธุรกิจที่เกี่ยวกับพลังงาน การขนส่ง สิ่งก่อสร้างพื้นฐานของเมือง เช่น ถ่านหิน น้ำมัน ก๊าซ และไฟฟ้า รวมทั้ง อุตสาหกรรมบำบัดน้ำเสียและขยะ เป็นต้น ทั้งนี้การเร่งกระตุ้นการลงทุนดังกล่าว สืบเนื่อง

<sup>33</sup> “ฟุ้งFTAไทยได้ดุลจีน-ทักษิณไม่คิดนำเข้าเอเชีย,” ผู้จัดการรายวัน (4 กันยายน 2547) [online].

แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=947000047908&>

[Keyword=%b7%d1%a1%c9%d4%b3](http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=947000047908&Keyword=%b7%d1%a1%c9%d4%b3)

<sup>34</sup> Charoen Kittikanya, “Target for export growth to China revised upward,” Bangkok Post (July 17, 2004) [Online]. available from: <http://www.ftawatch.org/cgi-bin/content/news/show.pl?0495>

จากนโยบาย “มุ่งตะวันออก” ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อลดช่องว่างทางเศรษฐกิจระหว่างประชากรในพื้นที่ภาคตะวันตกกับภาคตะวันออกของจีนที่ยังมีความแตกต่างกันมาก<sup>35</sup>

นอกจากนี้ รัฐบาลปักกิ่งยังนำเอานโยบาย “เดินออกไป” หรือ “Go Out” มาใช้กับรัฐวิสาหกิจของจีน โดยเริ่มต้นด้วยการคัดเลือกบริษัทนำร่องขึ้นมา และจัดหาเงินทุน และเงินกู้เพื่อสนับสนุนให้บริษัทเหล่านี้ออกไปลงทุนนอกประเทศ โดยเน้นหนักที่ประเทศในเอเชีย อาทิ สนับสนุนให้ไปร่วมลงทุนในโครงการขุดเจาะน้ำมัน หรือก๊าซธรรมชาติในต่างประเทศ และจีนยังมีการรวมตัวของ 7 มณฑลและ 2 เขตปกครองพิเศษ ทางตะวันออกเฉียงใต้ของจีน (Pan-Pearl River Delta Regional Cooperation and Development Forum) “เขตร่วมมือการค้าทางใต้” ซึ่งประกอบไปด้วย ยูนนาน กุ้ยโจว กวางตุ้ง ฝูเจี้ยน เจียงสี หูหนาน กวางซี ไหล่หล่า และซีชว่น หลักการใหญ่คือ การสร้าง “เขตปลอดภาษี” ด้วยการยกเลิกกำแพงภาษีต่อกันและกัน เพื่อสามารถทำมาค้าขายกันเองให้คล่องตัวมากขึ้น การเดินทางตาม “แนวโน้มของโลก” เพื่อสร้างศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันของภูมิภาคทางใต้ของจีน<sup>36</sup>

จีนได้เล็งเห็นประโยชน์ของการตั้งฐานการผลิตในประเทศไทยเพื่อ ก้าวเข้าไปสู่ตลาดอาเซียนและประเทศเจรจาคู่ค้าของไทยเช่นเดียวกันไทยจะกลายมาเป็นศูนย์กลาง เมืองหน้าด่านทางด้านการคมนาคมขนส่ง ทางบก ทางทะเล ทางอากาศ ซึ่งปัจจุบันถนนเชื่อม ระหว่างเชียงราย เข้าพม่า ต่อเนื่องไปถึงยูนนานเสร็จแล้ว (โครงการนี้ได้รับเงินสนับสนุนจาก ADB) และมีโครงการต่อเนื่องเข้าไปถึงอินเดีย อีกทั้งจีนได้วางแผนเข้ามาสร้างนิคมอุตสาหกรรม ณ จังหวัดเชียงรายเพื่อใช้เป็นฐานการผลิตเพื่อการส่งออกเช่นเดียวกัน

นอกจากนี้ นายหลิน เฟิง ผู้ช่วยอธิบดีกรมส่งเสริมการค้า มณฑลยูนนาน ได้นำผู้แทนภาครัฐและเอกชนกว่า 30 องค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งออกผักผลไม้มาแสวงหาช่องทางส่งออก ผักผลไม้มายังภาคเหนือตอนบนของประเทศไทยว่า การเดินทางเข้ามาครั้งนี้ถือเป็นครั้งแรกหลังจากที่ไทยและจีนมีการเปิดเสรีทางการค้าผักและผลไม้ตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 2003<sup>37</sup> ซึ่งการเปิดเขตการค้าเสรี นักธุรกิจชาวจีนเห็นว่าเป็นการส่งเสริมการค้าโดยตรงระหว่างทั้ง 2 ประเทศ

<sup>35</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, **จีนเสนอสิทธิพิเศษแก่นักลงทุน หวังปรับสมดุลเศรษฐกิจในประเทศไทย** (9 กันยายน 2547) [online]. แหล่งที่มา: [http://www.dtn.moc.go.th/web/62/566/9-Sep-47.asp?g\\_id=566&f\\_id=3983](http://www.dtn.moc.go.th/web/62/566/9-Sep-47.asp?g_id=566&f_id=3983)

<sup>36</sup> “จีนได้รวมตัวแข่งเชิงไฮ้ ศักยภาพใหม่สำหรับไทย,” **กรุงเทพธุรกิจ** (7 มิถุนายน 2547).

<sup>37</sup> “ยูนนาน” ขนผู้แทนค้าบุกไทย ใช้ FTA เปิดตลาดผักผลไม้ให้จีน,” **ประชาชาติธุรกิจ** (15 เมษายน 2547).

มากขึ้น เพราะจีนและไทยไม่มีพรมแดนทางบกติดต่อกัน และเห็นว่าจะเป็นการลดค่าใช้จ่ายในการขนส่งมายังไทยให้ถูกลงอีกด้วย<sup>38</sup>

#### 4.2.2.4 การดำเนินการของภาคธุรกิจเอกชนหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

ในขณะเดียวกันภาคเอกชนก็ได้มีการปรับตัว เพื่อเตรียมพร้อมและตอบรับกับการขยายตัวทางการค้าที่เกิดขึ้นหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน สามารถแบ่งกลุ่มทุนนักธุรกิจ ได้เป็น 4 กลุ่มใหญ่ คือ 1) กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ 2) หอการค้าไทยและสภาธุรกิจไทย-จีน 3) กลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดเชียงราย และหอการค้าจังหวัดเชียงราย และ 4) กลุ่มผู้ประกอบการอื่นๆ

##### 1) กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์

กลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์หรือ ซี.พี. นับได้ว่าเป็นบริษัทที่ประสบความสำเร็จในอุตสาหกรรมเกษตรครบวงจรเป็นอย่างมาก ดังนั้นการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงส่งผลโดยตรงกับบริษัทนายมนตรี คงตระกูลเทียน ประธานคณะผู้บริหารและกรรมการผู้จัดการใหญ่ กลุ่มธุรกิจพืชครบวงจรของกลุ่ม ซี.พี. กล่าวไว้ว่า ภาพรวม หลังจากทำเขตการค้าเสรีกับจีนทำให้โครงสร้างอุตสาหกรรมอาหารไทยเปลี่ยนแปลงไป ผู้ประกอบการมีโอกาสทางธุรกิจและมีโอกาสแข่งขันมากขึ้น แม้ว่าหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทยจะขาดดุลเงินทางสินค้าเกษตร โดยมีการนำเข้าแอปเปิลมากขึ้นร้อยละ 152 สาลี่ ร้อยละ 159 มันฝรั่ง ร้อยละ 11.70 กระเทียม ร้อยละ 140 องุ่น และส้ม ร้อยละ 27 เนื่องจากในช่วงแรกของการเปิดเขตการค้าเสรีเป็นช่วงฤดูหนาวที่มีผัก-ผลไม้ของจีนออกสู่ตลาดมาก อีกทั้งสินค้าจีนได้เปรียบไทยเรื่องต้นทุน รวมถึงสินค้ายังมีคุณภาพดีกว่าผักและผลไม้ชนิดเดียวกันที่ผลิตในไทย ภาพการณ์ดังกล่าวไม่ได้สร้างความหนักใจให้แก่บริษัท เพราะได้รับการสนับสนุนจากทางภาครัฐอย่างเต็มที่ ประกอบกับทางบริษัทคาดว่ามูลค่าการส่งออกผักและผลไม้จะเพิ่มขึ้นเป็นสองเท่าตัว จากเดิม 3,000 ล้านบาท เป็น 6,000 ล้านบาท โดยเฉพาะผลไม้ที่ได้รับความนิยมอย่างส้มโอ ซึ่งรัฐบาลไทยได้ขอเพิ่มจำนวนรายการสินค้าอีก 100 รายการ เช่น ยางพารา ผลิตภัณฑ์ไม้ อาหารกระป๋อง เป็นต้น<sup>39</sup>

การเตรียมการที่ผ่านมานอกเหนือจากการจำหน่ายช่องทางปกติ บริษัทได้มีการเซ็นสัญญาการค้า 2 ทาง เพื่อที่จะนำผลไม้ไทยไปสู่ตลาดจีน เช่น ได้มีการตกลงกับบริษัทในจีน นำเข้าทุเรียน มังคุด ในมณฑลชานซี ได้ทำสัญญากับบริษัทหัวเซิงในการนำเข้าทุเรียน มังคุดแลกกับการ

<sup>38</sup> China-Thailand Zero Tariff Fruit and Vegetable Agreement [Online]. available from:

<http://www.china.org.cn/english/BAT/76586.htm> [October 02, 2003]

<sup>39</sup> “ไทยกับเขตการค้าเสรี,” *ฐานเศรษฐกิจ* 24,1877 (8-11 กุมภาพันธ์ 2547).

<http://203.107.133.147/than2000/1877/t118.htm>

ส่งออกแอปเปิลมายังไทย มณฑลเหอหนิงเซ็นสัญญาแลกเปลี่ยนนำเข้าทุเรียน มังคุด ส้มโอจากไทยกับการส่งออกแอปเปิล มณฑลเจียงซูบริษัททำสัญญาแลกเปลี่ยนการนำเข้าทุเรียน ลองกองกับการส่งออกกีวี องุ่นจากจีน เป็นต้น<sup>40</sup> แต่อย่างไรก็ตามการที่สินค้าเกษตรจากต่างประเทศเข้ามามากขึ้นนั้น เครือเจริญโภคภัณฑ์เห็นว่ารัฐบาลต้องมีมาตรการเตรียมรองรับเรื่องนี้ด้วย ทั้งในเรื่องความปลอดภัยด้านอาหารและสิ่งแวดล้อม สามารถตรวจสอบย้อนกลับได้ ต้องได้มาตรฐานการผลิต ต้องมีระบบลอจิสติกส์ และการตลาดที่ดี<sup>41</sup>

นอกจากนี้ทางบริษัทยังได้สนับสนุนนโยบายการสร้างแบรนด์ของรัฐบาลด้วย เพื่อแข่งขันกับจีนเช่นกัน เพราะในอนาคตไม่ได้อยู่ที่ผักผลไม้เท่านั้น แต่การแข่งขันคือไทยต้องเป็นฐานผลิตของโลก ไม่ใช่เพียงหาโอกาสส่งสินค้าไปขายยังต่างประเทศหรือรับจ้างผลิต ไทยจึงจำเป็นต้องสร้างตราสินค้าของตัวเอง<sup>42</sup>

## 2) สภาธุรกิจไทย-จีนและหอการค้าไทย

สภาธุรกิจไทย-จีนและหอการค้าไทย นับได้ว่ามีบทบาทอย่างมากต่อการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน เพราะถือว่าเป็นตัวกลางสำคัญในการเชื่อมโยงระหว่างภาคธุรกิจเอกชนและรัฐบาล ซึ่งหลังจากรัฐบาลดำเนินนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีนั้น สภาธุรกิจไทย-จีนและหอการค้าไทยเห็นว่าภาคเอกชนต้องเร่งปรับตัวเพื่อรองรับการเปิดเขตการค้าเสรี โดยภาครัฐจะลงทุนในด้านการตลาดให้สิ่งที่ภาคเอกชนต้องเตรียมรับมือกับเขตการค้าเสรี คือ สำรองตัวเอง ปรับประสิทธิภาพ การบริหารจัดการ ปรับผลิตภัณฑ์ ปรับความโปร่งใส และใช้ความโปร่งใสเพื่อเข้าสู่เครื่องมือทางการเงินสมัยใหม่ นำมาขยายกิจการและรุกในตลาดใหม่ๆ ที่รัฐบาลทำให้และเป็นหุ้นส่วนกับภาครัฐ โดยหอการค้าไทยให้ความเห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรีกับจีนเกิดปัญหาในทางปฏิบัติมาก ดังนั้นจึงต้องการให้ภาครัฐเร่งทำความเข้าใจกับมณฑลต่างๆ เพื่อกำหนดมาตรฐานให้ชัดเจน และในกรณีจีนไม่ยอมยกเลิกการให้นำเข้าเฉพาะสวนผลไม้ที่จดทะเบียน ทั้งที่ในความตกลงเขตการค้าเสรีระบุให้ยกเลิก ไทยจึงควรมีมาตรการตอบโต้โดยบังคับให้จีนจดทะเบียนสวนผลไม้ด้วย และสภาธุรกิจไทย-จีนร่วมกับสมาคมส่งออกผักและผลไม้ไทยได้จัดตั้งกรรมการร่วม เพื่อแก้ไขปัญหาเรื่องการตรวจสอบและการปล่อยสินค้าจากไทยเข้าจีนให้รวดเร็วขึ้น โดยเสนอให้มีการตรวจผลไม้จากไทย โดยไม่ต้องตรวจซ้ำอีกในจีน เพื่อให้ผลไม้ไทยไปสู่ผู้บริโภค

<sup>40</sup> “FTA “วิน วิน เกม” แบบ ทักซิณ,” **ประชาชาติธุรกิจ** (23 กุมภาพันธ์ 2547).

<sup>41</sup> “เอฟทีเอ เขย่าอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าเกษตร ภาชนะนำเข้าลด แต่ถูกกีดกันเพิ่ม,” **ประชาชาติธุรกิจ** (5 เมษายน 2547).

<sup>42</sup> “สารสิน ดึงการค้าไทย-จีน เราคิดสั้นแบบไปวันๆ,” **ประชาชาติธุรกิจ** (17 มิถุนายน 2547).



จีนให้เร็วที่สุด และลดความเสียหาย การรวมการชู้ตนี้ได้แก้ไขและเร่งประสานความร่วมมือให้เสร็จสิ้นเพื่อความราบรื่นในการส่งออกสินค้า<sup>43</sup>

นอกจากนี้หอการค้าไทยยังเป็นตัวกลางในการประสานงานกับกลุ่มเกษตรกรหลายจังหวัด อาทิ กลุ่มผู้ปลูกดอกไม้เมืองหนาว เชียงราย กลุ่มผู้ปลูกองุ่น นครราชสีมา กลุ่มผู้ปลูกมะม่วง ฉะเชิงเทรา กลุ่มผู้ปลูกทุเรียน ระยอง เป็นต้น ซึ่งมีความเป็นห่วงอย่างมากต่อผลกระทบจากการที่รัฐบาลเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน เพื่อหาทางแก้ไข โดยข้อกังวลของเกษตรกรมี 2 ประการคือ 1) สินค้าพืชผลราคาถูกของจีนได้เข้ามาตีตลาดไทย จนทำให้ราคาผลผลิตในประเทศตกต่ำทำให้เกษตรกรอยู่ไม่ได้ 2) สินค้าพืชผลของไทยที่ส่งไปขายจีนก็ประสบปัญหาอย่างมาก ไม่ได้เสรีสะดวกขึ้นจริง ทั้งเกิดจากกลไกในประเทศเอง เรื่องการออกใบรับรองมาตรฐานสินค้าต่างๆ ยังไม่เอื้อพอ อีกทั้งเมื่อส่งสินค้าไปจีนต้องติดขัดที่ระเบียบของแต่ละละมณฑลที่ไม่เหมือนกัน

ดังนั้นหอการค้าไทยจะดึงกลุ่มเกษตรกรเข้ามามีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมต่างๆ เพื่อเป็นแนวทางแก้ไขบรรเทาผลกระทบที่เกิดจากเขตการค้าเสรี นอกจากนี้หอการค้าไทยจะช่วยประสานงานกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ในการออกใบรับรองมาตรฐานต่างๆ ให้ รวดเร็วยิ่งขึ้น ขณะเดียวกันกลุ่มเกษตรกรเหล่านี้ก็จะนำข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา รวมถึงการปรับปรุงคุณภาพการผลิตด้านต่างๆ โดยเฉพาะสุขอนามัยไปแจ้งกับสมาชิกในกลุ่มต่อไปด้วย<sup>44</sup>

### 3) กลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดเชียงราย และหอการค้าจังหวัดเชียงราย

กลุ่มผู้ประกอบการจังหวัดเชียงราย นับว่าเป็นกลุ่มนักธุรกิจที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งกลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้เป็นสมาชิกหอการค้าเชียงราย และมีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันนโยบายต่างๆ โดยผ่านการประชุมระดับจังหวัด จะเห็นได้จากกลุ่มนักธุรกิจ อำเภอเชียงแสน นำโดยนายชัชวาลย์ จินานุพันธ์ กรรมการชมรมพ่อค้าเชียงแสน ยื่นหนังสือต่อประธานหอการค้า จังหวัดเชียงราย เพื่อขอให้ รัฐบาลอย่าได้ละเลย การเร่งปรับปรุงขยายผิวการจราจรถนนสาย อ.เชียงแสน-อ.แม่จัน ที่มีแผนจะพัฒนาจาก 2 ช่องจราจรเป็น 4 ช่องจราจร เพื่อให้การคมนาคมระหว่างเมืองท่าเรือสินค้า อำเภอเชียงแสน มาสู่ อำเภอเมืองเชียงราย สะดวก แต่มีข่าวว่ามีผู้เสนอให้ไปเร่งสร้างมอเตอร์เวย์สาย อ.เชียงแสน –จ.เชียงราย สายใหม่ มูลค่ากว่า 1,600 ล้านบาท ซึ่งงบประมาณมากกว่าที่จะพัฒนาถนนสายเดิมที่มีมูลค่าเพียง 500 ล้านบาท นักธุรกิจเชียงแสน จึงอยากให้ปรับปรุงถนนสายเดิม หรือสร้างทั้งสองสายพร้อมกัน

<sup>43</sup> “จีนสั่งซื้อผลไม้ไทยเพิ่ม3เท่าตัว ขั้นตอนนำเข้ายังสะดุดเร่งแก้,” มติชน (1 มีนาคม 2547).

<sup>44</sup> “หอการค้าไทยดึงเกษตรกร ร่วมรับมือผลกระทบ FTAจีน,” แนวหน้า (28 พฤษภาคม 2547)



มากกว่า เพื่อเป็นการรองรับการขยายตัวการค้าและการลงทุนหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน<sup>45</sup>

นอกจากนี้หอการค้าจังหวัดเชียงรายยังมีส่วนไม่น้อยในการผลักดันให้รัฐบาลเห็นศักยภาพของพื้นที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งนายเสริมชัย กิตติรัตนไพบูลย์ ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย กล่าวว่านโยบายเชิงรุกของหอการค้าที่จะส่งเสริมการค้ากับประเทศเพื่อนบ้านในแถบนี้ก็คือจะต้องสร้างคน และให้นักธุรกิจไปหาประสบการณ์ตรงจากประเทศเพื่อนบ้าน ไปสำรวจหาความรู้และความต้องการของเพื่อนบ้าน มีการค้าในเพื่อนบ้านถึงจะได้กำไรดี โดยเริ่มต้นนำสินค้าเกษตรมาแปรรูปในประเทศไทย แล้วส่งไปขายถึงผู้บริโภคเพื่อนบ้าน ซึ่งกำลังมีการพิจารณาในการเปิดเสรีการค้ากับอีกหลายประเทศ เช่น พม่า และไต้หวัน ดังนั้นภาครัฐจะต้องเข้ามาช่วยสนับสนุนในด้านกฎหมายและการเจรจาระหว่างประเทศ โดยเฉพาะหลังจาก เปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จะทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการส่งออก-นำเข้าสินค้าจีน-พม่า-ลาว และหากมีการสร้างนิคมอุตสาหกรรมปลอดภาษีที่จังหวัดเชียงรายจะทำให้การค้ามีการขยายตัวมากขึ้น และเห็นว่าจะต้องมีการตั้งธนาคารที่อำนวยความสะดวกในการค้าต่างประเทศ ที่บริเวณจังหวัดเชียงรายด้วย<sup>46</sup>

#### 4) กลุ่มผู้ประกอบการอื่นๆ

หลังจากที่รัฐบาลไทย-จีนได้ตัดสินใจทำข้อตกลงการค้าเสรี (FTA) โดยเริ่มจากการยกเว้นภาษีผักและผลไม้ 188 ประเภท จากอัตราร้อยละ 30 เหลือร้อยละ 0 ซึ่งมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ปรากฏว่าผู้ส่งออกไทยไม่ได้รับประโยชน์จากการทำเขตการค้าเสรีเท่าที่ควรจะเป็น เนื่องจากเกิดปัญหาความไม่เข้าใจในเรื่องคุณภาพสินค้า และขาดกลไกการตลาดรวมทั้งการกระจายสินค้าที่เหมาะสม ทำให้สินค้าไทยขยายตลาดในจีนได้ค่อนข้างน้อย จึงเป็นการกระตุ้นเหล่าผู้ประกอบการต่างๆ มีการปรับตัวเพื่อรับการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น เช่น นายพีระพงษ์ สาคริก กรรมการผู้จัดการบริษัท บริษัทไทย แอ็กโก้ เอกซเซนจ์ จำกัด ซึ่งเป็นผู้บริหาร “ตลาดไท” ได้กล่าวถึงทิศทางของว่า ตลาดไทจะเน้นพัฒนาตลาดส่งออก – นำเข้า เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากการเปิดการค้าเสรีไทย – จีน ซึ่งจะใช้พื้นที่ตลาดที่เหลืออีกกว่า 100 ไร่ รวมถึงการจัดการพื้นที่เดิมใหม่ให้เอื้อต่อการดำเนินธุรกิจของคู่ค้า โดยใช้งบประมาณ 30 ล้านบาท ลงทุนก่อสร้างศูนย์ส่งออกนำเข้าสินค้าเกษตรครบวงจร ซึ่งเปิดให้บริการในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2004 โดยศูนย์ดังกล่าวจะเป็นกลไกสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อคุณภาพสินค้าเกษตรจากประเทศไทยให้ประเทศคู่ค้า

<sup>45</sup> “ซีFTAไทย-จีนฉลุยยอดทะลุ 5 แสนล้านต่อปีแน่ เตรียมขยายสู่พม่าและเพื่อนบ้านต่อ,” ผู้จัดการรายวัน (23 กุมภาพันธ์ 2547).

<sup>46</sup> สัมภาษณ์, เสริมชัย กิตติรัตนไพบูลย์, ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย, 11 มกราคม 2548.

สามารถตรวจสอบได้ง่ายขึ้น เนื่องจากที่ผ่านมาคุณภาพสินค้าที่ส่งออกไปมักถูกข้อกีดกันในเรื่อง  
สารปนเปื้อนและสารตกค้าง<sup>47</sup>

เมื่อวันที่ 26-29 มิถุนายน ค.ศ. 2004 คณะผู้ประกอบการกลุ่มคลัสเตอร์อุตสาหกรรม  
อาหาร ร่วมเจรจาความร่วมมือทางการค้ากับผู้ค้าในจีน และลงนามบันทึกความเข้าใจ แผนการ  
ดำเนินธุรกิจร่วมกันระหว่างนักธุรกิจไทยและจีน 4 สัญญาหลัก ได้แก่ สัญญาจัดตั้งบริษัทร่วมค้า  
จดทะเบียน "ไทยฟู้ดคลัสเตอร์" สัญญาจัดตั้งศูนย์แสดงสินค้าและกระจายสินค้าเพื่อสุขภาพ  
ร่วมกับโรงพยาบาล ณ นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน และมณฑลไถ่เจียง สัญญาซื้อขายยางพารา  
ร่วมกับห้างสกายซิตี มูลค่า 600 ล้านบาท และสัญญาจัดตั้งศูนย์ค้าส่งสินค้าอสังหาริมทรัพย์  
ช่องทางตลาดสู่จีน โดยบริษัทร่วมค้าไทยฟู้ดคลัสเตอร์ มีสมาชิกในกลุ่มถือหุ้น 100% เป็นผล  
จากที่กลุ่มคลัสเตอร์อาหารนำสินค้าไปเปิดตลาดและเจรจากับผู้แทนการค้าจีนหลายครั้ง มีการ  
สั่งซื้อสินค้า โดยปีที่ผ่านมามีมูลค่าถึง 1,000 ล้านบาท นอกจากนี้ตั้งเป้าสร้างแบรนด์กลางของ  
กลุ่มด้วย ซึ่งผู้ประกอบการไทยต้องเตรียมตัวรับเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะอีก 2-3 ปี เมื่อทางด่วน  
กรุงเทพฯ-คุนหมิง แล้วเสร็จ สินค้าจากจีนที่มีต้นทุนจะถูกตลาดไทยมากขึ้น เพื่อรองรับการ  
ขยายตัวเขตการค้าเสรีไทย-จีน

นอกจากนี้บริษัท มณีต้าหมิง จำกัด ธนาคารพัฒนาวิสาหกิจขนาดกลางและขนาดย่อม  
แห่งประเทศไทย หรือ SMEs Bank ร่วมกับกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ได้เปิดตัว "Thai Business  
Center" ที่เขตพัฒนาพิเศษตะวันตก นครคุนหมิง มณฑลยูนนาน โดยการลงทุนของกลุ่มคนไทย คือ  
บริษัท มณีต้าหมิง จำกัด ซึ่งเป็นนักลงทุนไทยถือหุ้นร้อยละ 75 ร่วมกับธนาคารพัฒนาวิสาหกิจ  
ขนาดกลางและขนาดย่อมแห่งประเทศไทยถือหุ้นร้อยละ 25 นับเป็นครั้งแรกที่จีนเปิดให้มีการ  
จัดตั้งศูนย์นี้ได้โดยเช่าจากรัฐบาลจีนเป็นเวลา 10 ปี นับตั้งแต่ ค.ศ. 2004 เป็นต้นไป ซึ่งเป็นศูนย์  
กระจายสินค้าขายส่งขนาดใหญ่ในลักษณะสินค้านำเข้าและส่งออกเป็นแห่งแรกของกลุ่มทุนไทย  
และสถาบันการเงินไทยที่คุนหมิง และในขณะเดียวจะเปิดงานแสดงสินค้าผลิตภัณฑ์เกษตรและ  
ประมงไทย ซึ่งจัดขึ้นระหว่างวันที่ 19-22 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 ด้วย ซึ่งเป็นครั้งแรกที่ศูนย์  
กระจายสินค้าแห่งนี้เปิดให้บริการในงานดังกล่าว<sup>48</sup>

ศูนย์กระจายสินค้านี้ได้วางเป้าหมายที่จะให้เป็น "Permanent Exhibition Center" ขนาด  
เล็ก มีการจัดแสดงสินค้าไทยในกลุ่มสินค้าเกษตร อาหารแปรรูป และกลุ่มสินค้าแฟชั่นหมวยีน  
อย่างต่อเนื่องไม่ต่ำกว่า 11 ครั้ง/ปี สำหรับยูนนานถือเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของไทย เนื่องจาก

<sup>47</sup> "ตลาดไทยเปิดศูนย์ผักผลไม้ ไทย - จีน," *กรุงเทพธุรกิจ* (20 มกราคม 2547).

<sup>48</sup> "ไทยเปิดศูนย์ค้าส่งในคุนหมิง ดันงานแฟร์เกษตร-ประมงไซว์," *ฐานเศรษฐกิจ* (3 ตุลาคม 2547).

อยู่ใกล้ไทยมากที่สุด และสามารถใช้เส้นทางขนส่งทางลำแม่น้ำโขงได้อย่างสะดวก ปัจจุบันรัฐบาลจีนได้มีการพัฒนาร่องน้ำให้สามารถเดินเรือได้สะดวกขึ้น รวมทั้งจัดสร้างท่าเรือ 3 แห่งในบริเวณลำน้ำโขง ขณะที่ไทยมีท่าเรือเชียงแสน จังหวัดเชียงราย เพื่อรองรับการค้าระหว่างไทย-จีน

ในช่วงต้นเดือนธันวาคม ค.ศ. 2004 บริษัทได้ทดลองเปิดจำหน่ายสินค้าเกษตรและประมงเป็นเวลา 3 วัน ปรากฏว่าสินค้าเกษตรและอาหารแปรรูปของไทยหลายชนิดได้รับความสนใจจากผู้ซื้อชาวจีนจำนวนมาก มียอดสั่งซื้ออยู่ในเกณฑ์ที่น่าพอใจไม่ต่ำกว่า 200 ล้านบาท ทำให้บริษัทเตรียมจะเปิดศูนย์แห่งนี้อย่างเป็นทางการอีกครั้งในเดือนมีนาคม ค.ศ. 2005 รวมทั้งตั้งเป้าหมายว่า สำหรับภาคเอกชนที่สนใจจะเปิดตลาดส่งออกเงินร่วมกับมณีต้าหมิง และ SMEs BANK ก็พร้อมสนับสนุนด้านเงินทุน เพื่อเสริมสร้างสภาพคล่องให้แก่ผู้ส่งออก และจัดสรรแหล่งเงินกู้ระยะยาวที่มีอัตราดอกเบี้ยต่ำให้ รวมทั้งอุดหนุนสินเชื่อเพื่อสนับสนุนการส่งออก (packing credit) นอกจากนี้ผู้ส่งออกไทยจะสามารถใช้มณีต้าหมิงเป็นศูนย์กระจายสินค้าแล้ว ยังสามารถใช้บริการวิเคราะห์และข้อมูลต่างๆ ของบริษัท เพื่อส่งเสริมการส่งออกของไทยในตลาดยูนิยาม เช่น รายละเอียดของผู้นำเข้าที่เป็นผู้ค้าที่แท้จริงในยูนิยาม ข้อมูลสถิติการนำเข้าและส่งออก สินค้าที่มีศักยภาพในการนำเข้าของยูนิยาม ตลอดจนรูปแบบการค้าและข้อจำกัดต่างๆ ในการค้ากับจีน เพื่อให้ศูนย์ธุรกิจแห่งนี้เป็นประตูที่จะเอื้ออำนวยให้ผู้ส่งออกไทยสามารถเปิดตลาดการค้ากับจีนได้อย่างมีประสิทธิภาพ<sup>49</sup>

การจัดทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี ไทย-จีน ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ที่ผ่านมา ทำให้สินค้าแปงมันอยู่ในกลุ่มนารองลดภาษีเป็นร้อยละ 0 มีมูลค่าส่งออกสูงเป็นอันดับที่ 1 นายสุกิจ กาญจนชูศักดิ์ ผู้จัดการฝ่ายต่างประเทศ บริษัท อี.ที.ซี.อินเตอร์เนชั่นแนล เทรด-ดิง จำกัด ผู้ผลิตและส่งออกแปงมันสำปะหลังรายใหญ่ของประเทศภายใต้ "Fish Brand" กล่าวว่า การส่งออกแปงมันของบริษัทไปยังตลาดจีนกำลังมีลู่วางที่สดใสมาก เป็นผลจากเวลานี้ผลผลิตมันสำปะหลังของจีนขาดแคลนอย่างหนักไม่เพียงพอกับความต้องการป้อนโรงงานในประเทศ ส่งผลให้พ่อค้าจีนได้สั่งนำเข้าแปงมันจากประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยในส่วนของบริษัทได้ส่งออกแปงมันไปยังประเทศจีนกว่า 100 ตู้คอนเทนเนอร์/เดือน จากในปีที่ผ่านมาบริษัทส่งออกไปจिनราว 50 ตู้คอนเทนเนอร์/เดือน นอกจากนี้ปัจจัยบวกจากความต้องการบริโภคของจีนที่มีมากแล้ว การเปิดเขตการค้าเสรียังส่งผลให้ผู้นำเข้าชาวจีนสามารถจำหน่ายสินค้าได้ในราคาที่ต่ำลง ขณะที่ความต้องการของตลาดของประเทศที่มีประชากรกว่า 1,300 ล้านคนเริ่มขยายตัวมากขึ้น<sup>50</sup>

<sup>49</sup> "มณีต้าหมิง นำสินค้าไทยบุกยูนิยาม," ประชาชาติธุรกิจ (10 มกราคม 2548)

<sup>50</sup> "แปงมันเสียส่งในจีนโตพรวด100%ผล ชีพพลายขาด FTA เอื้อนำเข้า," สุวันเศรษฐกิจ (12 เมษายน 2547).

หลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน สำหรับสินค้าผัก-ผลไม้ นับตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 กระทั่งเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 ที่ไทยและจีนได้เร่งลดภาษีสินค้าลงเหลือร้อยละ 0 มีมูลค่าการค้าระหว่างไทย-จีนในสินค้าผักและผลไม้หลังการเปิดเสรี คือ มีมูลค่าประมาณ 15,827.46 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 73.12 เมื่อเปรียบเทียบกับช่วงเวลาเดียวกันของปี ค.ศ. 2003 ซึ่งมีมูลค่าประมาณ 9,142.63 ล้านบาท โดยการส่งออกและนำเข้าเพิ่มขึ้นร้อยละ 57.55 และ 130.36 ตามลำดับ ทั้งนี้ ไทยเป็นฝ่ายเกินดุลการค้ากับจีนคิดเป็นมูลค่าประมาณ 6,824.08 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 30.37 ในช่วงระยะเวลา 11 เดือนที่ผ่านมา (ตุลาคม ค.ศ. 2003 - กันยายน ค.ศ. 2004) ไทยส่งออกสินค้าผักและผลไม้ไปจีน คิดเป็นมูลค่าประมาณ 11,325.77 ล้านบาท นำเข้าเป็นมูลค่าประมาณ 4,501.69 ล้านบาท โดยแบ่งมูลค่าการส่งออกและนำเข้าผักและผลไม้ดังนี้

**ตารางที่ 4.1 เปรียบเทียบมูลค่าการส่งออก-นำเข้าสินค้าเกษตรไทย-จีน ตอนที่ 07-08 ก่อนและหลังเริ่มลดภาษีร้อยละ 0 วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003**

พิกัด	มูลค่าส่งออกไทยไปจีน (ล้านบาท)			มูลค่านำเข้าไทยไปจีน (ล้านบาท)		
	ต.ค. 45 – ก.ย. 46	ต.ค. 46 – ก.ย. 47	+/-	ต.ค. 45 – ก.ย. 46	ต.ค. 46 – ก.ย. 47	+/-
07-ผัก	4,674	7,940	+	568	1,342	+
0714,10 มันสำปะหลัง	0.29	7,925	+	0.04	0.25	+
07 ไม่รวมมันสำปะหลัง	4,674	15		568	1,342	+
08-ผลไม้	4,545	3,384	-	1,386	3,159	+
รวม 07-08	9,220	11,325	+2,105	1,954	4,501	+2,547

ที่มา: กรมศุลกากร รวบรวมโดยสภาหอการค้าแห่งประเทศไทย

ดุลการค้า 07-08 ตุลาคม ค.ศ. 2003 – กันยายน ค.ศ. 2004 : +6,824 ล้านบาท

ดุลการค้า 07-08 (ไม่รวมมันสำปะหลัง) ตุลาคม ค.ศ. 2003 – กันยายน ค.ศ. 2004 : -  
1,327 ล้านบาท

ตารางที่ 4.2 ชนิดของสินค้าผัก ผลไม้ที่ไทยมีการค้ากับจีน มีสถิติแต่ละชนิดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546-ธันวาคม 2547 ดังนี้  
สถิติการส่งออก ผักผลไม้ไทยไปจีนแยกตามชนิดสินค้า

HS.Code	รายการ	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ														
		ต.ค. 2546	พ.ย. 2546	ธ.ค. 2546	ม.ค. 2547	ก.พ. 2547	มี.ค. 2547	เม.ย. 2547	พ.ค. 2547	มิ.ย. 2547	ก.ค. 2547	ส.ค. 2547	ก.ย. 2547	ต.ค. 2547	พ.ย. 2547	ธ.ค. 2547
07	ผัก	3.393	6.529	22.616	23.010	12.615	11.171	15.746	14.636	29.606	17.008	22.559	18.179	10.245	18.907	20.591
0714	- มันสำปะหลัง	3.390	6.526	22.612	23.006	12.520	11.167	15.736	14.541	29.504	16.980	22.556	18.148	10.216	18.904	20.530
	อื่น ๆ	0.003	0.003	0.004	0.004	0.094	0.004	0.010	0.095	0.102	0.028	0.003	0.030	0.029	0.003	0.061
08	ผลไม้	5.245	13.955	7.290	5.711	4.519	4.032	7.160	9.022	4.350	8.146	7.862	6.837	3.367	4.714	7.476
0810900102	- ลำไยสด	4.189	10.741	3.905	3.381	1.616	0.259	1.481	2.311	1.001	2.581	4.211	0.232	0.377	1.026	3.288
0810600000	- ทุเรียนสด	0.568	1.386	2.041	1.741	1.690	2.625	1.867	0.602	1.430	3.698	1.576	1.813	0.782	0.711	1.504
0813400104	- ลำไยแห้ง	0.098	0.977	0.714	0.195	0.684	0.677	1.929	2.940	0.747	0.814	1.128	3.515	1.492	2.167	1.751
0804500301	- มังคุด	0.010	0.133	0.030	0.000	0.146	0.024	0.831	1.420	0.781	0.623	0.469	0.741	0.351	0.411	0.461
	อื่น ๆ	0.381	0.717	0.599	0.394	0.384	0.447	1.052	1.750	0.391	0.431	0.477	0.535	0.365	0.399	0.472



ตารางที่ 4.3 ชนิดของสินค้าผัก ผลไม้ที่ไทยมีการค้ากับจีน มีสถิติแต่ละชนิดตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน 2546-ธันวาคม 2547 ดังนี้  
สถิติการนำเข้า ผักผลไม้ไทยไปจีนแยกตามชนิดสินค้า

HS.Code	รายการ	มูลค่า : ล้านเหรียญสหรัฐฯ														
		ต.ค. 2546	พ.ย. 2546	ธ.ค. 2546	ม.ค. 2547	ก.พ. 2547	มี.ค. 2547	เม.ย. 2547	พ.ค. 2547	มิ.ย. 2547	ก.ค. 2547	ส.ค. 2547	ก.ย. 2547	ต.ค. 2547	พ.ย. 2547	ธ.ค. 2547
07	ผัก	2.821	3.454	3.139	1.882	1.469	3.004	2.676	2.891	2.992	2.369	2.501	4.148	3.092	4.291	4.678
0712	- ผักแห้ง	0.529	0.785	1.223	0.794	0.386	1.205	1.570	1.508	1.182	0.553	0.968	1.716	0.808	1.569	1.753
0703	- กระเทียม, หัวหอม	0.915	0.823	0.757	0.490	0.510	0.485	0.262	0.694	0.454	0.724	0.566	0.724	0.605	1.009	0.943
0706	- แครีรอต, เทอร์นิป	0.276	0.886	0.758	0.257	0.368	0.813	0.408	0.266	0.869	0.650	0.497	1.089	0.855	0.872	1.315
	อื่นๆ	1.10	0.96	0.40	0.34	0.20	0.50	0.44	0.42	0.49	0.44	0.47	0.620	0.824	0.841	0.667
08	ผลไม้	10.246	16.139	13.841	9.987	2.953	3.339	4.345	1.995	1.793	2.964	4.415	6.981	7.881	11.286	9.889
080810	- แอปเปิ้ล	5.874	10.518	8.497	6.647	1.671	2.029	2.957	1.254	0.763	1.574	2.181	4.316	4.110	6.177	5.267
080820	- แอปเปิ้ล	3.448	3.797	3.521	2.068	0.601	0.696	0.823	0.231	0.130	0.829	1.540	1.640	2.052	3.758	2.861
	อื่นๆ	0.924	1.825	1.822	1.272	0.680	0.614	0.565	0.509	0.901	0.561	0.693	1.025	1.719	1.251	1.761

รวบรวมโดยศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการค้าส่งออก

ตารางที่ 4.4 สถิติการค้าผัก ผลไม้ระหว่างไทย-จีน  
เดือนตุลาคม 2546 – ธันวาคม 2547

มูลค่า: ล้านเหรียญสหรัฐฯ  
ปริมาณ: กิโลกรัม

เดือน	การส่งออกผัก ผลไม้ไปจีน		การนำเข้าผัก ผลไม้จากจีน		ดุลการค้า	
	HS 07 ผัก	HS 08 ผลไม้	HS 07 ผัก	HS 08 ผลไม้		
ต.ค.	มูลค่า	3.393	5.245	2.821	10.246	-4.429
2546	ปริมาณ	(46,882,506)	(7,982,797)	(14,053,854)	(18,172,603)	(22,638,846)
พ.ย.	มูลค่า	6.529	13.955	3.454	16.139	0.891
2546	ปริมาณ	(92,338,978)	(7,589,076)	(14,126,631)	(26,691,363)	(-33,136,580)
ธ.ค.	มูลค่า	22.616	7.290	3.139	13.841	12.926
2546	ปริมาณ	(256,166,153)	(11,516,213)	(11,551,765)	(24,233,951)	(231,896,650)
ม.ค.	มูลค่า	23.010	5.711	1.882	9.987	16.852
2547	ปริมาณ	(327,781,488)	(8,869,205)	(6,713,844)	(15,421,178)	(314,515,617)
ก.พ.	มูลค่า	12.615	4.519	1.469	2.953	12.712
2547	ปริมาณ	(171,188,139)	(9,295,189)	(6,358,540)	(4,109,554)	(170,015,234)
มี.ค.	มูลค่า	11.171	4.032	3.004	3.339	8.86
2547	ปริมาณ	(157,865,203)	(9,655,166)	(8,740,600)	(4,433,466)	(154,346,303)
เม.ย.	มูลค่า	15.746	7.160	2.676	4.345	15.89
2547	ปริมาณ	(225,996,250)	(17,498,704)	(5,900,495)	(5,851,439)	(231,743,020)
พ.ค.	มูลค่า	14.636	9.022	2.891	1.995	18.77
2547	ปริมาณ	(210,210,540)	(24,059,268)	(8,835,880)	(2,628,230)	(222,805,698)
มิ.ย.	มูลค่า	29.606	4.350	2.992	1.793	29.17
2547	ปริมาณ	(417,785,196)	(12,153,924)	(8,439,652)	(2,039,856)	(419,459,612)
ก.ค.	มูลค่า	17.008	8.146	2.369	2.964	19.82
2547	ปริมาณ	(221,534,602)	(21,574,696)	(10,309,475)	(3,727,937)	(229,071,886)
ส.ค.	มูลค่า	22.559	7.862	2.501	4.415	23.51
2547	ปริมาณ	(278,620,171)	(18,909,814)	(8,809,250)	(8,281,689)	(280,439,046)
ก.ย.	มูลค่า	18.178	6.837	4.148	6.981	13.886
2547	ปริมาณ	(202,203,447)	(17,705,784)	(12,445,440)	(14,549,748)	(192,914,043)
ต.ค.	มูลค่า	10.25	3.37	3.09	7.88	2.64
2547	ปริมาณ	(115,767,316)	(8,435,547)	(11,546,026)	(15,430,930)	(97,207907)
พ.ย.	มูลค่า	18.91	4.71	4.29	11.29	8.04
2547	ปริมาณ	(219,938,841)	(10,499,021)	(12,242,904)	(24,405,208)	(193,789,750)
ธ.ค.	มูลค่า	20.59	7.48	4.68	9.89	13.50
2547	ปริมาณ	(238,977,514)	(49,561,638)	(14,119,404)	(19,683,363)	(254,736,385)
รวม	มูลค่า	246.81	99.69	45.41	108.06	193.03
	ปริมาณ	(3,183,256,344)	(235,306,042)	(154,211,760)	(189,660,515)	(3,074,690,111)

รวบรวมโดยศูนย์สารสนเทศการค้าระหว่างประเทศ กรมส่งเสริมการส่งออก

จากตารางที่ 4.1 ตารางที่ 4.2 ตารางที่ 4.3 และตารางที่ 4.4 ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรชี้แจงว่า สินค้าพืชผักไทยแม้จะมีตัวเลขเกินดุล 1,100 ล้านบาท แต่มูลค่าการนำเข้าสูงขึ้นถึงร้อยละ 180 สินค้านำเข้าที่สำคัญ เช่น กระเทียม หอมหัวใหญ่ แครอท มันฝรั่ง เป็นต้น สัดส่วนสูงกว่ามูลค่าการส่งออกมาก โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญในหมวดนี้ส่วนใหญ่ร้อยละ 90 เป็นมันสำปะหลัง

ส่วนหมวดผลไม้ที่พบว่าไทยเริ่มเสียดุลการค้า มูลค่าการนำเข้าเพิ่มขึ้นถึงร้อยละ 142 โดยสินค้านำเข้าที่สำคัญคือ แอปเปิ้ล ลูกแพร์ องุ่น ส้ม ขณะที่การส่งออกของไทยมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นน้อยกว่าคือเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 78 โดยสินค้าส่งออกที่สำคัญคือ ลำไยอบแห้ง ลำไยสด ทูเรียนสด มังคุด

ตัวเลขดังกล่าวชี้ว่า เพียงระยะเวลาไม่นาน จีนสามารถตีตีประเทศไทย จากที่ไทยเคยได้ดุลการค้ากับจีนเริ่มจะมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นลดลง แม้ว่าจะยังคงได้ดุลการค้าอยู่ก็ตาม แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่าการนำเข้าผัก-ผลไม้จากจีนมีสัดส่วนการเพิ่มขึ้นอย่างทวีคูณ และไม่อาจประมาณได้ว่าในอนาคตผัก-ผลไม้จากจีนจะสามารถครองตลาดในประเทศไทย<sup>51</sup>

#### 4.2.3 ปัญหาและอุปสรรคการค้าผักและผลไม้ของไทยหลังเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน<sup>52</sup>

การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้นได้เกิดปัญหาและอุปสรรค ดังต่อไปนี้

1) การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มของจีน ผู้ส่งออกสินค้าผักและผลไม้ของไทยไปจีน ร้องเรียนว่า จีนเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากสินค้านำเข้าในอัตราสูงกว่าที่เก็บจากสินค้าที่ผลิตในประเทศ โดยจีนมิได้เก็บภาษีมูลค่าเพิ่มกับผลไม้ (สินค้าเกษตร) ที่ปลูกในประเทศ ทำให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผลไม้ส่งออกของไทย ซึ่งตามข้อเท็จจริงนั้นจีนเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม (VAT) ทั้งกับสินค้านำเข้าและสินค้าที่ผลิตภายในประเทศ และมีผลบังคับทั้งระดับรัฐบาลกลางและระดับมณฑล โดยทางการจีนมีการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มใน 3 อัตรา คือร้อยละ 0 สำหรับสินค้าส่งออก ร้อยละ 13 สำหรับสินค้าเกษตรและอุตสาหกรรมบางประเภท และร้อยละ 17 สำหรับสินค้าทั่วไป การดำเนินการของจีนดังกล่าวเป็นมาตรการภายในที่ไม่ขัดกับกฎเกณฑ์ขององค์การการค้าโลก เนื่องจากจีนจัดเก็บจากสินค้าที่นำเข้าจากทุกประเทศโดยเท่าเทียมกัน และเท่าเทียมกับสินค้าที่ผลิตในประเทศด้วย (National Treatment) ดังนั้นการเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มจากสินค้าเกษตรนำเข้าของจีน เป็นไปอย่างถูกต้อง ไทยไม่สามารถร้องเรียนกรณีดังกล่าว

<sup>51</sup> การค้าเสรีกับระบอบเศรษฐกิจทักษิณ [online]. [www.ftawatch.org](http://www.ftawatch.org)

<sup>52</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, การค้าทวิภาคีไทย-จีน (มิถุนายน 2547) [online]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.moc.go.th/FILEROOM/CABDBE/DRAWER44/GENERAL/DATA0001/00001483.HTM>

2) การขอใบอนุญาตนำเข้า เดิมจีนได้กำหนดกำหนดมาตรฐานบริษัท (Trading firm) ที่จะได้รับอนุญาตให้ส่งออก-นำเข้าสินค้าผักและผลไม้ไว้สูง ส่งผลให้ที่ผ่านมากการนำเข้าต้องอาศัยบริษัทจีนเป็นหลัก โดยผู้ประกอบการต้องใช้บริการของบริษัทนายหน้า (เป็น Joint Venture จีน-ฮ่องกง หรือ บ.ฮ่องกง) ซึ่งมีการเรียกเก็บค่าบริการในอัตราที่ค่อนข้างสูง กอปรกับผู้ส่งออกไทยไม่มีอำนาจในการต่อรองราคา เนื่องจากบริษัทเหล่านี้สามารถเจรจาต่อรองกับทางการจีนให้สามารถนำสินค้าไปยังผู้บริโภคได้ตามกำหนดเวลา ในทางตรงกันข้าม บริษัทจีนสามารถเข้ามาร่วมทุนทำธุรกิจในไทยเพื่อการส่งออกได้ จึงทำให้เป็นอุปสรรคต่อการส่งออกของไทย ซึ่งจีนได้แก้ไขกฎหมายการค้าฉบับใหม่ ซึ่งจะทำให้ผู้ส่งออก/นำเข้าขนาดกลางและย่อมของจีน สามารถดำเนินธุรกิจส่งออก/นำเข้ากับต่างประเทศได้โดยตรงและสะดวกมากขึ้น โดยไม่จำเป็นต้องผ่าน Trading firm ทั้งนี้ มีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 1 กรกฎาคม 2547 เป็นต้นไป

3) ปัญหาด้านมาตรฐานสุขอนามัย จีนมีการตรวจสอบด้านสุขอนามัยด้วยความเข้มงวดมาก โดยไม่แจ้งระยะเวลาที่ชัดเจนในการแจ้งผลการตรวจ และในบางกรณีไม่มีหลักฐานแสดงการตรวจให้แก่ผู้ส่งออกไทยเมื่อตรวจพบสารปนเปื้อน นอกจากนี้ การตรวจสอบ ณ เมืองท่าใช้เวลานาน ทำให้การกระจายสินค้าสู่มณฑลต่างๆ ต้องใช้เวลานาน ก่อนการนำเข้าสินค้าเข้าสินค้าผักและผลไม้ บริษัทนำเข้า (Trading firm) จะต้องขอใบอนุญาตด้านสุขอนามัย (Inspection Quarantine License) จากกระทรวงควบคุมคุณภาพและกักกันโรคของจีน (AQSIQ) ณ กรุงปักกิ่ง ซึ่งแต่ละมณฑลมีการปฏิบัติและความเข้มงวดที่แตกต่างกัน สำหรับปัญหาในส่วนของไทย นโยบายการตรวจสอบมาตรฐานสินค้าเกษตรก่อนการส่งออกของไทยเป็นอุปสรรคหนึ่งที่สำคัญต่อการส่งออกสินค้าผลไม้ของไทย เนื่องจากจำนวนเจ้าหน้าที่ที่มีอำนาจในการตรวจสอบมีจำนวนจำกัด ทำให้ไม่ทันต่อการส่งออก อีกทั้งไม่มีความพร้อมในเรื่องของ one stop service โดยผู้ประกอบการต้องนำสินค้าไปตรวจที่มหาวิทยาลัยแม่โจ้ จังหวัดเชียงใหม่ หลังจากนั้นจึงนำมาที่เชียงแสนเพื่อผ่านขั้นตอนพิธีการต่างๆ ซึ่งทำให้เสียเวลามากกว่าที่ควรจะเป็น<sup>53</sup>

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ของไทยและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงควบคุมและกักกันโรคของจีน ได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกันว่าด้วยความร่วมมือด้านสุขอนามัยและสุขอนามัยพืช เมื่อวันที่ 12 เมษายน ค.ศ. 2004 ณ จังหวัดเชียงใหม่ เพื่อให้มีระบบการตรวจสอบที่เท่าเทียมกัน ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบ เมื่อวันที่ 12-13 พฤษภาคม ค.ศ. 2004 ปลัดกระทรวงเกษตรของไทย ได้นำคณะไปเยือนกระทรวงควบคุมคุณภาพและตรวจสอบกักกันโรคของจีน (AQSIQ) เพื่อเจรจาแก้ไขปัญหาการส่งออก และเพื่อให้สินค้าเกษตรมีระบบการตรวจสอบที่เท่าเทียมกัน ลดขั้นตอนและระยะเวลาในการตรวจสอบด้านสุขอนามัยของ

<sup>53</sup> สัมภาษณ์, คุณพงศกร นพคุณ, ผู้จัดการบริษัทพีพีเอ็น เทคดิง อ่าเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย, 10 มกราคม 2548.



สินค้าผักและ ผลไม้ซึ่งเป็นสินค้าที่เน่าเสียได้ง่าย และขอให้การดำเนินการตรวจสอบด้าน  
สุขอนามัยของเงินมีมาตรฐานเหมือนกันในทุกมณฑล

4) **ปัญหาด้านการคมนาคม** การขนส่งสินค้าทางเรือของไทยไปจีน หลายครั้งต้อง  
ประสบปัญหาแม่น้ำตื้นเขิน เพราะจีนมีเขื่อนกักเก็บน้ำไว้ทางตอนบน ทางตอนเหนือของลีสอง  
ปีนนา การขนส่งทางอากาศยังไม่มีปัญหา แต่จำนวนอากาศยานพาณิชย์ของไทยที่ขนส่งสินค้าเข้า  
จีนมีจำนวนไม่มากพอ ไม่สามารถรองรับการขยายตัวของการค้าผัก-ผลไม้ได้ การขนส่งทางบกยัง  
อยู่ในระหว่างเร่งการก่อสร้าง คาดว่าจะเสร็จภายในปี ค.ศ. 2007 อย่างไรก็ตาม เส้นทางบกยังถือ  
ว่ามีต้นทุนที่สูง นอกจากนี้ ระบบการขนส่งทางบกในจีนยังไม่ดีพอทั้งในแง่ของความพอเพียงและ  
ความปลอดภัยของสินค้า แต่อย่างไรก็ตามตั้งแต่เดือนมกราคม ค.ศ. 2004 เป็นต้นมา ไทยและ  
จีนได้ตกลงปรับปรุงสิทธิการบินระหว่างกัน โดยจะไม่มีข้อจำกัดในเส้นทางบิน การขนส่งสินค้าและ  
ผู้โดยสาร จึงยังไม่มีปัญหาในส่วนที่ต้องให้เงินแก้ไข และได้มีการพิจารณาสร้างทางรถไฟเชื่อม  
ระหว่างภาคเหนือของไทยและจีนตอนใต้ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งด้วย

นอกจากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการขนส่งสินค้าผ่านทางเรือในแม่น้ำโขง ทั้งหมดยังอยู่ในมือ  
ของกลุ่มผู้ประกอบการจีน เรือสินค้าทุกลำที่วิ่งในแม่น้ำโขง ล้วนแล้วแต่เป็นเรือของผู้ประกอบการ  
จีน จุดทะเบียนในประเทศจีนทั้งสิ้น อีกทั้งขั้นตอนการตรวจสอบยุ่งยากเกินมาตรฐาน โดยเฉพาะ  
ขั้นตอนการตรวจสอบสารเคมี และการขอใบรับรองโรคแมลงในประเทศ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมากถึง  
3,000 บาทต่อตู้ ทำให้สินค้าตกค้างอยู่บริเวณด่านของไทย<sup>54</sup>

#### 4.2.4 ผลกระทบจากการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ที่เริ่มขึ้นในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 นี้ นับเป็นจุดเปลี่ยน  
สำคัญแห่งความสัมพันธ์ทางการค้าและการลงทุนของไทยกับจีน เมื่อไทยเปิดประตูไปสู่ตลาด  
ผู้บริโภคที่มีขนาดใหญ่และขยายตัวเร็วที่สุดในโลกในปัจจุบัน โดยในขณะเดียวกัน ก็เปิดตลาดไทย  
ให้กับสินค้าจีนด้วย ในภาพรวมการทำเขตการค้าเสรีกับจีนน่าจะเป็นผลดีต่อประเทศไทย เพราะ  
เศรษฐกิจไทยพึ่งการส่งออก และการลงทุนจากภายนอก ดังนั้นถ้าทำเขตการค้าเสรีตามหลักการ  
แล้ว จะทำให้ส่งสินค้าออกไปขายในตลาดต่างประเทศใหญ่ๆ ได้มากขึ้น เช่น จีน ผลดีอีกประการ  
คือ เรื่องการลงทุนที่จะตามมาด้วย และอุตสาหกรรมต่างๆ ของไทย ซึ่งไม่มีความสามารถในการ  
แข่งขัน หากไทยเปิดเสรีอุตสาหกรรมเหล่านี้ก็ต้องมีการปรับตัว ความสามารถในการแข่งขันจะเพิ่ม  
มากขึ้น รวมถึงการขยายกำลังการผลิตได้ดีขึ้น และเพิ่มปริมาณการค้าและการลงทุน จึงน่าจะ  
เป็นผลดีต่อไทย

<sup>54</sup> “ผู้ผลิตผลไม้โอดเอฟทีเอจุดส่งออกชะลอ,” **กรุงเทพธุรกิจ** (26 พฤศจิกายน 2547).



นอกจากนี้ยังมีผลดีในด้านการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งการทำเขตการค้าเสรีกับจีน หมายถึงการเข้าไปใกล้ขีดจีนมากขึ้น เป็นพันธมิตรกับจีน ส่งผลดีต่อไทยที่จะได้ประโยชน์อื่นๆ ตามมา ถึงแม้ในขั้นแรกนี้ จะเป็นเพียงการค้าเสรีในสินค้ากลุ่มเกษตร พืชผักและผลไม้ก็ตาม แต่ก็ เป็นผลดีต่อเศรษฐกิจไทยในระยะสั้น เมื่อการส่งออกสินค้าเกษตรเหล่านี้ของไทยจะเพิ่มสูงขึ้น อย่างรวดเร็ว กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า การค้าระหว่างไทย-จีน ได้ ส่งผลต่ออัตราการขยายตัวของการส่งออกของไทยในอัตราที่น่าพอใจอย่างมาก อันเป็นผลดีต่อ ราคาสินค้าเกษตรภายในประเทศ ตัวอย่างเช่น ในสองปีมานี้จีนระดมซื้อยางพาราจากประเทศไทยเพิ่มขึ้นหลายเท่าตัว ทำให้ราคาและปริมาณส่งออกยางพาราพุ่งสูงขึ้นอย่างไม่เคยเป็นมาก่อน โดยในปี ค.ศ. 2002 มีมูลค่าการส่งออก 358.3 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ และเพิ่มมูลค่าการส่งออกเป็น 715.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2003 ซึ่งจีนนำเข้ายางพาราจากไทยมากที่สุด คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 59 ของมูลค่านำเข้ายางพาราทั้งหมดของจีน<sup>55</sup>

ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเช่นกันได้มีมูลค่าการส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมูลค่าการส่งออกมันอัดเม็ดและมันเส้นขยายตัวร้อยละ 31.8 ซึ่งจีนนำเข้ามันเส้นจากไทยเพิ่มขึ้น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมกระดาษและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษอันเป็นผลจากการขยายตัวสูงตามการขยายตัวทางเศรษฐกิจของจีน ประกอบกับมันเส้นเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้มูลค่าส่งออกมันเส้นของไทยขยายตัวสูงขึ้นจากปี ค.ศ. 2002 มูลค่า 137.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เป็น 169.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ค.ศ. 2003<sup>56</sup>

อย่างไรก็ตามการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน เมื่อมองโดยภาพรวมนั้นจะส่งผลดีต่อไทย แต่เมื่อมีผลดีก็ย่อมมีผลเสียตามมา ซึ่งสามารถแบ่งเป็นประเด็นได้ดังต่อไปนี้

### 1) ความเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจของจีน

ปัจจุบันจีนเป็นประเทศมหาอำนาจทางเศรษฐกิจ ซึ่งถือว่าเป็นคู่แข่งที่สำคัญของไทย เนื่องจากจีนมีจุดได้เปรียบไม่ว่าจะเป็นขนาดเศรษฐกิจที่เป็นอันดับ 6 ของโลก มีทุนสำรองเงินตราต่างประเทศเป็นอันดับ 2 ของโลก อีกทั้งจีนยังเป็นประเทศส่งออกอันดับ 2 และนำเข้าอันดับ 3 ของโลก นอกจากนี้ ยังมีความได้เปรียบด้านแรงงานเนื่องจากจีนมีประชากรจำนวนมาก เป็นประเทศใหญ่ มีทรัพยากรพร้อมกับความต้องการ จึงผลิตสินค้าได้มากและเหลือให้ส่งออก และการผลิตจำนวนมาก ทำให้ราคาสินค้าจีนต่ำกว่าประเทศอื่น ซึ่งจากศักยภาพดังกล่าวเป็นผลให้กลายเป็นแรงดึงดูดให้นักลงทุนจากทั่วโลกมุ่งเข้าไปลงทุนในจีน สามารถผลิตสินค้าจำนวนมากที่มีคุณภาพดีราคาถูกส่งไปขายได้ทั่วโลก

<sup>55</sup> ยางพารา [online]. แหล่งที่มา: [http://www.exim.go.th/info/pdf/export\\_rubber.pdf](http://www.exim.go.th/info/pdf/export_rubber.pdf)

<sup>56</sup> ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง [online]. แหล่งที่มา: [http://www.exim.go.th/info/pdf/export\\_potato.pdf](http://www.exim.go.th/info/pdf/export_potato.pdf)

ดังนั้นการที่ไทยกับจีนได้มีนโยบายเปิดตลาดเสรีเช่นเดียวกันนั้น จึงได้เกิดภาวะการแข่งขันในตลาดกันเอง ซึ่งด้วยจีนมีศักยภาพและเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจดังกล่าว ทำให้ไทยสูญเสียตลาดการค้าระหว่างประเทศและสินค้าบางประเภท การที่ไทยทำเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีบนทฤษฎีที่ว่าประชากรจีนที่มีมาก จะทำให้ความต้องการสินค้าไทยสูงขึ้น ถ้าไทยผลิตสินค้าที่ตรงตามความต้องการ ก็จะขยายตลาดสินค้าได้แต่ในทางปฏิบัติจริง หลังเปิดเขตการค้าเสรีแล้วสินค้าเกษตรจีน หลังไหลเข้าไทยอย่างมาก ขณะที่การส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นในสัดส่วนที่น้อยกว่าการนำเข้า ทำให้ไทยขาดดุลการค้ากับจีนในที่สุด สะท้อนให้เห็นว่าหมวดผักและผลไม้ของไทยมีศักยภาพการแข่งขันต่ำ เพราะที่ผ่านมาไทยพึ่งพามันสำปะหลังเพียงอย่างเดียว จะเห็นได้ว่าสถิติการค้าจากเดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 –กรกฎาคม ค.ศ. 2004 หรือรอบ 10 เดือน ไทยได้ดุลการค้า 5,267 ล้านบาท แต่หากตัดรายการมันสำปะหลังออกไป ไทยจะขาดดุลการค้าสูงถึง 968 ล้านบาท และมีแนวโน้มที่จะขาดดุลสูงขึ้นหลังทำข้อตกลงเขตการค้าเสรี<sup>57</sup>

## 2) ความยุ่งยากในการปฏิบัติตามขั้นตอนของไทยและจีน

จีนนั้นยังมีการปกครองแบบสังคมนิยม ดังนั้นการปฏิบัติต่าง ๆ จะไม่เหมือนไทยที่มีการปกครองแบบประชาธิปไตย ถึงแม้ว่าจีนจะเป็นประเทศที่มีระบบกลไกเศรษฐกิจแบบเสรีก็ตาม ดังนั้นการนำเข้าสินค้าผัก-ผลไม้ของไทยจึงไม่่ง่ายอย่างที่คิด และไทยก็ไม่ใช่แหล่งนำเข้าสินค้าเกษตรแต่เพียงแห่งเดียวของจีน เพราะยังมีประเทศคู่ค้าอื่น ๆ เช่นเวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย ใต้หวัน ออสเตรเลีย และสหรัฐอเมริกา เป็นต้น โดยทางการจีนนำมาตรการและเครื่องมือเชิงนโยบายในรูปแบบต่างๆ มาเป็นอุปสรรคในการนำเข้า แม้ว่าจะมีข้อผูกพันที่จะต้องเปิดเสรีตามกรอบองค์การการค้าโลกก็ตาม เช่น ถูกเก็บภาษีมูลค่าเพิ่ม ถูกเก็บภาษีมณฑล โดยที่ทางมณฑลจีนตอนใต้อ้างว่ายังไม่ได้รับนโยบายจากรัฐบาลกลาง

นอกจากนี้จีนยังกำหนดให้ผู้ส่งออกผลไม้จากไทยต้องเป็นบริษัทที่ได้รับอนุญาตจากจีนโดยตรง ต้องเป็นบริษัทสัญชาติจีนหรือมีการร่วมหุ้นกับคนจีนเท่านั้น การนำเข้าผ่านบริษัทนายหน้าของจีนทำให้ผู้ส่งออกของไทยมีขั้นตอนที่ยุ่งยากและมีต้นทุนเพิ่มขึ้น ในเมืองปักกิ่ง เซี่ยงไฮ้ คุนหมิงและกวางเจา ซึ่งเป็นผู้นำเข้า-ส่งออกผักและผลไม้ส่วนใหญ่ยังเป็นบริษัทที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาลจีน มีผู้นำเข้าเพียงเมืองละ 5-6 ราย แต่เมื่อเทียบกับไทยปรากฏว่าไม่มีระเบียบ

<sup>57</sup> “สศช.ยกบทเรียนเอฟทีเอจีน 1 ปี,” *กรุงเทพธุรกิจ* (4 ตุลาคม 2547).

มากเหมือนจีน เพียงแค่เป็นบริษัทจดทะเบียนแล้วก็สามารถนำเข้าได้ทันที ทำให้มีผู้นำเข้ามาก และมีการแข่งขันสูง จึงมีการนำเข้าผัก-ผลไม้จากจีนสูงมากขึ้น<sup>58</sup>

สำหรับระบบขั้นตอนที่รองรับเขตการค้าเสรีผักและผลไม้ของไทยเองยังคงไม่เอื้ออำนวย โดยส่งออกไปจีน ยังพบกับขั้นตอนการตรวจสอบอย่างเข้มงวด ต้องเสียเวลาไปตรวจคุณภาพของสินค้าที่จะส่งออกที่ จังหวัดเชียงใหม่ ต้องมีใบรับรองฟาร์มผลไม้ ใบรับรองสินค้า รวมทั้งเสียภาษีท้องถิ่นในจีนอีกต่อหนึ่งด้วย ซึ่งขั้นตอนต่างๆ ดังกล่าว ทำให้การส่งออกสินค้ามีต้นทุนสูงขึ้น ซึ่งมีการเก็บค่าธรรมเนียม 3,000 บาทต่อตัวอย่างสินค้า เป็นความไม่เท่าเทียมกันในการปฏิบัติอย่างมาก อีกทั้งเมื่อส่งสินค้าจากเชียงรายไปจีนตอนใต้ซึ่งระยะทางเรือในแม่น้ำโขงเพียงประมาณ 334 กิโลเมตรแต่ใช้เวลานานถึง 4 วัน ดังนั้น วิธีการหลบเลี่ยงขั้นตอนจึงได้นำสินค้าไทยไปแปลงเป็นสินค้าพม่า และลาว เพื่อส่งเข้าไปในจีน ในนาม 2 ประเทศดังกล่าวนั้นก็ยังคงมีอยู่ แม้ว่าจะเสียภาษีนำเข้าของจีนแทนการลดภาษีร้อยละ 0 ตามกฎเขตการค้าเสรี แต่ผู้ประกอบการต้องยอมเสีย เพราะเมื่อคำนวณต้นทุนจากขั้นตอนดังกล่าวพบว่ายังมีราคาถูกกว่า<sup>59</sup>

ตัวอย่างที่ชัดเจนคือ กรณีของการส่งออกลำไยไทยไปจีน ซึ่งต้องประสบกับปัญหาอย่างน้อยสองครั้ง ครั้งแรกเมื่อวันที่ 26 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 จีนได้ประกาศห้ามนำเข้าลำไยของไทย โดยอ้างว่ามีการตรวจพบสารตกค้าง จึงห้ามนำเข้าลำไยทุกประเภทจากไทยทันที โดยมีได้แจ้งให้ฝ่ายไทยทราบล่วงหน้า ต่อมาเมื่อวันที่ 4 มีนาคม ค.ศ. 2004 คณะรัฐมนตรีมีมติประกาศให้ผู้ส่งออกผัก-ผลไม้ไทยไปจีน ต้องมีใบรับรองสินค้าจากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก่อนจึงจะส่งออกได้ และให้มีผลบังคับใช้ในวันที่ 10 มีนาคม ค.ศ. 2004 แต่มีรายงานว่า ผลของมาตรการที่ประกาศออกมาด้วยความรวดเร็วซึ่งไม่ได้มีการเตรียมพร้อมล่วงหน้า ทั้งด้านกำลังเจ้าหน้าที่และอุปกรณ์เครื่องมือในการตรวจสอบ ได้สร้างความเดือดร้อนให้กับเกษตรกรชาวสวนลำไย โดยเฉพาะในภาคเหนือ และบริษัทผู้ส่งออกงดรับซื้อลำไยจากเกษตรกรที่ไม่มีใบรับรองดังกล่าว ส่งผลต่อเนื่องให้ระดับราคาลำไยลดลง และที่สำคัญ ผลของมาตรการห้ามนำเข้าลำไยของจีน ทำให้ตัวเลขการส่งออกผลไม้จากไทยไปจีนในช่วง 5 เดือนแรกของปีนี้ลดลงถึงร้อยละ 26.91<sup>60</sup>

ทุเรียนและมะม่วงเป็นสินค้าอีกตัวอย่างหนึ่งที่ได้รับผลกระทบจากความยุ่งยากในการปฏิบัติตามขั้นตอนของไทยและจีนดังกล่าว โดยเฉพาะชาวสวนผลไม้ภาคตะวันออกทั้ง 3 จังหวัด

<sup>58</sup> เบญจา ศิลารักษ์, **ดู เอฟทีเอไทย-จีนก่อนถล่มลิ้ม** (13-19 มิถุนายน 2547) [online]. แหล่งที่มา: [http://www.thaico.net/b\\_pnews/47062103.htm](http://www.thaico.net/b_pnews/47062103.htm)

<sup>59</sup> “หอการค้าชายแดนซี เอฟทีเอไทย-จีน ทำเชียงรายทุุด,” **เว็บข่าวประชาไทคอม** (19 ตุลาคม 2547).

<sup>60</sup> อัครศรี พานิชศาสตร์, **ข้อตกลงการค้าผัก-ผลไม้ปลอดภาษี ไทย-จีน: ใครเก็บเกี่ยวก่อน** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2003q4/article2003oct15p1.htm>

คือ ระยอง จันทบุรี และตราด ทำให้ต้นทุนการส่งออกสูงขึ้น ปัจจุบันทุเรียนที่ส่งออกมีทั้งทุเรียนสด ทุเรียนแปรรูป โดยเฉพาะทุเรียนทอดจีนมีความต้องการมาก แต่ติดปัญหาความยุ่งยากในเรื่องการนำเข้า ซึ่งปัญหาดังกล่าวทำให้บางช่วงสินค้าล้นตลาด เพราะระบบการกระจายสินค้าอย่างไม่ดีพอ อีกทั้งมะม่วงกับทุเรียนได้มีการจำกัดการนำเข้าจากไทยเพียง 7 สวน เป็นมะม่วง 2 สวน และ ทุเรียน 5 สวน ที่จดทะเบียนไว้ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1997 แม้ว่าไทยพยายามเจรจาขยายการจำกัดสวน เพิ่มขึ้น แต่จีนเห็นว่าไทยไม่รักษาคุณภาพของสินค้า เพราะที่ผ่านมามีการตรวจสอบเคมีมาก โดยเฉพาะในทุเรียนและมะม่วง เป็นเหตุให้จีนเข้มงวดมาก

ในขณะเดียวกันการตรวจสอบสินค้านำเข้าของไทยจากจีนแทบไม่มีเลย มีเพียงการตรวจสอบสารตกค้างโดยใช้อุปกรณ์ตรวจสอบสำเร็จรูป (Test Kit) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า สถาบันเกษตรกรและมาตรการของรัฐยังขาดความพร้อม เกษตรกรเพิ่งได้รับรู้ข้อมูลเกี่ยวกับการเปิดเสรีสินค้าจากจีนในเดือนเมษายน ค.ศ. 2004 นี้ ทำให้ไม่สามารถตัดสินใจวางแผนการผลิตได้อย่างเหมาะสมกับสภาพการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป อีกทั้งมาตรการแก้ไขปัญหาดังกล่าวที่กำหนดขึ้นแบบเฉพาะหน้า ยังไม่สามารถแก้ไขปัญหาได้จริง เช่น โครงการลดพื้นที่การปลูกกระเทียม ปรากฏว่าพืชหลายชนิดที่เกษตรกรปลูกทดแทนก็เป็นพืชชนิดเดียวกับที่จีนปลูกและส่งออกมาไทย เช่น แอปเปิ้ล ลูกแพร์ แครอท เป็นต้น<sup>61</sup>

### 3) ขีดจำกัดของต่อเกษตรกรผู้ผลิต

ภายหลังจากที่รัฐบาลไทยเปิดเสรีการค้าไทย-จีนมาตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2004 ที่ผ่านมานั้นเป็นที่ชัดเจนแล้วว่าสินค้าเกษตรของไทย ได้รับผลกระทบจากการลดตลาดของสินค้าจีนหลายรายการโดยเฉพาะกระเทียม หอม กระเทียมดำ เป็นต้น สินค้านำเข้าจากจีนทะลักเข้าไทยสูงขึ้นถึง 3 เท่า ขณะที่การส่งออกของไทยเพิ่มขึ้นเล็กน้อย โดยการนำเข้าสินค้าเกษตรสูงขึ้นถึงร้อยละ 201 ในขณะที่การส่งออกเพิ่มเพียงร้อยละ 23

รายงานสถิติการส่งออก-นำเข้าสินค้าภายใต้เขตการค้าเสรีไทย-จีน ในช่วง 8 เดือน ตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 – พฤษภาคม ค.ศ. 2004 การส่งออกผักและผลไม้ มีปริมาณ 1,360,625 ตัน (เพิ่มขึ้นร้อยละ 23) มีมูลค่า 5,647.92 ล้านบาท (เพิ่มขึ้นร้อยละ 26) แต่การนำเข้าสินค้าผักผลไม้ มีปริมาณ 166,359 ตัน เพิ่มขึ้นร้อยละ 201 มูลค่า 3,141.63 ล้านบาท เพิ่มขึ้นร้อยละ 97 เมื่อเปรียบเทียบกับ การส่งออกของไทยไปจีนก่อนมีข้อตกลงเขตการค้าเสรีกับจีน (ตุลาคม ค.ศ. 2002-เมษายน ค.ศ. 2003) สินค้าที่มีการนำเข้ามากที่สุดคือ แอปเปิ้ลสดเพิ่มขึ้นร้อยละ 39 รองลงมาลูกแพร์และ คิวินส์สดเพิ่มขึ้นร้อยละ 15, ปลาแซ่แข็งเพิ่มขึ้นร้อยละ 9, เห็ดแห้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และลูกนัทเพิ่มขึ้นร้อยละ 5 และสินค้าที่ส่งออกเพิ่มคือ มันสำปะหลังขึ้นเพิ่มขึ้นร้อยละ

<sup>61</sup> “เปิดเสรีทางการค้านโยบายที่ต้องทบทวน,” มติชนรายวัน (30 มิถุนายน 2547).



58 รองลงมาคือ ลำไยอบแห้งเพิ่มขึ้นร้อยละ 16, ลำไยสดเพิ่มขึ้นร้อยละ 7, กุ้งแช่แข็งเพิ่มขึ้นร้อยละ 4, ปลาแช่แข็งเพิ่มขึ้นร้อยละ 3 และทุเรียนสดเพิ่มขึ้นร้อยละ 2

เหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้สินค้าเกษตรบางชนิดถูกแย่งตลาด จึงต้องลดพื้นที่เพาะปลูก โดยกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ก็ประกาศลดพื้นที่ปลูกกระเทียม หอมแดง หอมหัวใหญ่ ลง เนื่องจากสินค้าทั้ง 3 รายการนำเข้าจากจีนเข้ามาจำหน่ายในประเทศเป็นจำนวนมากและมีราคาถูกลง ซึ่งจากการมูลนิธิโครงการหลวง ได้วิจัยข้อมูลและสถานการณ์ค้าพืชผักไทย-จีน สรุปได้ ดังนี้<sup>62</sup>

- การนำเข้ากระเทียมจากประเทศจีนในปี ค.ศ. 2003 มีปริมาณ 41,157 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 39.14 ของปริมาณผลผลิตในประเทศ พื้นที่การปลูกกระเทียมของไทยในปี 2001/2002 มีพื้นที่ 107,644 ไร่ ผลผลิต 232,447 ตัน แต่ในปี 2002/2003 มีพื้นที่การปลูกลดลงเหลือ 63,347 ไร่ ผลผลิต 105,147 ตัน
- ส่วนหอมหัวใหญ่มีการนำเข้าปริมาณ 15,256 กิโลกรัม คิดเป็นร้อยละ 43.23 ของปริมาณผลผลิตในประเทศ พื้นที่การปลูกหอมหัวใหญ่ในปี 2001/2002 มี 10,447 ไร่ ผลผลิต 36,000 ตัน ในปี 2002/2003 มีพื้นที่ปลูกเพิ่มขึ้นเล็กน้อยคือ 11,408 ไร่ มีผลผลิต 35,294 ตัน
- ราคานำเข้ากระเทียมจากจีนตั้งแต่เดือนมกราคม-ธันวาคม ค.ศ. 2003 มีราคาอยู่ในช่วง 4.61-6.89 บาท/กก. ราคาเฉลี่ยประมาณ 5.79 บาท/กก.ซึ่งมีราคาพอๆ กับต้นทุนการผลิตกระเทียมของไทย
- ราคาขายส่งกระเทียม ณ ตลาดสี่มุมเมือง รังสิต พบว่า กระเทียมจีนมีราคาอยู่ในช่วง 20.00-35.74 บาท/กก. ส่วนกระเทียมไทยมีราคาอยู่ในช่วง 25.45 - 56.50 บาท/กก.
- ราคานำเข้าหอมแดงจากจีนเฉลี่ยในปี 2546 อยู่ที่ประมาณ 2.76 บาท/กก.(ต้นทุนการผลิตของไทยอยู่ที่ประมาณ 6 บาท/กก.)
- พืชผักที่มีแนวโน้มการนำเข้าจากจีนสูง ได้แก่ ผักกาดหอมห่อ เซเลอรี่ ถั่วลันเตา และคะน้าฮ่องกง โดยผักเหล่านี้มีราคานำเข้าต่ำกว่าราคาผักส่งเสริมที่ทางโครงการหลวงคืนแก่เกษตรกร

แม้รัฐบาลจะมีนโยบายช่วยเหลือโดยจ่ายค่าชดเชยการลดพื้นที่ปลูกแล้ว แต่ก็ไม่สามารถแก้ปัญหาความเดือดร้อนได้ นอกจากราคาสินค้าเกษตรกรไทยจะต่ำลงแล้ว อีกทั้งต้นทุนในการเพาะปลูกไม่ต่ำกว่าปุ๋ยก็ขึ้นราคาจากเดิมกระสอบละ 425 บาทเพิ่มขึ้นเป็นกระสอบละ 520 บาท

<sup>62</sup> อมรศักดิ์ พงศ์พศุทธิ์, "FTA: วิฤติหรือโอกาส (3)," กรุงเทพมหานครกิจนิเวศ (22 ตุลาคม 2547).



นอกจากนี้ยังมีค่าयाฆ่าแมลง ค่าแรงงานที่เพิ่มขึ้นอีกด้วย<sup>63</sup> โดยเกษตรกรทางภาคเหนือผู้ได้รับผลกระทบเผชิญกับความผันผวนของราคาอยู่แล้ว เพราะที่ผ่านมาไม่มีการเปิดเสรีทางการค้ากับจีนเกษตรกรก็เรียกร้องให้รัฐบาลช่วยเหลือทุกปีเพราะราคาตกต่ำ ดังนั้นกรณีการเปิดเสรีการค้ากับจีนปัญหาต่างๆ ก็จะไม่หนักกว่าเดิม เพราะกระเทียมจีนราคาถูกจะเข้ามาตีตลาดกระเทียมไทยอย่างเต็มที่ไม่ได้ และการที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์มีนโยบายให้เกษตรกรผู้ปลูกกระเทียมจะต้องเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นทดแทน ซึ่งสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตร (สศก.) ได้ขออนุมัติงบประมาณจากคณะกรรมการนโยบายและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร(คชก.) เพิ่มอีกจำนวน 206 ล้านบาท เพื่อนำมาใช้ในการรับซื้อผลผลิตหอมหัวใหญ่จากเกษตรกร เพื่อเป็นค่าใช้จ่ายในการปลูกพืชล้มลุกที่สัณฐานข้อตกลงแทนกระเทียมไร่ละ 1,500 บาท ขดเซยปลูกไม้ผล-ไม้ยืนต้นไร่ละ 2,000 บาท

นอกจากนี้เกษตรกรสวนลำไย ได้เรียกร้องให้รัฐบาลกำหนดนโยบายและแผนช่วยเหลือที่ชัดเจน เพราะสวนผลไม้ในภาคเหนือกำลังประสบปัญหาาราคาตกต่ำ เกิดปัญหาขาดทุนจนเลิกกิจการไปจำนวนมาก หากรัฐไม่แก้ไขปัญหา คาดการณ์ว่าภายใน 2-3 ปีข้างหน้าจะมีสวนผลไม้เลิกกิจการจำนวนมาก ในขณะที่เดียวกัน มณฑลยูนหนาน ยังมีโครงการที่จะขยายพื้นที่เพาะปลูกเพิ่มขึ้น 1.7 ล้านไร่ ในพื้นที่ 48 แห่งทั่วมณฑล เพื่อใช้เป็นพื้นที่เพาะปลูกผักปลอดสารพิษ และแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร พื้นที่นี้จะสามารถผลิตพืชผักได้มากกว่า 30 ชนิด ในปริมาณไม่น้อยกว่า 10,000 ตัน/ปี ไม่ว่าจะเป็นแอปเปิล พริก หัวไชเท้า โดยมีเป้าหมายที่จะส่งออกจำหน่ายในประเทศไทย สิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น และสหรัฐอเมริกา จากนโยบายดังกล่าวเห็นได้ชัดว่า สินค้าเกษตรจากจีนจะทะลักเข้าสู่ไทยเป็นจำนวนมากอย่างแน่นอน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อเกษตรกรไทยอย่างยากที่จะหลีกเลี่ยง

#### 4) ปัญหาจากขีดจำกัดของผู้ประกอบการรายย่อย

หลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 เป็นต้นมา นอกจากมีขีดจำกัดต่อผู้ผลิตสินค้าเกษตรแล้ว ยังรวมถึงผลกระทบต่อผู้ประกอบการรายย่อยด้วย เพราะเมื่อเปิดการค้าเสรีทำให้การนำเข้า – ส่งออกมีความสะดวกขึ้น ดังนั้นจึงมีผู้ประกอบการเพิ่มขึ้นทั้งชาวไทยและชาวจีน เพื่อนำเข้าสินค้าเข้าไทยและส่งออกสินค้าไทยไปขายเงินมากขึ้น แต่ปรากฏการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ผู้ประกอบการต้องแข่งขันกันเอง เนื่องจากการบริโภคเท่าเดิม แต่ผู้ขายมีมากกว่าผู้ซื้อ ทำให้เกิดการกดราคาจากพ่อค้าส่งสินค้าเกษตรและมีผู้ขาดทุนจำนวนมาก เนื่องจากขายตัดราคาตัวเองเพื่อป้องกันสินค้าเน่าเสีย โดยเฉพาะสินค้าลำไยและทุเรียนที่มีราคาตกต่ำ การแข่งขัน

<sup>63</sup> ผู้ปลูกกระเทียมควรยอมรับพิษเอฟทีเอไทย-จีนเต็ม ๆ [online]. แหล่งที่มา:

[http://www.thaico.net/b\\_pnews/47062101.htm](http://www.thaico.net/b_pnews/47062101.htm)

ระหว่างผู้ส่งออกไทยกันเองรุนแรง และประกอบกับผลไม้ที่ส่งไปจีนเน่าเสียง่าย ทำให้การส่งออกลำบากยิ่งขึ้น สำหรับผลไม้ที่นำเข้ามาจากจีน เช่น แอปเปิลหรือสาลี่ ก็มีการแข่งขันนำเข้ามากขึ้น ทำให้ราคาตกเช่นเดียวกัน<sup>64</sup>

นอกจากนี้ ยังมีการตั้งข้อสังเกตว่า นักธุรกิจจีนที่เข้ามาลงทุน หลังจากมีการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้เข้ามามีบทบาทในภาคเหนือของไทยเป็นอย่างมาก มีการเข้ามาตั้งกิจการรับซื้อสินค้าเขตการค้าเสรีในฝั่งไทย และนำส่งไปขายในจีนเอง โดยมีการจัดตั้งบริษัทตัวแทนหรือชิปปิ้งในไทย ซึ่งสามารถพบเห็นได้ตามตลาดใหญ่ๆ ของไทย เหตุผลนั้นเพื่อการลดต้นทุนในการว่าจ้างคนไทย ทั้งนี้ยังได้ใช้วิธีการเข้ามาแต่งงานกับหญิงไทย ซึ่งทำให้ประกอบการค้าขายมีความสะดวกมากยิ่งขึ้นด้วย<sup>65</sup>

### 5) ปัญหาประสิทธิภาพและมาตรฐานการตรวจสอบสินค้าของไทย

การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้นยังส่งผลต่อผู้บริโภคอีกด้วย เนื่องจากการนำเข้าผักผลไม้จากจีนได้พบสารพิษตกค้างเป็นจำนวนมาก ในรายงานของเจ้าหน้าที่ด่านตรวจพืช สำนักควบคุมพืชและวัสดุการเกษตร ซึ่งผลการวิเคราะห์จากการเก็บตัวอย่างสินค้าเกษตรที่นำเข้าจากจีนไปตรวจสอบสารพิษตกค้าง ได้พบสารพิษตกค้างในพืชผักหลายชนิด ทั้งถั่วลิสง เต้าหู้ หน่อไม้ น้ำกะหล่ำดอก ผักกวางตุ้ง บร็อกโคลี่ และกระเทียม ซึ่งเป็นสารต้องห้ามที่กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ประกาศห้ามใช้ในประเทศไทย โดยเฉพาะสารเมทามิโดฟอส โมโนโครโทฟอส และสารเมวินฟอส ซึ่งมีพิษเฉียบพลันสูงเป็นอันตรายต่อผู้บริโภค<sup>66</sup> ซึ่งสารเคมีเหล่านี้เป็นอันตรายต่อระบบประสาท แต่ที่ผ่านมามหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ที่มีส่วนเกี่ยวข้องยังไม่เข้มงวดการนำเข้าผัก - ผลไม้ จากจีนเท่าที่ควรนัก

นอกจากนี้อุปกรณ์ที่ใช้ตรวจสอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในปัจจุบัน ตรวจได้เฉพาะสารเคมีที่ออกฤทธิ์ทำลายตับ ไต แต่ไม่สามารถตรวจหาสารเคมีประเภทออกฤทธิ์ทำลายระบบประสาท รวมทั้งจำนวนอุปกรณ์และเจ้าหน้าที่ที่มีอยู่จำกัด เมื่อเปรียบเทียบกับจุดตรวจบริเวณด่านชายแดนที่มีอยู่กว่า 13 จุดทั่วประเทศ อีกทั้งปัจจุบันประชาชนยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลข่าวสารของหน่วยงานภาครัฐได้ แม้การเปิดเขตการค้าเสรีจะเป็นการตัดสินใจในระดับรัฐบาล แต่ก็ควรคำนึงถึงประเภทของสินค้าที่นำเข้าด้วยว่าปลอดภัยหรือไม่ โดยเฉพาะผัก - ผลไม้ ซึ่งมาตรการควบคุมและดูแลเรื่องความปลอดภัยของรัฐบาลในกลุ่มสินค้านี้ดังกล่าวยังไม่ชัดเจนเท่าที่ควร ส่งผล

<sup>64</sup> “กองทัพมด ใล้รับเอฟทีเอ ขนแอปเปิล – สาลี่,” **กรุงเทพธุรกิจ** (20 มกราคม 2547).

<sup>65</sup> “หอการค้าชายแดนซี เอฟทีเอไทย-จีน ทำเสียงร้ายทูด,” **เว็บข่าวประชาไท.คอม** (19 ตุลาคม 2547).

<sup>66</sup> “หม่าฝักนำเข้าจีนระวังสารพิษ ตรวจเจอแล้วในพืชหลายชนิด,” **มติชนรายวัน** (4 พฤศจิกายน 2547).

ให้ประชาชนไม่มีข้อมูลในการตัดสินใจ ในขณะที่ไทยได้เปิดประเทศรับฝักและผลไม้ที่จีนส่งเข้ามาถึงร้อยละ 100 โดยไม่มีมาตรการตรวจสอบที่รัดกุม<sup>67</sup>

#### 6) ปัญหาด้านการขนส่งทางท่าเรือเชียงแสน

ในรายงานของสำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือระบุว่า การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้น ทำให้การค้าชายแดนที่อำเภอเชียงแสนมีบทบาทน้อยลง โดยมูลค่าการค้าชายแดนที่อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงรายที่ได้เริ่มเปลี่ยนแปลง โดยการนำเข้าสินค้าจากจีนเพิ่มสูงขึ้นมาก แทนการส่งออก ซึ่งสำนักงานพาณิชย์จังหวัดเชียงรายบันทึกข้อมูลการนำเข้าสินค้าจากจีนมาที่เชียงรายและส่งออกสินค้าจากเชียงรายไปจีน ดังตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.5 มูลค่าการนำเข้า-ส่งออก ระหว่างไทย-จีน ด้านจังหวัดเชียงราย

(หน่วย: ล้านบาท)

ปี	การนำเข้า	การส่งออก
2541	289.3	96.7
2542	430.4	438.4
2543	308.2	838
2544	547.0	2,225.5
2545	460.6	3,196.3
2546	1,088.1	3,129.1
2547 (ม.ค-ก.ค.)	404.4	817.1

การค้าชายแดนจังหวัดเชียงรายที่มีบทบาทน้อยลงดังกล่าว ได้ส่งผลให้การขนส่งท่าเรือเชียงแสนมีบทบาทน้อยลงตามไปด้วย โดยการค้าเริ่มไปท่าเรือแหลมฉบังกับท่าเรือคลองเตยมากขึ้น ในเมื่ออัตราภาษีเป็น 0 ทั่วประเทศ ผู้ประกอบการย่อมเลือกสิ่งที่ท่าเรือคลองเตยมากกว่า เพราะตลาดไทเป็นแหล่งกระจายสินค้าหลักของประเทศ เนื่องจากไม่มีการเก็บภาษี จึงสามารถจะขนส่งไปที่ไหนก็ได้ ขึ้นอยู่กับปลายทาง หากต้องการส่งสินค้าไปยังมณฑลเฉิงไฮ้ หรือฝั่งตะวันออกของจีน ไปขนส่งที่ท่าเรือแหลมฉบัง จะทำให้ลดค่าใช้จ่ายได้มากกว่า โดยปัญหาการค้าทางด่านท่าเรือเชียงแสน คือ ปัญหาในเรื่องค่าธรรมเนียมไม่แน่นอน ราคาน้ำไม่สม่ำเสมอ การทำธุรกรรมทางการเงินระหว่างพ่อค้าไทย-จีนไม่เป็นระบบสากล และไม่มีบริษัทรับประกันความ

<sup>67</sup> “แม่โจ้พบสารอันตรายในฝักจีนทะลักเข้าไทย,” **กรุงเทพธุรกิจ** (12 พฤศจิกายน 2547).

เสียหายของสินค้า<sup>68</sup> อีกทั้งการปิด-เปิดประตูน้ำของเขื่อนที่อยู่ในประเทศจีน และปัญหาด้านต้นทุน ซึ่งการส่งสินค้าไทยไปจีนมีต้นทุนสูงกว่าเมื่อเปรียบเทียบกับ การขนส่งจากจีนมาไทย เพราะจากจีนเป็นขาล่อง แต่จากไทยไปจีนเป็นขาขึ้น ทวนน้ำ ทำให้สินค้าจีนทะลักเข้ามา มาก เช่น 1 เทียวเรือ จากจีนสามารถขนกระเทียมเข้ามาได้ประมาณ 10 รถบรรทุก

นอกจากนี้ท่าเรือเชียงแสนยังไม่ใช้ท่าเรือระดับสากล สินค้าบางประเภททางภาคเหนือไม่สามารถขนส่งผ่านท่าเรือเชียงแสนได้ ทำให้ต้นทุนค่าขนส่งสูงขึ้น เพราะต้องขนส่งไปท่าเรือแหลมฉบังหรือคลองเตย โดยข้าวสารหอมมะลิเป็นสินค้าตัวอย่างหนึ่งที่มีปัญหาดังกล่าว เนื่องจากข้าวสารหอมมะลิทั้งที่จังหวัดเชียงราย แพร่ พะเยา น่านและเชียงใหม่เป็นแหล่งผลิตสำคัญ ขณะที่ระยะทางที่ห่างจากเมืองสิบสองปันนา มณฑลยูนนานกับเชียงรายห่างกันเพียง 350 กิโลเมตร แต่การขนส่ง จะต้องขนส่งจากเชียงรายไปแหลมฉบังระยะทาง 1,000 กิโลเมตร ขึ้นเรือไปเมืองเซินเจิ้นอีก 4,000 กิโลเมตร และเดินทางไปคุนหมิงอีก 5,000 กิโลเมตร รวมระยะทาง 9,000 กิโลเมตร เพราะการค้าขายข้าวกับจีนจะต้องเปิดโควตาว่างท่าเรือกับท่าเรือ ทำให้การขนส่งไปดำเนินการโดยคนกลุ่มเดียว ในขณะที่เดียวกันผลไม้จากภาคตะวันออกจะส่งออกทางท่าเรือเชียงแสน ต้องแวะตรวจสารพิษที่เชียงใหม่ก่อน 1 วัน ทำให้การขนส่งมีความล่าช้า ดังนั้นภาครัฐน่าจะเข้ามามีบทบาทในการช่วยลดต้นทุนจากกรมวิชาการเกษตรน่าจะส่งสำนักงานตรวจสอบสารตกค้างมาที่เชียงรายเร็วขึ้น มิเช่นนั้นจะเพิ่มต้นทุนให้ผู้ประกอบการ<sup>69</sup>

อย่างไรก็ตาม การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้มีหลายฝ่ายแสดงความไม่เห็นด้วย ไม่ว่าจะเป็นนักวิชาการ องค์กรเอกชน ฝ่ายค้าน หรือวุฒิสภา เพราะนับตั้งแต่การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้เกิดผลกระทบตามมาอย่างมากมายในช่วงต้น เนื่องจากรัฐบาลขาดความพร้อมในการเตรียมการเจรจา ดังนั้นหลายฝ่ายจึงมีความต้องการให้รัฐบาลชะลอการเปิดเขตการค้าเสรีกับประเทศอื่นๆ เพื่อศึกษาผลกระทบที่จะเกิดขึ้น และมีความโปร่งใสในการเจรจา<sup>70</sup>

<sup>68</sup> องอาจ เตชา, “ไทยขาดแผนคุมมาตรฐานสินค้าเกษตรจากจีน,” **เว็บข่าวประชาไทคอม** (8 ตุลาคม 2547). และ David Fullbrook, **Bumpy road to Thailand-China road efficiency** (April 8, 2004) [Online]. available from: [http://www.atimes.com/atimes/Southeast\\_Asia/FD08Ae01.html](http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/FD08Ae01.html)

<sup>69</sup> “1 ปีค้าเสรีผักผลไม้ไทยอ่วม ทุกกระบวนท่า,” **เว็บข่าวประชาไทคอม** (1 พฤศจิกายน 2547). และ สัมภาษณ์, เสริมชัย รัตนพงษ์ไพศาล, ประธานหอการค้าเชียงราย, 11 มกราคม 2548.

<sup>70</sup> Jeerawat Na-Thalang and Janjira Jarusupawat, “Mondatary check on Chinese fruit,” **The Nation** (July 17, 2004) and “Govt cautioned not to rush FTAs,” **The Nation** (August 08, 2004) [Online]. available from: [http://www.bilateral.org/article.php3?\\_article=1128](http://www.bilateral.org/article.php3?_article=1128) [December 12, 2004]

#### 4.2.5 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อมิติความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างไทย-จีน

การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีนนั้นนับได้ว่า เป็นการเปลี่ยนโฉมหน้าความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศเป็นอย่างมาก เพราะความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับจีนในด้านเศรษฐกิจนั้นเรียกได้ว่า เป็นทั้งคู่ค้าและคู่แข่งกัน แม้ว่ารัฐบาลไทยชุดนี้จะมีนโยบายให้ราชการและเอกชนดำเนินการตาม โดยเห็นว่าการลงนามสินค้าเกษตรจะมีความเกี่ยวเนื่องกันทางการค้าระหว่างสองประเทศเป็นอย่างมาก และรัฐบาลมองว่า ไทยค่อนข้างจะได้เปรียบในการทำเขตการค้าเสรีสินค้าเกษตร เนื่องจากมูลค่าการค้าระหว่างกันในภาพรวมระหว่างไทย-จีนมีการขยายตัวขึ้น และยังคงได้ดุลการค้าจากจีนหลังจากการทำเขตการค้าเสรีไทยผักและผลไม้กับจีน ซึ่งการผลิตสินค้าเกษตรของไทยกับจีนที่เกี่ยวเนื่องกันกับสินค้าเกษตรสำคัญที่จีนผลิต ได้แก่ ข้าวโพด ถั่วเหลือง ผลไม้เมืองหนาว (แอปเปิ้ล แพร์) ในขณะที่สินค้าเกษตรสำคัญของไทย ได้แก่ ข้าว มันสำปะหลัง ยางพารา ผลไม้เมืองร้อน (สับปะรด กุ้ง แตงโม มะม่วง) ซึ่งจีนมีการพึ่งพาการนำเข้าสินค้าเกษตรเหล่านี้จากไทย ดังนั้นการเปิดการค้าเสรีกับจีนทำให้มีการส่งออกมากขึ้น<sup>71</sup> แต่อย่างไรก็ตาม การเร่งทำเขตการค้าเสรีนั้นทำให้ราชการและภาคเอกชนรายย่อยไม่มีความพร้อม ส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคตามมาอย่างมากมายดังที่กล่าวไว้ในข้างต้น

การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน ดังกล่าว ได้ส่งผลให้ไทยต้องกำหนดยุทธศาสตร์ในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศ ดังนี้<sup>72</sup>

1. เป้าหมายส่งออกไปจีน เพิ่มอย่างน้อยร้อยละ 20 ต่อปี ในช่วง 5 ปี (2547-2551)
2. มองตลาดจีน เป็น Outlet สินค้าเกษตรและสินค้าอุปโภคบริโภคของไทย ทั้งข้าว ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง ยางพารา ผักผลไม้ (เน้นทุเรียน มังคุด ลำไย เงาะ) แยกเป็นแต่ละภูมิภาค
  - ปักกิ่ง และภาคอีสานของจีน ผัก/ผลไม้สด ผลไม้แปรรูป มันสำปะหลัง
  - นครเซี่ยงไฮ้ ผักผลไม้สด/ แปรรูป
  - มณฑลกว่างตุง ผักผลไม้ ข้าว ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง(แป้งมันสำปะหลัง)
  - มณฑลยูนนาน สินค้าอุปโภคบริโภค ผักผลไม้
3. พัฒนาสินค้าอันดับต่ำกว่า 20 อันดับแรกที่จีนนำเข้าจากไทย ที่ไทยมีศักยภาพในการ

<sup>71</sup> เขตการค้าเสรี ไทย – จีน: ผลกระทบต่อการส่งออกสินค้าไทย [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.depthai.go.th/th/newDep/FTA/China>

<sup>72</sup> สำนักงานพาณิชย์ในต่างประเทศ กรุงปักกิ่ง, ยุทธศาสตร์การค้าไทย-จีน [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.depthai.go.th/th/newDep/FTA/China> [9 กรกฎาคม 2547]



ผลิตและส่งออก เช่น เครื่องโทรสารโทรพิมพ์ รถยนต์อุปกรณ์ ผลิตภัณฑ์ยาง ผลิตภัณฑ์พลาสติก เครื่องตัดต่อและมิเตอร์กัน วงจรไฟฟ้า ไม้สัดแช่เย็นแช่แข็ง เครื่องสำอาง เครื่องปรับอากาศ เสื้อผ้าสำเร็จรูป เฟอร์นิเจอร์และชิ้นส่วน อัญมณีเครื่องประดับ อาหารสัตว์เลี้ยง เข้าสู่ตลาดจีนมากขึ้น

4. พัฒนาธุรกิจบริการรองรับนักศึกษาจากจีน ที่จะเข้ามาศึกษาในประเทศไทย ทั้งหลักสูตรระยะสั้น-ระยะยาว ปีละ 500 คน ธุรกิจการรักษาพยาบาล จากกลุ่มเป้าหมาย ที่มีรายได้สูงจากประเทศจีน และธุรกิจร้านอาหารไทย

5. การนำเข้าสินค้าที่เป็นวัตถุดิบ เครื่องจักรเครื่องมืออุปกรณ์ ทดแทนการนำเข้า จากแหล่งอื่น เช่น ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน เพื่อพัฒนาการค้าร่วมกัน และสร้าง ความสัมพันธ์ในลักษณะ “คู่ค้า”

6. ส่งเสริมการลงทุนร่วมกันให้เพิ่มขึ้น โดยมีโครงการร่วมกับไทยและจีน

7. ในโอกาสไทย-จีนมีความสัมพันธ์ครบรอบ 30 ปี ในปี ค.ศ. 2005 ควรนำโอกาสนี้ กำหนด

โครงการด้านความร่วมมือ การค้า การลงทุน และแลกเปลี่ยนเทคโนโลยี เพื่อนำไปสู่ผลในระยะยาวได้ต่อไป เช่น Thailand Exhibition ขนาดใหญ่ การประชุมสัมมนาด้านการลงทุน การแลกเปลี่ยนเทคโนโลยีต่างๆ การแลกเปลี่ยนการเยือนของผู้ในระดับสูง การแข่งขันกีฬา (สโมสร) ไทย-จีน เป็นต้น

นอกจากนี้ การจัดทำเขตการค้าเสรี ยังมีนัยทางด้านการเมืองระหว่างประเทศอยู่ด้วย คือ จะเป็นการเข้าไปใกล้ชิดกับอีกประเทศหนึ่ง เท่ากับว่าเป็นการถ่วงดุลอำนาจกับอีกประเทศหนึ่ง ดังนั้น การที่จีนทำเขตการค้าเสรีกับไทยและอาเซียนมีนัยทางการเมืองคือ จีนจะมีบทบาทและอิทธิพลทางด้านเศรษฐกิจและทางด้านการเมืองเพิ่มขึ้นในภูมิภาคอาเซียน ซึ่งถ้าสหรัฐอเมริกาหรือญี่ปุ่นต้องการจะถ่วงดุลอำนาจจีนก็ต้องเข้ามาทำเขตการค้าเสรีกับประเทศในภูมิภาคนี้ด้วย อันเป็นเหตุผลทางการเมืองที่แทรกอยู่ในเรื่องของการจัดทำเขตการค้าเสรี

## สรุป

ดังที่กล่าวมาแล้ว รัฐบาลภายใต้การบริหารงานของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้นมีนโยบายเชิงรุกทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งนโยบายจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ นับว่าเป็นยุทธศาสตร์หนึ่งในการส่งเสริมนโยบายดังกล่าว เพื่อเป็นการรุกขยายการค้าและการลงทุน สร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ การดำเนินการของรัฐบาลดังกล่าวนี้ส่วนหนึ่งมาจากระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีแนวโน้มหันมาเจรจาเขตการค้าเสรีระดับทวีปมากขึ้น เนื่องจากความล้มเหลวขององค์การการค้าโลก (WTO) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา

มา โดยเฉพาะความล้มเหลวจากการค้ารอบซีแอตเติล ค.ศ. 1999 จนถึงแคนคูน ค.ศ. 2003 อีกทั้งจีนได้ก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก จึงส่งผลให้ประเทศต่างๆ หันมาเจรจาในระดับทวิภาคีมากขึ้น

การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในระดับทวิภาคี โดยได้มีการลงนามเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 และได้มีผลบังคับใช้วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 นั้น เป็นตัวอย่างหนึ่งของการดำเนินการนโยบายเชิงรุกทางเศรษฐกิจของรัฐบาล อย่างไรก็ตามในหลักการของการจัดทำเขตการค้าเสรี แม้จะดูเหมือนว่าทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเสรีตามกลไกตลาด ที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเขตการค้าเสรีก็จริง แต่เมื่อได้มีการปฏิบัติตามข้อตกลงดังกล่าวปรากฏว่ามีปัญหาและอุปสรรคตามมามากมายทั้งจากฝ่ายไทยและฝ่ายจีน เช่น การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในจีน มาตรฐานด้านสุขภาพอนามัย ขั้นตอนการปฏิบัตินำเข้า-ส่งออก ด้านการคมนาคมขนส่ง เป็นต้น

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าวได้สะท้อนถึงความไม่พร้อมของโครงสร้างการผลิตในประเทศไทยในการรองรับการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งได้กลายเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่อเกษตรกรผู้ผลิต ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในประเทศ รวมถึงผลกระทบต่อผู้บริโภคในประเทศ เพราะประเทศกำลังพัฒนาเช่นจีน ที่มีขีดความสามารถทางการแข่งขันเหนือกว่าไทยในทุกด้าน ทั้งด้านความพร้อมทางเศรษฐกิจ ขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี อำนาจต่อรองทางการเมือง รวมทั้งขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ทำการแข่งขันเกิดความไม่เป็นธรรมขึ้น

ดังนั้นกลุ่มที่จะได้รับประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน อย่างแท้จริงจึงมิใช่เกษตรกรผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือขนาดกลางในประเทศ หรือแม้แต่กระทั่งผู้บริโภค หากแต่เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ของทั้งสองประเทศมากกว่า ที่มีความพร้อมต่อการเตรียมรับการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งในบทต่อไปจะเป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทกลุ่มทุน นักธุรกิจ ต่อการผลักดันนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## บทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจต่อการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

### ความนำ

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 2 และบทที่ 3 จะเห็นได้ว่าความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ที่แน่นแฟ้นนั้น ส่วนหนึ่งมาจากแรงผลักดันของกลุ่มทุนธุรกิจไทย-จีน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งในรัฐบาลชุดนี้ได้ให้ความสำคัญกับจีนในฐานะประเทศมหาอำนาจที่มีบทบาททางการเมืองและเศรษฐกิจในเวทีระหว่างประเทศ อีกทั้งแนวทางในการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศของรัฐบาลไทยและรัฐบาลจีนในชุดปัจจุบันยังมีทิศทางที่สอดคล้องกันอีกด้วย จะเห็นได้จากนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ ซึ่งไทยและจีนได้ลงนามเปิดเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 และได้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003

โดยบทนี้จะเป็นการวิเคราะห์ถึงบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจที่มีส่วนร่วมในการผลักดันให้เปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งจะกล่าวถึงโครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างทางการเมืองของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร บทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจต่อนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ และต่อนโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

### 5.1 โครงสร้างทางการเมืองและโครงสร้างอำนาจทางการเมือง

สำหรับประเทศไทย กลุ่มทุนได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองมากขึ้นตามลำดับ ภายหลังจากที่ระบอบทหารเริ่มหมดอำนาจลงหลังปี ค.ศ. 1973 อย่างไรก็ตามบทบาทของกลุ่มทุนช่วงตั้งแต่ ค.ศ. 1973-1997 ยังคงมีบทบาทจำกัดเพียงเป็นผู้สนับสนุนพรรคการเมืองเท่านั้น แม้ว่าอำนาจต่อรองของกองทัพหลังจากปี ค.ศ. 1973 ได้ลดลง แต่ยังคงมีอิทธิพลและบทบาททางการเมืองอยู่สูงมาก ทั้งนี้ กลุ่มทุนและนักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองตามลำดับ เช่น รัฐบาล พลเอกเปรม ติณสูลานนท์ มีสัดส่วนของนักธุรกิจในคณะรัฐมนตรี ร้อยละ 64 และเพิ่มสูงขึ้นตามลำดับนับตั้งแต่รัฐบาลพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ จนถึงรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งกลุ่มทุนนักธุรกิจได้พลิกบทบาทจากเบื้องหลังนักการเมืองมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างชัดเจน<sup>1</sup>

<sup>1</sup> รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้ำประสานไทย, Thaksinomic's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่ (กรุงเทพฯ: บริษัท ยู เอ็ม เอ็ม จำกัด, 2546), หน้า 12-13.

การเข้ามาของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงเป็นการเข้าสู่ตำแหน่งในจังหวัดและโอกาสที่เหมาะสมอย่างยิ่งต่อบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจในการเมือง ด้วยกัน 2 ประการ คือ

ประการแรก เข้ามาในจังหวัดที่คนส่วนมากเบื่อหน่ายรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ซึ่งไม่สามารถฟื้นฟูเศรษฐกิจหลังวิกฤตเศรษฐกิจ ทำให้รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก เพราะในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดสูญเสียพลังอำนาจทางเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็วจากวิกฤตครั้งนั้น

ประการที่สอง เข้ามาในจังหวัดของการใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1997 ยังเอื้อประโยชน์ทางแก่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อย่างยิ่ง เช่น การบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง และบทบัญญัติเกี่ยวกับขนาดของพรรคการเมืองที่เกื้อหนุนพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็กโดยมีระบบลงโทษแบบระบบปาร์ตี้ลิสต์ เพิ่มอำนาจให้นายกรัฐมนตรี โดยยากที่ฝ่ายค้านจะสามารถอภิปรายได้ เพราะต้องมีเสียงในสภามากกว่า 200 เสียง และมีอำนาจในการถอดถอนแต่งตั้งรัฐมนตรี เป็นต้น

การเข้ามาของรัฐบาลที่มาจากพรรคการเมืองที่เป็นกลุ่มทุน นักธุรกิจ สังกัดและให้การสนับสนุนอยู่มากมายเช่นนี้ ได้ส่งผลให้บทบาทของกลุ่มทุน นักธุรกิจในการเมืองไทยสูงขึ้นตามไปด้วยอย่างไม่เคยมีมาก่อน โดยเฉพาะตัวนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีเองก็เป็นนักธุรกิจด้วยเช่นกัน ในการเลือกตั้งเมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ปรากฏว่ามีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่เข้าดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีชุดที่ 1 ที่มีภูมิหลังมาจากอาชีพนักธุรกิจอยู่ในอันดับแรก ดังตารางที่ 5.1

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 5.1 จำนวนรัฐมนตรีในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จำแนกตามภูมิหลังทางอาชีพ (17 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001)

ภูมิหลังทางอาชีพ	รัฐบาลชุดที่ 54	
	จำนวน	%
1. ข้าราชการทหารและตำรวจ	3	8.3
1.1 ทหารบก	3	8.3
1.2 ทหารเรือ	-	-
1.3 ทหารอากาศ	-	-
1.4 ตำรวจ	-	-
2. ข้าราชการพลเรือน	6	16.6
3. นักธุรกิจ	19	52.7
4. พลเรือนอื่นๆ	8	22.4
5. รวมทั้งสิ้น	36	100
6. ข้าราชการรวม (1+2)	9	25
7. พลเรือนรวม (2+3)	33	91.6

หมายเหตุ: ผู้ดำรงตำแหน่งรองนายกรัฐมนตรีควบตำแหน่งรัฐมนตรี จำนวน 2 นาย ได้แก่ พลเอกชวลิต ยงใจยุทธ (กระทรวงกลาโหม) และนายเดช บุญหลง (กระทรวงแรงงาน)

ที่มา: รวบรวมจากรายงานข่าวและบทความในหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆ

สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาแห่งประเทศไทย หรือ TDR ได้การทำวิจัยเรื่องการผูกขาดทางธุรกิจกับการเมือง พบว่า ผู้ที่มีผลประโยชน์ทางการเมือง เช่น ครอบครัวของคณะรัฐมนตรีในรัฐบาลปัจจุบัน ที่ปรึกษานายกรัฐมนตรี ที่ปรึกษาและเลขาธิการรัฐมนตรีว่าการและรัฐมนตรีช่วยว่าการ ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับธุรกิจผูกขาด ตั้งแต่การเป็นผู้ถือหุ้นในบริษัทแม่และบริษัทลูก หรือเป็นกรรมการในบริษัทแม่และบริษัทลูก ทั้งนี้กลุ่มธุรกิจที่เข้าข่ายการเป็นกลุ่มธุรกิจผูกขาดที่อาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มการเมืองทั้งทางตรงโดยการเป็นรัฐมนตรี และ ทางอ้อมโดยการเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้บริจาคหรือทำธุรกิจด้วย ซึ่งประกอบด้วยอย่างน้อย 7 ตระกูล ประกอบด้วยตระกูลชินวัตร โปธารมิก มาลีนนท์ เจียรนวนนท์ สิริวัฒนภักดี มหากิจศิริ และจิ้งรุ่งเรืองกิจ<sup>2</sup>

<sup>2</sup> ผลวิจัยธุรกิจผูกขาด: การเมือง," **ไทยโพสต์** (26 สิงหาคม 2545): 4.



## ตารางที่ 5.2 ตัวอย่างธุรกิจของคนในพรรคและการดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีของคนในพรรค

ชื่อและตำแหน่ง	บริษัทธุรกิจที่เกี่ยวข้อง	ตำแหน่งใน ครม.
พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร (หัวหน้าพรรค)	- แอดวานซ์ อินโฟร์ เซอร์วิส - ชินแซทเทลไลท์ - ชินคอร์ปอเรชั่น	นายกรัฐมนตรี
นายประยุทธ์ มหากิจศิริ (รองหัวหน้าพรรค)	- เนสกาแพ	
นายเสนาะ เทียนทอง (ประธานที่ปรึกษาพรรค)	- ส. เทียนทอง	
นายอดิศักดิ์ โพธารมิก (รองหัวหน้าพรรค)	- เทโลโฟน&เทลคอมเอเชีย - จัสมิน อินเตอร์เนชั่นแนล	รมว. กระทรวงพาณิชย์
นายประชา มาลีนนท์ (รองหัวหน้าพรรค)	- บีอีซี เวิร์ด	รมช. กระทรวงคมนาคม
นายสุริยะ รุ่งเรืองกิจ (เลขาธิการพรรค)	- เครือซัมมิท	รมว. กระทรวงอุตสาหกรรม
นายพิทักษ์ อินทวิทย์นันท์ (รองหัวหน้าพรรค)	- เครือเจริญโภคภัณฑ์	รองนายกรัฐมนตรี

ที่มา: รวบรวมจากรายงานข่าวและบทความในหน้าหนังสือพิมพ์ หนังสือต่างๆ เช่น มติชน ไทยรัฐ ข่าวสด ผู้จัดการ เป็นต้น และจากหนังสือ เช่น รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้าประสานไทย, Thaksinomic's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่ (กรุงเทพฯ: บริษัท ยู เอ็กซ์เพรส จำกัด, 2546).

โดยคณะรัฐมนตรีชุดแรกนั้น ประกอบด้วยตัวแทนจากกลุ่มทุนสื่อสารขนาดใหญ่ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มชินคอร์ป กลุ่มเครือโภคภัณฑ์ และกลุ่มจัสมิน อีกทั้งตัวแทนจากกลุ่มอุตสาหกรรมรถยนต์ และกลุ่มธุรกิจสื่อมวลชน แม้ว่าในคณะรัฐมนตรีชุดแรกนี้จะไม่มิตัวแทนจากกลุ่มธนาคาร แต่อย่างไรก็ตามกลุ่มธนาคาร โดยเฉพาะธนาคารกรุงเทพก็มีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดโดยตรงกับตัวนายกรัฐมนตรี<sup>3</sup>

นอกจากในตารางแล้ว พรรคไทยรักไทยยังมีกลุ่มธุรกิจที่ให้การสนับสนุนและเป็นผู้บริจาคเงินแก่พรรคอีกมากมาย เช่น นายธนิชท์ เจียรนวนนท์ ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ บริษัทเครือโภค

<sup>3</sup> Tom Wingfield, "Democratization and economic crisis in Thailand: Political business and changing dynamic of the Thai state," in *Political Business in East Asia*, ed. Edmund Terence Gomez (London: Routledge, 2002), p.285.

ภักดิ์ นายบุญยสิทธิ์ โชควัฒนา ธุรกิจที่เกี่ยวข้องของบริษัทเครือสหพัฒน์ ดำรงตำแหน่งเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง (นายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์) นายเจริญ สิริวัฒนภักดี ธุรกิจที่เกี่ยวข้อง บริษัทแอลเอสพีวี บริษัทแสลงโสม บริษัทเบียร์ไทย (1991) และบริษัทในเครือ เป็นต้น<sup>4</sup> และยังรวมไปถึงกลุ่มทุนธุรกิจรายอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มสื่อสาร กลุ่มธนาคาร กลุ่มอุตสาหกรรมปิโตรเคมี กลุ่มอุตสาหกรรมเหล็กกล้า กลุ่มอสังหาริมทรัพย์ และกลุ่มธุรกิจสื่อสาร ซึ่งเป็นกำลังสนับสนุนรัฐบาลชุดนี้และพรรคไทยรักไทย ดังนั้นจะเห็นได้ว่าองค์ประกอบของของรัฐบาลชุดนี้มีเครือข่ายนักธุรกิจคอยให้การสนับสนุนนับตั้งแต่การจัดตั้งพรรคมาจนถึงการเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งในคณะรัฐมนตรี<sup>5</sup>

ในตารางที่ 5.1 และตารางที่ 5.2 นั้นเป็นเพียงตัวอย่างขององค์ประกอบคณะรัฐมนตรีในชุดแรก ที่มีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจ รัฐบาลชุดปัจจุบัน บทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจบนเวทีการเมืองโดดเด่นแตกต่างกว่าที่ผ่านมา เนื่องจากคณะรัฐมนตรีหลายคนในรัฐบาลมีพื้นฐานมาจากการเป็นนักธุรกิจและมีกลุ่มทุนสนับสนุนจากธุรกิจขนาดใหญ่หลายกลุ่ม โดยพบว่ากลุ่มทุนธุรกิจในรัฐบาลชุดปัจจุบัน เข้าสู่อำนาจและตำแหน่งทางการเมืองโดยตรงมากขึ้น ตั้งแต่ระดับใจกลางของอำนาจคือมีตัวแทนไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรี เป็นที่ปรึกษารัฐมนตรี เป็นเลขาธิการรัฐมนตรี และเป็นผู้บริจาคเงินให้กับพรรคการเมือง กลุ่มทุนธุรกิจที่เข้าข่ายธุรกิจผูกขาดแล้วมีบทบาทเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจทางการเมืองโดยตรงในรัฐบาลชุดปัจจุบันนั้นพบว่ามีหลายกลุ่ม และแต่ละกลุ่มเข้าถึงอำนาจทางการเมืองโดยตรง ส่งผลให้โครงสร้างทางอำนาจในรัฐบาลชุดปัจจุบันถูกยึดกุมโดยกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ระดับชาติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้เกิดอิทธิพลของกลุ่มทุนธุรกิจมีอิทธิพลเหนือกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทหาร ข้าราชการประจำ นักการเมืองสายความคิดอนุรักษนิยม เป็นต้น<sup>6</sup>

ในชุดคณะรัฐมนตรีต่อๆ มานั้น ได้มีการสับเปลี่ยนตำแหน่งของกลุ่มทุน และกลุ่มทุนก็ยังคงดำรงตำแหน่งในกระทรวงสำคัญๆ ซึ่งจะเห็นได้จากการปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 5 พบว่ามีกลุ่มทุนธุรกิจผูกขาดอย่างน้อย 6 ตระกูลได้เข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งส่วนใหญ่เข้ามาคุมงานด้านเศรษฐกิจทั้งสิ้นโดยผ่านตัวแทนหรือญาติพี่น้อง ได้แก่ ตระกูลชินวัตร โปธาวามิก มาลีนนท์ สิริ

<sup>4</sup> ผลวิจัยธุรกิจผูกขาด: การเมือง, "ไทยโพสต์" (26 สิงหาคม 2545): 4.

<sup>5</sup> Duncan McCargo and Ukrist Pathanmanand, *The Thaksinization of Thailand* (Bangkok: Nordic Institute of Asian Studies, 2005), p. 224.

<sup>6</sup> กองบรรณาธิการ, "วิเคราะห์ชะตากรรมการเมืองไทย ในอุ้งมือธุรกิจการเมือง," *จดหมายข่าว ครป.*

ฉบับที่ 31 สิงหาคม - ธันวาคม 2546 [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.thaidemocracy.org/mewletter31/newsletter31-01.html> [ 12 มกราคม 2547]

วัฒนภักดี มหากิจศิริ ตระกูลเจียรนวนนท์ จึงรุ่งเรืองกิจ และจุฬารังกร ซึ่งสามารถตั้งข้อสังเกตว่าเป็น การต่อรองอย่างเข้มข้นของกลุ่มผลประโยชน์ระหว่างกลุ่มอำนาจเก่าที่มีฐานส่วนใหญ่เป็น ข้าราชการ กับกลุ่มทุนใหม่ซึ่งเป็นกลุ่มทุนธุรกิจ โดยภาพลักษณ์ของคณะรัฐมนตรีนั้นเป็นผลของ การประนีประนอมประสานประโยชน์ของกลุ่มผลประโยชน์ในพรรคร่วมรัฐบาล<sup>7</sup> ซึ่งจะเห็นได้จากการ ผลัดเปลี่ยนการดำรงตำแหน่งในคณะรัฐมนตรีของรัฐบาลชุดนี้ ซึ่งถือว่าเป็นรัฐบาลที่มีการปรับ คณะรัฐมนตรีจำนวนครั้งมากที่สุดในประวัติศาสตร์การเมืองไทย

การปรับคณะรัฐมนตรีครั้งที่ 7 เป็นอีกตัวอย่างหนึ่ง ที่ได้มีการแต่งตั้งคนที่มีความใกล้ชิด กับรัฐมนตรีและกลุ่มทุนต่างๆ เข้าไปปรับตำแหน่งเป็นจำนวนมาก อาทิ เช่น นายวัฒนา เมืองสุข ได้ย้ายตำแหน่งจากรัฐมนตรีช่วยมาเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ นายวิระชัย วีระเมธากุล ได้รับตำแหน่งผู้ช่วยรัฐมนตรีกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งทั้งสองคนมีภาพใกล้ชิดกับกลุ่มบริษัท เครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซี.พี. เนื่องจากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดทางเครือญาติโดยเป็นบุตรเขยของ นายสุเมธ และนายฉินินทร์ เจียรนวนนท์ เจ้าของกิจการกลุ่มซี.พี. ที่มีธุรกิจด้านการเกษตรครบวงจร ขนาดใหญ่ที่สุดในประเทศ และกลุ่มซี.พี. ก็เป็นนายทุนสำคัญของพรรคไทยรักไทย<sup>8</sup>

การก้าวมาจัดตั้งรัฐบาลและดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรีของ พ.ต.ทักษิณ ชินวัตร ได้รับ สนับสนุนจากกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ทั้งก่อนและหลังการเลือกตั้ง โดยเฉพาะจากนายฉินินทร์ เจียรนวนนท์ แห่งบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ จะเห็นได้จากท่าทีที่ชัดเจนจากการให้สัมภาษณ์กับ สื่อมวลชน หรือการรับประทานอาหารกับ พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ที่ทำการพรรคไทยรักไทยใน เดือนพฤษภาคม ค.ศ. 2001 หลังการเข้ารับเป็นนายกรัฐมนตรี เป็นต้น ท่าทีที่ชัดเจนในการ สนับสนุนดังกล่าวยังมีเหตุผลสืบเนื่องมาจากในช่วงวิกฤตเศรษฐกิจนั้น 2 บริษัทที่เคยแข่งขันกัน ทางธุรกิจระหว่างบริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์และชินวัตร ได้กลายมาเป็นพันธมิตรทางธุรกิจกัน<sup>9</sup>

<sup>7</sup> “แฉ 6กลุ่มทุนยึดอำนาจรัฐ ทรท.ได้เวลาทั้งเลขา-ผู้ช่วยรมตโพลล์คนกรุงยี้'ทักษิณ5',” **ไทยโพสต์**

[Online]. แหล่งที่มา:

[http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post\\_date=25/Feb/2547&news\\_id=60772&cat\\_id=50](http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post_date=25/Feb/2547&news_id=60772&cat_id=50)

1 [7 ตุลาคม 2545] และ “ทักษิณ 7 วังเวง กลุ่มทุน ทรท.บักยึดเก้าอี้สำคัญแน่น,” **ประชาชาติธุรกิจ**

[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.rakbankerd.com/hotnews.html?nid=1089> [10 พฤศจิกายน 2546]

<sup>8</sup> “โบนัสนักการเมือง 'พานปริย' ก็ได้ดีหลังทิ้งพจน.'แม้ว่าตั้งเป็นผู้ช่วยรมต.,” **ไทยโพสต์** [Online].

[http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post\\_date=25/Feb/2547&news\\_id=79294&cat\\_id=50](http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post_date=25/Feb/2547&news_id=79294&cat_id=50)

1 [19 พฤศจิกายน 2546] และ Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, *Thaksin the Business of Politics in Thailand* (Chiang Mai: Silkworm Book, 2004), p. 70.

<sup>9</sup> UTV (UTV Cable TV) บริษัทในเครือเจริญโภคภัณฑ์ และ IBC (International Broadcasting Corporation Ltd.) ของชินวัตรได้ประกาศรวมกันเป็นบริษัทเดียวกัน คือ UBC เมื่อวันที่ 15 มิถุนายน ค.ศ. 1998 อีกทั้งยังได้มีการลงทุนเป็นหุ้นส่วนช่วยทางเครือข่ายโทรคมนาคมอีกด้วย อ้างใน Ukrist Pathamanan, “The

การเป็นพันธมิตรทางธุรกิจดังกล่าวนั้น นายธนิษฐ ได้อธิบายว่าจะเป็นการสร้างความแข็งแกร่งในการแข่งขันกับบรรษัทข้ามชาติจากต่างประเทศได้ ซึ่งการเข้ามามีบทบาททางการเมืองของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ทำให้ ซี.พี. กลายเป็นหนึ่งในพันธมิตรที่สนับสนุนทางการเมืองที่แข็งแกร่งอีกด้วย<sup>10</sup>

แม้ว่า พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จะตกอยู่ในสถานการณ์ลำบากทั้งจากการโจมตีของสื่อมวลชนต่างประเทศ การวางนโยบายของประเทศ หรือสถานการณ์ระดับชั้นในช่วงของการพิจารณาตัดสินคดีชุกหุ้มของศาลรัฐธรรมนูญ กลุ่มทุนธุรกิจก็ยังคงให้การสนับสนุนอย่างเต็มที่ เพราะนอกเหนือจากการที่ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นนักธุรกิจเช่นเดียวกันแล้ว เหตุผลสำคัญที่ได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มนักธุรกิจดังกล่าว คือ ต้องการให้เศรษฐกิจไทยฟื้นตัวอย่างรวดเร็วจากวิกฤตเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในปี ค.ศ. 1997 อีกทั้งการที่นายธนิษฐ เจียรนนท์ ได้ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ เนื่องมาจากสายสัมพันธ์ระหว่างนายสม จาตุศรีพิทักษ์ ผู้เป็นพี่ชาย ที่ดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาของบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์อีกด้วย และนายสมคิดเองก็เคยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษาบริษัทไทยเพรสซิเด็นท์ ฟู๊ด ในเครือสหพัฒนา ดังนั้นนายบุญยสิทธิ์ โชควัฒนา จึงเข้าเป็นที่ปรึกษาของนายสมคิด เช่นเดียวกัน<sup>11</sup>

ดังนั้นบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจในทางการเมืองในรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อการขยายตัวของกลุ่มทุนนักธุรกิจเป็นอย่างมาก เช่น นโยบายเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจกับโครงสร้างอำนาจรัฐได้เป็นอย่างดี นั่นคือ การขยายตัวของภาคเศรษฐกิจได้ดึงให้กลุ่มทุนนักธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องใกล้ชิดกับการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อธุรกิจของพวกเขาเหล่านั้นโดยตรง เพราะฉะนั้นในการเข้ามาเป็นรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงมีกลุ่มทุน นักธุรกิจทั้งจากส่วนกลางและภูมิภาคคนสำคัญๆ สนับสนุน จึงเรียกได้ว่าเป็นการใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มทุนอย่างแท้จริง โดยผ่านทางพรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง

---

Thaksin Shinawatra Group: A Study of the Relationship between Money and Politics in Thailand," *The Copenhagen of Asian Studies*, 2001, p. 72-78.

<sup>10</sup> Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, *Thailand Economy and Politics* (New York: Oxford University Press, 2002), p. 444.

<sup>11</sup> สรตล อุดุลยานนท์, "ธนิษฐนำทัพเศรษฐกิจแห่งสลากกินแบ่งเจ้าสัวคาบิเน็ต," *มติชนสุดสัปดาห์* 1071,21(26 ก.พ. 2544): 14.

กลุ่มทุนนักธุรกิจนั้นได้มีพัฒนาการของบทบาททางเศรษฐกิจและการเมืองที่น่าสนใจ ซึ่งไม่เพียงแต่จะมีการขยายตัวและเติบโต จนเป็นผู้มีอำนาจและอิทธิพลสูงสุดในระบบเศรษฐกิจของประเทศเท่านั้น ในทางการเมืองกลุ่มทุนนักธุรกิจก็ยังพัฒนาตัวเอง โดยเข้ามามีบทบาทในสถาบันการเมืองอย่างสูงเช่นกัน ซึ่งจะเห็นได้ชัดเจนในกรณีของการได้รับการเลือกตั้งเป็นสมาชิกผู้แทนราษฎรในสัดส่วนที่ได้เปรียบกลุ่มอาชีพอื่นๆ ตลอดจนการเข้าร่วมในคณะรัฐมนตรี ซึ่งนอกจากจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงการที่กลุ่มทุน นักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองไทยในฐานะผู้ปกครองประเทศแล้ว ยังหมายถึงการเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการตัดสินใจของระบบด้วยตนเองอีกด้วย

## 5.2 บทบาทของกลุ่มทุนนักธุรกิจในนโยบายเศรษฐกิจ

การที่กลุ่มทุนธุรกิจต้องแสวงหาอิทธิพลและอำนาจทางการเมืองสืบเนื่องมาจากในช่วงที่ระบบการเมืองเป็นระบอบอำมาตยาธิปไตย กลุ่มธุรกิจเมื่อมีขนาดใหญ่ขึ้น ทำให้มีความอ่อนไหวต่อการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลมากขึ้น กล่าวคือ การกำหนดนโยบายหรือการใช้มาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลในแต่ละครั้งมักจะมีผลกระทบต่อผลประโยชน์ของธุรกิจ ในขณะเดียวกันการพิจารณาแก้ปัญหาของรัฐบาลก็มักจะทำให้ความสนใจต่อการประกอบการของธุรกิจขนาดใหญ่ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่จำเป็นต้องแสวงหาอิทธิพลทางการเมืองเพื่อผลประโยชน์และการผูกขาดทางเศรษฐกิจมากขึ้น ซึ่งกลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้มักถือว่าการใช้จ่ายในเรื่องการวิ่งเต้นเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองเป็นสิ่งสำคัญ และถือว่าการลงทุนอย่างหนึ่งของการประกอบการธุรกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้จึงทำให้กลุ่มทุนธุรกิจมีอำนาจต่อการตัดสินใจหรือต่อการกำหนดนโยบายของรัฐบาล<sup>12</sup>

การที่กลุ่มทุนนักธุรกิจได้เข้ามามีบทบาททางการเมืองดังกล่าว แสดงให้เห็นว่ากลุ่มนี้ไม่ได้มีบทบาทและอิทธิพลในทางเศรษฐกิจเท่านั้น แต่ยังมีบทบาทในทางการเมืองที่ในระยะหลังได้เข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน ซึ่งนั่นก็ขึ้นอยู่กับปัจจัยภายในและภายนอกประเทศขณะนั้นด้วย<sup>13</sup>

<sup>12</sup> จุมพล นิมิตพานิช, *กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย* (กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545), หน้า 201-202.

<sup>13</sup> เรื่องเดียวกัน.



อาจารย์ผาสุก พงษ์ไพจิตร<sup>14</sup> ได้กล่าวว่า รัฐบาลนี้เป็นรัฐบาลแรกของไทยที่มีนักธุรกิจระดับใหญ่ประกอบเป็นรัฐบาล แม้ว่านักธุรกิจก็แทรกแซงการเมืองอยู่แล้ว แต่ในอดีตนักธุรกิจมักอยู่เบื้องหลัง ไม่ได้ส่งตัวเองเข้าไปนั่งในรัฐบาล ทั้งนี้ได้มีเหตุผลจาก 3 ประการ คือ

1) นักธุรกิจระดับผู้นำของไทยมีความรู้สึก ว่า ธุรกิจของตนกำลังถูกคุกคามอย่างหนักจากภาวะเศรษฐกิจฟองสบู่ แต่เมื่อเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ธุรกิจกลับต้องมีความเสี่ยงสูง วิธีทางเดียวที่จะให้ธุรกิจอยู่รอดคือต้องเข้ามามีอำนาจทางการเมืองในการใช้อำนาจรัฐ

2) การเปลี่ยนใจเรื่องกระบวนการทางประชาธิปไตย คือประชาชนเรียกร้องประชาธิปไตย ต้องการมีส่วนร่วมทางการเมืองและกระจายอำนาจสู่ท้องถิ่นที่เป็นรูปธรรมมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องเข้ามาเกาะกุมอำนาจรัฐให้ได้จึงเกิดรัฐธรรมนูญฉบับใหม่ในปี ค.ศ. 1997

3) รัฐบาลโดยพรรคไทยรักไทยประสบความสำเร็จมากที่สุด คือการดำเนินกรนโยบายทางเศรษฐกิจ แม้จะมีข้อวิพากษ์วิจารณ์ว่านโยบายที่พรรคไทยรักไทยทำเป็นนโยบายต่อเนื่องจากพรรคประชาธิปัตย์ทำมาแล้วทั้งนั้น แต่ว่าทีมเศรษฐกิจชุดนี้มีความแข็งแกร่งมาก แม้จะอยู่ในภาวะที่เสี่ยงสูงก็ตาม

ในขณะเดียวกันปัจจัยภายนอก กระแสการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจระหว่างประเทศทวีความรุนแรงมากขึ้น โดยเฉพาะกระแสการค้าเสรีที่เริ่มโดยประเทศมหาอำนาจทั้งทางเศรษฐกิจและการเมืองที่หันมาเร่งผลักดันการเจรจาในระดับทวิภาคี เนื่องจากสามารถผลักดันประเด็นที่จะเป็นประโยชน์ต่อตนเองในระดับทวิภาคีได้ง่ายและรวดเร็วกว่าพหุภาคี ดังนั้นหลายๆ ประเทศจึงมีนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีมากขึ้น ซึ่งรวมถึงประเทศไทยด้วย นอกจากนี้ นโยบายทางเศรษฐกิจของรัฐบาลนั้น ส่วนหนึ่งมาจากความต้องการที่จะมีการร่วมมือในระดับภูมิภาคโดยมีปัจจัยดังต่อไปนี้<sup>15</sup>

1) อัตราการเจริญเติบโตเศรษฐกิจของจีนที่เป็นไปอย่างรวดเร็วส่งผลให้อัตราการเจริญเติบโตการค้าของเอเชียถูกดึงให้สูงขึ้นอย่างรวดเร็วอีกด้วย ซึ่งมากกว่าการค้าของเอเชียกับพื้นที่อื่นๆ

2) ปัจจัยทางด้านที่ตั้งและประวัติศาสตร์ได้ส่งผลให้ไทยเป็นตัวแสดงที่เชื่อมโยงจีนกับประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค

3) ความร่วมมืออย่างใกล้ชิดภายในเอเชียเป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่การเพิ่มมูลค่าสินค้า ซึ่งความร่วมมือของอาเซียนในการเป็นตลาดเดียวก็เป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดการลงทุนจาก

<sup>14</sup> Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, A Country Is a Company, A PM Is a CEO, Seminar on Statesman or Manager? Image and Reality of Leadership in SEA, 2 Apr 2004 at Prajadhipok Rambhai Barni Chula (Bangkok: Fac. Of Economic Chula, 2004), pp. 1-2.

<sup>15</sup> Pasuk Phongpaichit and Chris Baker, Thailand Economy and Politics, p. 123-124.

ต่างประเทศขนาดใหญ่ ซึ่งรัฐบาลชุดนี้ได้ผลักดันให้ประเทศต่างๆ ในภูมิภาคอาเซียนภายใต้ “dual track” เป็นตัวขับเคลื่อนทางเศรษฐกิจ อีกทั้งยังสนับสนุนการจัดตั้งเขตการค้าเสรีภายในอาเซียนอย่างเต็มที่ เช่น การดำเนินการทำข้อตกลงการค้าระหว่างอาเซียนกับกลุ่มประเทศเอเชียใต้ และกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออก

ปัจจัยดังกล่าว ทำให้รัฐบาลชุดนี้เข้าใจการเปลี่ยนแปลงที่กำลังเกิดขึ้นดี และได้ฉกฉวยโอกาสอันนี้ ซึ่งจะเห็นได้ว่า นับตั้งแต่ดำรงตำแหน่งนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้มีนโยบายเศรษฐกิจเชิงรุก เช่น จากคำกล่าวในโอกาสบรรยายพิเศษ ในหัวข้อเรื่อง “ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศไทยในกระแสโลกาภิวัตน์” ณ สถาบันพระปกเกล้า เมื่อวันที่ 9 มกราคม ค.ศ. 2002 ว่า<sup>16</sup>

“...วันนี้สิ่งที่ผมเปลี่ยน ผมเปลี่ยนเป็น Dual Track แน่แน่นอนว่าเราไม่สามารถเปลี่ยนเป็นไม่สนใจการส่งออก เพราะว่าเราไม่สนใจไม่ได้ ต้องสนใจอยู่ ต้องปรับวิธีการของสินค้าที่จะนำไปขาย Dual Track คืออะไร Track ที่สอง คือมาผลักดันเศรษฐกิจภายในประเทศ คือส่งเสริมการค้าระหว่างกันในประเทศให้มากขึ้น...นี่คือยุทธศาสตร์ต้องเดินยุทธศาสตร์นอกประเทศ ต้องเดินในประเทศต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับพวกเราเอง ให้ทหารพร้อมรับแต่ขณะเดียวกันต้องเปิดยุทธศาสตร์ เปิดสมรรถภูมิรบที่เราได้เปรียบ ทุกที่ผมจึงเริ่มโครงการทำเขตการค้าเสรีกับประเทศอินเดีย จีน ออสเตรเลีย เราต้องเริ่มเดินยุทธศาสตร์...”

คำบรรยายดังกล่าวเป็นคำกล่าวที่บ่งบอกถึงความพยายามเพิ่มศักยภาพทางการผลิตภายในประเทศ โดยอาศัยเอเชียเป็นตลาดการค้าในการระบายสินค้าไทย ซึ่งรัฐบาลได้ดำเนินนโยบายเปิดเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เพื่อเป็นการเพิ่มศักยภาพด้านการผลิตและการส่งออกดังกล่าว

“...ประเทศจีนจากเดิมใช้ยางพาราไม่มาก แต่เดี๋ยวนี้ใช้ไม่รู้จักเท่า เพราะศักยภาพของประเทศจีน 1,300 ล้านคน และอินเดียจะมีศักยภาพเช่นเดียวกับจีน วันนี้เราเจรจาเขตการค้าเสรีไปหมดแล้ว เราลงนามในสัญญา FTA กับอินเดีย กับประเทศจีนเราเริ่มทดลองแล้ว นั่นคือสิ่งที่เราต้องขยายตลาดและเร่งการผลิตให้ได้มากที่สุด และให้คนไทยในประเทศสามารถผลิตให้ได้มากที่สุด นั่นคือทิศทางเศรษฐกิจของรัฐบาลนี้...”

“...ฉะนั้น ผมจึงบอกว่าองค์กรการเมืองต้องทำอะไร จึงจะเข้าใจคำว่าประชาชน คือศูนย์กลาง ธุรกิจวันนี้ก็ใช้ลูกค้าคือศูนย์กลางเช่นเดียวกัน ไม่เช่นนั้นธุรกิจอยู่ไม่ได้ ไม่ว่าจะ

<sup>16</sup> จีรวัดน์ วจนาวรรณ, รวบรวม, มองอย่างผู้นำเอเชีย ทักษิณ ชินวัตร (กรุงเทพฯ: วรณสาส์น, 2547), หน้า 53-64.

เป็นอุตสาหกรรมหรือการบริการ ต้องยึดลูกค้าเป็นศูนย์กลาง รัฐบาลยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง...”<sup>17</sup>

คำกล่าวปาฐกถาพิเศษของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร “เรื่องทิศทางประเทศไทย” จัดโดยมูลนิธิองค์การกลางเพื่อประชาธิปไตย ณ ห้องนภลัย โรงแรมดุสิตธานี เมื่อวันที่ 20 มีนาคม ค.ศ. 2003 เป็นการตอกย้ำถึงทิศทางการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาลชุดนี้ ที่มุ่งดำเนินการเปิดเขตการค้าเสรีเพื่อเป็นการขยายตัวทางการค้ากับนานาประเทศ และคำกล่าวบางส่วนก็ยังคงเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดการบริหารประเทศของรัฐบาลชุดนี้แบบนักธุรกิจอีกด้วย

อย่างไรก็ตามการขยายอำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจโดยใช้อำนาจเศรษฐกิจในการควบคุมตลาด ประกอบกับการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อครอบงำการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถปฏิเสธให้ประจักษ์ได้ว่ากลุ่มทุนนักธุรกิจคนใดเป็นผู้กำหนดนโยบายหนึ่งๆ หรือเป็นผู้ชักนำการตัดสินใจในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การศึกษานโยบายซึ่งเป็นส่วนที่ออกมาจากระบบ จึงเป็นเพียงการอธิบายถึงความเป็นไปได้ที่กลุ่มทุน นักธุรกิจอาจครอบงำพฤติกรรมในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐ ซึ่งความเป็นไปได้ดังกล่าวมีน้ำหนักพอสมควร โดยเฉพาะเงื่อนไขที่เราไม่อาจเข้าไปศึกษากระบวนการตัดสินใจอันเป็นส่วนข้างในของระบบได้

โดยการวิเคราะห์ถึงนโยบายเศรษฐกิจนี้จะมุ่งเน้นทางด้านภาคเกษตรเป็นหลัก เนื่องจากงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้ได้พยายามอธิบายถึงบทบาทของกลุ่มทุน ธุรกิจในการผลักดันนโยบายในการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งได้มีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 โดยเปิดเสรีในสาขาผักและผลไม้

กล่าวคือ เมื่อพิจารณาจากนโยบายเศรษฐกิจและการใช้จ่ายของรัฐบาลที่ผ่านมา จะพบว่าการลงทุนของรัฐบาลภายใต้แผนพัฒนาฉบับต่างๆ ให้ความสำคัญกับภาคเกษตรกรรมน้อยกว่าภาคอื่นๆ โดยรายจ่ายในการลงทุนส่วนใหญ่ของรัฐบาลเป็นการลงทุนเพื่อผลิตการบริการขั้นพื้นฐาน เพื่ออำนวยความสะดวกแก่การลงทุนของภาคเอกชน นั่นคือเป็นไปเพื่อการพลังงาน การขนส่ง การคมนาคม ส่วนการลงทุนทางด้านเกษตรกรรมมีน้อยมาก (ภาคผนวก ฉ) ดังนั้นลักษณะการลงทุนดังกล่าว จะเห็นได้ว่าภาคการเกษตรซึ่งเป็นรากฐานเศรษฐกิจของประเทศได้รับผลประโยชน์จากการลงทุนของรัฐบาลน้อยมาก โดยผลประโยชน์ส่วนใหญ่จะตกอยู่กับกลุ่มทุนนักธุรกิจต่างๆ ซึ่งส่งผลให้กลุ่มทุนนักธุรกิจเหล่านี้มีความเติบโต และมีบทบาทในการกำหนดนโยบายต่างๆ ไปตามทิศทางที่กลุ่มของตนต้องการมากกว่ากลุ่มอื่นๆ

<sup>17</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 65-90.

ในการศึกษาของสุพาดิ ธนีวุฒิ พบว่า วงจรธุรกิจเกษตรมีกลุ่มทุนหลายระดับที่อยู่เหนืออำนาจการต่อรองของเกษตรกร แบ่งตามผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย และบทบาทที่เข้ามาเกี่ยวข้องได้ดังนี้<sup>18</sup>

**กลุ่มทุนขนาดใหญ่** เป็นกลุ่มทุนระดับชาติและข้ามชาติที่อยู่ในขั้นตอนต่าง ๆ ของระบบธุรกิจเกษตรนับตั้งแต่การขายปัจจัยการผลิต การแปรรูป ไปจนถึงการส่งออก กลุ่มทุนเหล่านี้ส่วนใหญ่ดำเนินธุรกิจแบบครบวงจร เพื่อความได้เปรียบในการแข่งขัน สามารถจำแนกย่อยได้อีกดังนี้

**ทุนปัจจัยการผลิต** ได้แก่ ทุนในธุรกิจเมล็ดพันธุ์ ปุ๋ย สารเคมีกำจัดศัตรูพืช และเครื่องจักรกลทางการเกษตร กลุ่มที่ได้รับส่วนแบ่งทางการตลาดเป็นอันดับต้น ๆ ได้แก่

- บริษัทเจียโตเมล็ดพืชและการเกษตร หรือ เครือเจริญโภคภัณฑ์ ที่ก่อตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2497 ปัจจุบันร่วมทุนกับบริษัทดีคาลป์ (ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของบริษัทมอนซานโต) ผู้ขาดตลาดเมล็ดพันธุ์ข้าวโพดในประเทศไทย

- บริษัทพาราวิโนเซอร์, บริษัทศรีกรุงวัฒนา และบริษัทเอ็กซ์ไทย เป็นกลุ่มบริษัทนำเข้าปุ๋ยจากต่างประเทศ

- บริษัทคาร์กิล มอนซานโต ซินเจนต้า และดูปองท์ เป็นกลุ่มบริษัทข้ามชาติในด้านธุรกิจเกษตรที่มีส่วนแบ่งทางการตลาดของโลกรวมกันมากกว่าครึ่ง และเป็นกลุ่มที่ครอบครองธุรกิจนำเข้าสารเคมีกำจัดศัตรูพืชรายใหญ่ของประเทศไทย และกำลังรุกคืบสู่การเป็นกลุ่มบริษัทผู้ขาดธุรกิจเมล็ดพันธุ์พืชตัดแต่งพันธุกรรม เช่น ข้าวโพด ถั่วเหลือง และฝ้าย อีกด้วย

**ทุนการผลิตและการแปรรูป** การครอบงำของทุนในกลุ่มนี้จะเกิดขึ้นในลักษณะเกษตรแบบพันธสัญญา โดยมีลักษณะที่กลุ่มทุนว่าจ้างให้เกษตรกรทำการผลิตบนที่ดินของเกษตรกรเอง และกลุ่มทุนสัญญาว่าจะรับซื้อผลผลิตทั้งหมดในราคาที่กำหนดไว้ล่วงหน้า แต่ทั้งนี้คุณภาพของผลผลิตต้องอยู่ในเกณฑ์ที่กลุ่มทุนกำหนด ซึ่งส่วนใหญ่แล้วเกษตรกรเป็นฝ่ายเสียเปรียบ

**ทุนส่งออก** การส่งออกสินค้าเกษตรในประเทศไทยมีลักษณะผูกขาดและกระจุกตัวในจำนวนผู้ส่งออก 10 อันดับแรก ซึ่งเป็นกลุ่มที่ครอบครองสัดส่วนการส่งออกมากกว่าครึ่งหนึ่งของปริมาณสินค้าเกษตรทั้งหมดในตลาด เช่น สัดส่วนการส่งออกข้าวของผู้ส่งออกรายใหญ่เท่ากับร้อยละ 50.84 ของทั้งหมด และนอกจากนี้ยังพบว่าผู้ส่งออกส่วนใหญ่ไม่ได้ส่งออกสินค้าเกษตรเพียงชนิดเดียว ยังมีการส่งออกสินค้าเกษตรชนิดอื่นและประกอบธุรกิจเกษตรต่อเนื่องอื่น ๆ อีกด้วย

<sup>18</sup> สุพาดิ ธนีวุฒิ, **เปิดเสรีสินค้าเกษตร: เกษตรกรกับความบอบซ้ำที่ชาชิน** [Online].



**กลุ่มทุนรายย่อยในท้องถิ่น** คนกลุ่มนี้ได้แก่ เจ้าของที่ดินที่มีที่ดินจำนวนมาก แต่ไม่ได้ทำการผลิตเอง ให้เช่าที่ดินแก่เกษตรกร, เจ้าของเงินกู้หรือพ่อค้าคนกลาง ซึ่งในหลายพื้นที่พบว่าทำหน้าที่เป็นทั้งพ่อค้าปัจจัยการผลิตและรับซื้อผลผลิตจากเกษตรกรด้วย โดยที่เกษตรกรสามารถชำระหนี้คืนเมื่อมีการขายผลผลิตให้แก่นายทุนเงินกู้ ระบบอุปถัมภ์นี้ยิ่งทำให้เกษตรกรอ่อนแอ และไร้อำนาจการต่อรองมากขึ้น ซึ่งในความเป็นจริงนั้น เกษตรกรสัมพันธ์โดยตรงกับกลุ่มทุนระดับท้องถิ่นมากกว่า ดังนั้นพ่อค้าคนกลางจึงเป็นผู้ที่มีบทบาทมากที่สุดในการกำหนดราคาผลผลิต

ดังนั้นจากการศึกษาของสุพาทณี ธนวิวุฒิ แสดงให้เห็นว่า กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่มีบทบาทอย่างมากต่อระบบธุรกิจการเกษตรตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งออก ซึ่งทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งกลุ่มทุนเหล่านี้ยังได้พัฒนาตนเองเข้าไปมีบทบาททางการเมืองด้วยเช่นกัน เพื่อผลักดันนโยบายต่างๆ ให้เอื้อกับประโยชน์ของตนเอง ซึ่งบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจที่เปลี่ยนไปดังกล่าวข้างต้นนั้น โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายต่างๆ มากขึ้น เพราะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง ซึ่งการเปิดเสรีสินค้าเกษตรที่หวังผลเพียงการขยายตลาดส่งออกสินค้าเกษตรของไทยนั้น ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คงเป็นเพียงกลุ่มทุนในธุรกิจการเกษตรที่ผูกขาดตลาดภายในประเทศเท่านั้น การเปิดเสรีสินค้าเกษตรไม่เอื้อให้เกษตรกรรายย่อยได้รับส่วนแบ่งทางการตลาดที่สมเหตุผลกับแรงงานการผลิต และต้นทุนที่ได้ลงไปแต่อย่างใด<sup>19</sup>

นอกจากนี้ หากเราได้พิจารณาถึงนโยบายตลาดจนมาตรฐานหลายๆ อย่างของรัฐบาล ก็แสดงให้เห็นอย่างชัดเจนถึงบทบาทของนักธุรกิจที่ครอบงำการวางนโยบาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง โดยจะขอยกตัวอย่างสินค้าเกษตรส่งออกที่สำคัญ โดยจะพิจารณาสินค้าเกษตรภายใต้กรอบข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน เป็นสำคัญ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) สินค้าเกษตรภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน 2) สินค้าเกษตรนอกเหนือกรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน

**1) สินค้าเกษตรภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน** การลงนามเปิดเสรีในลักษณะเปิดเสรีล่วงหน้า หรือ Early harvest ในสินค้าพืชผักสดการกร 07 และ 08 คือ ผักและผลไม้ มีผลให้ภาชี้นำเข้าผักผลไม้ระหว่างไทย-จีน เป็นร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 เป็นต้นมาพบว่าชนิดของสินค้าผักผลไม้ไทยที่มีการค้ากับจีนเป็นอันดับหนึ่ง นับตั้งแต่เดือนตุลาคม ค.ศ. 2003 จนถึงเดือนธันวาคม ค.ศ. 2004 ได้แก่ มันสำปะหลัง และ ลำไย ดังนั้นสินค้าเกษตร 2

<sup>19</sup> เรื่องเดียวกัน.



ประเภทนี้จึงมีความน่าสนใจในการนำมาพิจารณาถึงความเกี่ยวเนื่องกับบทบาทของนักธุรกิจ ที่ครอบงำการวางนโยบาย เพื่อรักษาผลประโยชน์ของตนเอง

### - มันสำปะหลัง

ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังนับว่าเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่มีความสำคัญ เนื่องจากผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังมีมูลค่าการส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น โดยเฉพาะมูลค่าการส่งออกมันอัดเม็ดและมันเส้นขยายตัวร้อยละ 31.8 ซึ่งจีนนำเข้ามันเส้นจากไทยเพิ่มขึ้น เพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในอุตสาหกรรมกระดาษและอุตสาหกรรมผลิตภัณฑ์กระดาษอันเป็นผลจากการขยายตัวสูงตามการขยายตัวของเศรษฐกิจของจีน ประกอบกับมันเส้นเป็นสินค้าที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน ทำให้มูลค่าส่งออกมันเส้นของไทยขยายตัวสูงขึ้นจากปี ค.ศ. 2002 มูลค่า 137.6 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เป็น 169.4 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ค.ศ. 2003<sup>20</sup> แป้งมันสำปะหลังเป็นผลิตภัณฑ์อีกชนิดหนึ่งที่มีแนวโน้มสดใส ซึ่งมีการขยายตัวเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะในตลาดจีนซึ่งสาเหตุที่จีนมีการนำเข้าแป้งมันสำปะหลังมากขึ้นมาจากหลายปัจจัย อาทิเช่น ผลผลิตหัวมันสดของจีนมีน้อย ทำให้กำลังการผลิตไม่เพียงพอต่อความต้องการใช้ภายในประเทศ โดยในส่วนของแป้งมันสำปะหลังจะนำไปแปรรูปเป็นอาหาร ใช้ทำผงชูรส เป็นส่วนผสมในโรงงานผลิตกระดาษ เป็นต้น<sup>21</sup>

แนวโน้มความต้องการผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่องดังกล่าว นับได้ว่าส่งผลดีต่อเกษตรกรและผู้ส่งออกไทย อีกทั้งรัฐบาลของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ยังได้มีนโยบายแทรกแซงราคาสินค้าเกษตร ทำให้สินค้าเกษตรหลายชนิดถูกตั้งราคาแทรกแซงในระดับที่สูงและหลายชนิดมีการปรับราคาเพิ่มหลายครั้ง ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลังเป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรหลายชนิดที่ถูกแทรกแซงราคา ทั้งนี้หัวมันสำปะหลังสดที่ซื้อแป้งร้อยละ 25 จากการกำหนดนโยบายแทรกแซงราคาครั้งแรก ตั้งราคาแทรกแซงที่กิโลกรัมละ 1.10 บาท ต่อมาปรับเพิ่มขึ้นเป็นกิโลกรัมละ 1.20 บาท และล่าสุดตั้งราคาแทรกแซงไว้ที่กิโลกรัมละ 1.50 บาท โดยจะให้องค์การคลังสินค้า (อคส.) รับจำนำหัวมันสดจากเกษตรกร และเปิดให้เอกชนประมูลซื้อ ซึ่งการแทรกแซงตลาดมันสำปะหลังปี 2004/2005 ได้รับจำนำหัวมันสดจากเกษตรกรจำนวน 5 ล้านตัน เพื่อแปรสภาพเป็นแป้งมัน

<sup>20</sup> ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง [online]. แหล่งที่มา: [http://www.exim.go.th/info/pdf/export\\_potato.pdf](http://www.exim.go.th/info/pdf/export_potato.pdf)

[5 มกราคม 2548

<sup>21</sup> “โรงงาน-เกษตรกรรวยถ้วนหน้า จีนรับไม่อันดีตราค่าแป้งมันพุ่ง,” *ฐานเศรษฐกิจ* (13 ตุลาคม 2547). และ “พาณิชย์มั่นใจราคาส่งออกมันสำปะหลังปี 48 ยังสดใส,” *ผู้จัดการออนไลน์* (8 ธันวาคม 2547).

ลำปะหลัง และได้ดำเนินการขายแป้งมันสำปะหลังที่ได้จากการแปรสภาพจำนวน 1.136 ล้านตัน โดยทั้งหมดเป็นการล่องหน้าแล้วในราคา ณ หน้าโกดัง 7.15 บาทต่อกิโลกรัม<sup>22</sup>

อย่างไรก็ตาม นโยบายการแทรกแซงมันสำปะหลังของรัฐบาลดังกล่าว ได้สร้างข้อกังขาให้กับสังคม เมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 บริษัท พี.เอส.สตาร์ช โปรดักส์ จำกัด ชนະการประมูลแป้งมันสำปะหลังโครงการรับจํานำประจำปี 2003/2004 ในราคาต่ำสุดที่ตันละ 5,210 บาท แต่ซื้อในปริมาณสูงที่สุด 239,492.55 ล้านตัน รวมมูลค่า 1,247 ล้านบาท ขณะที่รายอื่นๆ เสนอซื้อในราคาเกิน 6 พันบาท/ตัน แต่ในปริมาณที่น้อยกว่า ขณะเดียวกันบริษัทดังกล่าวยังได้รับการเห็นชอบจากคณะกรรมการระบายมันเส้น ปี 2004/2005 ให้ขายแป้งมันสำปะหลัง 1.36 ล้านตัน ที่ได้จากการแปรสภาพหัวมันสดที่รับจํานำจำนวน 5 ล้านตันอีกด้วย<sup>23</sup>

ปรากฏการณ์ดังกล่าวได้ถูกตั้งข้อสังเกตว่า เป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่เอกชนเพียงรายเดียวทำให้เกิดการผูกขาด แม้ดูเหมือนว่าจะเป็นนโยบายที่มีประโยชน์ต่อเกษตรกร แต่จริงๆ แล้วผู้ที่ได้รับผลประโยชน์อย่างมาก คือ กลุ่มทุนนักธุรกิจรายใหญ่ที่ส่งออก เพราะรัฐบาลยังได้กำหนดอีกว่า หัวมันสดในโครงการดังกล่าวทั้งหมดจะต้องถูกแปรสภาพเพื่อส่งออกทั้งหมด จึงเห็นได้ว่าผลประโยชน์แท้จริงคงอยู่ที่กลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ที่ส่งออก และมีคำสั่งซื้อล่องหน้า จึงเข้าเสนอตัวเป็นผู้ผูกขาด ซึ่งได้รับการสนับสนุนการส่งออกจากรัฐบาล อีกทั้งบริษัทรายย่อยอื่นๆ ที่ไม่มีสินค้า แต่ได้รับการล่องหน้าเช่นกัน ก็จำเป็นต้องยอมซื้อสินค้าจากบริษัทที่ผูกขาด ดังนั้นบริษัทรายนี้จึงได้รับผลประโยชน์ผู้เดียวทั้งหมด

นอกจากนี้ นโยบายแทรกแซงราคาสินค้าเกษตรปี 2004/2005 ที่ได้ผลักดันออกมาก่อนการเลือกตั้ง ซึ่งเป็นปีที่รัฐบาลภายใต้การนำของพ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร บริหารประเทศมาครบ 4 ปี และได้มีการเลือกตั้งใหม่วันที่ 6 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005 จึงดูเหมือนว่าจะเป็นการออกมาเพื่อหาเสียงกับเกษตรกร แต่ในขณะเดียวกันก็ดูเหมือนว่าจะเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจ ซึ่งจะมีผลต่อการสนับสนุนทางการเมืองอีกด้วย

#### - ลำไย

สินค้าประเภทผักและผลไม้ภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้น ลำไยเป็นสินค้าเกษตรอันดับต้นๆ ที่รัฐบาลให้ความสำคัญผลักดันในการส่งออกไปจีน เนื่องจากชาวจีนนิยมบริโภคลำไยด้วยเหตุผลทางด้านสุขภาพ โดยนิยมนำมาใช้เป็นยาบำรุง และนำมาผสมกับตัวยารักษาโรคอื่นๆ ซึ่งจะมีสรรพคุณทางยามากมาย เช่น แก้หวัด บำรุงเลือด เป็นต้น ถึงแม้ว่ามูลค่าการส่งออกลำไย

<sup>22</sup> “เกษตรกรหน้าซึ้นพ้อค้ำหน้าแห้ง ส่งท้าย ‘ทักษิณ’รับเลือกตั้ง,” **ฐานเศรษฐกิจ** (22 พฤศจิกายน 2547).

<sup>23</sup> “พีเอสซี ลุ้นคว้าประมูลแป้งมันฯ ทุ่มเม็ดเงินล้าน 9 พันล้านซื้อ 2 ล็อตใหญ่,” **มติชนรายวัน** (12 พฤศจิกายน 2547) และ “หึ่งแป้งมันเอื้ออาหารข้าราชการ,” **ไทยโพสต์** (12 พฤศจิกายน 2547).

ไปยังจีนจะสูงเป็นอันดับหนึ่งในหมวดผลไม้ทั้งหมด ซึ่งดูเหมือนว่ากลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์จากมูลค่าการส่งออกนั้นน่าจะเป็นเกษตรกรผู้ผลิต แต่ในความเป็นจริงกลับพบว่า ผู้ได้ประโยชน์จากการค้าลำไยกลับมีใช่เกษตรกรผู้ปลูกลำไยแต่อย่างใด อันเป็นผลมาจากกลไกตลาดที่บิดเบี้ยวภายในประเทศไทยเอง เฉพาะอย่างยิ่งกลไกการตลาดที่เอื้อให้แก่กลุ่มพ่อค้าคนกลาง จนถึงบริษัทธุรกิจเอกชนที่มีสายสัมพันธ์แนบแน่นกับรัฐบาลที่มีมานานก่อนที่จะมีการเปิดเสรีการค้ากับจีนเสียอีก<sup>24</sup>

ลำไย เป็นหนึ่งในสินค้าเกษตรหลายชนิดที่รัฐบาลได้ใช้นโยบายการแทรกแซงตลาดเนื่องจากในระยะหลายปีที่ผ่านมาราคาลำไยตกต่ำอย่างมาก แต่มาตรการแทรกแซงราคาลำไยกลับไม่ได้ช่วยเหลือชาวสวนลำไยแต่อย่างใด หากกลับเอื้อให้กับกลุ่มพ่อค้า เกษตรกรรายใหญ่ และบริษัทธุรกิจการเกษตรมากกว่าจะช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้ สุพาดิณี ธนินุฒิ ระบุว่า มาตรการอุดหนุนและมาตรการแทรกแซงราคาของรัฐบาลนั้น เป็นมาตรการที่รวมศูนย์การจัดการ โดยมีคณะกรรมการนโยบายและมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) เป็นคณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนเกษตรกรรายใหญ่เท่านั้น เกษตรกรรายย่อยมีบทบาทเพียงแคให้ข้อมูล<sup>25</sup>

มาตรการแทรกแซงตลาดลำไยโดยการรับจำนำลำไยอบแห้ง ยังเปิดช่องให้พ่อค้าจนถึงกลุ่มทุนรายใหญ่ทั้งในและต่างประเทศร่วมกับเจ้าหน้าที่จุดรับจำนำ และข้าราชการทุจริตรัฐบาลได้อย่างมหาศาล โดยใช้วิธีการที่เรียกว่า "สต็อกกลม" หมายถึง ระบุว่าปริมาณลำไยอบแห้งในโกดังจำนวนมาก เพื่อกันไว้สำหรับพ่อค้ารายใหญ่ที่กว้านซื้อลำไยจากเกษตรกรในราคาถูกมาขายให้แก่ภาครัฐทำให้ไม่เหลือโควตาสำหรับเกษตรกรรายย่อย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัดคือปัญหาการทุจริตในโครงการรับจำนำลำไยประจำปี ค.ศ. 2004 ที่องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) รับจำนำจากเกษตรกร และนำมาอบแปรรูปเป็นลำไยอบแห้งจำนวน 9.5 หมื่นตัน และที่ผ่านมามีบริษัทปอเฮง (ประเทศจีน) ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการส่งออก สามารถส่งลำไยได้เพียง 4.4 หมื่นตัน โดยมีลำไยที่หายไปจำนวน 5.1 หมื่นตัน<sup>26</sup>

โครงการดังกล่าวก็ส่อเค้าทุจริตมาตั้งแต่เริ่มต้น นับตั้งแต่กระบวนการคัดเลือกบริษัทรับอบลำไยแห้ง และวิธีบริหารจัดการ สุดท้ายบริษัทที่สามารถประมูลลำไยอบแห้ง คือบริษัทปอ

<sup>24</sup> เบญจา ศิลารักษ์ และคณะ, "การค้าเสรีไทย-จีน ใครเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก่อน," ใน **ข้อตกลงเขตการค้าเสรี: ผลกระทบที่มีต่อประเทศไทย** (กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2547), หน้า 117.

<sup>25</sup> เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

<sup>26</sup> "ต้นลำไยแลกหัวรถจักรจีน," **ผู้จัดการออนไลน์** (17 มกราคม 2548).

เฮง อินเตอร์เทรด จำกัด ซึ่งเป็นที่รู้กันว่าเป็นบริษัทเครือเดียวกับบริษัท ซี.พี. นั่นเอง แต่เนื่องจากการดำเนินการแทรกแซงลำไย ปี ค.ศ. 2004 มีความคิดที่ไม่สอดคล้องกันในเรื่องสัดส่วนการอุปโภคบริโภคแห่งระหว่างองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) กับบริษัทปอเฮง อินเตอร์เทรด จำกัด จึงทำให้บริษัทไม่ยอมรับมอบสินค้าจากลูกช่วงมาส่งให้องค์การตลาดเพื่อเกษตรกร อย่างไรก็ตามแหล่งข่าวในวงการลำไยกล่าวว่า การเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวได้มีผู้อาศัยความวุ่นวายของโครงการแทรกแซงลำไย ปี ค.ศ. 2004 ไปซื้อลำไยจากลูกช่วงของบริษัทปอเฮง อินเตอร์เทรด จำกัด ในราคาเพียงกิโลกรัมละ 12 บาท ส่งออกไปยังเชียงใหม่และคุนหมิงกิโลกรัมละ 45-48 บาท ซึ่งทำให้บริษัทดังกล่าวได้ประโยชน์แต่เพียงผู้เดียว<sup>27</sup>

ก่อนที่ภาครัฐจะออกมาตรึงราคาช่วยเหลือน้ำลำไยในปีนี้เป็นที่น่าสังเกตว่า ผู้มีส่วนที่นำ และผลักดันให้มาตรการความช่วยเหลือเปลี่ยนแปลงไป และกลับไปเอื้อให้แก่เอกชนรายใหญ่ คือ นายวัฒนา เมืองสุข รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ที่ออกมาให้ข่าวว่าการแก้ไขปัญหาราคาลำไยในช่วงที่ผ่านมาทำให้รัฐขาดทุนมาก เพราะไปรับจํานาราคาลำไยอบแห้งในราคาสูง ดังนั้นเกษตรกรจึงเลือกจํานาลำไยอบแห้งมาก ทำให้รัฐไม่ได้กำไร

นอกจากกลุ่มทุนไทย กลุ่มทุนจากไต้หวันเป็นกลุ่มทุนที่ได้รับประโยชน์จากการส่งออกลำไยอบแห้งอีกด้วย ซึ่งได้ถูกตั้งข้อสังเกตว่า โครงการรับจํานาลำไยอบแห้งปี 2002 ที่ผ่านมามีการขาดทุนไปรวม 3.2 พันล้านบาท และกลุ่มทุนที่น่าจับตามองว่าอยู่เบื้องหลังทุจริตลำไยอบแห้ง คือกลุ่มทุนจากไต้หวัน ทั้งนี้กลุ่มทุนจากไต้หวันเข้ามาทำธุรกิจลำไยอบแห้งนาน 10 กว่าปีแล้ว โดยบริษัทส่งออกรายใหญ่คือบริษัทของไต้หวัน ชื่อ บริษัทอี่เจ็งอุตสาหกรรมจำกัด อีกทั้งจากโครงการระบายสต็อกสินค้าเกษตรของรัฐบาลในรอบปี ค.ศ. 2004 ซึ่งการประมูลลำไยอบแห้งของปี 2003 ในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2004 โดยบริษัทอะโกร โปรดักส์ เน็ทเวิร์ค จำกัด ได้ผิดสัญญารับมอบสินค้ากับองค์การตลาดเพื่อเกษตรกร (อ.ต.ก.) และองค์การคลังสินค้า (อสค.) จึงได้มีการยกเลิกสัญญาแล้วหันมาเปิดประมูลใหม่ทำให้บริษัทพีแอนด์ที ชิปปิ้ง ชนะการประมูล ทำให้รัฐบาลขาดทุนประมาณ 1,400 ล้านบาท แต่ที่น่าจับตามอง คือ บริษัทที่คว้าประมูลลำไยดังกล่าวได้มีการเชื่อมโยงเป็นธุรกิจกลุ่มเดียวกับบริษัทปอเฮง อินเตอร์เทรด จำกัด บริษัทอี่เจ็งอุตสาหกรรมจำกัด บริษัทสุพรรณรอยัล อาหารกระป๋อง และบริษัทฉางหลง จำกัด จะมีการเชื่อมโยงกันแบบเป็นกระบวนการและมีสายสัมพันธ์ที่แน่นหนา<sup>28</sup>

<sup>27</sup> “ก๊วนพ่อค้าโกยกำไรอื้อซ่า รัฐล้างสต็อกข้าว-มัน-ลำไย,” **ฐานเศรษฐกิจ** (22 พฤศจิกายน 2547).

<sup>28</sup> “ตำนานทุจริตลำไยจับตามาเฟียไต้หวัน,” **ไทยรัฐ** (10 กันยายน 2547). และ “ข้าว-มัน-ไก่-กุ้ง ถึง ลำไย กังขาขายยกมือเพิ่มราคาจํานา,” **กรุงเทพธุรกิจ** (26 พฤศจิกายน 2547).



นอกเหนือจากกลุ่มทุนใหญ่ที่มีการร่วมหุ้นกับไต้หวันและจีน ซึ่งทำธุรกิจค้าลำไยอบแห้งจะ  
ได้ประโยชน์แล้ว ข้อมูลจากสำนักงานเศรษฐกิจการเกษตรเองก็ระบุว่า นักธุรกิจจีนเองก็มีได้  
หยุดนิ่ง เพราะปัจจุบันมณฑลยูนนานก็มีนโยบายขยายพื้นที่ปลูกลำไยอีกถึงเกือบแสนไร่ เพื่อ  
ตอบสนองความต้องการบริโภคและลดการนำเข้า คาดว่าภายในระยะเวลา 2 ปี ลำไยที่จีนปลูกจะ  
สามารถลดการนำเข้าจากไทยถึงร้อยละ 20-30<sup>29</sup>

แม้ว่าภาครัฐจะอ้างตัวเลขส่งออกที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น แต่แท้จริงแล้วรายได้ที่เพิ่มขึ้นไม่ได้  
ทำให้เกษตรกรหรือผู้ประกอบการรายย่อยมีรายได้ที่ดีขึ้นแต่อย่างใด และดูเหมือนว่าการประสาน  
ประโยชน์ระหว่างกลุ่มทุนขนาดใหญ่จะมากขึ้น ซึ่งปัจจุบันกลุ่มทุนขนาดใหญ่เหล่านี้ก็เพิ่มบทบาท  
ทางการเมือง โดยเข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบายโดยตรง ซึ่งปรากฏการณ์ของการเปิดเขต  
การค้าเสรีไทย-จีน ที่ผ่านมา สะท้อนปัญหาการจัดการการแทรกแซงตลาดของรัฐบาลที่ไปเอื้อต่อ  
กลุ่มทุนขนาดใหญ่ซึ่งเป็นเครือข่ายในรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการผูกขาด กดราคา และคอร์รัปชันกัน  
อย่างมาก เป็นอันว่าผู้ได้ประโยชน์จากการส่งออกจึงไม่ใช่เกษตรกรอีกเช่นเดิม

**2) สินค้าเกษตรนอกเหนือกรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน** ในข้อตกลงเขตการค้าเสรี  
ไทย-จีน สินค้าเกษตรสำคัญของไทยหลายชนิดไม่ได้อยู่ในข้อตกลงดังกล่าว เช่น ยางพารา และข้าว  
เป็นต้น เพราะจีนได้กำหนดเป็นสินค้าอ่อนไหว แต่เนื่องจากสินค้าเกษตรเหล่านี้มีความสำคัญใน  
ฐานะเป็นตัวเชื่อมโยงกับการมีส่วนร่วมได้ส่วนเสียในหลายๆ ฝ่าย โดยเฉพาะระหว่างกลุ่มเกษตรกร  
และกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ ดังต่อไปนี้

#### - ข้าว

การค้าข้าวไทยภายใต้ข้อตกลงการค้าเสรีนั้นพบว่า การเจรจาเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-  
จีน ภายใต้ข้อตกลงการลดภาษี Early Harvest ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 ปรากฏว่า  
รายการข้าวและผลิตภัณฑ์จากข้าวได้รับการยกเว้นไม่อยู่ในข้อตกลง Early Harvest โดยไทยเสนอ  
ให้เปิดเสรีข้าวภายในปี ค.ศ. 2010 ในขณะที่จีนได้กำหนดให้ข้าวเป็นสินค้าอ่อนไหว ถึงแม้ว่าข้าว  
จะได้รับการยกเว้นไม่ได้อยู่ในข้อตกลง Early Harvest แต่สินค้าเกษตรชนิดนี้มีความสำคัญใน  
ฐานะสินค้าส่งออกหลักของไทย โดยเฉพาะจีนเป็นตลาดสำคัญในการส่งออกข้าวของไทย อีกทั้ง  
กลุ่มคนที่ได้รับประโยชน์ของราคาข้าวนอกจากเกษตรกรแล้ว ก็คือกลุ่มทุนนักธุรกิจผู้ส่งออกข้าว  
นั่นเอง ซึ่งในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ราคาข้าวภายในประเทศมีการปรับตัวสูงขึ้นอย่าง

<sup>29</sup> เบญจา ศิลารักษ์ และคณะ, “การค้าเสรีไทย-จีน ใครเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก่อน,” ใน **ข้อตกลงเขต  
การค้าเสรีผลกระทบต่อประเทศไทย**, หน้า 129.



ต่อเนื่อง อาทิ ข้าวหอมมะลิปี ค.ศ. 2003 ราคาเฉลี่ยตันละ 6,400-9,300 บาท ได้ปรับตัวสูงขึ้นในปี ค.ศ. 2004 (มกราคม-เมษายน) เป็นต้นละ 8,500-9,800 บาท หรือข้าวเปลือกนาปรังรอยละ 5 ปี ค.ศ. 2003 ราคาเฉลี่ยตันละ 4,600-4,700 บาท ได้ปรับตัวสูงขึ้นมาโดยตลอดจนถึงเดือน พฤศจิกายน ค.ศ. 2004 เป็นต้นละ 6,200 บาท หรือเพิ่มขึ้นทันทีตันละ 1,500 บาท

แม้ว่าราคาข้าวภายในประเทศพุ่งขึ้นสูงขึ้น ซึ่งดูเหมือนว่าชาวนาย่อมที่จะได้รับผลประโยชน์จากราคาข้าวมากกว่าทุกรัฐบาลที่เปิดโครงการรับจำนำข้าวมาในอดีต แต่เบื้องหลังของผลประโยชน์ไม่ได้หยุดลงที่ชาวนาเท่านั้น หากรวมถึงกลุ่มทุนผู้ส่งออกด้วย เพราะการที่นายวัฒนา เมืองสุข ก้าวขึ้นมารับตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ ที่มีภาพใกล้ชิดกับกลุ่มทุน การเกษตรที่สำคัญ ซึ่งบริษัทผู้ส่งออกข้าวเพียงบริษัทเดียว คือ บริษัทเพรซิเดนท์ อะกรี เทรดิ่ง เป็นผู้ชนะการประมูลซื้อข้าวสารในโครงการรับจำนำข้าวเปลือกของกระทรวงพาณิชย์เกือบทุกครั้ง ที่มีการเปิดประมูล นับตั้งแต่วันที่นายวัฒนาเข้ามาดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อีกทั้งนายวัฒนายังใช้อำนาจในฐานะประธานคณะกรรมการบริหารจัดการตามนโยบาย คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) จัดการลดวงเงินค้ำประกันการซื้อข้าวสารจำนวนนี้ให้กับบริษัท เพรซิเดนท์ อะกรี เทรดิ่ง ด้วยการลดวงเงินค้ำประกันจากร้อยละ 5 ลงเหลือเพียงร้อยละ 1 และยังยอมให้บริษัทเดียวกันนี้ทำสัญญาการซื้อขายข้าวกับองค์การคลังสินค้า (อคส.) ถึง 11 สัญญา ส่งผลให้บริษัทเพรซิเดนท์ อะกรี เทรดิ่ง ไม่ต้องวางค้ำประกันค่าข้าวเต็มตามมูลค่าคร่าวเดียวกัน ทั้งหมด รวมถึงการแสดงท่าทีปกป้องบริษัทดังกล่าวในการสัมภาษณ์กับสื่อมวลชน ในกรณีส่งออก ข้าวลมน เดือนตุลาคม ค.ศ. 2004 ไม่ต่ำกว่า 200,000 ตัน ซึ่งกำลังถูกตรวจสอบโดย คณะกรรมการนโยบายข้าว (กนข.) อยู่ในขณะนี้<sup>30</sup> ปราบปรามการดังกล่าวทำให้มีการตั้งข้อสังเกต ว่าการกระทำของนายวัฒนา เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนหรือไม่

นอกจากนี้นโยบายเปิดให้มีการนำเข้าข้าวจากประเทศเพื่อนบ้าน เพื่อผลักดันให้ไทยเป็น ศูนย์กลางค้าข้าวของโลกนั้น ยังเป็นประเด็นที่ถูกตั้งข้อสงสัยว่าจะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่ม ทุนธุรกิจหรือไม่ โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ ที่ออกมาแสดงความสนับสนุน นโยบายดังกล่าว โดยนายสุเมธ เหล่าโมราพร กรรมการผู้จัดการ บริษัท ซี.พี.อินเตอร์ เทรด ได้ให้ ความเห็นว่า วิธีการนำเข้าข้าวมาเพื่อผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางการค้าข้าวของโลกนั้น ไม่ใช่วิธี เดียวที่จะทำให้ไทยเป็นศูนย์กลางได้ ยังมีวิธีอื่นๆ อีกด้วย โดยถือเป็นแนวนโยบายที่ก้าวไกลและ เห็นว่าเป็นแนวคิดที่ถูกต้อง<sup>31</sup>

<sup>30</sup> “วัฒนา เมืองสุข เอื้อประโยชน์พรรคพวก (1),” *ประชาชาติธุรกิจ* (17 มกราคม 2548).

<sup>31</sup> “ซีพี.มองทะลุค้าข้าวไทยสดใส,” *แนวหน้า* (13 พฤษภาคม 2547). และ “ซีพีออกโรงเชียร์”วัฒนา”นำเข้า ข้าว,” *ผู้จัดการรายวัน* (13 พฤษภาคม 2547).

โครงการให้เอกชนสร้างไฮโดรเก็บข้าวเปลือกของนายวัฒนา เมืองสูงนั้นก็สร้างความกังขาด้วยเช่นกัน เพราะบริษัทที่ได้รับอนุมัติส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มทุนเกษตรรายเดิม เช่น บริษัทในเครือเพอร์ซิเด้นท์ อะกรี เทคดิง-นครหลวงค้าข้าว และเครือเจริญโภคภัณฑ์ นายสุเมธ เหล่าโมราพร กรรมการผู้จัดการ บริษัท ซี.พี. อินเตอร์เทรด ได้กล่าวว่า การขยายไฮโดรเพื่อรองรับพืชเกษตรนั้นหากบริษัทมีปริมาณค้าข้าวมากขึ้นก็สอดคล้องกับที่บริษัทต้องสร้างไฮโดรรับข้าวเพิ่มขึ้นจากที่มีอยู่ในปัจจุบันเพียง 2 แห่ง คือ อยุธยา และปทุมธานี และถือเป็นการยกระดับการค้าข้าว<sup>32</sup>

### 5.3 บทบาทของกลุ่มทุนนักธุรกิจนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีน

พิทยา ว่องกุล ได้วิเคราะห์นโยบายเศรษฐกิจการเมืองของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร อยู่ในกรอบทฤษฎีลัทธิเสรีนิยมใหม่ (Neo-Liberalism) ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) ลัทธินิยมใหม่ทางเศรษฐกิจ ประกอบด้วยการลงทุนไร้พรมแดน ระบบการเงินเสรี และระบบการค้าเสรี 2) ลัทธิเสรีนิยมใหม่ทางการเมือง ได้แก่ แปรรูปเป็นเอกชน การทำให้ประชาธิปไตยที่มุ่งหวังพัฒนาประชาธิปไตยให้เป็นแบบรวมศูนย์<sup>33</sup>

การจัดตั้งเขตการค้าเสรี นับได้ว่าเป็นแนวคิดลัทธิเสรีนิยมใหม่ หรือ Neo-Liberalism เป็นแนวความคิดที่ผูกโยงกับสังคมโลกไร้พรมแดนหรือโลกาภิวัตน์ ภายใต้ลัทธิดังกล่าวจะทำให้เกิดการแข่งขันที่เสรี โดยปราศจากกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่เคยปฏิบัติต่อกัน เช่น เคยตั้งกำแพงภาษีไว้สูงเกินไป กีดกันลงมาให้สินค้าสามารถเข้าไปค้าขายกันได้โดยเสรี แนวคิดดังกล่าวจึงเหมือนเป็นการโฆษณาชวนเชื่อโดยเฉพาะผู้ที่ใฝ่หาเสรีภาพ หรือผู้ที่มุ่งแสวงหาประโยชน์จากการค้าขายโดยเสรี หรือกล่าวอีกนัยหนึ่ง สิ่งเหล่านี้เป็นที่ถูกใจนายทุนชนชั้นผู้ประกอบการ ซึ่งมีธุรกิจข้ามชาติเป็นอย่างยิ่ง เพราะสามารถมีการแข่งขันทางการค้าได้อย่างเสรี

แต่อย่างไรก็ตาม การเจรจาการค้าการลงทุนเพื่อเปิดเสรีนั้น ไม่ได้เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว หากเกี่ยวข้องกับอำนาจทางการเมือง อำนาจการต่อรองของกลุ่มผลประโยชน์ต่างๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เกี่ยวข้องกับดุลอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ระหว่างภูมิภาค และระหว่างกลุ่มประเทศ ซึ่งการเปิดเขตการค้าเสรีนั้นย่อมมีกลุ่มคนที่ได้ประโยชน์ และกลุ่มคนที่เสียประโยชน์ ในขณะที่กลุ่มคนที่มักจะได้ประโยชน์ คือ กลุ่มคนที่มีการจัดตั้งดีที่สุดในอำนาจต่อรองมากที่สุด หรือมีอิทธิพลต่อผู้กำหนดนโยบายมากที่สุด ขณะที่คนที่เสียประโยชน์ คือ กลุ่มคนที่ไม่มีการจัดตั้งที่ไม่มีอำนาจต่อรอง และไม่มีเส้นสายทางการเมือง ดังนั้น

<sup>32</sup> เรื่องเดียวกัน.

<sup>33</sup> พิทยา ว่องกุล, ทักษิณ โลกาภิวัตน์ (กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547), หน้า 107.

กลุ่มคนที่มีอิทธิพลจึงสามารถมีพลังผลักดันในการกำหนดขอบเขต ทิศทาง และเนื้อหาของนโยบายการเปิดเขตการค้าเสรี เพื่อเอื้อผลประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนของตนได้มากที่สุด

ในการเปิดการประชุมระดมความคิดเรื่องยุทธศาสตร์การทำเขตการค้าเสรีของไทยเมื่อวันที่ 25 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 ณ โรงแรมแกรนด์ ไฮเอท เอราวัณ รองนายกรัฐมนตรีนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ในขณะนั้นได้กล่าวว่า

“...ในกระแสการเปิดเสรีเปลี่ยนแปลงเหล่านี้รุนแรงขึ้นทุกที ดังนั้นทางเลือกของประเทศต่างๆ มีอยู่ 2 เพียงทางด้วยกัน คือ 1) ต่อด้านการเปลี่ยนแปลง (Resist to change) ซึ่งหากเลือกทางเลือกนี้ ก็ต้องเจอกับสิ่งที่เรียกในสมัยก่อนว่า ยุทธการเรือปืน 2) ถ้าด้านไม่ได้ก็ต้องเตรียมรับการเปลี่ยนแปลง และเรียนรู้ที่จะอยู่กับสิ่งนั้นคือ Learn how to live with it โดยพยายามเปลี่ยนสิ่งเหล่านี้ให้เป็นโอกาส..รัฐบาลชุดปัจจุบันเล็งเห็นถึงการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวที่เป็นกระแสที่รุนแรงที่ไทยซึ่งเป็นประเทศเล็กๆ คงไม่สามารถต้านทานได้ และได้ทางเลือกที่สองคือ การที่จะต้องอยู่กับสิ่งนั้นและพยายามเปลี่ยนให้เป็นโอกาส โดยการเปลี่ยนจะภัยคุกคามที่จะเกิดขึ้นจากเขตการค้าเสรีให้เป็นโอกาส เปลี่ยน reaction ให้เป็น Pro-active โดยการใช้เขตการค้าเสรีเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกไม่ใช่เชิงรับอีกต่อไป และคิดว่าจะใช้เขตการค้าเสรีให้เป็นประโยชน์ให้ได้...”<sup>34</sup>

คำกล่าวของนายสมคิด จาตุศรีพิทักษ์ ในข้างต้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดของรัฐบาลที่มุ่งเน้นการดำเนินการเศรษฐกิจเชิงรุกได้เป็นอย่างดี เพราะนโยบายเขตการค้าเสรีนั้นเกิดขึ้นนับตั้งแต่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เข้ามาบริหารประเทศ ซึ่งพรรคไทยรักไทยนับได้ว่าเป็นพรรคที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของรัฐบาล ทั้งนี้พรรคไทยรักไทยมีทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้ทางเศรษฐกิจมากที่สุด ซึ่งบุคคลดังกล่าวล้วนเป็นผู้ที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจการเงินการธนาคาร การอุตสาหกรรมการส่งออก การที่กลุ่มทุนนักธุรกิจเป็นผู้กำหนดนโยบาย กลุ่มบุคคลดังกล่าวย่อมคำนึงถึงสิ่งที่อยู่ใกล้ตนและวิธีการที่ตนมีความถนัดมากที่สุดเป็นอันดับแรก

ดังที่กล่าวมาแล้วในข้างต้นว่า การก้าวเข้ามาของรัฐบาลชุดนี้ บทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจบนเวทีการเมืองโดดเด่นแตกต่างกว่าที่ผ่านๆ มา เนื่องจากคณะรัฐมนตรีหลายคนในรัฐบาลมีพื้นฐานมาจากการเป็นนักธุรกิจและมีกลุ่มทุนสนับสนุนจากธุรกิจขนาดใหญ่หลายกลุ่ม กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ส่วนใหญ่เข้าข่ายธุรกิจผูกขาดระดับประเทศ อีกทั้งยังมีบทบาทเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจทางการเมืองโดยตรงในรัฐบาลชุดปัจจุบัน ส่งผลให้โครงสร้างทางอำนาจในรัฐบาลชุด

<sup>34</sup> ชนะ คณารัตนดิถก, *เขตการค้าเสรีกับประเทศไทย: วิฤตหรือโอกาส* (กรุงเทพฯ: สวัสดิการกรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, 2547), หน้า 5.

ปัจจุบันถูกยึดกุมโดยกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ระดับชาติ ดังนั้นทิศทางของนโยบายเศรษฐกิจต่างๆ รวมถึงนโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรี จึงย่อมมาจากการผลักดันของกลุ่มทุนธุรกิจไม่มากนักน้อย

แต่อย่างไรก็ตาม การขยายอำนาจครอบงำทางเศรษฐกิจโดยใช้อำนาจเศรษฐกิจในการควบคุมตลาด ประกอบกับการใช้อำนาจทางการเมืองเพื่อครอบงำการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายของรัฐ เพื่อให้สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเป็นสิ่งที่เราไม่สามารถพิสูจน์ให้ประจักษ์ได้ว่ากลุ่มทุนนักธุรกิจคนใดเป็นผู้กำหนด หรือเป็นผู้ชักนำการตัดสินใจในนโยบายจัดตั้งเขตการค้าเสรีได้ ดังนั้นงานวิทยานิพนธ์เล่มนี้จึงเป็นเพียงการอธิบายถึงความเป็นไปได้ที่กลุ่มทุน นักธุรกิจ อาจครอบงำพฤติกรรมในการตัดสินใจและการกำหนดนโยบายการจัดตั้งเขตการค้าเสรีได้ ซึ่งความเป็นไปได้นี้ดังกล่าวนี้น่าหนักพอสมควร เพราะปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นนั้นสามารถทำให้เราตระหนักถึงบทบาทของกลุ่มทุน ธุรกิจ ที่มีส่วนสำคัญอย่างมากต่อการผลักดันนโยบายเขตการค้าเสรี ซึ่งการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน นับได้ว่าเป็นตัวอย่างที่เห็นได้ชัดถึงบทบาทดังกล่าวของกลุ่มทุนธุรกิจ

### 5.3.1 ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีไทย-จีน

“...การทำเขตการค้าเสรีนำโอกาสมามากมาย แน่แน่นอนทุกโอกาสก็มีภัยคุกคามตามมา แต่ทุกภัยคุกคามก็มีโอกาส ถามว่า ท่านจะเลือกเอาโอกาส หรือท่านจะเลือกจะถูกคุกคาม มันเป็นเรื่องของท่านเอง..ในด้านการทำธุรกิจนั้นท่านต้องเตรียมตัว และตื่นตัวกับข้อมูลข่าวสาร การปรับตัวกับสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไป ท่านรักการเปลี่ยนแปลงได้ ท่านชนะ กระแสกำลังจะมา ถ้าท่านไม่สนใจ ไม่จับ ท่านก็พลาด ท่านพลาดเที่ยวแล้วเที่ยวเล่าๆ ผลสุดท้ายกระแสสุดท้ายกระแทกตัวล้มไป..”

“...ผมเป็นห่วงลูกค้า เพราะฉะนั้นท่านต้องคิดว่า ท่านเป็นบริษัทที่เป็นศูนย์กลางของลูกค้า ท่านต้องคิดให้ได้ว่าท่านจะไปเจาะตลาดจีน แล้วคนจีนชอบอะไร ถ้าท่านไปยึดยึดสิ่งที่ท่านชอบให้เขา ท่านขายไม่ออกหรอก เรามีเขตการค้าเสรีที่ไหน สินค้าที่ท่านทำอยู่ ท่านได้เปรียบแล้ว...”<sup>35</sup>

จากคำกล่าวบางส่วนของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ในการบรรยายพิเศษเรื่อง “วิสัยทัศน์ FTA ประโยชน์ที่ประเทศไทยจะได้รับ” ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 ได้มีนัยยะว่า กลุ่มคนหรือกลุ่มทุนนักธุรกิจใดๆ หากมีความเตรียมพร้อม และสามารถปรับตัวโดยใช้โอกาสที่รัฐบาลเป็นผู้เปิดทางให้ ก็จะเป็นผู้ได้เปรียบและได้รับผลประโยชน์จากเขตการค้าเสรีอย่างแน่นอน ซึ่งเป็นการสะท้อนให้เห็นว่า นโยบายเปิดเขตการค้าเสรีของรัฐบาลนั้น

<sup>35</sup> จีรวัดน์ รจนารรรณ, รวบรวม, มองอย่างผู้นำเอเชีย ทักษิณ ชินวัตร, หน้า 167-186.



เป็นการตอบสนองของกลุ่มทุนธุรกิจผู้ส่งออกที่สำคัญ เนื่องจากการเปิดเขตการค้าเสรีที่ผ่านมา โดยเฉพาะการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จะเห็นได้ว่า กลุ่มคนที่ไม่มีความพร้อมและไม่ได้มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องการเปิดเขตการค้าเสรีอย่างเพียงพอ ได้แก่ กลุ่มเกษตรกร เป็นผู้ไม่ได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีอย่างแท้จริง เพราะที่ผ่านมานั้นการเปิดเขตการค้าเสรีดังกล่าว โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้มีผลกระทบต่อกลุ่มเกษตรกรเป็นอย่างมาก ซึ่งได้กล่าวอย่างละเอียดแล้วในบทที่ 4 แต่กลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์คือ กลุ่มทุน นักธุรกิจ ผู้ส่งออก โดยเฉพาะกลุ่มทุนธุรกิจเกษตร

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่นั้นมีบทบาทอย่างมากต่อระบบธุรกิจการเกษตรตั้งแต่การผลิตจนถึงการส่งออก ซึ่งทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน อีกทั้งกลุ่มทุนเหล่านี้ยังได้พัฒนาตนเองเข้าไปมีบทบาททางการเมืองด้วยเช่นกัน เพื่อผลักดันนโยบายต่างๆ ให้เอื้อกับประโยชน์ของตนเอง โดยเฉพาะในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ได้รับผลประโยชน์จากนโยบายต่างๆ มากขึ้น เพราะได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายโดยตรง ดังนั้น การเปิดเสรีสินค้าเกษตรในหมวดผักและผลไม้ภายใต้กรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน ผู้ที่ได้รับผลประโยชน์คงเป็นเพียงกลุ่มทุนในธุรกิจการเกษตรที่ผูกขาดตลาดภายในประเทศเท่านั้น

โดยกลุ่มทุนในธุรกิจการเกษตรที่ใหญ่ที่สุดในประเทศไทย คือ กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซี.พี. ซึ่งนับได้ว่าเป็นกลุ่มทุนธุรกิจไทยเชื้อสายจีนที่มีบทบาทอย่างมากในการผลักดันนโยบายของไทยที่มีต่อจีน เพราะ ซี.พี.ได้เข้าไปลงทุนในจีนเป็นอันดับหนึ่งของไทย จึงเป็นตัวเชื่อมความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน อย่างแนบแน่น ดังนั้นจึงเป็นไปได้ว่า ซี.พี.จะเป็นกลุ่มทุนธุรกิจที่มีบทบาทสำคัญต่อยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งเห็นได้จากหนึ่งในข้อยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลใช้เป็นแนวทางในการเจรจาที่สำคัญ คือ

*“ใช้สายสัมพันธ์ภาคเอกชนทำธุรกิจร่วมกันฉันมิตร เน้นความร่วมมือ แสวงหาประโยชน์ สร้างแนวร่วมบุกประเทศที่สาม...”*<sup>36</sup>

หนึ่งในข้อยุทธศาสตร์ดังกล่าวเป็นการแสดงให้เห็นว่า รัฐบาลเล็งเห็นความสำคัญในการใช้กลุ่มทุนธุรกิจที่สายสัมพันธ์ใกล้ชิดกับรัฐบาลจีน เช่น ซี.พี. เป็นตัวกลางในการเจรจาเพื่อจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน เพราะในความเป็นจริงนั้นรัฐบาลจีนได้ให้ความสำคัญในการจัดตั้งเขต

<sup>36</sup> กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, ยุทธศาสตร์การทำ FTA อาเซียน-จีน/ไทย-จีน (26 กุมภาพันธ์ 2547) [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com>



การค้าเสรีในกรอบอาเซียน-จีน มากกว่า แต่การที่จีนยอมลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยตกลงเร่งลดภาษีสินค้าประเภทผักและผลไม้ ทั้งๆ ที่ไทยและจีนก็ต้องทำตามกรอบข้อตกลงเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน ในวันที่ 1 มกราคม ค.ศ. 2004 อยู่แล้ว สันนิษฐานว่า น่าจะมาจากสายสัมพันธ์อันดีระหว่างกลุ่มทุนธุรกิจไทยเชื้อสายจีนกับรัฐบาลจีน

ถึงแม้เราจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่า กลุ่มทุนธุรกิจทางการเกษตรขนาดใหญ่ เช่น กลุ่มบริษัทเครือเจริญโภคภัณฑ์ หรือ ซี.พี. จะเป็นผู้รับประโยชน์จากนโยบายเขตการค้าเสรีไทย-จีน จริงหรือไม่ เนื่องจากข้อจำกัดทางด้านข้อมูล แต่ทว่าการเป็นกลุ่มบริษัทธุรกิจเกษตรครบวงจรขนาดใหญ่ของประเทศจนพัฒนาเป็นบรรษัทข้ามชาติในปัจจุบัน ทำให้มีความพร้อมและมีความได้เปรียบในการแข่งขันมากกว่าผู้ประกอบการรายย่อย หรือเกษตรกรผู้ผลิต อีกทั้งความเป็นกลุ่มทุนที่มีความใกล้ชิด ให้การสนับสนุน และมีบทบาทเกี่ยวโยงสัมพันธ์กับกลุ่มอำนาจทางการเมืองโดยตรงในรัฐบาลชุดปัจจุบัน ทำให้เป็นไปได้ว่ากลุ่มทุนเหล่านี้จะได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีดังกล่าวไม่มากนักน้อย จะเห็นได้จากการแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับนโยบายเขตการค้าเสรีของนายธนินท์ เจียรวนนท์ ประธานกลุ่มเครือเจริญโภคภัณฑ์ ที่ว่ารัฐบาลชุดนี้ได้การเปิดเขตการค้าเสรีเป็นการดำเนินนโยบายในทิศทางที่ถูกต้องแล้ว ดังนี้

“...นโยบายการเปิดเสรีของรัฐบาลนั้น นับเป็นการสร้างที่ดีให้กับประเทศสามารถแข่งขันในตลาดโลกได้ โดยน่าจะใช้นโยบายที่ว่า วัตถุประสงค์ของโลกเป็นของไทย ตลาดของโลกเป็นของไทย...”

“...อย่างกรอบภายใต้กติกาการค้าเสรี นอกจากการเตรียมตัวเรื่องข้อมูลพัฒนาคุณภาพเสริมสร้างกำลังซื้อในประเทศ เพื่อลดการพึ่งพาจากต่างประเทศแล้ว ยังต้องมีกลยุทธ์ในการเชื่อมโยงโครงข่ายเขตการค้าเสรี ตามนโยบายของท่านนายกฯ ทักษิณ ที่ดำเนินการอยู่ในขณะนี้ด้วย เพื่อให้เป็นแนวทางต้องเดินคู่ขนานกันไป อันนี้สำคัญ เรามีสินค้าที่ไม่ใช่ว่าคุณภาพต่ำแต่เป็นสินค้าที่มีคุณภาพ เหมาะสมสำหรับประเทศที่ยังยากจนอยู่ ท่านนายกฯ เดินถูกต้องที่สุด ท่านไปเป็นมิตรกับประเทศเพื่อนบ้าน พม่า เขมร ลาว เวียดนาม รวมทั้งจีน อินเดีย บังคลาเทศ...”<sup>37</sup>

การแสดงท่าทีที่เห็นด้วยกับรัฐบาลของนายธนินท์ เจียรวนนท์ เหตุผลส่วนหนึ่งอาจจะมาจาก การเปิดเขตการค้าเสรี โดยเฉพาะเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้นมีความสอดคล้องกับนโยบายหลักของบริษัท คือ “การเป็นห้องครัวของโลก” ซึ่งนายธนินท์ เจียรวนนท์ ได้ประกาศแนวทางชัดเจนภายหลังจากที่ ซี.พี. ตัดสินใจปรับโครงสร้างองค์กรครั้งใหญ่ เพื่อให้สอดคล้องกับภาวะ

<sup>37</sup> พิจารณ ธินาไพบูลย์, รวบรวม, CEO VISION วิสัยทัศน์ผู้นำ (กรุงเทพฯ: สุานมีเดีย เน็ตเวิร์ค, 2546), หน้า 190, 252.

เศรษฐกิจที่เกิดขึ้นด้วยการยุบรวมบริษัทเข้าด้วยกัน ภายใต้แนวคิดหลักที่มุ่งเป็นใหญ่ในภาคธุรกิจเกษตรและอาหาร โดยเฉพาะทางอาหารคนและสัตว์ โดยเริ่มดำเนินการมาตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998<sup>38</sup> ในเวลาต่อมาเมื่อรัฐบาลชุดนี้ได้เข้ามาบริหารประเทศ ได้มีนโยบาย “ครัวไทยสู่ครัวโลก” อันเป็นนโยบายหนึ่งที่รัฐบาลให้ความสำคัญและพยายามผลักดันให้เกิดเป็นรูปธรรม โดยมีเป้าหมายให้ไทยเป็น “แหล่งผลิตอาหารสะอาดและปลอดภัย นำไทยสู่ครัวโลก” ในปี ค.ศ. 2005 ซึ่งนโยบายดังกล่าวเป็นการดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับการดำเนินการยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีของรัฐบาล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเป้าหมายหลักของ ซี.พี. และรัฐบาล มีทิศทางไปในทางเดียวกัน คือต้องการผลักดันให้ไทยเป็นครัวของโลก ซึ่งการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นการส่งเสริมให้นโยบายดังกล่าวเป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้การที่กลุ่ม ซี.พี. เป็นกลุ่มทุนที่ให้การสนับสนุนรัฐบาลชุดนี้ และยังได้เข้าไปมีบทบาททางการเมืองมากขึ้น เช่น นายธนินท์ เป็นที่ปรึกษาพรรค และเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง รวมถึงนายวัฒนา เมืองสุข และนายวีระชัย วีระเมธากุล ซึ่งเกี่ยวข้องเป็นบุตรเขยของตระกูลเจียรวนนท์ ได้เข้ารับตำแหน่งที่สำคัญทางการเมือง คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ และผู้ช่วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ด้วยเช่นกัน ซึ่งเป็นกระทรวงที่มีภาระรับผิดชอบหลักในด้านนโยบายเศรษฐกิจและการเกษตรตามลำดับ ทำให้นโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ออกมา เช่น นโยบายเขตการค้าเสรี จึงดูเหมือนเป็นการเอื้อประโยชน์ทางธุรกิจให้กับ ซี.พี. ไม่มากนักน้อย

### 5.3.2 ในการแก้ปัญหาเขตการค้าเสรีไทย-จีน

ดังที่กล่าวมาแล้วในบทที่ 4 ว่า การที่รัฐบาลไทยได้เร่งเปิดเขตเสรีไทย-จีน นั้น พบว่า เกิดปัญหาอุปสรรค และผลกระทบตามมาอย่างมากมาย ได้แสดงให้เห็นถึงความไม่พร้อมของไทยในการนำมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีเพื่อรักษาตลาดภายในประเทศ ซึ่งแตกต่างจากจีนที่มีความพร้อมภายในโดยการนำมาตรการที่ไม่ใช่ภาษีมาใช้ปกป้องการนำเข้าภายในประเทศ มิให้ครองตลาดภายในประเทศ หลายฝ่ายได้ตั้งข้อสังเกตที่มีต่อการเปิดเขตการค้าเสรีล่วงหน้า เช่น อักษรศรีพานิชสาส์น นักวิชาการจากคณะเศรษฐศาสตร์และกรรมการโครงการจีนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้ให้ข้อมูลที่น่าสนใจว่า การเปิดเสรีล่วงหน้าเพียง 3 เดือน ยังเป็นช่วงที่พันธุ์ทุเรียนของผลไม้ไทย แต่กลับเข้าสู่ฤดูกาลของผลไม้จีน ดังนั้น สินค้าที่ทะลักเข้าไทยจำนวนมาก เช่น แอปเปิ้ล สาลี่ ลูกแพร์ เป็นต้น เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความแยบยลในเชิง

<sup>38</sup> อธิวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์, ตระกูลเจียรวนนท์ ผู้นำพา “ซี.พี.” สู่ “บริษัทข้ามชาติ” ระดับโลก (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วรรณสาส์น จำกัด, 2545), หน้า270-274.

กลยุทธ์ของจีนที่มีประสิทธิภาพสูงกว่าไทย นอกจากนี้ นักธุรกิจผู้นำเข้าส่งออกผักผลไม้จีนใน กวางตุ้งยังเข้ามารับซื้อสินค้าถึงเมืองไทยอีกด้วย<sup>39</sup>

แม้ว่ารัฐบาลจะมีนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรี ไทย-จีน โดยอนุมัติงบประมาณผ่านคณะกรรมการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) หรือนโยบายลดพื้นที่ ปลูก เช่น หัวหอม หรือ กระเทียม เป็นต้น ซึ่งการแก้ปัญหาของรัฐบาลดังกล่าวไม่ใช่การแก้ปัญหา ที่ยั่งยืน เพราะส่งผลต่อเกษตรกรจำนวนมากต้องเปลี่ยนวิถีชีวิตในการประกอบอาชีพ เท่ากับว่า การเปิดเขตการค้าเสรีแทนที่จะเกิดผลประโยชน์กับทุกฝ่าย แต่กลับเกิดความไม่เป็นธรรมแก่กลุ่ม คนที่ได้รับผลกระทบ เช่น เกษตรกร โดยผลประโยชน์ที่แท้จริงนั้นตกกับกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ ดังนั้นการเปิดเขตการค้าเสรีจึงดูเสมือนหนึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติกับกลุ่มคนใดคนหนึ่งที่มีความ ได้เปรียบในการแข่งขันไปด้วย ไม่ว่าจะโดยเจตนาหรือไม่ก็ตาม

นอกจากนี้สินค้าเกษตรหลายชนิดที่อยู่ภายใต้ข้อตกลงเขตการค้าเสรีไทย-จีน รัฐบาลได้ใช้ นโยบายการแทรกแซงตลาด เพื่อช่วยเหลือเกษตรกร ไม่ว่าจะเป็นมันสำปะหลัง หรือลำไย แต่ มาตรการแทรกแซงตลาดกลับไม่ได้ช่วยเกษตรกรแต่อย่างใด หากกลับเอื้อให้กับกลุ่ม พ่อค้า เกษตรกรรายใหญ่ และบริษัทธุรกิจการเกษตรมากกว่าจะช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย ทั้งนี้ จากการศึกษาของสุพานี ธนวิวัฒน์ ดังที่กล่าวมาในข้างต้นว่า มาตรการต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น การอุดหนุน หรือการแทรกแซงราคาของรัฐ เป็นมาตรการที่รวมศูนย์การจัดการ ซึ่งจะมีคณะกรรมการนโยบาย และมาตรการช่วยเหลือเกษตรกร (คชก.) เป็นคณะกรรมการ ประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ตัวแทน เกษตรกรรายใหญ่เท่านั้น เกษตรกรรายย่อยมีบทบาทเพียงแค่ให้ข้อมูล<sup>40</sup>

ในการแก้ปัญหาอุปสรรคและผลกระทบจากการเปิดการค้าเสรีไทย-จีน ของกลุ่มทุนธุรกิจ ขนาดใหญ่ นอกจากจะผ่านการผลักดันนโยบายช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบ และ มาตรการแทรกแซงตลาดแล้ว ยังมีการผลักดันการแก้ไขปัญหาดังกล่าวนองค์กรที่สำคัญ คือ หอการค้าไทยและสภาธุรกิจไทย-จีน เพราะถือว่าเป็นตัวกลางในการเชื่อมโยงระหว่างภาคเอกชน และรัฐบาล ไม่ว่าจะเป็นการจัดสัมมนา การจัดกิจกรรมต่างๆ และประสานงานกับกลุ่มเกษตรกร หลายจังหวัด ในการหาทางแก้ไขปัญหาและบรรเทาผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน เพื่อเสนอต่อรัฐบาลต่อไป ตัวอย่างเช่น ได้มีการจัดสัมมนาเรื่อง “เจาะลึกการส่งออก นำเข้าผัก ผลไม้ไทย-จีน” ณ ห้องประชุม Conference Room 2 ณ ศูนย์ประชุมสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2004 ซึ่งการสัมมนาครั้งนี้เป็นการหาทางแก้ไขปัญหาและอุปสรรคการค้าผักและ ผลไม้ระหว่างไทยกับจีน เช่น ปัญหาในเรื่องข้อปฏิบัติการค้าผ่านในของจีน เป็นต้น โดยมีตัวแทน

<sup>39</sup>เบญจา ศิลารักษ์ และคณะ, “การค้าเสรีไทย-จีน ใครเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก่อน,” ใน **ข้อตกลงเขต การค้าเสรีผลกระทบต่อประเทศไทย** (กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2547), หน้า 130.

<sup>40</sup>เรื่องเดียวกัน, หน้า 122.

จากภาครัฐ ภาคเอกชนทั้งฝ่ายไทยและจีนในการหาข้อสรุปร่วมกันดังกล่าว และมีการเสนอแนวทางให้กับรัฐบาลดำเนินการต่อไป<sup>41</sup>

หากเราเชื่อมโยงส่วนต่อการผลิตแต่ละสายเข้าด้วยกัน และมองได้ภาพรวมก็จะเห็นได้ว่า กลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่เหล่านี้สามารถควบคุมปัจจัยเสี่ยงทางธุรกิจของตนเองไว้ได้ทั้งหมด และยังสามารถเก็บเกี่ยวผลประโยชน์จากการเปิดเสรี ไม่ว่าจะในระดับใดได้จากทั้งสองทิศทาง กล่าวคือ (1) สามารถควบคุมกระบวนการผลิต การแปรรูปของสินค้าเกษตรภายในประเทศให้เป็นไปทิศทางที่ตนเองต้องการ (2) สามารถลดต้นทุนการส่งออกและขยายปริมาณทางการค้าสินค้าเกษตรโดยอาศัยช่องทางการเปิดเสรี โดยไม่ต้องเสียภาษีนำเข้า

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจ ในการแก้ไขปัญหาที่เกิดจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นเพียงเพื่อจะแก้ไขอุปสรรคของตัวเองให้ผ่านพ้นไป เพื่อเป็นการเอื้อให้ธุรกิจของกลุ่มตนดำเนินไปด้วยดี เพราะกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ส่วนใหญ่มักจะไม่ประสบปัญหาและผลกระทบมากนัก ตัวอย่างเช่น บริษัท ซี.พี. ได้เตรียมการเรื่องนี้ไว้ก่อนแล้ว ก่อนหน้าทำเขตการค้ากับจีน โดยทำสัญญากับสวนแถวภาคตะวันออกกับภาคใต้ มังคุด ทุเรียน เงาะ เตรียมไปจีนเรียบร้อยแล้ว ซึ่งสวนเหล่านี้ก็จะผ่านเกณฑ์มาตรฐานเรื่องความปลอดภัย จึงไม่มีปัญหาในการนำเข้าสู่จีน เป็นต้น ถึงแม้ว่าจะมีการประสานงานระหว่างกลุ่มทุนขนาดใหญ่และเกษตรกรโดยผ่านหอการค้าไทยและสภาธุรกิจไทย-จีน เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาร่วมกัน แต่ที่ว่าองค์กรเหล่านี้ก็เป็นตัวแทนของตัวแทนกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ของประเทศมากกว่า จึงดูเหมือนว่ากลุ่มเกษตรกรรายย่อยผู้เป็นส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบที่แท้จริง และแทบจะไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด

## สรุป

ดังที่กล่าวมาแล้วสามารถสรุปได้ว่า การก้าวเข้ามาบริหารประเทศของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองและอำนาจทางการเมืองของไทยได้ถึงจุดเปลี่ยนอีกครั้ง เนื่องจากกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ได้เปลี่ยนบทบาทของตนเองจากที่เป็นเบื้องหลังนักการเมืองมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งนั่นเกิดจากปัจจัยหลักอยู่ 2 ประการ คือ การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ทำให้กลุ่มทุนขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดสูญเสียพลังอำนาจทางเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็ว และการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปี ค.ศ. 1997 ที่เน้นระบบพรรคการเมืองใหญ่เพียง 2 พรรค ทำให้รัฐบาลชุดนี้ถูกยึดกุมโดยกลุ่มทุนขนาดใหญ่ระดับชาติ

<sup>41</sup> ศูนย์ศึกษาธุรกิจไทย-จีน, เจาะลึกการส่งออก นำเข้าผักและผลไม้ไทย-จีน [online]. แหล่งที่มา:



การเปลี่ยนแปลงบทบาทในทางการเมืองของกลุ่มทุนนักธุรกิจ ส่งผลให้กลุ่มทุนเหล่านี้เข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลได้โดยตรงมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน ตัวอย่างหนึ่งที่ได้เห็นได้ชัด คือ การดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเชิงรุก โดยเฉพาะการเปิดเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เป็นยุทธศาสตร์หลักในการดำเนินนโยบายดังกล่าว ซึ่งการลงนามจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน เมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 ในหมวดสาขาผักและผลไม้ โดยได้ปฏิบัติจริงในวันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003 เป็นต้นมานั้น ได้เกิดปัญหาและผลกระทบตามมาเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะเกษตรกรผู้ผลิตรายย่อย นั้นเป็นการสะท้อนให้เห็นถึงความไม่พร้อมของรัฐบาลไทยในการเตรียมรับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้นดังกล่าว ถึงแม้ว่ามูลค่าการค้าผักและผลไม้ระหว่างไทยและจีนขยายตัวเพิ่มมากขึ้น แต่หากตัดรายการสินค้าเกษตร คือ มันสำปะหลัง และลำไย ออกไป ก็พบว่าไทยเป็นฝ่ายขาดดุล

อีกทั้งยังพบว่า การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ดังกล่าวนั้น กลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง คือ กลุ่มทุนธุรกิจผู้ส่งออกทางด้านเกษตรรายใหญ่ของประเทศและต่างประเทศ ซึ่งกลุ่มทุนเหล่านี้จะมีความเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงดังกล่าวได้ดีกว่า ซึ่งนอกจากจะเป็นส่วนหนึ่งของการผลักดันนโยบายทางด้านเศรษฐกิจแล้วเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มตนแล้ว กลุ่มทุนเหล่านี้ยังหาประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ที่ช่วยเหลือเกษตรกรอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น นโยบายการแทรกแซงตลาดของสินค้าเกษตรที่สำคัญ ซึ่งในสินค้าเกษตรในกรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน คือ มันสำปะหลัง และลำไย ซึ่งเป็นสินค้าเกษตรที่ส่งออกไปจีนเป็นอันดับหนึ่ง โดยบริษัทเอกชนที่ชนะการประมูลสินค้าเกษตรทั้ง 2 ชนิดนี้ จะมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับรัฐบาล ดังนั้นมาตรการอุดหนุน และมาตรการแทรกแซงราคาของรัฐที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อที่จะช่วยเหลือเกษตรกร กลับเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจในเครือข่ายของรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการผูกขาด กดราคา และคอร์รัปชันกันอย่างมาก เป็นอันว่าผู้ได้ประโยชน์จากการส่งออกจากการเปิดเขตการค้าเสรีจึงไม่ใช่เกษตรกรอีกเช่นเดิม

สถาบันวิจัยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



## บทสรุป วิเคราะห์ และข้อเสนอแนะ

ในบทนี้เป็นบทสรุปท้าย โดยจะเป็นการกล่าวสรุปภาพรวมทั้งหมด และวิเคราะห์ถึงกลุ่มทุนธุรกิจในการผลักดันให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน รวมถึงข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย ซึ่งกล่าวได้ดังต่อไปนี้

### 6.1 บทสรุป

การศึกษานโยบายของไทยต่อจีนสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร โดยเน้นการศึกษากรณีจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้เริ่มจากการแสดงภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ตั้งแต่การสถาปนาทางการทูตในปี ค.ศ. 1975 จนถึงปี ค.ศ. 2001 ได้มีพัฒนาการไปอย่างรวดเร็ว โดยปัจจัยหลักสำคัญมาจากความผูกพันที่ใกล้ชิดทั้งทางวัฒนธรรมและเชื้อชาติที่ยาวนาน ซึ่งพื้นฐานความสัมพันธ์ดังกล่าวได้เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ไทยกับจีน โดยเฉพาะความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจ ซึ่งมีกลุ่มทุนนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการขยายตัวการค้าและการลงทุนระหว่างกัน ทั้งนี้ความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจได้เป็นประเด็นสำคัญของความสัมพันธ์ไทย-จีนนับตั้งแต่หลังสงครามเย็นเป็นต้นมา ซึ่งปัจจัยสำคัญนั้นเกิดจากนโยบายเศรษฐกิจและนโยบายต่างประเทศของทั้งสองฝ่าย และสิ่งแวดล้อมระหว่างประเทศที่เปลี่ยนแปลงไป โดยเน้นความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจเป็นสำคัญในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

สำหรับความสัมพันธ์ระหว่างไทย-จีน ในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรนั้น นับได้ว่ามีพัฒนาการและมีความใกล้ชิดกันมากยิ่งขึ้นทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ และด้านอื่นๆ ซึ่งความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดนี้ เป็นผลมาจากการกำหนดและการดำเนินนโยบายต่างประเทศที่มุ่งเน้นทางด้านเศรษฐกิจควบคู่ไปกับวิถีทางการทูตเป็นหลัก โดยนโยบายของไทยต่อจีนของรัฐบาลชุดนี้ได้แสดงท่าทีและนโยบายที่ให้ความสำคัญในการกระชับความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับจีนอย่างเห็นได้ชัด จะเห็นได้จากการพบปะระดับผู้นำระดับสูงบ่อยครั้ง ทำให้ความร่วมมือด้านต่างๆ ดำเนินไปด้วยดี โดยเฉพาะความร่วมมือทางด้านเศรษฐกิจ

นอกเหนือความเป็นประเทศมหาอำนาจทางการเมืองและเศรษฐกิจระหว่างประเทศของจีนที่รัฐบาลไทยตระหนักถึงแล้ว การให้ความสำคัญต่อจีนนั้นยังแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่ซ่อนอยู่โดยผ่านการดำเนินนโยบายทางการทูต จะเห็นได้จากการขยายความร่วมมือทางเศรษฐกิจระหว่างทั้ง 2 ประเทศ ซึ่งการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน

เป็นตัวอย่างหนึ่งของความพยายามดังกล่าวของรัฐบาล โดยรัฐบาลเล็งเห็นว่า การตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน รวมทั้งเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน เป็นโครงการที่จะช่วยกระชับความร่วมมือเศรษฐกิจ และเสริมสร้างพันธมิตรการค้า ทั้งระดับทวิภาคีและพหุภาคี

โดยนโยบายจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ นับได้ว่าเป็นยุทธศาสตร์เชิงรุกของนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการของรัฐบาลดังกล่าวนั้นส่วนหนึ่งมาจากกระบวนการเศรษฐกิจระหว่างประเทศมีแนวโน้มหันมาเจรจาเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคีมากขึ้น เนื่องจากความล้มเหลวขององค์การการค้าโลก (WTO) ในช่วงหลายปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะความล้มเหลวจากการค้ารอบซีแอตเติล ค.ศ. 1999 จนถึงแคนคูน ค.ศ. 2003 อีกทั้งจีนได้ก้าวขึ้นมามีบทบาทเป็นมหาอำนาจทางเศรษฐกิจเพิ่มขึ้นตามลำดับ โดยเป็นสมาชิกองค์การการค้าโลก จึงส่งผลให้ประเทศต่างๆ หันมาเจรจาในระดับทวิภาคีมากขึ้น เพื่อเป็นการรุกขยายการค้าและการลงทุน สร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจและการเมืองระหว่างประเทศ

ดังนั้นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นการดำเนินนโยบายเชิงรุกทางเศรษฐกิจดังกล่าว โดยการเปิดเสรีไทย-จีนสืบเนื่องจากจีนมีการเจรจากับอาเซียนตั้งแต่เดือนพฤศจิกายน ค.ศ. 2001 แต่ด้วยนโยบายของไทยที่มุ่งให้ความสำคัญกับการจัดทำความตกลงทวิภาคีกับประเทศที่มีตลาดขนาดใหญ่และตลาดใหม่ๆ และรัฐบาลเห็นว่าไทยจะได้ประโยชน์จะต้องรีบเปิดเสรีกับจีนให้เร็วกว่าอาเซียน จึงได้มีการทาบทามจีนและเริ่มมีการเจรจาตั้งแต่เดือนเมษายน ค.ศ. 2002 เป็นต้นมา โดยในช่วงแรกนั้นจีนยังคงให้ความสำคัญในกรอบอาเซียน-จีนมากกว่า จนกระทั่งเมื่ออาเซียนและจีนสามารถลงนามกันได้ในวันที่ 4 พฤศจิกายน ค.ศ. 2002 ไทยจึงเริ่มผลักดันการเจรจากับจีนและตกลงที่จะลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างกันให้เป็นร้อยละ 0 ก่อนกรอบอาเซียน-จีน โดยสามารถลงนามเมื่อวันที่ 18 มิถุนายน ค.ศ. 2003 และได้มีผลบังคับใช้วันที่ 1 ตุลาคม ค.ศ. 2003

อย่างไรก็ตาม ในหลักการของการจัดทำเขตการค้าเสรี อาจดูเหมือนจะทำให้เกิดการแข่งขันกันอย่างเสรีตามกลไกตลาด ที่กำหนดไว้ในข้อตกลงเขตการค้าเสรีแล้ว แต่เมื่อได้มีการปฏิบัติจริงตามข้อตกลงดังกล่าว ปรากฏว่า มีปัญหาและอุปสรรคตามมาอย่างมากมายทั้งจากฝ่ายไทยและฝ่ายจีน เช่น การเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มในจีน มาตรฐานด้านสุขภาพอนามัย ขั้นตอนการปฏิบัตินำเข้า-ส่งออก ด้านการคมนาคมขนส่ง การทะลักของสินค้าจากจีน เป็นต้น ถึงแม้ว่าในภาพรวมการจัดทำเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน นั้นจะส่งผลดีต่อการขยายตัวมูลค่าทางการค้าผักและผลไม้ระหว่างทั้งสองประเทศ แต่ในความเป็นจริงเมื่อตัดรายการสินค้าอันดับหนึ่ง คือ มันสำปะหลังและลำไยแล้วพบว่า ไทยเป็นฝ่ายขาดดุลจีน จึงเป็นการสะท้อนว่าการเปิดเขตการค้าไทย-จีน กลับไม่ได้สร้างประโยชน์ให้แก่ฝ่ายไทยดังที่คาดหวัง

ปัญหาและอุปสรรคดังกล่าว ได้สะท้อนถึงความไม่พร้อมของโครงสร้างการผลิตในประเทศไทยในการรองรับการเปิดเขตการค้าเสรี ซึ่งได้กลายเป็นปัญหาและส่งผลกระทบต่ออย่างมากต่อเกษตรกรรายย่อย ผู้ประกอบการธุรกิจขนาดเล็กและขนาดกลางในประเทศ รวมถึงผลกระทบต่อผู้บริโภคในประเทศ เพราะประเทศพัฒนาแล้วเช่นจีน มีขีดความสามารถทางการแข่งขันเหนือกว่าไทยในทุกด้าน ทั้งด้านความพร้อมทางเศรษฐกิจ ขีดความสามารถด้านเทคโนโลยี อำนาจต่อรองทางการเมือง รวมทั้งขีดความสามารถของทรัพยากรมนุษย์ ทำให้เป็นการแข่งขันที่ไม่เป็นธรรม ดังนั้นกลุ่มที่จะได้รับประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน อย่างแท้จริงจึงมิใช่เกษตรกรผู้ผลิต หรือผู้ประกอบการขนาดเล็กหรือขนาดกลางในประเทศ หรือแม้แต่กระทั่งผู้บริโภค หากแต่เป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ของทั้งสองประเทศมากกว่า ซึ่งมีความพร้อมต่อการเตรียมรับการเปิดเขตการค้าเสรี

โดยบทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ของประเทศในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร ได้ทำให้โครงสร้างทางการเมืองและอำนาจทางการเมืองของไทยได้ถึงจุดเปลี่ยนอีกครั้ง คือ เปลี่ยนบทบาทของตนเองจากที่เป็นเบื้องหลังนักการเมืองมาเป็นผู้นำทางการเมืองอย่างชัดเจน ซึ่งมาจากปัจจัยหลัก 2 ประการ คือ การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ส่งผลต่อกลุ่มทุนขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดสูญเสียพลังอำนาจทางเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็ว และการใช้รัฐธรรมนูญฉบับใหม่ ปี ค.ศ. 1997 ที่เน้นระบบพรรคการเมืองใหญ่เพียง 2 พรรค ทำให้รัฐบาลชุดนี้จึงถูกยึดกุมโดยกลุ่มทุนขนาดใหญ่ระดับชาติ ไม่ว่าจะเป็นตัวนายกรัฐมนตรี คณะรัฐมนตรี หรือที่ปรึกษาต่างมีภูมิหลังหรือมีความเกี่ยวข้องกับการทำธุรกิจเป็นส่วนใหญ่

การเปลี่ยนบทบาทในทางการเมืองของกลุ่มทุนนักธุรกิจ ส่งผลให้กลุ่มทุนเหล่านี้เข้าไปมีส่วนในการกำหนดนโยบาย หรือมาตรการทางเศรษฐกิจของรัฐบาลได้โดยตรงมากขึ้น เพื่อให้เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของกลุ่มตน ซึ่งการดำเนินนโยบายเศรษฐกิจเชิงรุก โดยเฉพาะการเปิดเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เป็นการสะท้อนให้เห็นถึงแรงผลักดันไม่มากนักน้อยที่มาจากกลุ่มทุนนักธุรกิจที่เข้าไปมีบทบาททางการเมือง ดังนั้นการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน กลุ่มคนที่ได้รับผลประโยชน์ที่แท้จริง จึงน่าจะเป็น กลุ่มทุนธุรกิจผู้ส่งออกทางด้านเกษตรรายใหญ่ของประเทศและต่างประเทศที่มีความใกล้ชิดกับรัฐบาล ซึ่งทำให้กลุ่มทุนเหล่านี้จึงมีความเตรียมพร้อมในการเปลี่ยนแปลงจากการเปิดเขตการค้าเสรีได้ดีกว่ากลุ่มเกษตรกรที่เป็นชนชั้นรากหญ้าของประเทศ

นอกจากกลุ่มทุนธุรกิจดังกล่าว จะเป็นส่วนหนึ่งของการผลักดันนโยบายทางด้านเศรษฐกิจเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับกลุ่มตนแล้ว จากการศึกษายังพบว่ากลุ่มทุนเหล่านี้ยังหาประโยชน์จากนโยบายต่างๆ ที่ช่วยเหลือเกษตรกรอีกด้วย ตัวอย่างที่เห็นได้ชัด เช่น นโยบายการ

แทรกแซงตลาดของสินค้าเกษตรที่สำคัญ ซึ่งในสินค้าเกษตรในกรอบเขตการค้าเสรีไทย-จีน คือ มันสำปะหลัง และลำไย เป็นสินค้าเกษตรที่ส่งออกไปจีนเป็นอันดับหนึ่ง โดยบริษัทเอกชนที่ชนะการประมูลสินค้าเกษตรทั้ง 2 ชนิดนี้ จะมีสายสัมพันธ์ที่แนบแน่นกับรัฐบาล ดังนั้นมาตรการอุดหนุนและมาตรการแทรกแซงราคาของรัฐที่มีจุดประสงค์หลักเพื่อที่จะช่วยเหลือเกษตรกร กลับเป็นการเอื้อประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจในการซื้อขายของรัฐบาล ส่งผลให้เกิดการผูกขาดโดยกลุ่มทุนธุรกิจเพียงไม่กี่ราย

## 6.2 บทวิเคราะห์

การศึกษาของวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้ตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่า กลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มทุนที่เข้ามามีบทบาททางการเมืองในรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร มีส่วนสำคัญในการผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน โดยอาศัยแนวคิดเศรษฐกิจการเมืองระหว่างประเทศ มาใช้เป็นกรอบในการวิเคราะห์ เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยเชื่อมโยงที่มีส่วนผลักดันให้เกิดการจัดตั้งเขตการค้าเสรีระหว่างไทย-จีน

นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศที่ถูกกำหนดขึ้นนั้นเป็นผลมาจากความเกี่ยวเนื่องสัมพันธ์ระหว่างโครงสร้างภายในรัฐและสภาวะแวดล้อมระหว่างประเทศ สำหรับส่วนโครงสร้างภายในรัฐเองก็มีความความสัมพันธ์ที่มีอยู่หลากหลายและซับซ้อน อันเกิดจากสถาบันทางการเมือง โดยตัวแสดงภายในรัฐที่มีสิทธิพิเศษทางนโยบาย เช่น กลุ่มทุนธุรกิจ เป็นต้น ได้รวมตัวกันเพื่อที่จะผลักดันนโยบายที่เอื้อประโยชน์แก่กลุ่มตน ซึ่งกลุ่มเหล่านี้เป็นกลุ่มผลประโยชน์ที่มีอิทธิพลต่อนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ เนื่องจากมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับกลุ่มผู้กำหนดนโยบาย โดยการเป็นส่วนหนึ่งในการออกนโยบายเกี่ยวกับการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศ เช่น รัฐมนตรี ที่ปรึกษา หรือผู้สนับสนุนทางการเงินของพรรค เป็นต้น

ดังนั้นจากการศึกษาพบว่า ความพยายามผลักดันโดยกลุ่มทุนธุรกิจที่เข้าไปมีบทบาททางการเมืองในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน สามารถแบ่งออกเป็นประเด็นได้ 4 ประเด็น คือ เหตุผลที่กลุ่มทุนธุรกิจผลักดันให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน เครื่องมือของกลุ่มทุนธุรกิจใช้ในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรี ผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนธุรกิจได้รับหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน และการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อมิตติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

### 6.2.1 เหตุผลที่กลุ่มทุนธุรกิจผลักดันให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

การที่กลุ่มทุนธุรกิจพยายามผลักดันให้จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ขึ้นอยู่กับเหตุผลหลัก 2 ประการ คือ การเปลี่ยนทางเศรษฐกิจ และการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง



**1) ผลการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ** การเกิดวิกฤตเศรษฐกิจในปี ค.ศ. 1997 ได้ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจส่วนร่วมอย่างรุนแรง ถึงแม้จะมีความพยายามในการแก้ไขปัญหาทั้งในระยะสั้นและระยะกลางอย่างต่อเนื่อง ส่งผลให้เศรษฐกิจเริ่มฟื้นตัวอย่างช้าๆ และมีเสถียรภาพในระดับหนึ่ง แต่ถึงอย่างไรกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่เกือบทั้งหมดที่ต้องสูญเสียพลังอำนาจทางเศรษฐกิจไปอย่างรวดเร็วจากวิกฤตครั้งนั้น และมีความไม่พอใจกับการบริหารงานรัฐบาลของนายชวน หลีกภัย ในการแก้ไขปัญหาทางเศรษฐกิจดังกล่าว ดังนั้นการก้าวขึ้นมาของรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร จึงได้รับการสนับสนุนจากกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่เป็นจำนวนมาก ซึ่งรัฐบาลชุดนี้นับว่าเป็นรัฐบาลชุดแรกของไทยที่มีนักธุรกิจระดับใหญ่ประกอบเป็นรัฐบาล

นอกจากนี้ ระบบเศรษฐกิจระหว่างประเทศ การรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในรูปแบบของการทำความตกลงเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคีกำลังเพิ่มจำนวนอย่างรวดเร็วในปัจจุบัน ส่วนหนึ่งเป็นเพราะความล้มเหลวของการเจรจาการค้าในกรอบองค์การการค้าโลก ทำให้ประเทศต่างๆ หันมาทำเขตการค้าเสรีแบบทวิภาคีเพราะเป็นรูปธรรมและรวดเร็วมากกว่า ประกอบกับการฟื้นฟูหลังวิกฤตเศรษฐกิจปี ค.ศ. 1997 ของกลุ่มประเทศภูมิภาคอาเซียนที่ไม่เท่ากัน จึงส่งผลให้รัฐบาลไทยมีนโยบายเชิงรุกที่จะจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เพื่อขยายการค้าและการลงทุน กระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า โดยเน้นให้ความสำคัญต่อตลาดขนาดใหญ่และตลาดใหม่ๆ เช่น จีน เป็นต้น

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าว จึงน่าจะเป็นเหตุผลที่ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ที่สูญเสียพลังอำนาจทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่วิกฤตเศรษฐกิจ สนับสนุนนโยบายเศรษฐกิจ โดยเฉพาะการเปิดเขตการค้าเสรีของรัฐบาล เพราะกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้เห็นว่าการเปิดเขตการค้าเสรี เช่น การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน จะเป็นการเอื้อประโยชน์ในการขยายการค้าและการลงทุน การกระจายแหล่งส่งออกและนำเข้า ที่เคยสูญเสียไปของตนให้กลับมาเช่นเดิมได้

**2) ผลการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง** สำหรับรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นับได้ว่าเป็นจุดเปลี่ยนแปลงโครงสร้างทางการเมือง เนื่องจากกลุ่มทุนธุรกิจได้เปลี่ยนบทบาทเข้ามามีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงมากขึ้นอย่างไม่เคยปรากฏมาก่อน ซึ่งนอกจากรัฐบาลชุดนี้มาจากพรรคการเมืองที่ได้รับเสียงสนับสนุนจากกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่แล้ว ตัวนายกรัฐมนตรีนายทักษิณ หรือที่ปรึกษากรัฐมนตรีนายทักษิณเองก็เป็นนักธุรกิจด้วยเช่นกัน ทั้งนี้กลุ่มธุรกิจที่เข้าข่ายการเป็นกลุ่มธุรกิจผูกขาดที่อาจจะมีผลประโยชน์ร่วมกับกลุ่มการเมืองทั้งทางตรงโดยการเป็นรัฐมนตรี และทางอ้อมโดยการเป็นที่ปรึกษาและเป็นผู้บริจาครายหรือทำธุรกิจด้วย ประกอบด้วยอย่างน้อย 6 ตระกูล คือ ตระกูลชินวัตร โภธารมิก มาลินนท์ เจียรนวนนท์ สิริวัฒนภักดี และจิงรุ่งเรืองกิจ ดังนั้นโครงสร้างทาง



อำนาจในรัฐบาลชุดนี้จึงถูกยึดกุมโดยกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ระดับชาติ ปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้อิทธิพลของกลุ่มทุนธุรกิจมีอิทธิพลเหนือกลุ่มต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มทหาร ข้าราชการประจำ นักการเมืองสายความคิดอนุรักษ์นิยม เป็นต้น

นอกจากนั้น การใช้รัฐธรรมนูญ ค.ศ. 1997 ยังเอื้อประโยชน์ทางการเมืองแก่รัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เป็นอย่างยิ่ง เช่น การบังคับให้ผู้สมัครรับเลือกตั้งต้องสังกัดพรรคการเมือง และบทบัญญัติเกี่ยวกับขนาดของพรรคการเมืองที่เกื้อหนุนพรรคการเมืองขนาดใหญ่ ลงโทษพรรคการเมืองขนาดเล็กโดยมีระบบลงโทษแบบระบบปาร์ตี้ลิสต์ เพิ่มอำนาจให้นายกรัฐมนตรี โดยยากที่ที่ฝ่ายค้านจะสามารถอภิปรายได้ เพราะต้องมีเสียงในสภามากกว่า 200 เสียง และกลับมอบอำนาจในการถอดถอนแต่งตั้งรัฐมนตรี เป็นต้น

ดังนั้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง ส่งผลให้บทบาทของกลุ่มทุนธุรกิจในการเมืองเพิ่มมากขึ้น จะเห็นได้จากนโยบายต่างๆ ของรัฐบาลที่ปรากฏออกมาอย่างเป็นรูปธรรมและเอื้อประโยชน์ต่อการขยายตัวของกลุ่มทุน นักธุรกิจ เป็นอย่างมาก เช่น นโยบายเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้เป็นตัวบ่งบอกได้ถึงความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มพลังทางเศรษฐกิจกับโครงสร้างอำนาจรัฐได้เป็นอย่างดี นั่นคือ การขยายตัวของภาคเศรษฐกิจได้ดึงให้กลุ่มทุนนักธุรกิจเข้ามาเกี่ยวข้องกับใกล้ชิดกับการเมืองมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการเข้ามามีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจของประเทศโดยรวม ซึ่งจะมีผลกระทบต่อธุรกิจของพวกเขาเหล่านั้นโดยตรง เพราะฉะนั้นการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองจึงเป็นเหตุผลหนึ่งที่ทำให้กลุ่มทุน นักธุรกิจ ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ไม่มากนักน้อย จึงเรียกได้ว่าเป็นการใช้อำนาจทางการเมืองของกลุ่มทุนอย่างแท้จริง โดยผ่านทางพรรคการเมืองและกระบวนการเลือกตั้ง

### 6.2.2 เครื่องมือของกลุ่มทุนธุรกิจใช้ในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน

ผลของการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจได้ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจ เข้ามามีบทบาททางเศรษฐกิจในรูปของการผูกขาด และครอบงำทางเศรษฐกิจเพิ่มมากขึ้น โดยกลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ได้เปลี่ยนบทบาทเข้าไปมีส่วนร่วมในการตัดสินใจทางการเมืองที่สำคัญ ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้สามารถที่จะมีส่วนเกี่ยวข้องในการผลักดันการกำหนดนโยบายของรัฐได้โดยตรง และเมื่อพิจารณาถึงเครื่องมือสำคัญในการผลักดันการกำหนดนโยบายต่างๆ โดยกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่นั้นพบว่า คือ “สายสัมพันธ์” (connection) ที่บรรดากลุ่มทุนธุรกิจมีอยู่กับผู้มีอำนาจในการกำหนดนโยบายนั่นเอง โดยรัฐบาลและกลุ่มทุนนักธุรกิจนั้นจะมีความสัมพันธ์กันอย่างลึกซึ้งในการตัดสินใจที่เกี่ยวข้องกับนโยบายทางด้านเศรษฐกิจ

สำหรับการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน นับได้ว่าเป็นตัวอย่างหนึ่งในการผลักดันการกำหนดนโยบาย โดยการใช้ “สายสัมพันธ์” เป็นช่องทางสำคัญ จะเห็นได้จากกลุ่มทุนธุรกิจการเกษตรขนาดใหญ่ของประเทศมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับรัฐบาลนี้เป็นอย่างมาก โดยประธานกรรมการบริษัทได้เข้ามาเป็นที่ปรึกษารัฐมนตรี อีกทั้งยังได้เข้ามาคุมงานด้านเศรษฐกิจโดยผ่านตัวแทนหรือญาติพี่น้อง ด้วยการเป็นรัฐมนตรีในกระทรวงที่สำคัญ คือ กระทรวงพาณิชย์ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ซึ่งกลุ่มทุนธุรกิจนี้ยังเป็นผู้สนับสนุนการเงินของพรรคที่สำคัญอีกด้วย สายสัมพันธ์ที่ซับซ้อนดังกล่าว ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจนี้เข้าไปมีส่วนร่วมในการผลักดันนโยบายโดยตรง

นอกจากนี้ การใช้ “สายสัมพันธ์” ยังถูกนำมาใช้เป็นเครื่องมือในบริบทของการเจรจาเขตการค้าเสรีไทย-จีนอีกด้วย จะเห็นได้จากหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่รัฐบาลใช้เป็นแนวทางในการเจรจาที่สำคัญ คือ “ใช้สายสัมพันธ์ภาคเอกชนทำธุรกิจร่วมกันฉันมิตร เน้นความร่วมมือ แสวงหาประโยชน์ สร้างแนวร่วมทุกประเทศที่สาม...” ซึ่งการใช้สายสัมพันธ์ในบริบทดังกล่าวเป็นเพราะกลุ่มทุนธุรกิจการเกษตรรายใหญ่ของประเทศได้มีความใกล้ชิดและมีความสัมพันธ์อันดีกับรัฐบาลจีน ดังนั้น การผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นการเอื้อผลประโยชน์ให้แก่กลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่นี้ไม่มากนักน้อย

นอกเหนือจากการใช้ “สายสัมพันธ์” มาเป็นเครื่องมือในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีนแล้ว กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ยังได้ใช้องค์กร สมาคมที่มีความเกี่ยวข้องมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ เพื่อเป็นการต่อรองการเจรจาในการเอื้อผลประโยชน์ให้กับตนเองด้วย โดยองค์กรและสมาคมที่มีบทบาทสำคัญ คือ สมาคมธุรกิจไทย-จีน และสมาคมนักค้าไทย แต่จากการศึกษาพบว่าบทบาทของสมาคมนักค้าไทย-จีน และสมาคมนักค้าไทยในเรื่องของเขตการค้าเสรีไทย-จีน นั้น ส่วนใหญ่จะเป็นการแก้ไขปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีมากกว่า

แม้ว่าการดำเนินการของ 2 องค์กรนี้ จะมีการประสานงานระหว่างกลุ่มทุนขนาดใหญ่และเกษตรกรรายย่อย เพื่อที่จะหาแนวทางแก้ไขปัญหาาร่วมกัน แต่ที่ว่าองค์กรเหล่านี้ก็เป็นตัวแทนของกลุ่มทุนธุรกิจรายใหญ่ของประเทศ ผู้ที่มีความพร้อมในการแสวงหาประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีมากกว่ากลุ่มเกษตรกรรายย่อย ดังนั้นกลุ่มกลุ่มทุนธุรกิจที่ใช้องค์กรเหล่านี้เป็นเครื่องมือ จึงมักแสดงออกมา ในรูปของการปกป้องคุ้มครองผลประโยชน์ทางธุรกิจของตนมากกว่าการแสดงออกเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของเกษตรกร หรือประชาชนคนส่วนใหญ่ที่ได้รับผลกระทบจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

อย่างไรก็ตาม จากการศึกษายังพบอีกว่า กลุ่มทุนผู้ประกอบการทางภาคเหนือ โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่มีบทบาทน้อยมากในการผลักดันการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ซึ่งกลุ่มทุน

เหล่านี้ส่วนใหญ่จะเป็นสมาชิกหอการค้าจังหวัด ถึงแม้ว่าการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จะทำให้จังหวัดเชียงรายเป็นศูนย์กลางการส่งออก-นำเข้าสินค้าระหว่างทั้ง 2 ประเทศก็ตาม แต่การเกิดขึ้นของเขตการค้าเสรีไทย-จีน น่าจะมาจากการกำหนดนโยบายของรัฐบาลส่วนกลางมากกว่า ซึ่งมาจากการผลักดันของกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ที่มีภูมิฐานะอยู่ในส่วนกลางและมีความใกล้ชิดกับรัฐบาล ดังนั้นกลุ่มผู้ประกอบการและหอการค้าจังหวัดเชียงรายจึงมีบทบาทเพียงรับนโยบายของรัฐบาลนำไปปฏิบัติให้เป็นรูปธรรม และแสวงหาผลประโยชน์จากนโยบายเท่านั้น โดยบทบาทของผู้ประกอบการทางภาคเหนือส่วนใหญ่ จึงเน้นไปที่การเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นหลังจากเปิดเสรี โดยผ่านหอการค้าจังหวัด และการหาประโยชน์จากการเปิดเสรีทางการค้า เพื่อให้มีความสอดคล้องกับยุทธศาสตร์ของจังหวัดเท่านั้น

### 6.2.3 ผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนธุรกิจได้รับหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

การที่กลุ่มทุนธุรกิจเข้าไปมีส่วนร่วมทางการเมืองโดยตรงมากขึ้นในรัฐบาลชุดนี้ ทำให้กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ มีส่วนสำคัญไม่น้อยในการผลักดันนโยบายไปในทิศทางที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของตนเอง ถึงแม้ว่าเราจะไม่สามารถพิสูจน์ได้ว่าผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนธุรกิจเหล่านี้ได้รับนั้นจะมีมูลค่าหรือจำนวนเท่าใด แต่จากปรากฏการณ์ดังกล่าวทำให้กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่จำเป็นต้องแสวงหาอิทธิพลทางการเมือง เพื่อคุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตน หรือใช้อิทธิพลทางการเมืองแสวงหาผลประโยชน์และการผูกขาดทางธุรกิจมากขึ้น ดังนั้นเมื่อกลุ่มทุนธุรกิจที่ประกอบกิจการแบบผูกขาดทางเศรษฐกิจ มักจะถือว่าการใช้จ่ายในเรื่องการวิ่งเต้นเพื่อสร้างอิทธิพลทางการเมืองเป็นการลงทุนอย่างหนึ่งของการประกอบธุรกิจ เมื่อเป็นเช่นนี้การแสวงหาผลประโยชน์จากการผลักดันนโยบายของรัฐบาล จึงต้องได้รับกลับมาอย่างคุ้มค่ากับค่าใช้จ่ายในการลงทุนที่เสียไป

ดังนั้นผลประโยชน์ที่กลุ่มทุนธุรกิจได้รับหลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นกลุ่มทุนธุรกิจทางการเกษตรรายใหญ่ของประเทศ ซึ่งมีระบบธุรกิจการเกษตรครบวงจรนับตั้งแต่การขายปัจจัยการผลิต การแปรรูป ไปจนถึงการส่งออก ทำให้มีความได้เปรียบในการแข่งขัน เมื่อเปิดเขตการค้าเสรี จึงมีความพร้อมในการแสวงหาผลประโยชน์ได้มากกว่ากลุ่มทุนผู้ประกอบการรายย่อยและเกษตรกรรายย่อย

กลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่เหล่านี้จะได้รับประโยชน์จากการส่งออกและนำเข้าสินค้าเกษตรที่สำคัญอันดับต้นๆ เช่น ลำไย และมันสำปะหลัง โดยกลุ่มทุนเหล่านี้จะเข้าไปมีบทบาทในกระบวนการผลิตไปจนถึงการบวนการส่งออก ยกตัวอย่างเช่น มีส่วนเกี่ยวข้องในการกำหนดราคาผลผลิต การแทรกแซงราคาสินค้า เป็นต้น ซึ่งเป็นนโยบายของรัฐบาลที่จุดประสงค์เพื่อจะเหลือ

เกษตรกร แต่ในความเป็นจริงแล้วกลุ่มทุนเหล่านี้มักจะอยู่เบื้องหลังในการดำเนินนโยบายดังกล่าว โดยจะผลักดันให้นโยบายเหล่านี้มีผลประโยชน์ต่อธุรกิจของตนให้มากที่สุด

นอกจากนี้ หลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ได้สร้างผลกระทบเป็นอย่างมากต่อเกษตรกรผู้ผลิต โดยสินค้าจากจีนได้ทะลักเข้าสู่ไทยสูงขึ้นกว่า 3 เท่า โดยเฉพาะกระเทียมหอมแดง หอมหัวใหญ่ เป็นต้น ทำให้รัฐบาลมีนโยบายประกาศลดพื้นที่ปลูกพืชดังกล่าว และเปลี่ยนไปปลูกพืชอื่นทดแทน ซึ่งอยู่ภายใต้การดูแลของคณะกรรมการนโยบายและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร (สศก.) อย่างไรก็ตาม มาตรการช่วยเหลือเกษตรกรที่ได้รับผลกระทบนั้นก็ น่าจะเป็นเพียงแก้ปัญหาที่ปลายเหตุ เนื่องจากมาตรการของรัฐเป็นมาตรการที่รวมศูนย์การจัดการ โดยมีคณะกรรมการนโยบายและมาตรการเพื่อช่วยเหลือเกษตรกร (สศก.) เป็นคณะกรรมการประกอบด้วยตัวแทนภาครัฐ ตัวแทนจากเกษตรกรรายใหญ่เท่านั้น เกษตรกรรายย่อยมีบทบาทเพียงให้ข้อมูล ดังนั้นนโยบายที่ออกมาที่ดูเหมือนจะเป็นการช่วยเหลือเกษตรกรรายย่อย แต่แท้จริงแล้วก็เป็น การเอื้อต่อผลประโยชน์ต่อเกษตรกรรายใหญ่ ซึ่งเป็นกลุ่มทุนธุรกิจการเกษตรครบวงจรในการเข้าไปควบคุมการผลิตของเกษตรกรรายย่อยอย่างเบ็ดเสร็จ เพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกับนโยบายของกลุ่มทุนธุรกิจขนาดใหญ่ โดยอาศัยสายสัมพันธ์แนบแน่นกับรัฐบาลในการผลักดันนโยบายให้เอื้อผลประโยชน์กับกลุ่มตน

#### 6.2.4 การจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ต่อมิตติความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า การจัดตั้งเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีนั้นยังส่งผลต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยเฉพาะมิติทางด้านการเมือง ซึ่งไทยและจีนต่างก็ใช้การเจรจาเขตการค้าเสรีเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ เพื่อสร้างเครือข่ายกับประเทศอื่นๆ สำหรับการ จัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ถึงแม้ว่าโดยหลักการการเปิดเสรีดังกล่าวจะทำให้เกิดการขยายตัวทางการค้า การลงทุน และการสร้างพันธมิตรทางเศรษฐกิจ แต่นัยยะซ่อนเร้นทางการเมืองทำให้ทั้งสองประเทศต่างมีเป้าหมายในการดำเนินเปิดการเจรจาที่แตกต่างกัน แต่ความแตกต่างนั้นก็อยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ที่ได้ร่วมกันด้วย กล่าวคือ

จีนนั้นจะเห็นได้ว่าในระยะแรกของการดำเนินการเจรจาเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน จะให้ความสนใจในกรอบอาเซียน-จีน มากกว่าการเจรจาในกรอบทวิภาคี แต่การที่จีนหันมาให้ความสนใจที่จะเปิดเขตการค้าเสรีกับไทยก่อนกรอบอาเซียนนั้น นอกเหนือจากผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ต้องการให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการกระจายสินค้า และผลประโยชน์ทางการเมืองระหว่างประเทศที่จีนต้องการโดดเดี่ยวอิทธิพลของไต้หวันในภูมิภาคนี้ รวมถึงถ่วงดุลและการแข่งขันหน้าญี่ปุ่นและสหรัฐอเมริกาในด้านความสัมพันธ์ระหว่างประเทศกับอาเซียน ซึ่งจีนวาง



ยุทธศาสตร์ใกล้ชิดอาเซียนเพื่อเป็นการรับประกันความมีเสถียรภาพของภูมิภาค และการเติบโตอย่างต่อเนื่องของเศรษฐกิจจีน ไทยจึงเป็นเป้าหมายของจีนในการสร้างความสัมพันธ์ดังกล่าวแล้ว ซึ่งการลงนามเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีนในช่วงเวลานั้นอาจจะเป็นเหตุผลมาจากการเกิดโรคทางเดินหายใจเฉียบพลันอย่างรุนแรงในภูมิภาคเอเชีย โดยทั้งไทยและจีนเองก็ประสบปัญหาดังกล่าวอย่างหนัก ซึ่งส่งผลต่อความเชื่อมั่นในเวทีระหว่างประเทศ โดยเฉพาะทางด้านเศรษฐกิจ แต่การจัดการที่ดีของไทยในการแก้ปัญหาโรคดังกล่าวทำให้ได้รับคำชมจากนานาประเทศ และให้ไทยเป็นศูนย์กลางในการแก้ปัญหาในครั้งนี้

ดังนั้นการที่จีนหันมาให้ความสนใจจะเปิดเขตการค้าเสรีในช่วงเวลานี้ อาจจะเป็นเพราะจีนเห็นว่าไทยสามารถเป็นศูนย์กลางในการจัดการปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในภูมิภาคได้ดี จีนจึงได้จัดให้ไทยเป็นยุทธศาสตร์สำคัญในการปกป้องผลประโยชน์ของจีนในภูมิภาคนี้ ด้วยการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ตามที่รัฐบาลไทยต้องการ เพื่อเป็นการกระชับความสัมพันธ์ให้แน่นแฟ้นขึ้น และผลประโยชน์ที่จีนจะได้รับ

สำหรับไทยนั้น การเร่งเจรจาเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศโดยกำหนดเป็นหนึ่งในยุทธศาสตร์ที่สำคัญสำหรับนโยบายต่างประเทศนั้น นอกเหนือจากการดำเนินตามหลักการที่ผลักดันให้ไทยเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภูมิภาค และเพื่อเป็นการขยายตัวทางการค้าการลงทุนแล้ว เหตุผลที่สำคัญประการหนึ่งของการดำเนินนโยบายดังกล่าว คือ การสร้างความโดดเด่นและเป็นที่ยอมรับแก่ผู้นำไทยในเวทีระหว่างประเทศและภูมิภาค จะเห็นได้จากการนายกรัฐมนตรีเดินทางไปเยือนต่างประเทศบ่อยครั้ง ซึ่งจุดประสงค์หนึ่งคือการใช้วิถีทางการทูตในการเจรจาเปิดเขตการค้าเสรีในระดับทวิภาคีกับประเทศต่างๆ ไม่ว่าจะเป็น จีน ญี่ปุ่น อินเดีย สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย บาร์เรน เปรู เป็นต้น อีกทั้งเป็นขยายแนวคิดการร่วมมือเพื่อเอเชีย หรือ ACD ที่รัฐบาลไทยเป็นผู้ริเริ่มด้วย คือ

การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในกรอบทวิภาคีก่อนกรอบอาเซียน-จีน จึงเป็นตัวอย่างหนึ่งที่เห็นได้ชัดสะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญที่จีนให้กับไทยเหนือประเทศอื่นๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ซึ่งเป็นการบ่งบอกความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างไทยกับจีน โดยเฉพาะระหว่างระดับผู้นำของทั้งสองรัฐบาล จะเห็นได้จากการเยือนระดับผู้นำที่บ่อยครั้งกว่าทุกๆ รัฐบาลที่ผ่านมา อีกทั้งภาพความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างรัฐบาลของทั้งสองประเทศยังเป็นการแสดงออกหลายๆ ของรัฐบาลจีนที่ให้การยอมรับและสนับสนุนผู้นำไทยในเวทีระหว่างประเทศและภูมิภาคอีกด้วย

ดังนั้นการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน จึงเป็นการสะท้อนถึงเป้าหมายนโยบายของไทยต่อจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ซึ่งนอกจากจะเป็นการขยายความร่วมมือทาง



เศรษฐกิจอันอยู่บนพื้นฐานของผลประโยชน์ร่วมกันตามหลักการแล้ว แต่สิ่งที่เป็นนัยยะทางการเมืองที่แฝงอยู่คือ ความต้องการที่จะให้รัฐบาลจีนรับรองและสนับสนุนความสามารถในการเป็นผู้นำของนายกรัฐมนตรีไทยในเวทีระหว่างประเทศและภูมิภาค

ในขณะเดียวกัน นโยบายของรัฐบาลในการจัดตั้งเขตการค้าเสรีไทย-จีน ยังถูกมองว่าเป็นการเชื่อมโยงผลประโยชน์ภายในกลุ่มทุนของรัฐบาลอีกด้วย ซึ่งการเร่งเปิดเขตการค้าเสรีถูกนำมาเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ โดยผ่านกระบวนการเลือกตั้งเข้ามา มีบทบาททางการเมืองในฐานะคณะรัฐบาล และเข้ามาทำหน้าที่ในกระบวนการตัดสินใจหรือกำหนดนโยบายของรัฐบาล และอาศัยความได้เปรียบในการแข่งขันในเชิงธุรกิจ ทำให้ได้รับผลประโยชน์จากการเปิดเขตการค้าเสรีได้อย่างเต็มเม็ดเต็มหน่วย

ดังนั้น จึงสามารถกล่าวสรุปได้ว่า ถึงแม้ว่าเนื้อหาโดยหลักกรนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลชุดปัจจุบันจะไม่มี ความแตกต่างจากรัฐบาลชุดที่ผ่านมา แต่สิ่งหนึ่งที่แตกต่างกันไปคือการดำเนินการและการปฏิบัติ ซึ่งรัฐบาลชุดนี้ได้ นำการเจรจาการจัดตั้งเขตการค้าเสรีกับนานาประเทศมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เพื่อการสร้างเครือข่ายกันในเวทีระหว่างประเทศ และในขณะเดียวกันยังถูกมองว่าเป็นเครื่องมือในการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้นำ และกลุ่มทุนที่สนับสนุนรัฐบาลอีกด้วยเช่นกัน ซึ่งทำให้ดูเหมือนว่าเกิดผลประโยชน์ทับซ้อนระหว่างผลประโยชน์ของประเทศชาติหรือผลประโยชน์ของกลุ่มทุนในรัฐบาล

### 6.3 ข้อเสนอแนะในเชิงนโยบาย

หากจะต้องสรุปประเด็นเชิงนโยบายที่สำคัญ ที่จะเป็นหัวใจในการกำหนดนโยบายในการกำหนดเสรีทางการค้า จากแนวโน้มและการศึกษาด้านต่างๆ ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้นแล้วนั้น สามารถสรุปประเด็นหลักๆ แบ่งออกเป็น 4 ประเด็น คือ

#### 6.3.1 การใช้บทเรียนจากเขตการค้าเสรีไทย-จีนในการกำหนดยุทธศาสตร์ของรัฐบาล

เมื่อพิจารณาถึงกรอบการเจรจาการเปิดเสรีไทย-จีน แล้วพบว่า กรอบความตกลงดังกล่าวได้ร่างขึ้นบนพื้นฐานที่ว่า การเปิดเสรีการค้าไทย-จีน ในสาขาผักและผลไม้ก่อนกรอบอาเซียน-จีน จะทำให้เก็บเกี่ยวผลประโยชน์ได้ก่อน แต่จะเห็นได้ว่าการเปิดเสรีที่เร็วเกินไปโดยขาดการเตรียมพร้อมในเกือบทุกๆ ด้าน ทำให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมา โดยผลประโยชน์ที่ได้รับนั้นไม่เท่ากับผลกระทบที่เกิดขึ้น ดังนั้นรัฐบาลควรใช้เขตการค้าเสรีไทย-จีน มาเป็นบทเรียนในการ

กำหนดยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรีกับประเทศอื่นๆ โดยจำเป็นต้องดำเนินนโยบายให้ตรงกับผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจและการค้าของไทยมากขึ้น นั่นคือ

- 1) ซะลอกการเจรจาเขตการค้าเสรีที่ไทยมีอำนาจการต่อรองต่ำ และเสียเปรียบในเรื่องของการแลกเปลี่ยนผลประโยชน์ทางการค้า
- 2) กำหนดจุดหลักการเจรจาที่เวทีพหุภาคี และพัฒนานโยบายการเจรจาในด้านต่างๆ ที่ยังขาดแคลนอยู่มากในปัจจุบัน
- 3) เน้นการเจรจาเขตการค้าเสรีเฉพาะกับประเทศที่เหมาะสมจริงๆ ในเชิงเศรษฐกิจ หรือสามารถช่วยเสริมสร้างอำนาจต่อรองของไทยบนเวทีการค้าโลกได้
- 4) เน้นการใช้เขตการค้าเสรีเป็นแนวทางการเปิดตลาดสินค้าการเกษตรเป็นสำคัญ และ
- 5) อาศัยเขตการค้าเสรีเป็นพื้นฐานสำหรับการจัดตั้งกลุ่มเศรษฐกิจเอเชียตะวันออกเฉียงที่เข้มแข็งทั้งทางการค้า การลงทุน การเงิน และความร่วมมือด้านนโยบายเศรษฐกิจ

นอกจากนี้ การเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ยังมีปัญหาเรื่องการขนส่งสินค้าผ่านทางเรือในแม่น้ำโขง เนื่องจากทั้งหมดยังอยู่ในมือของกลุ่มผู้ประกอบการจีน เรือสินค้าทุกลำที่วิ่งในแม่น้ำโขง ล้วนแล้วแต่เป็นเรือของผู้ประกอบการจีน จดทะเบียนในประเทศจีนทั้งสิ้น ดังนั้นหากจะมีการพัฒนาเส้นทางการค้าผ่านแม่น้ำโขง นอกจากไทยจะต้องต่อรองกับจีนในเรื่องระดับน้ำในแม่น้ำโขงแล้ว ควรจะเร่งพัฒนากองเดินเรือพาณิชย์ของตนเองขึ้นมาด้วย ไม่ใช่ปล่อยให้การขนส่งสินค้าทั้งหมดอยู่ในมือของชาวจีนเหมือนทุกวันนี้

### 6.3.2 สนับสนุนให้ผู้ประกอบการไทยในการปรับตัว เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน

เมื่อกระแสการเปิดเสรีทางการค้าเป็นสิ่งที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ สิ่งสำคัญที่สุดจะต้องให้ความสนใจนอกเหนือจากความรอบคอบในการวางยุทธศาสตร์ในการเจรจาเพื่อรักษาผลประโยชน์ของประเทศแล้ว คือ รัฐบาลต้องให้การสนับสนุนผู้ประกอบการไทย โดยเฉพาะผู้ประกอบการรายย่อยเตรียมพร้อมในการปรับตัว เพื่อสร้างความสามารถในการแข่งขัน โดยเฉพาะการวิจัยและพัฒนา รวมทั้งสร้างแบรนด์หรือตราสินค้าเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการส่งออก ซึ่งต้องทำควบคู่กับการสร้างพันธมิตรอุตสาหกรรมเพื่อแบ่งการผลิต รวมทั้งการพัฒนาระบบขนส่งโลจิสติกส์ ซึ่งจะช่วยให้ต้นทุนของผู้ประกอบการสามารถแข่งขันได้ ดังนั้นภาครัฐและภาคเอกชนจึงต้องมีความร่วมมือกันเพื่อรองรับผลกระทบจากการจัดทำเขตการค้าเสรี ต้องพัฒนาระบบและใช้มาตรการที่เอื้ออำนวยให้ไทยสามารถใช้โอกาสที่เปิดกว้างสำหรับการขยายตลาดการค้าและการลงทุนได้อย่างเต็มที่

สำหรับการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน สิ่งที่รัฐบาลจำเป็นต้องสนับสนุนผู้ประกอบการรายย่อยในการสร้างความสามารถในการแข่งขัน คือ การสร้างความโดดเด่นให้กับสินค้าเกษตรบางชนิด เพื่อเป็นการสร้างมูลค่าเพิ่มในการส่งออก โดยการหาลักษณะหรือคุณสมบัติที่ดีของผักและผลไม้ ซึ่งต้องมีการวางแผน กำหนดกฎเกณฑ์มาตรฐานและคุณภาพ รวมถึงการตลาด และการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ผู้บริโภคขนาดใหญ่ของจีนมีตัวเลือกสินค้ามากขึ้น โดยตัวอย่างสินค้าเกษตรที่ควรได้รับการสนับสนุนดังกล่าว เช่น กัลยหอม กัลยไข่ สับปะรด ฝรั่ง ชมพู เป็นต้น ซึ่งสินค้าเกษตรเหล่านี้ยังเป็นที่รู้จักดีของคนจีน และยังสามารถปลูกตลอดได้เกือบตลอดปีและปลูกได้ทั่วยังประเทศ อีกทั้งเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม ค.ศ. 2004 จีนได้ประกาศกฎหมายการค้าระหว่างประเทศฉบับใหม่ ซึ่งเป็นที่มาของมาตรการกีดกันที่ไม่ใช่ภาษี ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการค้าของไทยอย่างมาก ดังนั้นรัฐบาลและผู้ประกอบการต้องทำความเข้าใจระเบียบทางการค้าให้ชัดเจน ขณะเดียวกันไทยควรนำหลักการเดียวกันนี้มาใช้เป็นแนวทางกำหนดระเบียบ เพื่อชะลอสินค้าจากจีนเช่นกัน

### 6.3.3 การสร้างระบบข้อมูลที่ชัดเจนและการสร้างความเท่าเทียมในการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน

หลังการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน ในสาขาผักและผลไม้ พบว่า ไทยตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในการเจรจาดังกล่าว เนื่องจากเกิดปัญหาและผลกระทบตามมามากมายทั้งที่เกิดจากฝ่ายไทยและจากฝ่ายจีนเอง อีกทั้งยังพบว่ารัฐบาลยังขาดข้อมูลที่ชัดเจนในการศึกษาผลกระทบจากการดำเนินนโยบายการค้าเสรี เพื่อช่วยชี้แนะให้กับผู้ประกอบการผู้ส่งออก และเกษตรกรที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นรัฐบาลควรทำการศึกษาและเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบ เช่น การจัดตั้งข้อมูลข่าวสารเพื่อติดตามประเมินสถานการณ์ เป็นต้น เพื่อเป็นข้อมูลในการใช้ตัดสินใจดำเนินนโยบายที่ก่อประโยชน์ต่อไป นอกจากนี้รัฐบาลควรเร่งเจรจาในการสร้างความเท่าเทียมแก่ผู้ส่งออกระหว่างไทยและจีน เพราะที่ผ่านมาการเลือกปฏิบัติในการอนุญาตผู้ส่งออกเป็นรายกรณี หรือการจำกัดให้สิทธิรับรองการนำเข้าผลไม้ไทยเพียงบางส่วน ควรต้องยกเลิก พร้อมกันนี้รัฐบาลจะต้องเร่งเจรจาทำความเข้าใจเพื่อเปิดตลาดกับรัฐบาลท้องถิ่นที่มี 23 มณฑล 4 แคว้น เพื่อให้เกิดการเปิดตลาดจีนได้อย่างแท้จริง

### 6.3.4 การส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยมีส่วนร่วมในเจรจาเขตการค้าเสรี

ดังที่กล่าวมาแล้วว่า ปัญหาหนึ่งหลังจากการเปิดเขตการค้าเสรีไทย-จีน คือ ความเข้มงวดในการส่งออกสินค้าของไทยไปจีน ทำให้สินค้าตกค้างอยู่บริเวณด่านของไทย ดังนั้นรัฐควรจะมีหน่วยงานที่รับผิดชอบส่งออก ซึ่งพบว่าขั้นตอนการตรวจสอบยุ่งยากเกินมาตรฐาน โดยเฉพาะขั้นตอน

การตรวจสอบสารเคมี และการขอใบรับรองโรคแมลงในประเทศ ซึ่งมีค่าใช้จ่ายสูงมากถึง 3,000 บาทต่อตู้ ซึ่งผู้ส่งออกต้องการให้รัฐเข้าไปตรวจสอบถึงสวนของเกษตรกร พร้อมให้ความรู้การทำ การเกษตรที่ถูกต้อง

นอกจากนี้ความไม่พร้อมและขาดความรู้ของเกษตรกรในขั้นตอนต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกฎระเบียบในการส่งออก ตลอดจนกระบวนการเจรจาเขตการค้าเสรีของรัฐบาล เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรไม่ได้เตรียมตัวที่จะตั้งรับกับปัญหาที่ตามมา เช่น การทะลักเข้ามาของสินค้าของจีน ไม่ว่าจะเป็นหอมหรือกระเทียม ส่งผลต่อเกษตรกรต้องลดพื้นที่ปลูกพืชดังกล่าว เป็นต้น ดังนั้น เพื่อที่จะไม่ให้เกิดปัญหาดังกล่าวเกิดขึ้นอีกครั้งในการเปิดเขตการค้าเสรีในสินค้าประเภทอื่นๆ หรือกับ ประเทศอื่นๆ ต่อไป รัฐบาลควรจะให้เกษตรกรรายย่อยผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรงจากการเปิดเขต การค้าเสรี มีส่วนร่วมในการเจรจาในสินค้าแต่ละประเภท โดยอาจจะให้ตัวแทนของเกษตรกรราย ย่อยในแต่ละภาคเข้าร่วมในการกำหนดยุทธศาสตร์ในการเจรจา เพื่อเป็นการลดผลกระทบ สร้าง ความพร้อมหรือการตั้งรับกับการเปลี่ยนแปลงที่จะเกิดขึ้น ซึ่งหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวง เกษตรและสหกรณ์ ควรให้ความสำคัญกับเกษตรกรรายย่อยในฐานะเป็นตัวแทนของรัฐบาล โดย จะต้องทำความเข้าใจและเข้าถึงความต้องการของเกษตรกรรายย่อยอย่างแท้จริง

อย่างไรก็ตาม ในการแก้ไขปัญหาอุปสรรคเขตการค้าเสรีไทย-จีน ยังคงมีการดำเนินการ อย่างต่อเนื่อง เมื่อวันที่ 26-29 เมษายน ค.ศ. 2005 นางสุดารัตน์ เกษราพันธ์ รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ (รัฐบาลภายใต้การนำของ พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร ได้รับการเลือกเข้า มาเป็นรัฐบาลสมัยที่ 2 เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ ค.ศ. 2005) เพื่อเจรจาและขยายความร่วมมือด้าน การค้าสินค้าเกษตรและอาหารไทย โดยเข้าพบรัฐมนตรีว่าการกระทรวงควบคุมคุณภาพ ตรวจสอบและกักกันโรค (AQSIQ) และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรของจีน เพื่อแก้ปัญหาด้าน คุณภาพและมาตรฐานสินค้าเกษตรโดยเฉพาะผลไม้สดของไทย ซึ่งจะช่วยให้เวลาการตรวจสอบ รวดเร็วขึ้นเป็นการลดปัญหาการนำเข้าเสีย

ผลสุดท้าย สามารถสรุปได้ว่า นโยบายของไทยต่อจีนในสมัยรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร นั้นได้ใช้การจัดตั้งเขตการค้าเสรีมาเป็นเครื่องมือในการดำเนินนโยบายต่างประเทศเป็น สำคัญ โดยอาศัยความสัมพันธ์อันใกล้ชิดระหว่างทั้งสองประเทศ ซึ่งส่วนหนึ่งมีพื้นฐานมาจากกลุ่ม ทุนนักธุรกิจชาวไทยเชื้อสายจีนเป็นตัวแปรสำคัญในการดำเนินการดังกล่าว รวมถึงการสร้าง ความ ยอมรับและความโดดเด่นของผู้นำไทยในเวทีระหว่างประเทศด้วย หากไม่เกิดจากปัจจัยดังกล่าว เขตการค้าเสรีไทย-จีน อาจจะไม่เกิดขึ้นก็เป็นได้

## รายการอ้างอิง

### ภาษาไทย

11 ปีในจีนโอกาสทองสหยูเนียน โรงไฟฟ้า-สิ่งทอ. **กรุงเทพธุรกิจ** ( 22 พฤศจิกายน 2547).

FTA Fact Book [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com>

FTA วิน วิน เกม แบบ ทักษิณ. **ประชาชาติธุรกิจ** (23 กุมภาพันธ์ 2547).

ROJANAทำนิคมฯจีนเสริมทัพ ลั่นสิ้นปีนี้ไทยกำไรแน่350ล้าน. **ผู้จัดการรายวัน** [Online].

แหล่งที่มา: <http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=7514&menu=theguide.search> [8 สิงหาคม 2546]

เกษตรกรหน้าขึ้นพ่อค้าหน้าแห้ง ส่งท้าย 'ทักษิณ'รับเลือกตั้ง. **ฐานเศรษฐกิจ** (22 พฤศจิกายน 2547).

เกษตรลดอद्यุทธศาสตร์ลำไยผันอีก 5 ปียอดส่งหมื่นล. **ฐานเศรษฐกิจ** (14 เมษายน 2547).

กรุงไทย-ซีพีลงสนามแบ่งก๊จีน. **มติชน** [Online]. แหล่งที่มา:

[http://www.matichon.co.th/khaosod/khaosod.php?day=2004/06/29&s\\_tag=03eco02290647&sectionid=0305&show=1&sk=2&searchks](http://www.matichon.co.th/khaosod/khaosod.php?day=2004/06/29&s_tag=03eco02290647&sectionid=0305&show=1&sk=2&searchks)

ก๊วันพ่อค้าไทยกำไรอ้อซ่า รัฐล้างสต็อกข้าว-มัน-ลำไย. **ฐานเศรษฐกิจ** (22 พฤศจิกายน 2547).

กวี บ้านไท. นโยบายต่างประเทศใหม่มุ่งการค้าอย่างเดียว. **เนชั่นสุดสัปดาห์** 9,455(19-25 กุมภาพันธ์ 2544): 93.

**กองเอเชียตะวันออก** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/479.php?id=63> [3 สิงหาคม 2547]

กองทัพมด ใล้รับเอฟทีเอ ขนแอปเปิล - สาลี่. **กรุงเทพธุรกิจ** (20 มกราคม 2547).

กองบรรณาธิการ. วิเคราะห์ชะตากรรมการเมืองไทย ในอุ้งมือธุรกิจการเมือง. **จดหมายข่าว ทรป.**

**ฉบับที่ 31 สิงหาคม - ธันวาคม 2546** [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.thaidemocracy.org/mewletter31/newsletter31-01.html> [ 12 มกราคม 2547]

**การค้าเสรีกับระบอบเศรษฐกิจทักษิณ** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.ftawatch.org>

การต่างประเทศ, กระทรวง. **การปฏิบัติการด้านการต่างประเทศที่สำคัญของรัฐบาลในรอบ 2 ปี** (กุมภาพันธ์ 2544-กุมภาพันธ์ 2546). กรุงเทพฯ: กระทรวงต่างประเทศ, 2546.



- ข้าว-มัน-ไก่-กุ้ง ถึง ลำไย กังขาขายยกล็อต-เพิ่มราคาจำหน่าย. **กรุงเทพธุรกิจ** (26 พฤศจิกายน 2547).
- ข่าวสารวิชาการเกษตร. เปิดแนวรบตลาดค้าเสรี. **แนวหน้า** (29 กันยายน 2547).
- เจียน ถีระวิทย์. **นโยบายต่างประเทศจีน**. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- เจียน ถีระวิทย์. ปฐมบท. ใน **วรัศนี มัทธโนบล (บรรณาธิการ), จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21**. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.
- กรมไฟฟ้ากิจการขนส่งระหว่างประเทศ. **กรุงเทพธุรกิจ** (1 ธันวาคม 2547).
- โคริน เฟื่องเกษม. นโยบายต่างประเทศและการตอบสนองของผลประโยชน์ของชาติ: วิเคราะห์ผลงานด้านการต่างประเทศ ในสมัยรัฐบาลชวน หลีกภัย. ใน **สีดา สอนศรี (บรรณาธิการ), เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: นโยบายต่างประเทศในยุคโลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย, 2538.
- จิรวัดน์ รจนาวรรณ, รวบรวม. **มองอย่างผู้นำเอเชีย ทักษิณ ชินวัตร**. กรุงเทพฯ: วรณสาส์น, 2547.
- จิว นำทีมถกจีนวางปม FTA เคลียร์อุปสรรคให้เสร็จใน 3 เดือน/พร้อมคุยสัญญา 16 ฉบับ. **ฐานเศรษฐกิจ** (13 กรกฎาคม 2547)
- จัดตั้งนิคมเชียงรายปีนี้จีนลงทุน2.5พันล. **ผู้จัดการรายวัน** [online]. แหล่งที่มา: [http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10375&menu=theguide\\_search](http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10375&menu=theguide_search) [13 มกราคม 2547]
- จีนเดินสายเจรจา FTA สถานนโยบายต่างประเทศ. **ฐานเศรษฐกิจ** (27 พฤษภาคม 47).
- จีนเปิดช่องต่างชาติลงทุน ซีพีล้มหล่นรุกค้าปลีกฉลุย. **ไทยโพสต์** (23 มีนาคม 2547).
- จีนได้รวมตัวแข่งเชียงไฮ้ ศักยภาพใหม่สำหรับไทย. **กรุงเทพธุรกิจ** (7 มิถุนายน 2547).
- จีนคลายกฎลงทุนต่างชาติ "ซีพี" ล้มหล่นรุกค้าปลีกเพิ่ม. **ผู้จัดการรายวัน** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/daily/DailyView.asp?NewsID=4748134199380> [23 มีนาคม พ.ศ. 2547]
- จีนสั่งซื้อผลไม้ไทยเพิ่ม3เท่าตัว ขั้นตอนนำเข้ายังสะดุดเร่งถกแก้. **มติชน** (1 มีนาคม 2547).
- จุมพล นิมิพาณิชย์. **กลุ่มผลประโยชน์กับการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2545.
- จุลชีพ ชินวรรณ. **กระแสเศรษฐกิจการเมืองโลกที่ไร้พรมแดน**. กรุงเทพฯ: ชวนพิมพ์, 2544.
- จุลชีพ ชินวรรณ. ประเทศไทยกับจีนตอนใต้ความร่วมมือและทิศทางในอนาคต. **เอกสารประกอบการสัมมนาวิชาการเรื่องความสัมพันธ์ไทย-จีนตอนใต้: ทางรอดวิกฤต**

**เศรษฐกิจไทย.** โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ 11 มีนาคม 2541.

จุลชีพ ชินวรรณ. สองทศวรรษ ไทย-จีน ความร่วมมือทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม พ.ศ. 2518-2538. ใน นิพัทธ์ จิตรประสงค์, เรืองศักดิ์ เยื่อใย และกรรมการโครงการจีนศึกษา (คณะบรรณาธิการ), **ความสัมพันธ์ไทย-จีน: 20 ปี แห่งมิตรภาพ : การสัมมนาทางวิชาการ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539.

จุลชีพ ชินวรรณ. **สัมพันธ์ไมตรีไทย-จีน ทศวรรษแห่งมิตรภาพ 2518-2528.** กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียตะวันออกศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2528.

เจาะการคำพิพากษา, สำนัก. การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของจีนในรอบ 50 ปี: นัยสำคัญต่อประเทศไทย. **เศรษฐกิจการพาณิชย์** 31,279(มกราคม – กุมภาพันธ์ 2543): 62.

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **จีนเสนอสิทธิพิเศษแก่นักลงทุน หวังปรับสมดุลเศรษฐกิจในประเทศ** [online]. แหล่งที่มา: [http://www.dtn.moc.go.th/web/62/566/9-Sep-47.asp?q\\_id=566&f\\_id=3983](http://www.dtn.moc.go.th/web/62/566/9-Sep-47.asp?q_id=566&f_id=3983) [9 กันยายน 2547]

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **เส้นทางอนาคตความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน.** กรุงเทพฯ: กรมเจาะการคำระหว่างประเทศ, 2545.

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **การเตรียมความพร้อมและความโปร่งใสในการทำ FTA**

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **การค้าทวิภาคีไทย-จีน** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.moc.go.th/FILEROOM/CABDBE/DRAWER44/GENERAL/DATA0001/00001483.HTM> [มิถุนายน 2547]

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **ยุทธศาสตร์การทำ FTA ของไทย** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com> [26 กุมภาพันธ์ 2547]

เจาะการคำระหว่างประเทศ, กรม. **ยุทธศาสตร์การทำ FTA อาเซียน-จีน/ไทย-จีน** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com> [26 กุมภาพันธ์ 2547]

แฉ 6กลุ่มทุนยึดอำนาจรัฐ ทอท.ได้เวลาทึงเลขา-ผู้ช่วยรมตโพล์คนกรุงยี้'ทักษิณ5'. **ไทยโพสต์** [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post-date=25/Feb/2547&news\\_id=60772&cat\\_id=501](http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post-date=25/Feb/2547&news_id=60772&cat_id=501) [7 ตุลาคม 2545]

ชนะ คณารัตนดิลก. **เขตการค้าเสรีกับประเทศไทย: วิฤตหรือโอกาส.** กรุงเทพฯ: สวัสดิการกรมเจาะการคำระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2547.

ชลิต มานิตยกุล. **นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนต่ออาเซียน.** สารนิพนธ์

- ปริญญาamahบัณฑิต สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- ชัยโชค จุลศิริวงษ์ (บรรณาธิการ) 5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความร่วมมือสู่  
ความขัดแย้ง. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: คณะรัฐศาสตร์  
จุฬาฯ, 2536.
- ซี FTA ไทย-จีน ดันยอดทะลุ 5 แสนล้านต่อปีแน่ เตรียมขยายสู่พม่าและเพื่อนบ้านต่อ. **ผู้จัดการ  
รายวัน** (23 กุมภาพันธ์ 2547).
- ชูศักดิ์ จุฬสวัสต์. ระบบเศรษฐกิจและพัฒนาการเศรษฐกิจไทย. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.
- โชติรส เพศประเสริฐ. สนธิสัญญาส่งเสริมและคุ้มครองการลงทุนระหว่างไทย-จีน:  
วิเคราะห์ภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศ. วิทยานิพนธ์ปริญญาamahบัณฑิต  
คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545.
- ซีพี. มงทะเลลู่ค้าข้าวไทยสดใส. **แนวหน้า** (13 พฤษภาคม 2547).
- ซีพีเน็ทกรุงไทยบุกการเงินจีน. **กรุงเทพธุรกิจ** (30 มิถุนายน 2547).
- ซีพีพร้อมเป็นครัวของโลกเร่งลงทุนในจีนเต็มสูบปีนี้. **ผู้จัดการรายวัน** (14 มกราคม 2547).
- ซีพีพร้อมเป็นครัวของโลกเร่งลงทุนในจีนเต็มสูบปีนี้. **ผู้จัดการรายวัน** [Online]. แหล่งที่มา:  
[http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10383&menu=theguide.  
search](http://www.gotomanager.com/app/details.asp?id=10383&menu=theguide_search) [14 มกราคม 2547]
- ซีพีออกโรงเชียร์"วัฒนา"นำเข้าข้าว. **ผู้จัดการรายวัน** (13 พฤษภาคม 2547).
- ฐิตินันท์ พงศ์สุทธิรักษ์. นโยบายเศรษฐกิจต่างประเทศของไทย: การจัดลำดับความสำคัญเพื่อเข้าสู่  
ศตวรรษที่ 21. ใน อภิญา รัตนมงคลมาศ และฐิตินันท์ พงศ์สุทธิรักษ์ (บรรณาธิการ),  
ประเทศไทยมุ่งเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ประเด็นสำคัญในนโยบายสาธารณะและ  
ต่างประเทศของไทยในทศวรรษหน้า. กรุงเทพฯ: สถาบันศึกษาความมั่นคงและ  
นานาชาติ, 2537.
- ฐิตีวรรณ ศรีเจริญ. ปัจจัยที่กำหนดการลงทุนของไทยในจีน. วิทยานิพนธ์ปริญญาamahบัณฑิต  
คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- ตลาดไทยเปิดศุนย์ผักผลไม้ไทย – จีน. **กรุงเทพธุรกิจ** (20 มกราคม 2547).
- ตามรอยเขตเศรษฐกิจชายแดนเหนือเชียงรายได้เริ่มถูกต้าน/แม่สอดร่วง. **ผู้จัดการรายวัน**  
[online]. แหล่งที่มา: [http://www.manager.co.th/daily/DailyView.asp?  
NewsID=4764624677895](http://www.manager.co.th/daily/DailyView.asp?NewsID=4764624677895) [15 มีนาคม 2547]
- ตำนานทูลจิตลำไย จับตามาเพี้ยไต้หวัน. **ไทยรัฐ** (10 กันยายน 2547).

ตีรณ พงศ์มพัฒน์. **ยุทธศาสตร์เศรษฐกิจและประชาธิปไตย**. กรุงเทพฯ: ฐานเศรษฐกิจ, 2536.

ทักษิณ 7 วังเวง กลุ่มทุน ทอท. ปักยึดเก้าอี้สำคัญแน่น. **ประชาชาติธุรกิจ** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.rakbankerd.com/hotnews.html?nid=1089> [10 พฤศจิกายน 2546]

ทักษิณลอบบีที่ประชุม ACD หนุนสุรเกียรติ์นั่งเลขา UN. **ผู้จัดการรายวัน** (22 มิถุนายน 2547).

ไทย & ยุทธศาสตร์การลงทุนข้ามชาติของจีน. **กระแสรศน์**. 10,1663 (18 ตุลาคม 2547).

ไทยกับเขตการค้าเสรี. **ฐานเศรษฐกิจ** 24,1877 (8-11 กุมภาพันธ์ 2547).

ไทย-จีนตกลงยอมรับร่วมมาตรฐานอาหาร. **กรุงเทพธุรกิจ** (13 เมษายน 2547).

ไทยเปิดศูนย์ค้าส่งในคุนหมิง ดันงานแฟร์เกษตร-ประมงไซท์. **ฐานเศรษฐกิจ** (3 ตุลาคม 2547).

ธานี สุขเกษม. **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: วิเคราะห์**

**แนวนโยบายต่างประเทศของไทยที่มีต่อจีน พ.ศ. 2492-2515**. วิทยานิพนธ์ปริญญา  
มหาบัณฑิต สาขาการระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2525.

ธีระ นุชเปี่ยม. **เอเชียตะวันออกเฉียงใต้. เอเชียรายปี 2002/2545**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชีย  
ศึกษา, 2545.

ธีระ นุชเปี่ยม. **นโยบายต่างประเทศไทยยุคหลังสงครามเย็น**. ใน ชัยโชค จุลศิริวงษ์  
(บรรณาธิการ), **5 ทศวรรษการต่างประเทศของไทยจากความร่วมมือสู่ความ  
ขัดแย้ง**. กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ: คณะรัฐศาสตร์ จุฬาฯ,  
2536.

นโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ, สำนัก. **การปฏิรูปนโยบายเศรษฐกิจของจีนก่อนเข้า WTO.  
เศรษฐกิจการพาณิชย์** (ตุลาคม 2543): 23-34.

**นโยบายด้านการต่างประเทศ** [Online]. แหล่งที่มา: [http://www.thaigov.go.th/eGovernmentWeb/thaigov5.portal?nfpb=true&pageLabel=thaigov5\\_page\\_52\\_page\\_53](http://www.thaigov.go.th/eGovernmentWeb/thaigov5.portal?nfpb=true&pageLabel=thaigov5_page_52_page_53) [2 ตุลาคม 2547]

นงลักษณ์ ลิ้มศิริ. **สหรัฐอเมริกา: จีน และญี่ปุ่น จากเหตุการณ์วินาศกรรมครั้งใหญ่ใน  
สหรัฐอเมริกาถึงการประชุมเอเปกในจีน**. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** 48, 23(2-8  
พฤศจิกายน 2544): 24-25.

นฤมิตร สอดสุข. **บทบาทของกลุ่มผลประโยชน์หรือกลุ่มอิทธิพล และพรรคการเมืองต่อ  
ความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน**. **วารสาร  
สังคมศาสตร์** 16(เมษายน -มิถุนายน 2522): 73.

นฤมิตร สอดสุข. **สัมพันธภาพทางการทูตระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน**

กรุงเทพฯ: ไทยวัฒนาพานิช, 2524.

นฤมิตร สอดศุข. **ความสัมพันธ์ระหว่างไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน: วิเคราะห์ปัจจัยอุปสรรคและปัจจัยเสริมสร้างในการมีความสัมพันธ์ทางการทูตต่อกัน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.

นิรมล สุธรรมกิจ. **รายงานการวิจัยบทบาททางเศรษฐกิจจีนในอาเซียน.** กรุงเทพฯ: สถาบันตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.

นิรันดร์ ภาณุพันธ์. **นโยบายต่างประเทศของสาธารณรัฐประชาชนจีนกับความมั่นคงของไทย.** กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2523.

นิตสุวรรณ ลีลาธรรม. **ไทยได้รับประโยชน์อย่างไรจาก FTA. เอกสารประกอบการประชุมวิชาการรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์แห่งชาติ ครั้งที่ 4/2546.** สมาคมอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย.

เบญจา ศิลารักษ์ และคณะ. **การค้าเสรีไทย-จีน ใครเก็บเกี่ยวผลประโยชน์ก่อน. ใน จีราพร ลิ้มปานานนท์ (บรรณาธิการ), ข้อตกลงเขตการค้าเสรีผลกระทบต่อประเทศไทย.** กรุงเทพฯ: พิมพ์ดีการพิมพ์, 2547.

โบนัสเก๊าอี'เซยซีพี' 'ปานปรีย์'ก็ได้ดีหลังทิ้งชพน.'แม้'ตั้งเป็นผู้ช่วยรมต. **ไทยโพสต์** [Online].

แหล่งที่มา: [http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post\\_date=25/Feb/2547&news\\_id=79294&cat\\_id=501](http://www.thaipost.net/index.asp?bk=thai-post&post_date=25/Feb/2547&news_id=79294&cat_id=501) [19 พฤศจิกายน 2546]

เบญจา ศิลารักษ์. **ดู เอฟทีเอไทย-จีนก่อนถล่มลิ้ม** [online]. แหล่งที่มา:

[http://www.thaico.net/b\\_pnews/47062103.htm](http://www.thaico.net/b_pnews/47062103.htm)[19 มิถุนายน 2547]

ประกาศศักดิ์ ธานีพงษ์. **นักธุรกิจกับการเมือง: การศึกษาทัศนคติเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมทางการเมือง.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาการปกครอง คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

**ประธานสภาธุรกิจไทย-จีน แนะนำแหล่งลงทุนในแดนมังกร** [Online]. แหล่งที่มา:

<http://tcbc.or.th/newsdetail.php?contentid=55> [26 เมษายน 2547]

ประภัสสร เทพชาติ. **นโยบายต่างประเทศไทยจากยุควิกฤตเศรษฐกิจสู่สหัสวรรษใหม่.**

กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ปาริชาติ ศิวะรักษ์. **เปรียบเทียบนโยบายบริหารประเทศ 4 รัฐบาล.** กรุงเทพฯ: สถาบันนโยบายศึกษา, 2539.

ปรีชา อุบโยคิน, ผู้อำนวยการ ศูนย์บริการวิชาการ มหาวิทยาลัยแม่ฟ้าหลวง. สัมภาษณ์,



9 มกราคม 2548.

เปิดเสรีทางการค้านโยบายที่ต้องทบทวน. **มติชนรายวัน** (30 มิถุนายน 2547).

เปิดแนวคิด สุรเกียรติ์ เสถียรไทย ดัน เอเชีย ผนึก โบอ่าว ฟอรัม ปลุกยักษ์หลับแห่งเอเชียพื้น.

**มติชนสุดสัปดาห์** 22,1132(29 เมษายน 2545): 22.

เปิดกำแพงส่งผลไม้ไปจีน. **กรุงเทพธุรกิจ** (12 ธันวาคม 2547).

เปิดอภิปรายโครงการการค้า - ลงทุนเชียงใหม่ ไทย - จีน ผุดนิคมอุตสาหกรรมแห่งเอเชีย.

**ผู้จัดการรายสัปดาห์** (24 กุมภาพันธ์ 2547).

แป้งมันเสียส่งในจีนโตพรวด100%ผล ชัฟพลายขาด-FTAเอื้อนำเข้า. **ฐานเศรษฐกิจ** (12 เมษายน 2547).

แผนการปฏิบัติงานของหน่วยปฏิบัติการพิเศษ STF ปีงบประมาณ 2548 [online].

แหล่งที่มา: <http://www.thaifta.com/> .

ผลการประชุมไปอ่าวเพื่อเอเชีย[Online]. แหล่งที่มา: <http://www.mfa.go.th/web/showNews.php?newsid=1529&Qserch=Boao%20Forum%20For%20Aisa> [17 เมษายน 2545]

ผลวิจัยธุรกิจผูกขาด: การเมือง. **ไทยโพสต์** (26 สิงหาคม 2545): 4.

ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง [online]. แหล่งที่มา:

[http://www.exim.go.th/info/pdf/export\\_potato.pdf](http://www.exim.go.th/info/pdf/export_potato.pdf)

ผาสุก พงษ์ไพจิตร และคริส เบเคอร์. **เศรษฐกิจการเมืองไทยสมัยกรุงเทพฯ**. กรุงเทพฯ: ซีลด์ เวอร์บุคส์, 2542.

ผู้ปลูกกระเทียมนครหลวงรับพิษเอฟทีเอไทย-จีนเต็ม ๆ [online]. แหล่งที่มา:

[http://www.thaico.net/b\\_pnews/47062101.htm](http://www.thaico.net/b_pnews/47062101.htm)

ผู้ผลิตผลไม้โอดเอฟทีเอจุดส่งออกชะลอ. **กรุงเทพธุรกิจ** (26 พฤศจิกายน 2547).

ฝ่ายวิจัย ธนาคารกรุงศรีอยุธยา. ไทยกับเขตการค้าเสรีระดับทวิภาคี. **ผู้จัดการออนไลน์** [online].

แหล่งที่มา: <http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2004q1/article2004jan06p3.htm>[9 มิถุนายน 2546]

พงศกร นพคุณ. ผู้จัดการบริษัทบีพีเอ็น เทรคดิ่ง อำเภอเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่. สัมภาษณ์, 10 มกราคม 2548.

พรพิมล ตริโชติ วรศักดิ์ มัทธโนบล และคณะ. **รายงานการวิจัยเรื่องสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ:**

**ความเป็นจริงและผลกระทบ**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์

มหาวิทยาลัย, 2541.

พรณี บัวเล็ก. **ลักษณะของนายทุนไทยในช่วงระหว่าง พ.ศ. 2457-2482: บทเรียนจาก**

**ความรุ่งโรจน์สู่โศกนาฏกรรม**. กรุงเทพฯ: พันธกิจ, 2545.

พาณิชย์วางแผนประชาสัมพันธ์ผลไม้ไทยในต่างประเทศ. **คม ชัด ลึก** (14 เมษายน 2547).

พิจิตร ธินาไพบูลย์. **วิสัยทัศน์ผู้นำ CEO VISION**. กรุงเทพฯ: สุสานการพิมพ์, 2547.

พิจิตร. **คิดอย่างทักษิณ ชินวัตร**. กรุงเทพฯ: สุานมีเดีย เน็ตเวิร์ค, 2546.

พิชิต ลิขิตกิจสมบูรณ์, **มุมมองใหม่เขตการค้าเสรีไทย-จีน ระวังผลกระทบระยะยาว**

[Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.bkknews.com/2003/07/31/comment/index.php?news=col3.htm> .

พิทยา ว่องกุล. **ทักษิณ โลกาภิวัตน์**. กรุงเทพฯ: สายธาร, 2547.

พิษณุ เจริญมหาสาร. **จีน : หุ้นส่วนใหญ่ นำไทยมั่งคั่ง**. กรุงเทพฯ: สภาธุรกิจไทย-จีน, 2547.

พิษณุ เจริญมหาสาร. **มองไกลไทยสู่ศูนย์กลางเศรษฐกิจเอเชีย: เชื่อมเงินกับอนุภูมิภาค**.

กรุงเทพฯ: กรมการค้าต่างประเทศ, 2545.

พีเอสซี **ลุ้นคว้าประมูลแป้งมันฯ ทุ่มเม็ดเงินล้าน 9 พันล้านซื้อ 2 ล็อตใหญ่**. **มติชนรายวัน**

(12 พฤศจิกายน 2547).

ฟุ้ง FTA ไทยได้ดุลจีน-ทักษิณไม่คิดนำเข้าเอเชีย. **ผู้จัดการรายวัน** (4 กันยายน 2547).

ฟุ้งFTAไทยได้ดุลจีน-ทักษิณไม่คิดนำเข้าเอเชีย. **ผู้จัดการรายวัน** [online]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/Daily/ViewNews.aspx?NewsID=947000047908&KeyWord=%b7%d1%a1%c9%d4%b3>[4 กันยายน 2547]

มณีตำหนิง **นำสินค้าไทยบุกหุนหนาน**. **ประชาชาติธุรกิจ** (10 มกราคม 2548).

**มองเงินมองไทย: ความสำเร็จของธุรกิจไทยในจีน** [Online]. แหล่งที่มา:

[http://www.bangkokbiznews.com/2004/12/16/comment/index.php?news=column\\_15769059.html](http://www.bangkokbiznews.com/2004/12/16/comment/index.php?news=column_15769059.html)

มังกร-อินทรี **ตั้งเตรียม บททดสอบความภักดีของเอเชีย**. **สยามรัฐสัปดาห์วิจารณ์** 47,52(25-31

พฤษภาคม 2544): 30-31.

แม่ใจพบสารอันตรายในผักจีนทะลักเข้าไทย. **กรุงเทพธุรกิจ** (12 พฤศจิกายน 2547).

แม่ฟ้าหลวง, มหาวิทยาลัย. **การประชุมเสริมสร้างความเข้าใจและระดมสมอง: โครงการ**

**จัดตั้งเขตเศรษฐกิจชายแดน เชียงราย ธันวาคม 2547**. เชียงราย: โรงพิมพ์นันทพันธ์, 2547.

ยางพารา [online]. แหล่งที่มา: [http://www.exim.go.th/info/pdf/export\\_rubber.pdf](http://www.exim.go.th/info/pdf/export_rubber.pdf)

รังสรรค์ ธนะพรพันธ์. **คู่มือการเมืองไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2544.

รังสรรค์ ธนะพรพันธ์, **เขตการค้าเสรีจีน-อาเซียน** [Online]. แหล่งที่มา:

<http://www.manager.co.th/daily/dailyview.asp?newid=4597163435219>[6 พฤศจิกายน 2546]

- รังสรรค์ ธนะพรพันธุ์. **กระบวนการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจในประเทศไทย: บทวิเคราะห์เชิงประวัติศาสตร์เศรษฐกิจการเมือง พ.ศ. 2475-2530.** กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คปไฟ, 2546.
- รัตพงษ์ สอนสุภาพ และประจักษ์ น้ำประสานไทย. **Thaksinomic's Model ปฏิรูปความมั่งคั่งสู่ฐานอำนาจใหม่.** กรุงเทพฯ: บริษัท ยู เอ็กซ์เพรส จำกัด, 2546.
- รุ่งนภา บุญยะนันท์. **เขตการค้าเสรีไทย-จีน** [Online]. กรมการค้าต่างประเทศ แหล่งที่มา: [http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta\\_th.cn.htm](http://www.dft.moc.go.th/eximcentre/technical/fta_th.cn.htm) [พฤษภาคม 2546]
- โรงงาน-เกษตรกรรายถั่วหน้า จีนรับไม่อันดีตราค่าแป้งมันฝรั่ง. **ฐานเศรษฐกิจ** (13 ตุลาคม 2547).
- ฤชาชัย จันทสมบัติ. **การศึกษากระบวนการปรับนโยบายต่างประเทศของไทยต่อสาธารณรัฐประชาชนจีน.** วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2521.
- ลงขันไทยฟู้ดคลัสเตอร์ลุยจีน ซีพีออด2หมื่นล.โลตัส124สาขา. **ไทยโพสต์** (1 กรกฎาคม 2547).
- ลิขิต ธีรเวคิน. **วิวัฒนาการการเมืองการปกครองของไทย.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.
- วรวิไล พัดโนทัย. **ใจเวอินไหล: ผู้ปลูกไมตรีไทย-จีน.** กรุงเทพฯ: มิตรนราการพิมพ์, 2522.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. จีนกับความขัดแย้งไทย-กัมพูชา 2003. **มติชนสุดสัปดาห์** 23,1173(7-13 กุมภาพันธ์ 2546): 41.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. **เศรษฐกิจการเมืองจีน.** กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2547.
- วรศักดิ์ มหัทธโนบล. การปฏิรูปจีน: ยุทธศาสตร์พื้นที่ทางเศรษฐกิจ. ใน ประทุมพร วัชรเสถียร และไชวัฒน์ คำชู (บรรณาธิการ), **จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง.** กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.
- วคิน เรื่องประทีปแสง. **นโยบายต่างประเทศสาธารณรัฐประชาชนจีนต่อประเทศระหว่างปี พ.ศ. 2521-2531: เน้นวิเคราะห์มิติทางการเมือง.** สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2534.
- วัฒนา เมืองสุข เอื้อประโยชน์พรรคพวก (1). **ประชาชาติธุรกิจ** (17 มกราคม 2548).
- วันรักษ์ มิ่งมณีนาคิน. **สารานุกรมเศรษฐกิจจีน.** กรุงเทพฯ: ผู้จัดการ, 2546.
- วางยุทธศาสตร์ขนส่ง ดันไทยศูนย์กลางภูมิภาค. **ผู้จัดการรายวัน** (4 มีนาคม 2547).
- วิบูลย์ลักษณ์ ร่วมรักษ์. ข้อตกลงเขตการค้าเสรีของไทยในระดับทวิภาคี. **เอกสารประกอบการสัมมนาเรื่องท่านพร้อมหรือยังกับ FTA.** ณ ห้องฝึกอบรม 802 ชั้น 8 กรมการค้า

ต่างประเทศ วันที่ 29 ธันวาคม 2546.

วิจารณ์ ธาวัชธรรมาภ, ยุทธศาสตร์การดำเนินนโยบายต่างประเทศของจีนต่อพรรค  
คอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย: ผลกระทบต่อความมั่นคงของไทยในทศวรรษที่  
1970. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์  
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

ศราวุธ พันธุ์ป้อม. สี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: เติบโตความหวัง รวมพลังสานต่อ. **วิเทศทรรศน์**  
2,12(กรกฎาคม 2541): 2.

ศรีรัตน์ รัชฎาปานะ. ยุทธศาสตร์เขตการค้าเสรี: โอกาสและความท้าทาย. กรุงเทพฯ:  
กระทรวงพาณิชย์, 2545.

ศรีสุภาวงศ์ สุขโข, ฝ่ายวิเทศสัมพันธ์/สำนักโฆษก (ถอดเทปและเรียบเรียง). การบรรยายพิเศษ  
ของนายกรัฐมนตรี พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตร เรื่อง “วิสัยทัศน์ FTA ประโยชน์ที่  
ประเทศไทยจะได้รับ” ณ องค์การสหประชาชาติ เมื่อวันที่ 18 กุมภาพันธ์ ค.ศ.  
2004[online]. แหล่งที่มา: <http://www.eppo.go.th/admin/cab/sp18ftamar.html>

ศรุติ สกุลรัตน์. จีนกับเอเชียอาคเนย์แนวนโยบายต่างประเทศของจีนต่อเอเชียอาคเนย์ใน  
รอบ 20 ปี (1960-1980). สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาการต่างประเทศและการ  
ทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2521.

ศัลยา ประชาชาติ. ถอดรหัส Thasinomics ทักษิณงัด Dual Track บั่นได้สู่ผู้นำอาเซียน. **มติชน**  
**สุดสัปดาห์** 23,1204(12-18 ก.ย. 2546):16.

ศิริเพชร อิงควินุลย์พันธ์. การพัฒนาสี่เหลี่ยมเศรษฐกิจ: ศึกษากรณีความสัมพันธ์ทาง  
เศรษฐกิจระหว่างไทย-จีน ในทศวรรษที่ 1990. สารนิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา  
การระหว่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543.

ศูนย์ข้อมูลธุรกิจ สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. **สรุปสถานะล่าสุดภายใต้เขตการค้าเสรีกับ  
ประเทศคู่แข่ง** [online]. แหล่งที่มา: [http://www.thaichamber.com/template/  
community/bott/bott/download/ftapositions.doc](http://www.thaichamber.com/template/community/bott/bott/download/ftapositions.doc)[13 สิงหาคม 2547]

ศูนย์วิจัยเศรษฐศาสตร์ คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย. **โครงการศึกษาวิเคราะห์  
แนวทางการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันเพื่อรองรับการที่จีนได้เข้าเป็น  
สมาชิกองค์การการค้าโลกและการจัดทำเขตการค้าเสรีอาเซียน-จีน**. กรุงเทพฯ:  
กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์, 2546.

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ตลาดจีน: ฟางเส้นสุดท้ายเศรษฐกิจไทย. **กระแสรทรรศน์** [Online].  
แหล่งที่มา: <http://www.krc.co.th>

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย. ธุรกิจไทยก้าวพ้นวิกฤต ฟันกระแสการลงทุนในต่างประเทศ. **ผู้จัดการ**

- ออนไลน์** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/business/ViewNews.asp?NewsID=4792142683266&PageNo=4&Keyword> [17 กุมภาพันธ์ 2547]
- ศูนย์ศึกษาธุรกิจไทย-จีน, **เจาะลึกการส่งออก นำเข้าผักและผลไม้ไทย-จีน** [online].  
แหล่งที่มา: <http://www.utcc.ac.th/tcbs/al.pdf>
- เศรษฐกิจการค้าระหว่างประเทศ, สำนักวิจัย. ไทยกับเขตการค้าเสรี **วารสารเศรษฐกิจการพาณิชย์** 33,291(มกราคม - กุมภาพันธ์ 2545): 26-28.
- เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม. **ไทยกับเขตการค้าเสรี**. กรุงเทพฯ: กรมเศรษฐกิจการพาณิชย์, 2545.
- เศรษฐกิจการพาณิชย์, กรม. **จีนเข้า WTO: โอกาสและผลกระทบ**. กรุงเทพฯ: กระทรวงพาณิชย์, 2544.
- เศรษฐกิจอุตสาหกรรมระหว่างประเทศ, กอง. **การจัดทำเขตการค้าเสรีไทย-จีน** [Online].  
แหล่งที่มา: <http://www.oie.go.th/cooperation/THAI-CHINA.doc>
- ส่งเสริมการส่งออก, กรม. **สู่ทางการขยายการส่งออกสู่ตลาดออสเตรเลีย จีน อินเดีย. การสัมมนาเรื่อง FTA กับโอกาสทางการค้า**. ณ ห้อง 30404 ชั้น 4 อาคารริมน้ำ กระทรวงพาณิชย์ วันที่ 19 สิงหาคม 2547.
- ส่งออกไทย VS ส่งออกจีนใครแพ้ ใครชนะ ในตลาดโลก. **ผู้จัดการออนไลน์** [Online]. แหล่งที่มา: <http://www.manager.co.th/business/ViewNews.asp?NewsID=4658718153237&PageNo=4&Keyword> [1 กรกฎาคม 2546]
- สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. **นิมิตใหม่ของความร่วมมือ**. กรุงเทพฯ: สภาพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2525.
- สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย. **สถานการณ์รัฐประชาชนจีน: สภาวะปัจจุบันและสู่ทางการขยายความสัมพันธ์ทวิภาคีไทย-จีน**. กรุงเทพฯ: สภาหอการค้าแห่งประเทศไทย, 2537.
- สภาต้อนรับการค้าเข้าเป็นสมาชิก ตั้งเป้าปี48 บุกแหลกตลาดมังกร. **ฐานเศรษฐกิจ** (25 กันยายน 2547).
- สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์. **การพัฒนาเศรษฐกิจและการเมืองของไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2542.
- สมชาย ภคภาสนวิวัฒน์. **“ผู้นำไทย,” ผู้นำในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ศึกษาเฉพาะประเทศอินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ สิงคโปร์ มาเลเซีย และไทย**. กรุงเทพฯ: โครงการวิชาโทเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2548.
- สมนึก แดงเจริญ. **ทฤษฎีว่าด้วยการร่วมกลุ่มทางเศรษฐกิจ**. กรุงเทพฯ: โครงการส่งเสริมเอกสารทางวิชาการ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537.



- สมพร สารัตน์. **ความร่วมมือระหว่างประเทศอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขง: ผลประโยชน์ตกอยู่กับ 6 ประเทศ.** สารนิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาการต่างประเทศและการทูต คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2541.
- สมภาพ มานะรังสรรค์. **จีนมหาอำนาจในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546.
- สรดล อุดุลยานนท์. ธรินทร์นำทัพเศรษฐกิจแห่งสลาकिनแบ่งเจ้าสวรรค์ปิเน็ต. **มติชนสุดสัปดาห์** 1071,21(26 ก.พ. 2544): 14.
- สศช.ยกบทเรียนเอพีที่เอจีน 1 ปี. **กรุงเทพธุรกิจ** (4 ตุลาคม 2547).
- สหยูเนียนท่อม2หมื่นล.โหมลงทุนจีน. **มติชนรายวัน** ( 22 พฤศจิกายน 2547).
- สันติ ตั้งรพีพากร. **จีนจะเปลี่ยนโลกหรือโลกจะเปลี่ยนจีน.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มติชน, 2545.
- สันติ ตั้งรพีพากร. **จีนาภิวัดน์ สู่อุตสาหกรรมโลก.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิถึทรรศน์, 2546.
- สำนักพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมภาคเหนือ. **เอกสารประกอบการสัมมนาการ แปลงแผน ยุทธศาสตร์การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันของภาคเหนือไปสู่ ปฏิบัติ: การพัฒนาประตูการค้าภาคเหนือกับประเทศเพื่อนบ้าน.** 27 กุมภาพันธ์ 2547 ณ โรงแรมริมกก จ.เชียงใหม่.
- สารสิน วีระผล. **ความสัมพันธ์ไทย-จีน: กระแสพัฒนาการบนความขัดแย้งในภูมิภาคจากห้วงสอง ทศวรรษ (ค.ศ. 1975-1995).** ใน **วรศักดิ์ มหัทธโนบล (ผู้ประสานงานโครงการและ บรรณาธิการ), จีน-ไทยในศตวรรษที่ 21.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2542.
- สารสิน ดิงการคำไทย-จีน เราคิดสั้นแบบไปวันๆ. **ประชาชาติธุรกิจ** (17 มิถุนายน 2547).
- สุจิต บุญบงการ. **การพัฒนาทางการเมืองของไทย: ปฏิสัมพันธ์ระหว่างทหารสถาบันทางการเมืองและการมีส่วนร่วมทางการเมืองของประชาชน.** กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2542.
- สุจิต บุญบงการ. **เสรีนิยมทางการเมือง: ผลกระทบต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศ.** ใน **สุรพงษ์ ชัยนาม. ความสัมพันธ์ไทยกับจีน: กระแสพัฒนาการ.** ใน **เขียน วีระวิทย์ และ เจีย แยนจอง (บรรณาธิการ), ความสัมพันธ์ไทย-จีน: เหลียวหลังแลหน้า.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.
- สุนิสา สุขชี. **บทบาทบริษัทข้ามชาติไทยในความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจไทย-จีน พ.ศ. 2524-2539.** กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545.
- สุพาดณี ธีวีวุฒิ. **เปิดเสรีสินค้าเกษตร: เกษตรกรกับความบอบซ้ำที่ชาชิน** [Online].

[http://www.ftawatch.org/autopage1/show\\_all.php?t=9&s\\_id=4&d\\_id=1](http://www.ftawatch.org/autopage1/show_all.php?t=9&s_id=4&d_id=1) [18

พฤศจิกายน 2547]

สุรัชย์ ศิริไกร. 35 ปี แห่งการก่อตั้งอาเซียนและยุทธศาสตร์การปรับตัวในอนาคต. **เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ 35 ปีอาเซียน เรื่องอาเซียนแห่งอนาคต: ยุทธศาสตร์ประเทศไทยร่วมมือพร้อมแข่งขัน**. 8 สิงหาคม 2545 ณ ห้องนราธิป กระทรวงต่างประเทศ ร่วมกับสำนักงานเลขาธิการเครือข่ายมหาวิทยาลัยอาเซียน.

สุรัชย์ ศิริไกร. **นโยบายต่างประเทศของจีนต่อประเทศอาเซียนในยุคหลังสังคมนิยมทันสมัยภายใต้อิทธิพล เต็ง เสี่ยวผิง (1978-ปัจจุบัน)**. กรุงเทพฯ: โครงการจีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

สุริยะใส กตะศิลา. บทวิเคราะห์ ครอบคลุมใหม่ ภาพสะท้อนธุรกิจการเมือง. **ไทยโพสต์** (7 ตุลาคม 2545): 2.

เสริมชัย กิตติรัตนไพบูลย์. ประธานหอการค้าจังหวัดเชียงราย. สัมภาษณ์, 11 มกราคม 2548.

โสทธิธร มัลลิกะมาส. **โครงการศึกษาวิเคราะห์ความพร้อมของไทยในจัดทำเขตการค้าเสรี**. กรุงเทพฯ: คณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย กระทรวงพาณิชย์, 2545. **หม่าฝักนำเข้าจีนระว่างสารพิษ ตรวจเจอแล้วในพืชหลายชนิด**. **มติชนรายวัน** (4 พฤศจิกายน 2547).

หยุดหนานชนผู้แทนค้าบุกไทย ใช้ FTAเปิดตลาดผักผลไม้ให้จีน. **ประชาชาติธุรกิจ** (15 เมษายน 2547).

หอการค้าไทยดึงเกษตรกร ร่วมรับมือผลกระทบFTAจีน. **แนวหน้า** (28 พฤษภาคม 2547).

หึ่งแบ่งมันเอื้ออาหารข้าว. **ไทยโพสต์** (12 พฤศจิกายน 2547).

แหล่งที่มา: <http://tcbc.or.th/aboutus.php> [2004, November 2]

แหล่งที่มา: <http://www.depthai.go.th>

แหล่งที่มา: <http://www.thaigov.go.th>

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. **มองเศรษฐกิจการเมืองโดยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2539.

อเนก เหล่าธรรมทัศน์. **มองเศรษฐกิจการเมืองไทยผ่านการเคลื่อนไหวของสมาคมธุรกิจ**. กรุงเทพฯ: โครงการจัดพิมพ์คบไฟ, 2539.

อริวัฒน์ ทรัพย์ไพฑูรย์. **ตระกูลเจียรวนนท์ ผู้นำพา "ซี.พี." สู่ "บรรษัทข้ามชาติ"ระดับโลก**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์วรรณสาส์น จำกัด, 2545.

อภิญา รัตนมงคลมาส. **ความเป็นจีนกับความสำเร็จทางเศรษฐกิจ: แนววิเคราะห์กรณีศึกษา**

ชาวจีนโพ้นทะเลในประเทศไทย. ใน ประทุมพร วัชรเสถียร และไชวัฒน์ คำชู  
(บรรณาธิการ), **จีนในโลกที่กำลังเปลี่ยนแปลง**. กรุงเทพฯ: ศูนย์จีนศึกษา สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541.

อมรศักดิ์ พงศ์พศุตม์. FTA: วิฤติหรือโอกาส (3). **กรุงเทพธุรกิจบิสวิค** (22 ตุลาคม 2547).

อักษรศรี พานิชสาส์น. ไทยได้ประโยชน์อะไรจากการเปิดเสรีอาเซียน-จีน. **การสัมมนา 1**

**กรกฎา: เปิดเสรีการค้าอาเซียน-จีน**. ห้อง แกรนด์บอลรูม โรงแรม ดิ เอ็มเมอร์อัลด์ ถนนรัชดาภิเษก กรุงเทพฯ วันที่ 25 มกราคม 2548.

อักษรศรี พานิชสาส์น. **ข้อตกลงการค้าผัก-ผลไม้ปลอดภาษี ไทย-จีน: ใครเก็บเกี่ยวก่อน**

[online]. แหล่งที่มา:

<http://www.nidambe11.net/ekonomiz/2003q4/article2003oct15p1.htm>

อินไซด์การเมือง. **หนึ่งปีผลงานรัฐบาล พ.ต.ท. ทักษิณ ชินวัตรกับภารกิจฟื้นฟูชาติ**.

กรุงเทพฯ: กองบรรณาธิการ, 2545.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. **การศึกษาเปรียบเทียบบทบาทของสหรัฐอเมริกาต่อการเปลี่ยนแปลง**

**ทางเศรษฐกิจไทย: ทศวรรษที่ 196 และ 1990**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2544.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. ไทย. **เอเชียรายปี 2003/2546**. กรุงเทพฯ: สถาบันเอเชียศึกษา, 2545.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. บททดสอบนโยบายต่างประเทศไทย. **มติชนสุดสัปดาห์** 22,1127(25-31 มีนาคม 2545): 26.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. พม่า จีน และทักษิณ. **มติชนสุดสัปดาห์** 23,1176(28 ก.พ.-6 มี.ค. 2546): 28.

อุกฤษฏ์ ปัทมานันท์. สงครามแย่งชิงมิตรประเทศ. **มติชนสุดสัปดาห์** 21,1083(21 พฤษภาคม 2544): 16.

เอเชียตะวันออกเฉียงใต้: กรมเจรจาการค้าระหว่างประเทศ, สำนัก. **ความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผัก**

**และผลไม้ระหว่างไทย-จีน** [online]. แหล่งที่มา: <http://www.dtn.moc.go.th>

[/web/147/152/thai\\_fta\\_1146.asp?g\\_id=152&f\\_id=3255](http://web/147/152/thai_fta_1146.asp?g_id=152&f_id=3255)[มิถุนายน2546]

เอฟทีเอ เขย่าอุตสาหกรรมอาหาร สินค้าเกษตร ภาษีนำเข้าลด แต่ถูกกีดกันเพิ่ม. **ประชาชาติ**

**ธุรกิจ** (5 เมษายน 2547).

## ภาษาอังกฤษ

Alice D.Ba. China and ASEAN: Renavigating Relation for a 21<sup>st</sup> Century Asia. **Asian**

**Survey** Vol.XLII, No.4 (July/August 2003): 626-634.

Available from: [http://www.aseansec.org/trade/files/AN\\_TNT\\_CO.ht](http://www.aseansec.org/trade/files/AN_TNT_CO.ht)

Available from: <http://www.xinhuanet.com>

Available from: [http://www.aseansec.org/Trade/Files/AN\\_CN\\_CO.xls](http://www.aseansec.org/Trade/Files/AN_CN_CO.xls)

Available from: [http://www.aseansec.org/trade/files/AN\\_EX\\_CO.ht](http://www.aseansec.org/trade/files/AN_EX_CO.ht)

Available from: <http://www.china.org.cn/english/FR/21677.htm>

Available from: <http://www.fmprc.gov.cn>

Bela Balassa. **The Theory of Economic Integration**. Homewood: Richard D. Irvin, Inc., 1961.

Benjawan Charoentatha. **A comparison of Thailand's Relation with United States and China: 1965-1975**. Master of Art, North Texas State University, 1978.

Charoen Kittikanya, "Target for export growth to China revised upward," **Bangkok Post** (July 17, 2004) [Online]. available from:

<http://www.ftawatch.org/cgi-bin/content/news/show.pl?0495>

Chee Yuen. **Toward an Alternative Transitional Development State Paradigm in East Asia**. Bangkok: Fac of Economics Chulalongkorn University, 2005.

**China-Thailand Zero Tariff Fruit and Vegetable Agreement** [Online]. available from:

<http://www.china.org.cn/english/BAT/76586.htm> [October 02, 2003]

Daojong Zha. The politics of China-ASEAN economic relations: Assessing the move towards a free trade area in **Asian Regional Governance: Crisis and change**, ed.

Kanishka Jayasuriya. London: Routledge Curzon, 2004.

David B. Truman. **The Governmental Process : Political Interest and Public Opinion**.

New York: Alfred Knopf, Inc., 1955.

David Fallbrook. **Thailand in China's embrace** [Online]. available from:

[http://www.atimes.com/atimes/Southeast\\_Asia/FD09Ae04.html](http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/FD09Ae04.html)

David Fullbrook, **Bumpy road to Thailand-China road efficiency**. (April 8, 2004) [Online].

available from: [http://www.atimes.com/atimes/Southeast\\_Asia/FD08Ae01.html](http://www.atimes.com/atimes/Southeast_Asia/FD08Ae01.html)

David Zweig. **Internationalizing China Domestic Interest and Global Linkages**. Ithaca

- and London: Cornell University Press, 2004.
- Doajong Zha. The Politics of China-ASEAN Economic Relation: Assessing the Move Toward. **Asian Perspective** Vol. 26, No.4 (2002): 65-67.
- Duncan McCargo and Ukrist Pathanmanand. **The Thaksinization of Thailand**. Bangkok: Nordic Institute of Asian Studies, 2005.
- Eikenberry. Does China Treaten Asia Pacific Regional Stability. **Parameters** 225(Spring 1995): 82-103.
- Frank Umbanch. **ASEAN and Major Powers: Japan and China a Changing Balance of Power?** [Online]. Available from: <http://www.weltpolitik.net/texte/asien/asean.pdf>.
- Govt cautioned not to rush FTAs. **The Nation** (August 08, 2004) [Online]. available from: [http://www.bilateral.org/article.php3?\\_article=1128](http://www.bilateral.org/article.php3?_article=1128) [December 12, 2004]
- Graham Wootton. **Interest-Group**. Newjersy: Prentice-Hall, Inc., 1970.
- Helen V. Milner and Robert O. Keohane. Internationalization and Domestic Politics: An Introduction. In Helen V. Milner and Robert O. Keohane (eds.), **Internationalization and Domestic Politics**. New York: Cambridge University Press, 1996.
- Jeerawat Na-Thalang and Janjira Jarusupawat, "Mondatary check on Chinese fruit," **The Nation** (July 17, 2004). [Online]. available from: [http://www.bilateral.org/article.php3?\\_article=1128](http://www.bilateral.org/article.php3?_article=1128) [December 12, 2004]
- Jeerawat Na-thalang, "Bilateral FTA deals pivotal to govt policy," **The Nation** (December 06, 2004) [Online]. available from: [http://www.bilateral.org/article.php3?id\\_article=1126](http://www.bilateral.org/article.php3?id_article=1126) [December 10, 2004]
- John Wong and Sarah Chan. China-ASEAN Free Trade Area Agreement: Shaping Future Economic Relation. **Asian Survey** Vol. XLIII, No.3(May/June 2003): 512-514.
- Joseph Y.S. Cheng. China's ASEAN Policy in the 1990's: Pushing for Regional Multipolarity. **Contemporary Southeast Asia** Volume 21 Number 2 (August 1999): 179.
- Kevin Hewison. Thailand's Capitalism before and after the Economic crisis. In Richard Michael R.J. Vatikiotis. **Catching the Dragon's Tail: China and Southeast Asia in the 21<sup>st</sup> Century**. **Contemporary Southeast Asia**, Volume 25, Number 1 (April 2003): 69.



- Micheal Yahuda. **The International Politics of the Asia-Pacific**. London: Routledge Curzon, 2003.
- N. Ganesan. Thaksin and the Politics of Domestic and Regional Consolidation in Thailand. **Contemporary Southeast Asia** 26, No.1 (April 2004): 33-37.
- Nguyen Phuong Binh. "ASEAN+3: Cooperation to Narrow the Development Gap,". **The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism**. Singapore: Eastern Universities Press, 2004.
- Pasuk Phongpaichit and Chris Baker. **Thaksin the Business of Politics in Thailand**. Chiang Mai: Silkworm Book, 2004.
- Pasuk Phongpaichit and Chris Baker. **A Country Is a Company, A PM Is a CEO, Seminar on Statesman or Manager? Image and Reality of Leadership in SEA, 2 Apr 2004 at Prajadhipok Rambhai Barni Chula**. Bangkok: Fac. Of Economic Chula, 2004.
- Pasuk Phongpaichit and Chris Baker. **Thailand Economy and Politics**. New York: Oxford University Press, 2002.
- Peter Gourevitch. The Second Image Reversed: The International Sources of Domestic Politics. **International Organization** 32(Autumn 1978): 894.
- President Jiang Zemin Meets Thai FM [Online]. available from: [http://english.people.com.cn/english/200103/23/eng20010323\\_65818.html](http://english.people.com.cn/english/200103/23/eng20010323_65818.html) [2001, March 24]
- Qiu Liben, "The Chinese Network in Southeast Asia: Past Present and Future," **Chinese Networks State, Economy and Culture** (Singapore: Nordic Institute of Asian Studies, 2000), p. 201.
- Robert Gilpin. The Nature of Politics and Economic. In Robert J. Art and Robert Jervis (eds.), **International Politics: Enduring Concepts and Contemporary Issue**. New York: Harper Collin, 1992.
- Robison et.al (ed.), **Politics and Market in the wake of the Asian Crisis**. London:

Routledge, 1999.

Shale Horowitz. *The Persistent Liberalizing Trend in Foreign Economic Policy: The Role of Dispersed Interest Groups, Policy Legacies, and Ideologies*. In Shale Horowitz and Uk Heo (eds.), *The Political Economy of International Financial Crisis*.

Singapore: Institute of Southeast Asian Studies, 2001.

Shen Jiru, *On a Diplomatic High in 2003* [Online]. available from:

[http://www.bjreview.com.cn/200352/Cover-200352\(B\).htm](http://www.bjreview.com.cn/200352/Cover-200352(B).htm) [2004, October 18]

Simon S.C. Tay. "East Asian Regionalism: What's at Stake?,". *The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism*. Singapore: Eastern Universities Press, 2004.

*Singapore-Thailand see need to implement ASEAN free trade area earlier* [Online].

Available from: <http://www.bilaterals.org/article.php3idarticle=961> [2004, November 11 ]

Stephen D. Krasner. *State Power and the Structure of International Trade*. *World Politics* XXVII., : 19-36.

Sukhumbhand Paribatra. *From Enmity to Alignment: Thailand's Evolving Relations with China*. Bangkok: Institute of Security and International Studies, Chulalongkorn University, 1987.

Surakiart Sathirathai. *Towards an "Asia Cooperation Dialogue" at the*

*Institute of Defence and Strategic Studies Singapore 17 July 2001*[Online].

available from: [www.mfa.go.th/Policy/ADC%20Singapore-spe.htm](http://www.mfa.go.th/Policy/ADC%20Singapore-spe.htm) [2004, October 18]

Thitinan Pongsudhirak. "The Rise of Bilateral Free Trade Areas in East Asia," *The Emerging North-South Divide in East Asia: A Reappraisal of Asian Regionalism*. Singapore: Eastern Universities Press, 2004.

Thomas D.Lairson and David Skidmore. *International Political Economic The Struggle for Power and Wealth*. Singapore: Thomson Learning, Inc., 2003.

Tom Wingfield. *Democratization and economic crisis in Thailand: Political business and changing dynamic of the Thai state in Political Business in East Asia*, ed.

Edmund Terence Gomez. London: Routledge, 2002.

Ukrist Pathamanan. The Thaksin Shinawatra Group: A Study of the Relationship between Money and Politics in Thailand. *The Copenhagen of Asian Studies*, 2001.

Yoichi Funabashi and Henrich Weiss. *An Emerging in a World of Interdependence*. The Trilateral Commission, 1994.

Zhang Xiaosu and Sun Mengyang. *China-The Stabilizer of Asia Economy of 21<sup>st</sup> Century*. Beijing: People University of China, 2004.

Zhao Quansheng. China's Foreign Policy in Asia Pacific Region: Modernization, Nationalism and Regionalism. In Lo Chi Kin, Suzanne Peper and Tsui Kai Yean (eds.), *China Review 1995*. Hongkong: The Chinese University, 1995.



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ก

ความตกลงเร่งลดภาษีสินค้าผักและผลไม้ระหว่างไทย-จีน

**AGREEMENT  
BETWEEN  
THE GOVERNMENT OF  
THE KINGDOM OF THAILAND  
AND  
THE GOVERNMENT OF  
THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA  
ON  
ACCELERATED TARIFF ELIMINATION  
UNDER THE EARLY HARVEST PROGRAMME  
OF THE FRAMEWORK AGREEMENT ON  
COMPREHENSIVE ECONOMIC COOPERATION BETWEEN  
ASEAN AND CHINA**

The Government of the Kingdom of Thailand and the Government of the People's Republic of China (hereinafter referred to as the "Parties"),

Pursuant to the meeting between H.E. Pol. Lt. Col. Thaksin Shinawatra, Prime Minister of the Kingdom of Thailand, and H.E. Wen Jiabao, Prime Minister of the People's Republic of China, in Bangkok, Thailand, on 29 April 2003, during which they agreed to undertake the elimination of tariffs on vegetable and fruit products between the two countries as soon as possible,

Recalling the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between the Association of South East Asian Nations and the People's Republic of China (hereinafter referred to as the "Framework Agreement") incorporating the Early Harvest Programme,

Desiring to accelerate the implementation of the Early Harvest Programme of the Framework Agreement, which forms an integral part of the ASEAN-China Free Trade Area,

Have agreed as follows:

1. The Parties shall eliminate tariffs on all vegetable and fruit products subject to HS Chapters 07 and 08 under the Early Harvest

*Kawun*

*Yi*



Programme of the Framework Agreement as soon as possible, and in any case, no later than 1 October 2003.

2. The Parties shall apply the rules of origin based on wholly-obtained principle, as defined in Annex 1 of this Agreement, and establish a close cooperation mechanism between the concerned authorities of the Parties responsible for customs administration and supervision.

3. Annex 1 of this Agreement is an integral part of this Agreement.

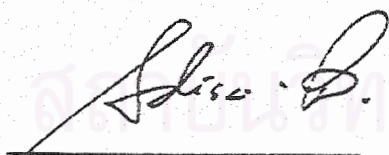
This Agreement shall enter into force upon signature.

IN WITNESS WHEREOF, the undersigned, duly authorized by their respective Governments, have signed this Agreement.

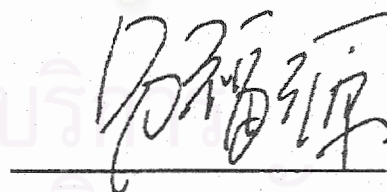
DONE at Beijing, this 18th day of June, 2003 in duplicate copies in the English language, with both copies being equally authentic.

FOR  
THE GOVERNMENT OF  
THE KINGDOM OF THAILAND

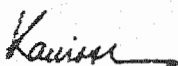
FOR  
THE GOVERNMENT OF  
THE PEOPLE'S REPUBLIC  
OF CHINA



ADISAI BODHARAMIK  
Minister of Commerce



LU FUYUAN  
Minister of Commerce




## Annex 1

UNDERSTANDING BETWEEN THAILAND AND CHINA  
ON THE TEMPORARY DEFINITION OF  
WHOLLY OBTAINED PRINCIPLE

1. Vegetable and fruit products, which are covered in chapters 07-08 of the Harmonized System, harvested, picked or gathered in the territory of a party, and imported into another party from the party, shall be considered as originating in the party provided that the condition of the direct consignment is met.

2. The following shall be considered as consigned directly from the exporting Party to the importing Party:

(1) The products whose transport does not involve transit through any intermediate non-Party:

(2) The products whose transport involves transit through one or more intermediate non-Parties with or without transshipment or temporary storage in such Parties, provided that:

(a) The transit entry is justified for geographical reason or by consideration related exclusively to transport requirements;

(b) The products have not entered into trade or consumption there; and

(c) The products have not undergone any operation there other than unloading and reloading or any operation required to keep them in good condition.

3. This temporary definition of wholly obtained principle shall be superseded and replaced by the new definition of wholly obtained principle in the Rules of Origin to be formulated and implemented under Article 3(8)(b) of the Framework Agreement on Comprehensive Economic Cooperation between ASEAN and China.

*Kanisa*

*yi*

## ภาคผนวก ข

การลดภาษีสินค้ากลุ่มแรก (Early Harvest) ระหว่างไทยและจีน

ภายใต้เขตการค้าเสรีไทย - จีน

โดยมีอัตราภาษีร้อยละ 0 ตั้งแต่วันที่ 1 ตุลาคม 2546

NO.	HS.	Description
1	070110	POTATOES, SEED
2	070190	POTATOES, FRESH OR CHILLED
3	070200	TOMATOES, FRESH OR CHILLED
4	070310	ONIONS AND SHALLOTS (FRESH OR CHILLED)
5	070320	GARLIC, FRESH OR CHILLED
6	070390	LEEK AND OTHER ALLIACEOUS VEGETABLES, FRESH OR CHI
7	070410	CAULIFLOWERS AND HEADED BROCCOLI, FRESH OR CHILLED
8	070420	BRUSSELS SPROUTS, FRESH OR CHILLED
9	070490	CABBAGES, KOHLRABI, KALE AND SIMILAR EDIBLE BRASSI
10	070511	CABBAGES LETTUCE (HEAD LETTUCE), FRESH OR CHILLED
11	070519	LETTUCE, FRESH OR CHILLED
12	070521	WITLOOF CHICARY, FRESH OR CHILLED
13	070529	CHICORY, FRESH OR CHILLED
14	070610	CARROTS AND TURNIPS, FRESH OR CHILLED
15	070690	SALAD BEETROOT, SALSIFY, CELERIAC, RADISHES AND SI
16	070700	CUCUMBERS AND GHERKINS, FRESH OR CHILLED
17	070810	PEAS, SHELLLED OR UNSHELLED, FRESH OR CHILLED
18	070820	BEANS
19	070890	OTHER LEGUMINOUS VEGETABLES, SHELLLED OR UNSHELLED,
20	070910	GLOB ARTICHOKEs, FRESH OR CHILLED
21	070920	ASPARAGUS, FRESH OR CHILLED
22	070930	AUBERGINES, FRESH OR CHILLED
23	070940	CELERY OTHER THAN CELERIAC, FRESH OR CHILLED



24	070951	MUSHROOMS, FRESH OR CHILLED
25	070952	TRUFFLES, FRESH OR CHILLED
26	070959	Other mushrooms, fresh or chilled
27	070960	FRUITS OF THE GENUS CAPSICUM OR OF THE GENUS PIMEN
28	070970	SPINACH, NEW ZEALAND SPINACH AND ORACHE SPINACH, F
29	070990	OTHER VEGETABLES, FRESH OR CHILLED
30	071010	POTATOES (UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR BOILIN
31	071021	PEAS (UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR BOILING IN BEANS (UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR BOILING IN
32	071022	WATER), FROZEN
33	071029	OTHER LEGUMINOUS VEGETABLES, SHELLLED OR UNSHELLED
34	071030	SPINACH, NEW ZEALAND SPINACH AND ORACHE SPINACH
35	071040	SWEET CORN (UNCOOKEE OR COOKED BY STEAMING OR BOIL
36	071080	OTHER VEGETABLES(UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR
37	071090	MIXTURES OF VEGETABLE (UNCOOKED OR COOKED BY STEAM
38	071120	OLIVES, PROVISIONALLY PRESERVED BUT UNSUITABLE IN
39	071130	CAPERS, PREVISIONALLY PRESERVED BUT UNSUITABLE IN
40	071140	CUCUMBERS AND GHERKINS, PREVISIONALLY PRESERVED BU
41	071151	Mushrooms of the genus Agaricus provisionally preserved, but unsuitable in that state for immediate
42	071159	Other mushrooms and truffles provisionally preserved, but unsuitable in that state for immediate con
43	071190	OTHER VEGETABLES, PREVISIONALLY PRESERVED BUT UNSU
44	071220	DRIED ONION
45	071231	Dried mushrooms of the genus Agaricus, whole, cut, sliced, broken or in powder, but not further prep
46	071232	Dried wood ears (Auricularia spp.), whole, cut, sliced, broken or in powder, but not further prepare
47	071233	Dried jelly fungi (Tremella spp.), whole, cut, sliced, broken or in powder, but not further prepared

48	071239	Other dried mushrooms and truffles, whole, cut, sliced, broken or in powder, but not further prepare
49	071290	OTHER DRIED VEGETABLES, WHOLE, CUT, SHICED, BROKEN
50	071310	DRIED PEAS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKINNED OR SPL
51	071320	DRIED CHICKPEAS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKINNED O
52	071331	DRIED MUNG, BEANS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKINNE
53	071332	DRIED SMALL RED BEANS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKI
54	071333	KIDNEY BEANS, INCLUDING WHITE AND PEA BEANS (PHSEO
55	071339	OTHER DRIED BEANS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKINNED
56	071340	DRIED LENTILS, SHELLED, WHETHER OR NOT SKINNED OR
57	071350	DRIED BROAD BEANS AND HORSE BEANS,SHELLED, WHETHER
58	071390	OTHER DRIED LEGUMINOUS VEGETABLES, SHELLED, WHETHE
59	071410	MANIOC ROOTS, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT SLICE
60	071420	SWEET POTATOES, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT SLICED OR IN THE FORM OF PELLETS
61	071490	TARO, FRESH OR DRIED, WHETHER /NOT SLICED OR IN T
62	080111	DESICCATED COCONUTS
63	080119	FRESH COCONUTS
64	080121	BRAZIL NUTS, IN SHELL
65	080122	BRAZIL NUTS, SHELLED
66	080131	CASHEW NUTS, IN SHELL
67	080132	CASHEW NUTS, SHELLED
68	080211	ALMONDS, IN SHELL, FRESH OR DRIED
69	080212	ALOMONDS, SHELLED, FRESH OR DRIED
70	080221	HAZELNUTS OR FILBERTS, IN SHELL, FRESH OR DRIED
71	080222	HAZELNUTS OR FILBERTS, SHELLED, FRESH OR DRIED
72	080231	WALNUTS, IN SHELL, FRESH OR DRIED
73	080232	WALNUTS, SHELLED, FRESH OR DRIED
74	080240	CHESTNUTS, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT SHELLED
75	080250	PISTACHIOS, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT SHELLED



76	080290	OTHER NUTS, FRESH OR DRIED, WHETHER OR NOT SHELLED
77	080300	BANANAS, INCLUDING PLANTAINS, FRESH OR DRIED
78	080410	DATES, FRESH OR DRIED
79	080420	FIG, FRESH OR DRIED
80	080430	PINEAPPLES
81	080440	AVOCADOS, FRESH OR DRIED
82	080450	GUAVAS, MANGOES, MANGOSTEEN FRESH OR DRIED
83	080510	SWEET ORANGES, FRESH OR DRIED
84	080520	MANDARINS (INCLUDING TANGERINES AND SATSUMAS); C
85	080540	GRAPEFRUIT, FRESH OR DRIED Lemons (Citrus limon, Citrus limonum) and limes (Citrus aurantifolia,
86	080550	Citrus latifolia), fresh or dr
87	080590	OTHER CITRUS FRUITS, FRESH OR DRIED, OTHER THAN SU
88	080610	GRAPES, FRESH
89	080620	GRAPES, DRIED
90	080711	WATERMELONS
91	080719	OTHER MELONS
92	080720	PAPAWS (PAPAYAS), FRESH
93	080810	APPLES, FRESH
94	080820	PEARS AND QUINCES, FRESH
95	080910	APRICOTS, FRESH
96	080920	CHERRIES, FRESH
97	080930	PEACHES, INCLUDING NECTARINES, FRESH
98	080940	PLUMS AND SLOES, FRESH
99	081010	STRAWBERRIES, FRESH
100	081020	RASPBERRIES, BLACKBERRIES, MULBERRIES AND LOGANBER
101	081030	BLACK, WHITE OR RED CURRANTS GOOSEBERRIES, FRESH
102	081040	CRANBERRIES, BILFERRIES AND OTHER FRUITS OF THE GE
103	081050	KIWIFRUIT
104	081060	Durians, fresh

105	081090	OTHER FRESH FRUIT, FRESH, OTHER THAN SUBHEADING NO
106	081110	STARBARIES UNCOOKED OR COOKED BY STEAMING OR BOILI
107	081120	RASPBERRIES, BLACKBERRIES, MULBERRIES LOGANBERRIES
108	081190	OTHER FRUITS AND NUTS, UNCOOKED OR COOKED BY STEAN
109	081210	CHERRIES, PROVISIONALLY PRESERVED, BUT UNSUITABLE
110	081290	OTHER FRUITS AND NUTS, PROVISIONALLY PRESERVED, BU
111	081310	APRICOT, DRIED
112	081320	PRUNES, DRIED
113	081330	APPLE, DRIED
114	081340	OTHER FRUIT DRIED, OTHER THAN THAT OF HEADING NOS
115	081350	MIXTURES OF NUTS OR DRIED FRUITS OF THIS CHAPTER
116	081400	PEEL OF CITRUS FRUIT OR MELON (INCHEDING WATERMELO

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ค

## กำหนดชนิดหรือประเภทของผักและผลไม้ที่ต้องมีหนังสือรับรอง



## ประกาศกรมการค้าต่างประเทศ

เรื่อง กำหนดชนิดหรือประเภทของผักและผลไม้ที่ต้องมีหนังสือรับรองในการส่งออก

พ.ศ. 2546

ตามที่ได้มีประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การส่งสินค้าผักและผลไม้สดไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 กำหนดให้สินค้าผักและผลไม้ที่ส่งออกไปแต่ละประเทศตามชนิดหรือประเภทที่กรมการค้าต่างประเทศ กระทรวงพาณิชย์ มีประกาศกำหนดให้ผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมสารตกค้าง เป็นสินค้าที่ต้องมีหนังสือรับรองสารตกค้างของกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ แสดงต่อกรมศุลกากรประกอบพิธีการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร นั้น

อาศัยอำนาจตามความในข้อ 4 ของประกาศกระทรวงพาณิชย์ เรื่อง การส่งสินค้าผักและผลไม้สดไปนอกราชอาณาจักร พ.ศ. 2546 ซึ่งออกตามความในพระราชบัญญัติการส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า พ.ศ. 2522 อันเป็นพระราชบัญญัติที่มีบทบัญญัติบางประการเกี่ยวกับการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล ซึ่งมาตรา 29 ประกอบกับมาตรา 31 มาตรา 35 มาตรา 48 และมาตรา 50 ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยบัญญัติให้กระทำได้โดยอาศัยอำนาจตามบทบัญญัติแห่งกฎหมาย กรมการค้าต่างประเทศออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ 1 ให้สินค้าผักและผลไม้ จำนวน 12 ชนิดหรือประเภท ประกอบด้วย ถั่วฝักยาว ทุเรียน ลิ้นจี่ มังคุด มะขาม มะม่วง ส้มโอ หน่อไม้ฝรั่ง จิง กระเจี๊ยบสด ข้าวโพดฝักอ่อน และพริก ที่ส่งออกไปยังประเทศสิงคโปร์ มาเลเซีย ญี่ปุ่น สาธารณรัฐประชาชนจีน ฮ่องกง สหภาพยุโรป และสหรัฐอเมริกา เป็นสินค้าที่ผู้ส่งออกต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมสารตกค้าง เพื่อขอหนังสือรับรองจากกรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ไปแสดงต่อกรมศุลกากรประกอบพิธีการส่งออกไปนอกราชอาณาจักร

ข้อ 2 หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการควบคุมสารตกค้างและการออกหนังสือ

2.1 ให้ชนิดของสารตกค้างดังต่อไปนี้อยู่ในหลักเกณฑ์วิธีการของกรมวิชาการเกษตรที่จะดำเนินการตรวจสอบออกใบรับรองให้ ทั้งนี้ ตามความเหมาะสมและตามที่จำเป็นของสินค้าผักและผลไม้แต่ละชนิด ประกอบด้วย

2. สารพิษตกค้างของสารกำจัดแมลง

2.1 กลุ่ม Organochlorines จำนวน 13 ชนิด

- (1) aldrin
- (2) dieldrin
- (3) endrin
- (4) endosulfan (alpha)
- (5) endosulfan (beta)
- (6) endosulfan (sulfate)
- (7) heptachlor
- (8) heptachlor epoxide
- (9) lindane
- (10) p,p'-DDE
- (11) p,p'-TDE
- (12) p,p'-DDT
- (13) o,p'-DDT

2.2 กลุ่ม Organophosphates จำนวน 15 ชนิด

- (1) chlorpyrifos
- (2) diazinon
- (3) dicofol
- (4) dimethoate
- (5) fenitrothion
- (6) malathion
- (7) mevinphos
- (8) methamidophos
- (9) monocrotophos
- (10) parathion-methyl
- (11) pirimiphos-ethyl
- (12) pirimiphos methyl

(13) profenofos

(14) prothiophos

(15) triazophos

2.1.1.3 กลุ่ม Pyrethroids จำนวน 6 ชนิด

(1) cypermethrin

(2) cyhalothrin

(3) cyfluthrin

(4) deltamethrin

(5) fenvalerate

(6) lambda-cyhalothrin

2.1.1.4 กลุ่ม Carbamates จำนวน 4 ชนิด

(1) methomyl

(2) BPMC

(3) Carbofuran

(4) Carbaryl

2.1.2 สารพิษตกค้างของสารกำจัดโรคพืช

2.1.2.1 กลุ่ม Dithiocarbamates จำนวน 4 ชนิด

(1) mancozeb

(2) maneb

(3) propineb

(4) zineb

2.1.2.2 กลุ่ม Benzimidazoles จำนวน 3 ชนิด

(1) benomyl

(2) carbendazim

(3) thiophanate-methyl

2.1.2.3 captan

2.1.2.4 metaxyl

2. .3 สารพิษตกค้างของสารกำจัดวัชพืช

2. .3. 2, 4-D

2. .3.2 paraquat

2. .3.3 ametryn, atrazine, bromacil

2. .3.4 diuron



2.2 กรมวิชาการเกษตร กระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จะออกหนังสือรับรอง  
ให้กับสินค้าตามข้อ 1 ตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข และมีผลการตรวจสอบสารตกค้างตามข้อ 2.1  
เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด

ข้อ 3 ประกาศนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหกสิบวันนับแต่วันประกาศใน  
ราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ 17 มิถุนายน พ.ศ. 2546



(นายราชชนทร์ พงจนสุนทร)

อธิบดีกรมการค้าต่างประเทศ

หมายเหตุ ประกาศในราชกิจจานุเบกษา ฉบับประกาศทั่วไป เล่มที่ 120 ตอนพิเศษ 68ง  
ลงวันที่ 18 มิถุนายน 2546

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก ง

### กฎระเบียบและขั้นตอนการนำเข้าผักผลไม้ของประเทศจีน

เริ่มจากวันที่ 1 ตุลาคม 2546 เป็นต้นมา แม้ว่าไทยกับจีนสามารถส่งออกผักและผลไม้โดยยกเว้นภาษีการนำเข้าซึ่งกันและกัน แต่ผักผลไม้ไทยที่ส่งออกมายังจีน รัฐบาลจีนยังเก็บภาษีมูลค่าเพิ่มร้อยละ 13 ในปัจจุบันนี้การส่งออกผลไม้ไทยประมาณ 80-90% จะส่งผ่านทางฮ่องกง ต่อมายังมณฑลกวางตุ้ง แล้วจึงส่งต่อไปยังตลาดอื่น ๆ ในประเทศ เมื่อผักผลไม้มาถึงจะถูกส่งไปยังตลาดกลางค้าส่งผักและผลไม้ ซึ่งมีอยู่หลายแห่ง เช่น ตลาดค้าส่งผักและผลไม้เจียงหนาน (Guangzhou Jiangnan Fruit & Vegetable Wholesale Market) ซึ่งเป็นตลาดค้าส่งผักผลไม้ และตลาดนำเข้าผลไม้ที่ใหญ่ที่สุดในเขตภาคใต้ของจีน นอกจากนี้ยังมี ตลาดกลางค้าส่งผักและผลไม้ หลี่สูย (Li Shui Fruit & Vegetable Wholesale Market) ซึ่งตั้งอยู่ในนครกวางโจว

ในการนำเข้าผักและผลไม้เข้าสู่ประเทศจีน ตามหลักเกณฑ์จะมีขั้นตอนและกฎระเบียบในการดำเนินการดังนี้

1. ผู้นำเข้าจีนที่นำเข้าผลไม้ไทยต้องจดทะเบียนเป็นผู้นำเข้า-ส่งออก และต้องมีใบอนุญาตการนำเข้าผลไม้

2. ก่อนที่ผู้นำเข้าจีนจะลงนามในสัญญาหรือข้อตกลงการซื้อขายกับผู้ส่งออกไทย ต้องกรอก แบบฟอร์มการขอใบรับรองการนำเข้า (Import Permit) และยื่นให้กับหน่วยงาน AQSIQ (General Administration of Quality Supervision, Inspection and Quarantine) เพื่อขอใบรับรองการนำเข้า (Import Permit) ซึ่งปกติจะใช้ระยะเวลาไม่ต่ำกว่า 3 สัปดาห์ ทั้งนี้ใบรับรองการนำเข้าจะมีระยะเวลา 3 เดือนนับจากวันที่ได้รับอนุมัติการนำเข้า โดยจำนวนครั้งในการนำเข้าไม่มีการกำหนด แต่ปริมาณการนำเข้าจะต้องไม่เกินจากจำนวนปริมาณทั้งหมดที่ได้รับอนุมัติการนำเข้า

3. รายละเอียดของเอกสารต่างๆ ที่ยื่นให้หน่วยงาน AQSIQ เพื่อขอใบรับรองการนำเข้านั้น หากมีการเปลี่ยนแปลง เช่น ประเภทสินค้า ปริมาณและน้ำหนักของสินค้า หรือทำเรือนำเข้าผู้นำเข้าก็จะต้องยื่นขอใบรับรองการนำเข้าใหม่

4. ผู้ส่งออกไทยจะต้องเตรียมเอกสารที่เกี่ยวข้องให้กับผู้นำเข้าจีนเพื่อใช้เป็นเอกสารในการดำเนินการด้านพิธีการนำเข้าผลไม้ของจีน ดังนี้

- Quarantine Certificate จากกระทรวงเกษตรและสหกรณ์การเกษตรของไทย
- Certificate of Origin จากกระทรวงพาณิชย์

-Trade Contract (เอกสารระหว่างผู้ซื้อและผู้ขาย)

-Letter of Credit

-Invoice/Bill of Lading

5. กรณีการส่งออกลำไยไทยมายังประเทศจีน สิ่งที่ต้องระวังคือปัญหาสารเคมีตกค้าง ซึ่งตามระเบียบของจีน สารตกค้าง Sulfur Dioxide (SO<sub>2</sub>) ในลำไยไทยต้องไม่เกิน 50 ppm

6. ด้วยเหตุที่เรือบรรทุกสินค้าจากประเทศไทยมายังนครกวางโจวมีเพียงสัปดาห์ละ 1-2 เที่ยว ดังนั้น ผู้ส่งออกผลไม้ไทยส่วนใหญ่จึงมักจะนิยมส่งผลไม้ผ่านมาทางเซต ฮ่องกง ก่อนที่จะถ่ายใส่รถบรรทุกเข้ายังตลาดค้าส่งผลไม้เจียงหนาน ในนครกวางโจว โดยผู้ส่งออกไทยจะต้องรับผิดชอบค่าใช้จ่ายต่างๆในการส่งสินค้าไปถึงตลาดค้าส่งผลไม้เจียงหนาน (ผู้นำเข้าจีนจะช่วยเหลืองานเรื่องการขนส่งสินค้าจากเซตฮ่องกง เข้ามานคร กวางโจว) โดยเสียค่าใช้จ่ายประมาณ RMB 20,000-25,000/ตู้คอนเทนเนอร์ (ขนาด 40 ฟุต)

7. การชำระค่าสินค้านั้น ส่วนใหญ่จะเป็นวิธีฝากขาย โดยราคาสินค้านั้นๆจะขึ้นอยู่กับสถานะตลาดในแต่ละวัน ในช่วงเวลาใดที่ผลไม้ไทยส่งออกมายังจีนไม่ตรงกับช่วงเวลาผลไม้จีนออกสู่ตลาด และปริมาณการส่งออกยังไม่มาก ราคาผลไม้ที่ขายอยู่ใน ตลาดๆก็จะมีราคาค่อนข้างสูง ในขณะที่เดียวกัน ถ้าเป็นช่วงที่ตรงกับฤดูของผลไม้จีน โดยเฉพาะลำไยหรือผลไม้ไทยส่งออกมีปริมาณค่อนข้างมาก ราคาก็จะค่อนข้างต่ำ โดยตัวแทนฝากขายจะเก็บค่าธรรมเนียมประมาณ 3-5 หยวน/กล่องผลไม้ (น้ำหนักประมาณ 10 กิโลกรัม) ซึ่งการชำระเงินโดยทั่วไปนั้นผู้นำเข้า/ตัวแทนฝากขายจะโอนเงินให้กับผู้ส่งออกผลไม้ไทยเป็นงวดๆ

ที่มา: สำนักการตลาดต่างประเทศ กองการตลาดเอเชียตะวันออกและเอเชียเนียบ

มกราคม พ.ศ. 2548

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## ภาคผนวก จ

## การค้าระหว่างประเทศของไทยกับ จีน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	2543	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547	2543	2544	2545	2546	2547
ไทย - โลก														
มูลค่าการค้า	5,262,197.9	5,637,049.9	5,698,781.6	6,463,938.3	7,762,163.5	7.12	1.10	13.43	20.08	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
การส่งออก	2,768,064.8	2,884,703.9	2,923,941.4	3,326,014.5	3,922,410.6	4.21	1.36	13.75	17.93	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
การนำเข้า	2,494,133.1	2,752,346.1	2,774,840.2	3,137,923.8	3,839,753.0	10.35	.82	13.08	22.37	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
ดุลการค้า	273,931.7	132,357.8	149,101.2	188,090.7	82,657.6	-				-				
ไทย - จีน														
มูลค่าการค้า	248,977.9	292,265.4	364,298.2	487,129.4	615,689.3	17.39	24.65	33.72	26.39	4.73	5.18	6.39	7.54	7.93
การส่งออก	113,278.1	127,205.2	152,591.7	236,057.9	285,917.8	12.29	19.96	54.70	21.12	4.09	4.41	5.22	7.10	7.29
การนำเข้า	135,699.9	165,060.2	211,706.6	251,071.5	329,771.5	21.64	28.26	18.59	31.35	5.44	6.00	7.63	8.00	8.59
ดุลการค้า	-22,421.8	-37,855.0	-59,114.9	-15,013.6	-43,853.6	-				-				

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร



### โครงสร้างสินค้าออกของไทยไป จีน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	2543	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547	2543	2544	2545	2546	2547
รวมทั้งสิ้น	113,278.1	127,205.2	152,591.7	236,057.9	285,917.8	12.29	19.96	54.70	21.12	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00
1. สินค้าเกษตรกรรม (กสิกรรม,ปศุสัตว์,ประมง)	22,875.9	25,443.0	29,507.5	46,502.1	57,283.6	11.22	15.97	57.59	23.18	20.19	20.00	19.34	19.70	20.03
2. สินค้าอุตสาหกรรมการเกษตร	1,528.5	5,461.7	2,892.5	3,485.8	4,297.5	257.32	47.04	20.51	23.29	1.35	4.29	1.90	1.48	1.50
3. สินค้าอุตสาหกรรม	70,582.4	81,039.7	100,632.7	158,669.2	196,130.3	14.82	24.18	57.67	23.61	62.31	63.71	65.95	67.22	68.60
4. สินค้าแร่และเชื้อเพลิง	17,501.9	14,040.8	17,890.5	26,045.0	27,039.5	-19.78	27.42	45.58	3.82	15.45	11.04	11.72	11.03	9.46
5. อื่น ๆ (ธุรกรรมพิเศษ เช่น ของที่ออกไปกับตน)	789.4	1,219.9	1,668.4	1,355.7	1,166.8	54.54	36.77	-18.74	-13.93	.70	.96	1.09	.57	.41

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร



สินค้าออกของไทยไปจีน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ					สัดส่วน : ร้อยละ				
	2543	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547	2543	2544	2545	2546	2547	
1. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	17,301.2	22,483.8	25,342.3	47,459.9	61,010.2	29.96	12.71	87.28	28.55	15.27	17.68	16.61	20.11	21.34	
2. ยางพารา	12,027.6	12,041.0	15,381.6	29,775.1	31,416.7	.11	27.74	93.58	5.51	10.62	9.47	10.08	12.61	10.99	
3. เม็ดพลาสติก	8,039.0	9,712.6	12,415.6	16,080.7	22,760.3	20.82	27.83	29.52	41.54	7.10	7.64	8.14	6.81	7.96	
4. เคมีภัณฑ์	3,954.9	4,591.2	8,611.5	12,967.3	14,557.6	16.09	87.57	50.58	12.26	3.49	3.61	5.64	5.49	5.09	
5. ผลิตภัณฑ์มันสำปะหลัง	1,235.3	5,496.8	5,894.9	7,057.5	11,321.5	344.98	7.24	19.72	60.42	1.09	4.32	3.86	2.99	3.96	
6. น้ำมันดิบ	2,478.7	1,285.5	6,170.3	14,592.5	11,042.1	-48.14	379.99	136.50	-24.33	2.19	1.01	4.04	6.18	3.86	
7. แผงวงจรไฟฟ้า	6,268.3	6,235.5	6,145.1	8,473.6	9,086.2	-.52	-1.45	37.89	7.23	5.53	4.90	4.03	3.59	3.18	
8. ข้าว	4,840.7	3,633.9	4,456.6	3,994.4	9,000.9	-24.93	22.64	-10.37	125.34	4.27	2.86	2.92	1.69	3.15	
9. ไม้และผลิตภัณฑ์ไม้	1,042.0	1,999.5	3,988.0	5,776.2	8,392.4	91.89	99.45	44.84	45.29	.92	1.57	2.61	2.45	2.94	
10. น้ำมันสำเร็จรูป	5,754.3	5,708.7	6,873.9	5,176.8	7,495.3	-.79	20.41	-24.69	44.79	5.08	4.49	4.50	2.19	2.62	
รวม 10 รายการ	62,941.9	73,188.5	95,279.9	151,353.9	186,083.3	16.28	30.18	58.85	22.95	55.56	57.54	62.44	64.12	65.08	
อื่นๆ	50,336.2	54,016.7	57,311.7	84,704.0	99,834.5	7.31	6.10	47.80	17.86	44.44	42.46	37.56	35.88	34.92	
มูลค่ารวม	113,278.1	127,205.2	152,591.7	236,057.9	285,917.8	12.29	19.96	54.70	21.12	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00	

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

สินค้าเข้าของไทย จากจีน

รายการ	มูลค่า : ล้านบาท					อัตราการขยายตัว : ร้อยละ				สัดส่วน : ร้อยละ				
	2543	2544	2545	2546	2547	2544	2545	2546	2547	2543	2544	2545	2546	2547
1. เครื่องจักรไฟฟ้าและส่วนประกอบ	19,476.1	31,461.6	45,320.7	49,659.3	60,014.8	61.54	44.05	9.57	20.85	14.35	19.06	21.41	19.78	18.20
2. เครื่องคอมพิวเตอร์ อุปกรณ์และส่วนประกอบ	22,132.5	29,824.1	43,560.4	48,073.0	48,896.6	34.75	46.06	10.36	1.71	16.31	18.07	20.58	19.15	14.83
3. เหล็ก เหล็กกล้าและผลิตภัณฑ์	4,881.6	2,411.7	3,116.7	4,147.1	23,610.2	-50.60	29.23	33.06	469.32	3.60	1.46	1.47	1.65	7.16
4. เคมีภัณฑ์	9,724.8	12,789.0	14,105.9	15,487.0	21,852.8	31.51	10.30	9.79	41.10	7.17	7.75	6.66	6.17	6.63
5. เครื่องจักรกลและส่วนประกอบ	5,915.5	6,553.7	10,588.6	14,170.3	21,265.8	10.79	61.57	33.83	50.07	4.36	3.97	5.00	5.64	6.45
6. ผ้าผืน	10,734.6	11,653.0	12,643.9	13,232.5	15,447.9	8.56	8.50	4.66	16.74	7.91	7.06	5.97	5.27	4.68
7. สินแร่โลหะอื่น ๆ เศษโลหะและผลิตภัณฑ์	5,111.4	4,016.8	4,413.1	7,775.7	14,071.4	-21.41	9.87	76.20	80.97	3.77	2.43	2.08	3.10	4.27
8. เครื่องใช้ไฟฟ้าในบ้าน	6,441.3	7,392.6	8,359.0	9,661.3	13,140.2	14.77	13.07	15.58	36.01	4.75	4.48	3.95	3.85	3.98
9. เครื่องใช้เบ็ดเตล็ด	3,695.4	4,744.8	4,651.1	6,435.3	9,166.9	28.40	-1.97	38.36	42.45	2.72	2.87	2.20	2.56	2.78
10. แผงวงจรไฟฟ้า	4,315.6	3,613.0	4,546.6	5,292.5	8,111.1	-16.28	25.84	16.41	53.26	3.18	2.19	2.15	2.11	2.46
รวม 10 รายการ	92,428.9	114,460.3	151,305.8	173,934.0	235,577.7	23.84	32.19	14.96	35.44	68.11	69.34	71.47	69.28	71.44
อื่นๆ	43,271.0	50,599.9	60,400.7	77,137.5	94,193.8	16.94	19.37	27.71	22.11	31.89	30.66	28.53	30.72	28.56
มูลค่ารวม	135,699.9	165,060.2	211,706.6	251,071.5	329,771.5	21.64	28.26	18.59	31.35	100.00	100.00	100.00	100.00	100.00

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร โดยความร่วมมือของกรมศุลกากร

## ภาคผนวก จ

## งบประมาณรายจ่ายทางเศรษฐกิจ

การเศรษฐกิจ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ	ปีงบประมาณ
	2545	2546	2547
1. การใช้เชื้อเพลิงและพลังงาน	1,348.2	1,467.0	2,245.5
1.1 การเชื้อเพลิง	213.5	272.1	613.3
1.2 การไฟฟ้าและพลังงานอื่น	532.3	652.5	708.5
1.3 การเชื้อเพลิงและพลังงานอื่น	602.4	722.4	923.7
2. การเกษตร	75,497.5	73,202.6	69,387.9
2.1 การเกษตร	58,937.7	58,660.6	55,611.7
2.2 การป่าไม้	8,108.1	8,145.7	8,549.2
2.3 การประมงและสวนพันธุ์สัตว์ป่า	2,390.2	1,883.5	2,501.6
2.4 การค้นคว้าวิจัยการเกษตร	2,872.4	1,779.1	1,207.4
2.5 การเกษตร ป่าไม้และประมงอื่น	3,189.1	2,733.7	1,518.0
3. การเหมืองแร่ ทรัพยากรธรณี การอุตสาหกรรมและการโยธา	6,112.7	7,936.0	6,062.1
3.1 การเหมืองแร่และทรัพยากรธรณี	1,316.4	365.5	448.8
3.2 การอุตสาหกรรม	2,422.8	4,298.2	4,620.0
3.3 การโยธา	2,089.9	2,476.4	398.6
3.4 การเหมืองแร่ ทรัพยากรธรณี การอุตสาหกรรมและการโยธาอื่น	283.6	795.9	594.7
4. การคมนาคมขนส่งและสื่อสาร	64,176.7	57,801.3	61,412.9
4.1 การขนส่งทางบก	49,367.5	46,231.0	48,968.3
4.2 การขนส่งทางน้ำ	2,742.7	1,937.4	2,307.3
4.3 การรถไฟ	8,614.3	7,886.0	8,058.7
4.4 การขนส่งทางอากาศ	822.6	1,071.1	1,136.5
4.5 ระบบการขนส่งทางท่อและทางอื่น	114.8	130.1	184.6
4.6 การขนส่งอื่น	6.9	0.0	0.0
4.7 การสื่อสาร	193.2	374.1	580.6
4.8 การขนส่งและการสื่อสารอื่น	2,314.7	171.6	176.9
5. การบริการเศรษฐกิจอื่น	91,628.0	65,632.3	70,769.8
5.1 การค้าและบริการ	1,665.6	1,787.0	1,795.2
5.2 การท่องเที่ยว	5,101.0	7,008.9	10,586.6
5.3 โครงการนอกประสงค์	67,758.9	18,410.6	17,653.2
5.4 การพาณิชย์อื่น	3,620.1	4,471.5	4,458.0
5.5 การแรงงาน	3,440.0	3,327.2	3,327.3
5.6 การบริการเศรษฐกิจอื่น	10,042.4	30,627.1	32,949.5
<b>รวมการเศรษฐกิจ</b>	<b>238,763.1</b>	<b>206,219.2</b>	<b>209,878.2</b>
<b>ร้อยละของประมาณรายจ่ายประจำปี</b>	<b>23.4</b>	<b>20.6</b>	<b>20.5</b>

ที่มา: สำนักงบประมาณ, การจัดทำงบประมาณ 2547 <http://www.bb.go.th/budget/inbrveT/B47/3/tb3-7.htm>

### ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวโคภิต นาสืบ เกิดวันที่ 17 มีนาคม พ.ศ. 2523 ที่จังหวัดปราจีนบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาตรีศิลปศาสตรบัณฑิต สาขาประวัติศาสตร์ จากมหาวิทยาลัยบูรพา จังหวัดชลบุรี ในปีการศึกษา 2544 และศึกษาต่อในหลักสูตรรัฐศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2545 ระหว่างการศึกษาได้ทำงานเป็นผู้ช่วยนักวิจัยที่สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย



สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย